తాళ్లపాక సాహిత్యము

శృంగార సంకీర్తనలు

తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు

శ్రీ తాళ్ళపాకవారి పదసాహిత్యము—సంపుటము 27

శృంగార సంకీర్తనలు

అన్నమాచార్య విరచితములు

పరిష్కర్త:

గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మ

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల మేనేజిమెంటు కమిటీవారి అనుమతితో

ఎగ్జిక్యూటివ్ ఆఫీసరువారగు

శ్రీ పి. వి. ఆర్. కె. ప్రసాద్, ఐ. ఏ. ఎస్., గారి-

అనుమతిని ప్రకటింపఁబడినది.

1979

అన్నిహక్కులు

తి. తి. దేవస్థానములవారివి

మొదటి ముద్రణము

2000 ప్రతులు

ముద్రితము :

తి. తి. దే. ముద్రణాలయము

తిరుపతి.

తొలి పలుకు

శ్రీ వేంకటేశ్వరుని పరమభక్తుడు, పదకవితా పితామహుడు తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యుల కీర్తనలను జనానికి అందించే ప్రయత్నంలో ఇది మరొక సంపుటం. శ్రీనివాస పదారవింద సమారాధన యత్నంలో ఇది ఇరువదిపడవ శృంగారమందారం. పండితులకు, పామరులకు యథాశక్తి సేవచేయాలన్న దేవస్థానం కుతూహలంవల్ల పండితలోకాని కందుబాటులోనికివచ్చిన ఒక అనర్ఘ రత్నం.

కీర్తనల పరిష్కర్త శ్రీ గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మగారు ఈ సంపుటికి శ్రమించి సమకూర్చిన పీఠిక తాళ్ళపాకవంశ వాఙ్మయ జిజ్ఞాసువులకు తెరచిన రత్నపేటిక. ఇక అన్నమయ్య సాహిత్యాన్ని గురించి ఎంతచెప్పినా, ఏమిచెప్పినా, అదికొంతే అన్న కొరతే మిగులుతుంది.

ముప్పదిరెండువేల కీర్తనలలో తనస్వామి శ్రీ వేంకటేశ్వరుని మనస్స్వామిగా భావించి భజించి అనిర్వచనీయ రసానుభూతిలో తేలిన అన్నమయ్య ప్రతిపలుకు, మధురభక్తిభావభరితుల కొక పులకింత.

పరంపరగా వెలువడే ఈ కావ్యకుసుమాలను ఎవరెంతగా ఆదరించగలిగితే మా ప్రయత్నాలు అంతగా ఫలవంతమైనట్లు.

పి. వి. ఆర్. కె. ప్రసాద్, ఐ. ఏ. ఎస్.,
కార్యనిర్వహణాధికారి,
తి. తి. దేవస్థానములు.

పీఠిక

శృంగారాపాంగమాలాభిః వశీకృతవృషేశ్వరం।
నిరస్తపుంస్త్వ మాత్మేచ్ఛాకామశాస్త్రం నమామి తమ్॥

1101 నుండి 1200 వరకుగల 100 రేకులలోని పాటలు గలది ఈసంపుటము.

ఈవందలో 1105 వ రేకు, 1151 నుండి 1160 వరకుగల 10 రేకులు, వెరసి 11 రేకులు లేవు.

ఈ తాళ్లపాకకవులవాఙ్మయము భక్తిపీఠమైనట్లే భాషామర్మములకు కూడ పీఠమే. భారతకవులను, శివకవులను వదలినచో భాషావిషయమున తాళ్లపాకకవులను తాకగల, దాటగలమొనగాండ్లు లేరన్నచో అతిశయోక్తికాదు. ఈ తాళ్లపాకకవుల భాషాసాగరమున మథింపవలసిన దెంతయో గలదు. మథించువారు ఎందరో ముందుకు రావలసియున్నది. రాగలరు.

ఆపనికి ఉడుతసేవగా నాయీపీఠికలు పనికిరావచ్చునని ఒకప్రత్యాశ. అందులకే యీప్రయత్నము.

ఇంతకుముందుగ్రాంథికవ్యావహారికములు ఇత్యాదిగా ఆయాసంపుటములలో కొన్నిఅంశములగూర్చి యథామతి సంగ్రహముగ చర్చించితిని. దీనిలో

సమాసములు :-

మనప్రాచ్యభాషలలో భాషాంగముగ సమాసములు, ఒక లెక్కకెక్కిన స్థానమును ఆక్రమించుకొన్నవి, కొందరు మహాకవులు

దీర్ఘదీర్ఘసంస్కృతసమాసములతో ధారాశుద్ధికి, ధారాసిద్ధికి పేరు గాంచినారు. వారిలో నన్నయ, శ్రీనాథాదులు గురుపీఠ మలంకరించి-నారు. తిక్కనాదులు కొందరు తునుకతునుకపదములతో కవిత్వమల్లి ఆపద్ధతికి ఒకవన్నె చేకూర్చినారు.

తాళ్లపాకకవులరచనలలో పొడి పొడి తెలుగు మాటలకున్న-బిగువు గొప్పది. ఈపద్ధతికి తిక్కన మూలపురుషుడు. వీరి కాతడే ఆదర్శము. అయినను శయ్యాసౌభాగ్యము సంతరించుటలో సమాస-ములకున్నవిలువను ఎవ్వరును త్రోయలేరు. ప్రాచ్యభాషలకన్నింటికి మాతృభాషయగుసంస్కృతమున ఈసమాసవిధి మంచికట్టుదిట్టము-లతో ఏర్పాటైనది. సంస్కృతవైయాకరణులు చూపినత్రోవనే తక్కిన-ప్రాచ్యభాషలవారు ఆయాభాషల కనుగుణమగుఅలతియలతిమార్పు-లతో బాటనేర్పరచుకొని సమాసరచనలు సాగించినారు.

సమాససంగ్రహచరిత్ర

విడివిడిగ ప్రయోగింపబడిన ప్రసిద్ధార్థములగుపదములు ఆకాంక్ష, యోగ్యత, సన్నిధులబలముతో ఒకదానితోనొకటి కలిసి విడివిడిపదములఅర్థము (కర్తృకర్మాది భావముతో) ఏకమై వాక్యార్థముగ మారుచున్నది. విడివిడిపదములఅర్థమును తెలుపుటకు అభిధావృత్తి చెల్లుచుండగా, ఆపదముల సమూహార్థ-మును తెలుపుటకు వ్యపేక్షాసామర్థ్యము అనునది సాధకమగు-చున్నది. దీనివలన భిన్నభిన్న పదములు సంఘటితార్థములై వాక్యార్థముగా మారును. ఇట్లే కొన్ని పదములు ఒకపదముగా కలిసి అవి తమఒంటరితనమును కోల్పోయి సమస్తపదమను-పేరుతో రెండు,అంతకు మించినపదములు ఒకే అర్థమును (విశేషణ విశేష్యాదులతో) బోధించుట సమాసమని చెప్పిరి. 'సమ్ + అసః = సమాసః' అని దీని వ్యుత్పత్తి. చక్కగా పదములను క్రుచ్చుట అనీ,

సంగ్రహాముగ పదములను క్రుచ్చుట అనీ, సమర్థములైన పదములను క్రుచ్చుట అనీ దీనియర్థము కావచ్చు. చక్కగా క్రుచ్చుటచే శ్రుతిరంజనము, సంగ్రహాముగా క్రుచ్చుటచే పదలాఘవము, సమర్థములను క్రుచ్చుటచే ఏకార్థీభావము సిద్ధించుచున్నది. ఈ మూడర్థములు సమాస-విధిలో ప్రధానములే. ఈ మూడును ప్రయోజనములే. ఇక్కడ ఒక-పద మింకొకపదముతో కలిసి సమస్తపదమై పరస్పరసంగతార్థమై ఒకేఅర్థమును బోధించుటకు ఏకార్థీభావసామర్థ్యము సాధకమగు-చున్నది. 'సంగతః అర్థః సమర్థః' లేక, 'సంసృష్టః అర్థః సమర్థః' అను వ్యుత్పత్తులతో సమర్థశబ్ద మేర్పడగా 'తస్యభావః' అను వ్యుత్పత్తితో'సామర్థ్యమ్' అగుచున్నది.

పై పేర్కొన్నవ్యపేక్షాసామర్థ్యము మనకిపుడు చర్చనీయము కాదు. ఏకార్థీభావసామర్థ్యమే మనకు ప్రధానము.

ఈ సామర్థ్యము ఒకశబ్దశక్తియే. ఈ శబ్దశక్తిని ఆధారముగా చేసికొని సమాసవృత్తి, తద్ధితవృత్తి, ఏకశేషవృత్తి, కృద్వృత్తి, సనాద్యంతధాతువృత్తి అని ఐదువృత్తులను వైయాకరణులు పేర్కొన్నారు. సనాద్యంతధాతువృత్తితప్ప తక్కిన నాలుగు తెనుగు-నకును సమానములే. వృత్తి అనగా శబ్దవ్యాపారము. ఇది విడి విడి పదములను పరస్పరాన్వయముతో కలిపి ఏకార్థీభావమును సంఘటించును. పై పేర్కొన్ననాలుగువృత్తులయందును సమాసాదికార్య-ములచే లోపించినవిభక్తులయొక్కయు, పదములయొక్కయు అర్థ-ములను స్ఫురింపజేయుచు ఏకార్థీభావమును నిర్దేశించుచున్నది.

ఈ సమాసమును విప్పిచెప్పితే విగ్రహవాక్యము విశేష గ్రహము(విశేషజ్ఞానము)ను కలిగించునదికావున దానికాపేరు. 'రాజపురుషః' ఇత్యాది సమాసములందు 'రాజా చాసౌ పురుషః అనియా? 'రాజ్ఞః పురుషః' అనియా? మనకు కలిగెడిసందేహములను ప్రకరణ-

మునఃబట్టి ఈ విగ్రహవాక్యము నివారించుచున్నది. సమర్థములైన-పదములు అన్నప్పుడు అవి విడివిడిగ ప్రసిద్ధార్థములై యుండుటయే గాక, అవి ఒకదానితో నొకటి కలియుటకు అనువుపడి ఏకార్థీభావ-మును ప్రతిపాదింపవలెను. 'పద్మనేత్రా' అన్నప్పుడు 'పద్మే ఇవ నేత్రే' అను విగ్రహములో పద్మములు ఉపమానములుగా, నేత్రములు ఉపమేయములుగా కవిసంప్రదాయప్రహతమైనయోగ్యత ఉండుటచే అది శిష్టసమాసము. 'కమలమధ్యా' అన్నప్పుడు "కమలమ్ ఇవ మధ్యమ్ యస్యాః" అని విగ్రహించినచో కమలమునకు మధ్యమునకు ఏవిధమైనసాదృశ్యాదిసంబంధము లేకుండుటచే పై-సమాసము దుష్టమగుచున్నది. కావున సమాసవిధిలో యోగ్యత కూడ ఒక ప్రధానభాగమే. ఈ సంగ్రహచరిత్రకు ఫలము పై పై చర్చింపబోవుసమాసములలో గమనింపగలరు.

తెలుగులో సమాసము

ఇన్ని నియమములతోగూడినఈ సమాసరచన తెలుగులో భాషాసంబంధముగ నాలుగుతెరగులై వాఙ్మయమున చెల్లుబడియగుచున్నది. అవి 'సిద్ధ, సాధ్య, ఆచ్ఛిక, మిశ్రమములు' అవి. ఇవికాక అర్థ భేదముతో తత్పురుష- బహువ్రీహి, ద్వంద్వ, అవ్యయీభావము-లని ప్రధానముగ నాలుగువిధములుగా విభజింపబడియున్నవి. ఈ తత్పురుషాదులకు లక్షణము సాధారణముగ సంస్కృతశాస్త్రపరిధి-లోనిదే. ఈ పేరొన్న అన్ని విభాగములు సుప్రసిద్ధములేకావున నేను మరల వివరింపను.

తెలుగులో అవ్యయీభావము

తెలుగులో అవ్యయీభావసమాసము లేదని కొందరివాదము. సుబంతములు అవ్యయములతో సమసించి సమస్తపదము అవ్యయ-

ముగ మారుటయేగదా దీనిప్రధానలక్షణము. సంస్కృతములో కొన్ని- అర్థవిశేషములందు కొన్ని అవ్యయములు సుబంతములకు పూర్వో- త్తరపదములుగా కూడి సమస్తములై అవ్యయీభావసమాసము అను- పేరుతో చలామణియగుచున్నవి. ఉదాహరణము: 'సూపస్య లేశః సూపప్రతి;' 'దిశయోర్మధ్యే అపదిశమ్' ఇత్యాదులు. "క్లీబావ్యయం త్వపదిశం దిశోర్మధ్యే" అని అమరము. తెలుగులో అవ్యయములు సుబంతములతో సమసించి కర్మధారయముగనో, షష్ఠీతత్పురుష- ముగనో, ఇంకొకవిధముగనో చలామణియగుచున్నవి. ఆ సమస్త పదము అవ్యయముగా నుండుటచే దీనిని అవ్యయీభావమన్నచో తప్పేమి? 'వచ్చునపుడు;' 'నారాయణునట్లు', 'సవితృనట్లు'; 'వానివలె'ఇత్యాదులు అవ్యయములుకాక మరేమగుచున్నవి? ఇవి సమాసములు కావనుటకు వీలులేదుకదా? 'వచ్చుచున్నట్టి అపుడు' 'నారాయణునియొక్క-అట్లు' 'సవితృవియొక్క-అట్లు' వానియొక్క- వలె' లేక 'వానిన్‌వలె' ఇత్యాదులు, సమస్తములుకాకపోయినచో 'వచ్చు' ధాతువిశేషణమునకు అనుప్రయుక్తతచ్ఛబ్దము దేనితో లోపించినట్లు? 'వచ్చుచున్నట్టి అపుడు,' 'నారాయణునట్లు,' 'సవితృ నట్లు' అనునపుడు నుగాగమము సమాసవిధిచేతనేగదా. 'వానివలె' అనునపుడు 'యొక్క' లోపింపకుండినచో 'వాని' శబ్దమున కర్థమెట్లు? కావున ఈ విషయమును పండితులు పరిశోధింపగలరు.

అన్వయక్రమము

వ్యస్తపదముయొక్క అర్థముగాని, సమస్తపదముయొక్క అర్థముగాని, మరియొకసమస్తపదముయొక్క అర్థముతో అన్వ- యింపవలసినప్పుడు, ఆసమస్తపదముయొక్క సమగ్రార్థముతో అన్వయించునేకాని సమస్తపదముయొక్క ఏకదేశముతో అన్వయింపదు. "పదార్థః పదార్థాంతరేణాన్వేతి న తు పదార్థైకదేశేన" అని నియమము.

'రామః కోదండపాణిః' అన్నపుడు వ్యస్తమైనరామశబ్దార్థము 'కోదండమును పాణియందుగలవాడు' అనుదానితో అన్వయింప - వలెనేకాని, 'కోదండపాణి' యనుసమస్తపదముయొక్క ఏకదేశమైన- 'కోదండ' శబ్దముతో అన్వయింపరాదు. ఇట్లే 'నీలమేఘశ్యామః' 'కోదండపాణిః' అన్నసమస్తపదములందుగూడ. ఇంతగా నిషే దింపబడిన ఈ ఏకదేశాన్వయము సంస్కృతమునందుగూడ నిత్య సాపేక్షములైనశబ్దములవిషయమున తప్పనిసరి.

''సంబంధిశబ్దః సాపేక్షో నిత్యం సర్వః సమస్యతే
వాక్యవత్సా వ్యపేక్షాహి వృత్తావపి న హీయతే
సముదాయేన సంబంధో యేషాం గురుకులాదినా
సంస్పృశ్యావయవాం స్తేతు యుజ్యంతే తద్వతా సహ''

అని వైయాకరణులు వాకొన్నారు. 'దేవదత్తస్య గురుకులమ్' అన్న పుడు 'దేవదత్తస్య' అను వ్యస్తపదము, 'గురుకులమ్' అనుసమాసము- నందు ఏకదేశమైన 'గురు' శబ్దముతో అన్వయించక తప్పదు. 'గురువు' అన్నప్పుడు 'ఎవనిగురువు?' అని ఆకాంక్ష విధిగా కలుగుచున్నది, దానికి 'దేవదత్తస్య' అనునదియే సమాధానము.

తెలుగులో ఏక దేశాన్వయము

కాని, ఈ ఏకదేశాన్వయము తెనుగునందు చాల వింతగ మారి నది.

చ॥ పరువడి నగ్నిహోత్రములు బంధులు శిష్యులుఁ దోడరా మహీ-
సురవరులెల్లఁ బాండునృపసూనులయొద్దకుఁ బ్రీతి నేఁగుదెం-
చిరి బహువేదఘోషములఁజేసి నిరస్తసమస్తకిల్బిషో-
త్కరులగుచున్నధన్యులు జగత్పరిపూజ్యులు బ్రహ్మసమ్మితుల్

—భార, అరణ్య, 1-11.

ఉ॥ కాంచిరి సజ్జనేశ్వరు లఖండితరూపవిలాససంపదన్
వంచితపంచబాణుఁడగువాని సమంచితసారధీరతం-
గాంచన భూధరంబునకుఁ గాదిలిచెచ్చెలియైన వాని ని-
ర్వంచితదానశక్తి సురరత్నముఁబోలెడువాని నైషధున్

—శృంగారనైషధము, 3-40

ఉ॥ అగ్రజువాక్యముల్ దలఁచి యర్జునుఁ డప్పుడు వారితోడవ-
త్యుగ్రత చక్కి యెంతయుఁ బ్రియోక్తుల నిట్లను; మీకు మాయెడన్
విగ్రహమేల నెయ్యమున విద్యుఁడు కౌరవరాజుఁ బార్థివ
ప్రాగ్రసరుండు ధర్మసుతుడ ప్పిది మీకు వలంఘ్య మిత్తతిన్

—భార. అరణ్య. 5–416

పై పద్యములలో క్రీగీటలుగలవి.

మొదటిదానిలో 'నిరస్త' అను క్తప్రత్యయాంతమునకు 'బహువేద... ....జేసి' అనునది హేతువుగ అన్వయింపవలసియున్నది. అట్లే 'వంచిత' అను సమాసైకదేశమునందు "అఖండిత.......దన్" అనుపదము హేతువుగా అన్వయింపవలసియున్నది 'పార్థి....రుండు' అనునది 'ధర్మసుతు' అనుసమాసైకదేశమునందు విశేషణముగ అన్వయింపవలసియున్నది. ఇట్టి పద్ధతి సంస్కృతమునందు అప్రసిద్ధము. ఈమాత్రపుప్రాచీన ప్రయోగములను ఆధారముగ చేసికొని మనఅన్నమయ్య స్వేచ్ఛగ ఈ ఏకదేశసమాసములను పండించినాడు.

1. "చిగిరించేనాలోనిసిగ్గులకుఁగాక" (సంపు. 24–పాట 231)

తగిలి నీవు చూడఁగాఁ దలవంచేదాననా
వాగి నీతో గర్వమని వుందానఁగాక
పగటున నవ్వఁగాను పరాకయ్యేదాననా
చిగిరించేనాలోనిసిగ్గులకుఁగాక ॥ నీవు ॥

ఇక్కడ చిగిరించునవి సిగ్గులు. ఆసిగ్గులకు ఆధారము నాలోపలి భాగము. న్యాయముగా 'నాలోచిగిరించేసిగ్గులు' అని చెప్పవలసి యుండగా, అన్నమయ్య పై విధముగా ప్రయోగించినాడు. దీనికి 'నాలోనిసిగ్గులు' అని ముందుగా విగ్రహవాక్యము చేసుకొని, చిగిరించెడి నాలోనిసిగ్గులు అని తరువాత విగ్రహవాక్యము చేసుకొని సమసింపవలసియున్నది. ఇది శివభాగవతాది సమాసకోటికి చేరినదైనది. ఇట్టివి తెలుగులోకూడ అపురూపమైనవే. ధాతుజ విశేషణములు తమవిశేష్యముతో సమసించుట సహజము. కాని అన్నమయ్యాస్వాతంత్ర్యము ఈశాస్త్రమును లెక్కపెట్టదు. ఇట్లే,

2. "రేయిఁబగలును నీరేపల్లెలోచేఁతలు" (సం-26 - పా 515)

రేయిఁబగలును నీరేపల్లెలోచేఁతలు
ఆయాలు మోవఁగా నిన్ను నాడెఁగా చెలి
యీయెడనైతే నేము యింతేసికి నోపము
పాయపువాఁడవు మాటఁబడ నోపుదువుగా ॥అందు॥

ఇది మరీవింత. 'రేపల్లెలో' యనునది వ్యస్తపదము. నీ శబ్దమునకు 'చేఁతలు' శబ్దమునకు పరస్పరము దగ్గరసంబంధము. 'రేపల్లెలోని నీచేఁతలు' అనుట సహజముగాని, 'నీ చేఁతలు' అను సమాసమధ్య మున 'రేపల్లెలో' అనుపదమును ఇరికించుట అన్నమయ్యాభాషా స్వాతంత్ర్యమునకు లేదా దొడ్డ సాహసమునకో గురుతు. రేపల్లెలో చేఁతలు అలుక్సమాస మనుకొనెనేమో? అట్లైనా ఏకదేశాన్వయ-దోషము త్రోయరానిదే. ఇట్టి సమాసములు తిక్కనాదులలో ఉన్నట్లు అనుకొనవచ్చుగాని, నిదానముగ యోచించినచో వారికింత తెగువ లేదనియే చెప్పవలెను.

ఉ॥ ఎత్తినవేడ్కఁ గంధరము లెత్తి మొగంబులు సాఁచి చూడ్కులం
జిత్తములన్ విగిడ్చి తమచెందెదునిక్కలు రోసి యింపు ద-
ళ్కొత్తఁగ నొక్కచో నొకటి నొక్కటి గాంచి యెలర్చు కాయ్వులం
జిత్తజుకేళిఁ దేలె విలసిల్లుచు జక్కవదోయి వేకువన్

— భార—ఉద్యోగ2—109

ఈ పద్యములో "తమచెందెదునిక్కలు" అని తిక్కన ప్రయోగించి నట్లు చూపవచ్చుగాని, ఆయనమెలకువలను గమనింపవలసియున్నది. ప్రాతఃకాలవర్ణనలోనిపద్య మిది. రాత్రియంతయు విడివడినచక్రవాకములు వేకువన తమచెందెదునిక్కలు వెదకి చిత్తజకేళి తేలినవి. ఇక్కడ 'తమఇక్కలు' కాదు. "తాము చేరెదుఇక్కలు" కావున 'తమ' శబ్దమునకు 'ఇక్కల'తో ప్రత్యక్షసంబంధము కానరాదు. కావున ఇట్టివాటితో ముడివెట్టి అన్నమయ్యను స్వాతంత్ర్యములేనివానినిగా చేయరాదు.

ఇక్కడ మరియొకవిషయము చర్చింపవలసియున్నది. కర్మాదికారకములు ప్రధానములుగ వివక్షింపబడి ధాతుజవిశేషణములతో సమసించునపుడు ప్రాచీనప్రయోగములందు అది షష్ఠీతత్పురుషము గనే చెల్లినది. ఉదాహరణములు:

1. వ॥ అనిన నట్లేని యందఱము వానిపోయినవలనం బోవుదమని
యెప్పటియట్ల రాక్షసబలసమన్వితులై గగనగతి వరిగి
సౌగంధికతీరంబున

(భార—అరణ్య 3—374)

2 వ॥ అట ధర్మరాజు భీమసేనుపోయినవలను ద్రౌపదిచే నెఱింగి....
యార్ష్టిషేణుండనుమునివరునాశ్రమంబున

(భార-అరణ్య-4—22)

3 ఉ॥ ప్రల్లదు(డైన యొక్కకులపాంసను చేసినదాత(దక్కలం-
బెల్లను దూషితంబగుట యేమియపూర్వము; గావునన్ మహీ-
వల్లభ తక్షకాధమునెపఁబున సర్పములెల్ల నగ్నిలో(
ద్రెళ్ల(గ సర్పయాగ మతిధీయుత చేయుము విప్రసన్నిధిన్.

...భార-ఆది-1-126

4 చ॥ అమితజగద్భయంకరవిషాగ్నియు నప్రతిహవ్యమానవీ -
ర్యము(గలయట్టిసర్పముల కాలన మేలయుచేయు సర్పయా
గమున నుదగ్రపావకశిఖాతతులం దొం(గంగ(గారణం-
బమలచరిత్ర యేమి చెపుమయ్య వినం గడువేడ్క యయ్యెడున్

...భార-ఆది-1-128

5 తే॥ నీవు మాచుట్టమవపోలె నెమ్మితోడ-
నవహితుండవై మాపల్కు లాదరించి -
తాలరత్కారుఁ(గని చెప్పవయ్య వాని
నెఱుఁ(గుదేని మాపడియెడునీయవస

....భార-ఆది-2-145

6 క॥ వివి భీష్ముఁ(డనియె మీ కి-
ట్లవి యానతి యీ(గ(దగునె యమ్మెయి నాప-
ల్కిన పల్కును మఱి నాతా
ల్చిన వ్రతమును జెఱుప నంత చిఱుతనె చెపు(డా.

— భార-ఆది-4-223

పై పద్యములలో క్రీగీతలు గలవి యిత్యాదులు. 'వానియొక్కపోయిన వలను', 'భీమసేనునియొక్క పోయినవలను' ఇత్యాదిగా విగ్రహ వాక్యము. కాని, ఇది కాలాంతరమున కర్మాదులయందు ఆరోపింపబడిన కర్తృత్వప్రాధాన్యమునుబట్టి వానికి ప్రథమావిభక్తికూడా వచ్చినది. ఉదాహరణము;—

తే॥ నీవు సెప్పినమాటలు నిర్మలములు, నిపుణసమ్మతములు రాజనీతిమార్గ-
బోధకంబులు నైనను బుద్ధివిడువనోప 'ధర్మోజయతి' యని యుండువాఁడ.
— భార-ఉద్యో-2-90

ఇత్యాదిగా 'నీచే చెప్పబడిన మాటలు' అను అర్థమున ప్రయోగింప బడినది. దీనినే

"కర్మాదేః కర్తృత్వం ప్రథమాచ నవర్ణకశ్చ తద్వత్స్యాత్"
అని సమర్థించినది. (ఆంధ్రశబ్దచింతామణి-హలంతపరిచ్ఛేదము 33)

శా॥ వేదాభ్యాసవిశేషపూతరసనావిర్భూతభూరిస్తవా-
సాదబ్రహ్మముఖౌఘవిఘ్నితనవస్వర్గక్రియాకేళిచే-
నాఁడీన్ గాధితనూజుచే నగముసేయంబడ్డమిన్నేఱు ప్రా-
సాదస్వచ్ఛదుకూలకైతవమునం జాలంగ నొప్పుం బురిన్.
— శృంగారనైషధము-2-41

ఇత్యాదిపద్యములలో క్రీగీతలుగలస్థలములు సహజములైనవిభక్తులతోనే కూడినవని చెప్పనక్కరలేదు.

పై చింతామణినే అథర్వణుడు,

"స్యాత్కర్మధారయాభాసః కర్తృత్వే కారకాశ్రితే"
(అథర్వణకారికలు-హలంత-17)

అని సమర్థించినాడు. దానినే చిన్నయసూరిగూడ "కర్మాదులకుఁ బ్రాధాన్యవివక్షయందు ధాతుజవిశేషణంబులు కర్తతోడంబోలె వానితోడ సమసించు"
(బాలవ్యాక-సమాసపరిచ్ఛేదము-సూత్రము-26)

అని సూత్రించినాడు. ముందు పేర్కొనిన షష్ఠీసమాసముగ చెల్లుబడియైనవానియందు (వానిపోయినవలనను, ఇత్యాదులందు)

అది సమస్త పదముగ వ్యవహరించుటకు అవకాశమున్నది గాని, 'నీవు చెప్పినమాటలు' ఇత్యాదులు సమస్తములనుటకు వీలుకాదు. అథర్వణునివాక్యమును ఆధారముగ తీసికొన్నచో 'నీవు చెప్పిన మాటలు', 'రాముఁడు నెడలినవనము' ఇత్యాదులు కర్మధారయాభాసములై చెల్లవలసియున్నవి. ఈయవకాశమును చూచుకొని "నా యొనర్పంబూనినయిమ్మహాప్రబంధమునకు" ఇత్యాదులుకూడ సమాసాభాసములుగ చెల్లవలసినట్లు తోచుచున్నవి. లేకున్నచో "నా యొనర్ప....మునకు" నందు 'నా' శబ్దమునకు 'పూనిన' ధాతుజ విశేషణముతో ప్రత్యక్షసంబంధము కలదు గాని 'ఒనర్పన్' అను అన్నంతము సమాసమధ్యపతితమై అన్వయమునకు ఇబ్బంది కలిగించు-చున్నది. కావున 'ఒనర్పన్' అను అన్నంతము 'పూనిన' అను-ధాతుజవిశేషణమునకు ఒకక్రియను నిర్దేశించుచు 'ఒనర్పంబూనిన' కలిసి సమాసాభాసధాతుజవిశేషణమై 'నా' శబ్దముతో అన్వయింప-వలసియున్నవి. ఇటువంటిఅవ్యయములు సమాసమధ్యపతితములై వాటితోకూడినఆపదమంతయు సమస్తపదముగనే వ్యవహరింప-వలసియున్నట్లు తోచుచున్నది. ఈ పద్ధతి సంస్కృతమున అక్క-డక్కడ కానవచ్చుచున్నది.

1. "అవధృత్య దివోఽపి యౌవతైర్నసహాధీతవతీమిమామహం
కతమస్తు విధాతురాశయే పతిరస్యా వసతీత్యచింతయమ్"

—నైష-2-41

2. భ్రూవల్లికింపననికుంచిత మింగితం సా లింగం చకార తదనాదరణ
స్య విజ్ఞా।
రాజ్ఞోఽపి తస్య తదలాభజజాతవహ్నిశ్చిహ్నిబభూవ మలినచ్ఛ
విధూమధూమః॥

(నైష -11-83)

3. వృత్తానుపూర్వే చ నచాతిదీర్ఘే జంఘే శుభే సృష్టవతస్తదీయే।
శేషాంగనిర్మాణవిధౌ విధాతుః లావణ్య ఉత్పాద్య ఇవాసయత్నః॥
(కుమా–1–35)

4. నక్రోధో నచ మాత్సర్యం నలోభో నాశుభా మతిః।
భవంతి కృతపుణ్యానాం భక్తానాం పురుషోత్తమే॥
(విష్ణుసహస్ర–133)

5. అభ్యాసోహి కర్మణాం కౌశల మావహతి. నహిసకృన్నిపాత
మాత్రేణ ఉదబిందురపి గ్రావణి నిమ్నతామాదధాతి
(వామనాలంకారసూత్రోదాహృతము)

క్రీగీతలుగల 1, 2 స్థలములందు, సమాసమధ్యపతితావ్యయము లకు సమాసమును మల్లినాథుడు చూపినాడు. 2 వ దానియందు మాత్రము 'నైషధీయప్రకాశ' వ్యాఖ్యాతయగు నారాయణుడు 'భ్రూపల్లి వేల్లిత మథాకృతిభంగమైషా" అని పాఠాంతరము చూపినాడు. *3, 4, 5 పదములందు సమాస అసమాసపక్షములు పరామర్శించినవా రున్నారు.

ఇట్టివాని నాదరముగ జేసికొనియే మనతెలుగుకవులు విచిత్రమైన సంఘటనలను కావించినారు. తిక్కన రచనలో:–

"తే॥ ఒకటి యడిగెదఁ గృప చిగురొత్తఁ జెప్ప-
వలయు మీరు మాయింటికి వచ్చి యొక్క-
ప్రక్క క్రిందుగ నిరువదియైదు దినము-
లనఘ విధించి తుదిమొలైన నీదు"
—భార–అనుశా–2–329

"క॥ చరితం బద్భుతము మునీ-
శ్వర దీనికిఁ గారణము విచారము వక గో-
చర మెఱిఁగింపుమనుఁడు నా-
ధరణీవల్లభునితో నతండిట్లనియెన్,
(వావిళ్లప్రెస్ 1948–భార–అనుశా–2–330)

* చూ: 'సందర్భశుద్ధిః' శ్రీమాన్ N. C. V. వరసింహాచార్యులు, 'ప్రసూనాంజలిః', (Magazine) 1976-77, S. V. Oriental College, Tirupati.

ఇక్కడ పూర్వపద్యాంతమైన 'నీదు' శబ్దము,ఉత్తరపద్యాదియందున్న 'చరిత' శబ్దము కలిసి సమస్తపదమే కదా. దీనిని రెండుపద్యములలో విభజించి వ్రాయుటయెట్లు? కావ్యమంతయు మహావాక్యముగ తీసికొని చేసినరచనకాబోలు, కావున ఇట్టి సన్నివేశములను ఎన్నింటినో తరచిచూచి, చదువువానికి అర్థము కావలెనేకాని సమాసములందు ఏపదము ఎక్కడున్న నేమాయను? అని నిశ్చయించుకొని మాఅన్నమయ్య గ్రాంథిక-వ్యావహారికభాషలతో సంకీర్ణమైన-తనరచనయందు మరికొన్నిసమాసములను ప్రవేశపెట్టినాడా? అని తోచుచున్నది,

అన్నమయ్యలోని సమాస విశేషములు

1. ఘనురాలు : (సంపు 25 -పాట 26)

> "ఎంతైనా నాతఁడు నీకు నెక్కుడుగాదా
> కాంతుఁడు మన్నించఁగానే ఘనురాలవైతివి ॥పల్లవి॥

'ఘన' శబ్దముపై 'ఆలు' శబ్దమును (స్త్రీవాచకము) జోడించి 'ధీరురాలు'వలె సమసించినాడు. ఇదేమంత పెద్ద సాహసము కాదు.

2. నీయాపెసంది :- (సంపు 24 -పాట 126)

> "చిత్తగించి చూడవయ్య చిరునవ్వు నవ్వీ నాపె
> యిత్తల నీయాపెసఁ(సం?)ది నెంతవనికో
> కొత్తకొత్తచెమటలు గోర నీపైఁ జిమ్మీని
> తత్తరాన నది యెట్టితతఁబాటులో ॥కాన॥

'నీవు+ఆపె' అని ఈ రెండింటికి మొదల ద్వంద్వము. దానిపై "నీయాపెల యొక్కసంది" అని తత్పురుషము "ద్వంద్వాంతే

శ్రూయమాణః శబ్దః ప్రత్యేకమభిసంబధ్యతే" అను నియమముతో పై ద్వంద్వమునకు 'సంది' శబ్దముతో అన్వయము. బహువచన 'ల' గూడ ఎగిరి పోయింది. ఇట్టివానికి

"క॥ చెలిమియు సంభాషణమును
బలిమివివాదంబుఁ ద్రోపుఁ బాదియు దమయం-
తలవారితోన తగు నధి-
కులహీనులతోడనైనఁ గొఱగా దధిపా

....భార-ఉద్యోగ-2-46

అధికులతోడ హీనులతోడ అనిగదా అన్వయము.

క్రీగీతలు గల కవులప్రయోగములవంటివి కారణములు కావచ్చు.

3. తననాకింతే : (సంపు 25 - పాట 362)

"కూడి తనచేఁతలకుఁ గోపగింతునో యేమో
యూడనుండి మొక్కీతి నాకింతేచాలు
వోడక సారెకు రాఁగా నొగరౌనో తీపౌనో
యేడకేడ తననాకింతే చాలు ॥ఏల॥"

ఇక్కడ 'తనయొక్క నాకు' అని విగ్రహించుటకు అవకాశ మున్నది. కాని 'తనకు నాకు' అని చెప్పినచో ప్రకరణార్థము పొందు పడినట్లుండునని భావన.

4. తుమ్మెదలు (ల?) బెదరని తోరపుగుంపు: (సంపు 24-పాట 239)

"తమ్మివిరి సీలాలు తళుకుమెఱుఁగులు
తుమ్మెదలు (ల?) బెదరనితోరపుగుంపు
ఇమ్ముల శ్రీవేంకటేశ యిదె నీవురముమీఁద
నెమ్మదిఁ దావుకొని నిండెను యీసిరులు ॥అన్ని॥

'తుమ్మెదలు' అని వ్యస్తముగ విరిచినచో అన్వయము సులభము కాదేమో? 'లు' స్థానమున 'ల' పెట్టుకొన్నచో 'తుమ్మెదల-బెదరనితోరపు గుంపు' అని కావచ్చు. కాని దీనికి సమాసమెట్లు? విగ్రహవాక్యమెట్లు? బెదరనితోరమైనగుంపు అవి ముందు సమసించు-కొని, "తుమ్మెదల" షష్ఠితో తరువాత సమాసము కూర్పవలసియున్నది. 'బెదరనితుమ్మెదలతోరపుగుంపు' అన్నచో సులభముగా తోచును. కావి ఆయన, భక్తిపారవశ్యములో-రచనావేగములో-ఆ భాషాస్వాతం-త్ర్యములో యతిప్రాసలనిర్బంధముతో ఇట్టిచిల్లరమార్పు లెన్నియైన చేయవలసియున్నది.

5. నీయింతైనవెనకనె: (సంపు 24 -పాట 257)

" యీయలమేలుమంగ నిన్నెనసినవెనకనె
పాయము వచ్చి యీరీతిఁ బరగినది
చాయల శ్రీవేంకటేశ నీయింతైనవెనకనె
కాయపువిలాసాలగని యైనది ॥ పిన్న॥

'ఇంతైనటువంటి వెనక' బాగానే వుంది. నీ శబ్దమునకెట్లు? 'నీకు లేక నీవలన ఇంతైన వెనకనే' అని చేసికొనవలెకాబోలు.

6. కైకొన్నవొగిసంచకారు: (సంపు 26 -పాట 583)

"వుంకువిచ్చి కైకొన్నవొగిసంచకారు సుమ్మీ
అంకెల నీకొనవేలిఅవుంగరము
పొంకాన నే మెన్నఁడు పూఁచి యిచ్చినది లేదు
లంకెఁ బెట్టుకొంటివి పల్లదాలేలాదేవు ॥ ఐతే ॥

'కైకొన్న' ధాతుజ విశేషణము 'సంచకారు' తో అన్వయింప-వలసిన అవసరమెంతైన గలదు. కాని మధ్యలో 'ఒగి' కేమిసంబం-ధము? క్రమము మొదలైన అర్థములలో ఒగి శబ్దము ప్రసిద్ధము. కొన్నిపట్టులందువలె ఇక్కడ వాక్యాలంకారముగ ప్రయోగింపబడిన-దేమో?

7. చేతినీవుంగరము : (సంపు 25 -పాట 496)

"సీత నీకుఁ జెప్పి పంపి శిరోమణి నీకిచ్చె-
నాతల నే మెఱుఁగము అదేమాట
చేతినీవుంగరమును శిరసున నెత్తుకొనె
యేతలఁపు లెట్లానో ఇదిగో మాట ॥ అన్ని ॥

'నీచేతివుంగరము' అనుట సబబు, ఇక్కడ ఉంగరమునకు నీశబ్దసంబంధము అత్యావశ్యకమైనను 'నీచేతివుంగరము' అనుటతో ఆయర్థము దెబ్బతినదు. కాని ముందు చెప్పినట్లు రచనావేగములోని యతిప్రాసలనిర్బంధము ఇట్టివానికి కారణము.

8. సిగ్గుతోఁ బెట్టినయట్టిచెలినీచెక్కిటిచేయి : (సంపు 25-పాట 583)

"సిగ్గుతోఁ బెట్టినయట్టిచెలినీచెక్కిటిచేయి
వెగ్గళపుఁజింతలంటా వెరచితిమే
బగ్గన నీవుయ్యాలపై నూఁగేపయ్యదజారు
నిగ్గుల విరహామంటా నివ్వెరగందితిమే"

ఈ 'అట్టి' అను సాదృశ్యవాచకానుసంధానపదము (అట్టిరాముడు, ఇట్టిరాముడు, ఇట్టివాడు, అట్టివాడు ఇత్యాదియందువలె) ఏదో ఒక విశేష్యమును కోరుచునే యుండును. దీనిని 'చెలి' శబ్దముతో చేర్చినచో అక్కడికి పదము పూర్తియగును. ఈ 'చెలి' శబ్దము ఇంకొకదానితో అన్వయించుటకు వీలులేదు. గతిలేక "నీచెక్కిటిచేయి" లోని 'నీ' శబ్దముతోనే సమసింపవలసియున్నది.

మరికొన్నివింతలు. సమాసమధ్యములో క్రియాపదమిమిడి-యుండును. ఆ సమాసమధ్యము నుండి క్రియాపదమును ఏరుకొనవలెగాబోలు.

9. జీడిపంటిగింజవంటి చెంగియుండె నీగుణము:

(సంపు 25—పా 427)

" గోడఁబూసినసున్నము కూడపెట్టనేరనోప
ఆడుకోలుమాటదప్పెనని యెంచేనా
జీడిపంటిగింజవంటిచెంగియుండె నీగుణము
కోడెమూరుని కత్తికి గురిసేసేనా "

ఇక్కడ 'వంటి' అనునది నీగుణముతో కలియవలసినది. మధ్యలో 'చెంగియుండె' అనుధాతువు. ఈ ప్రవాహ వేగమును అడ్డు పెట్టగల వైయాకరణు డెవ్వడు? లేక చెంగియుండే, అని ధాతుజ విశేషణముగ భావింపవలెనేమో. అయినా 'వఁటికి' ఇబ్బందే. 'వలె' కావలసిందే.

10. అనేకపంతగాఁడవు: (సంపు 24—పాట 136)

" అనేకపంతగాఁడవు అందగాఁడవు
మునుకొన్నమావెంగేలు ముంచుకొనీనా ॥ పల్లవి ॥

దీనిని చూడగనే

" ప్రాయేణ వైయాకరణాః పిశాచాః
ప్రయోగమంత్రేణ నివారణీయాః "

అన్నదిజ్ఞాపకమువచ్చి, 'దినవెచ్చము' 'గర్భగుడి' వంటివాని ప్రక్కన దీనికి సింహాసన మివ్వవలసినదే, 'జీవగఱ్ఱ' 'ప్రాణగొడ్డము' ప్రమాణమైతే "అనేకపంతగాఁడవు" తప్పుచేసెనా?

11. ఒబ్బుద్దితో: సంపు 24-పాట 529

"ఉఁడవయ్య ఇఁక నీవు వొబ్బుద్దితోను
నిండుకొనె నవ్వులెల్లా నేఁడు నా నెలవుల ॥ పల్లవి ॥

ఒక + బుద్దితో, ఇక్కడ "ఒక" శబ్దమునకు "ఓ" ఆదేశము. దానికి, శాస్త్రములో లేకపోయినా త్రికసంధి వచ్చి 'ఒబ్బుద్ది' కావలెను కాబోలు. అట్లే,

12. నియ్యేడ : (సంపు 26–పాట 200)

నగితిఁ జాలదా నీతో నాలోఁ గోపించుకొనక
మగుడిఁ గమ్మటి నీవే మమ్ము దూరేవు
మొగమోడితిఁ జాలదా మొక్కలీఁడ నియ్యేడకు
వొగరులాడ వచ్చేవు వోపము నే మిందుకు ॥ వద్ద ॥

13. నియ్యాన : (సంపు 25–పాట 488

"నీకునీకే యాడుకోకు నియ్యాన
కైకొని నేనే నీపై గడియించేఁగాని" ॥ పల్లవి ॥

14. నియ్యిచ్చల : (సంపు 25 –పాట 192)

"కొయ్యతనాన నన్నుఁ గూడితి పానుపుపై నీ-
నెయ్యమెల్లాఁ గంటిమి నేఁడే నేము
యియ్యేడ శ్రీవేంకటేశ యిన్నియు నియ్యకొంటిమి
నియ్యిచ్చల మోవిపయి నింతురా గుఱుతులు ॥ ఏమి ॥

ఇత్యాదులందు క్రీగీతలు గలవి. 'నీ' శబ్దములోని 'ఈ' కారముతో త్రికసంధి సాగించినాడు. ఈ ప్రయోగములు కోకొల్లలుగ గలవు. 'అ, ఈ, ఏ'లు సర్వనామములే. నీ శబ్దముకూడ సర్వనామమే.

"ఇదమదనేతద్యత్తచ్ఛబ్దా శ్శబ్దాంతరాన్వయే బహుళమ్
హ్రస్వం ప్రపద్య దీర్ఘాద్ద్విత్వ ముపర్యక్షరస్య జనయంతి"

...చింతామణి—హలంతవరి 8

ఇత్యాదిశాస్త్రము ఉపలక్షణము మాత్రమేనని మా అన్నమయ్య భావన కాబోలు. 'కట్టకడ' శబ్దమును 'కట్టఁగడగ' వ్రాయుట వీరిపరిపాటి

15. ఎవ్వతోచేఁతలు : (సంపు 25 -పాట 333)

"మొగమిచ్చి సారెసారె మోహము చల్లుచు నాతో
నగఁగా నేనూ నట్టె నవ్వేఁగాని
యెగసక్కెలకు నీమై నెవ్వతోచేఁతలు చూచి
సగమై లోలో నిట్టె జడిసీ నాదేహము" ॥ నీకు ॥

ఎవ్వతెయొక్క చేఁతన్ అను విగ్రహవాక్యముతో 'ఎవ్వతె చేఁతన్' అనుదానిపై సందేహార్థకమైన 'ఓ' స్వరముచేరి 'ఏవ్వతె చేఁతనో' కావలసియుండగా 'ఎవ్వతోచేఁతను' లోని సమాసపదముల మధ్య సందేహార్థకస్వరమును జోడించినాడు,

"ఆంధ్రం షడ్వర్ణ పర్యంతం పదం స్యాత్కర్మధారయే"
(అథర్వణ-హలంతము-24)

ఇత్యాదినియమములుకూడ మాఅన్నమయ్యదోవ కడ్డమురాలేవు. అల్లే,

16. కలకంటి: (సంపు 12 - పాట 302)

"కలికితనములపోగు కమ్మఁదావులవేఁగు
వలపుతమకములపరవశముపెనుజాగు
కలకంటిబాగు వేంకటపతికిఁ జెలరేఁగు
చెలియ సమరతుల మించినవింతబాగు. ॥ మోహం ॥

17. సొన్నాటంకాలు: (సంపు 12 - పాట 304)

"ముదితనడపులలోని మురిపెమే వెయినేసు
కొాదమగుబ్బలతీరు కోటివేలునేసు
సుదతి బిత్తరిచూపు సొన్నాటంకాలే నేసు
అదరబింబముతీరు ఆరువేలు నేసు ॥ చూడ ॥

18. సేంతి (చేంప) కుత్తికవాండు. (సంపు 12 - పాట 367)

"సేంతి కుత్తికవాండు సెదకుండ దాంచిన-
పాంతపెద్దపల్లు బలువున
నాంతికొరకు వచ్చి నడిమికి విటిశిన
శేంతలాండుగదె శినకాటి ॥ జిగరు ॥

ఇత్యాదులు (క్రీగీతలు గలవి) పండితు లూహింపవచ్చు.

ఇంతవరకు సమాసవృత్తినిగూర్చి ఏదోకొంత చర్చ సాగించితిని. తత్పురుషాదుల లక్షణములను గూర్చి మన వైయాకరణులు చెప్పిన-దానికంటె చెప్పదగిన దేమీలేదు. ఇకపోతే 'ఏకశేషవృత్తి' అన్ని ప్రాచ్యభాషలకు సాధారణమే. జాత్యేకవచనములు, నిత్యబహు-వచనములు ఆయాభాషలకు వాటివాటిసంప్రదాయములతో సుప్రసిద్ధములే.

తద్ధితవృత్తియం దెక్కువగ, కృద్వృత్తియందు పరిమితముగ అన్నమయ్య స్వతంత్రించినాడు. తెలుగునకు అసలే వ్యాకరణము అసమగ్రము. ముందుపేరొన్న సమాసాదినాలుగువృత్తులందు దాని-బలము మరీ పరిమితము. ఈ పట్టులందు కవులస్వాతంత్ర్యమునకు పరిమితము లేదు 1. నుమ్యోత్తః (చింతా-సంధి-70) 2. పరుషే సరళేచైవ సమాసే నుముతో భవేత్, అద్రుతాత్సరళాత్ (అథ-సంధి-23) సూత్రములతో జరుగుసమాససంధులవిషయమున అన్నమయ్య చాలస్వాతంత్ర్యమును ప్రయోగములతో చూపినాడు. ఔపవిభక్తిక-ప్రత్యయములవిషయమున, అసమాసములవిషయమునా అంతే. ప్రవాహభాషలందు ఈ పద్ధతి తొలగింపరానిది.

కృత్తద్ధితములకు సంబంధించి కొన్నిపదములను ఆయా పాటలక్రిందనే ప్రకృతిప్రత్యయములను విరిచి చూపినాను. కొన్ని గడుసరి ప్రయోగములను ఆయా సంపుటములకు సంబంధించిన

'సందిగ్ధ పద సమీక్ష' లో పరామర్శించినాను. పండితులు పరిశీలించి తప్పొప్పులు తెల్పినచో వారికి కృతజ్ఞుడనై సవరించుకొనగలను. 'అపరితోషా ద్విదుషాం న సాధు మన్యే ప్రయోగవిజ్ఞానమ్' అని గదా పెద్దలమాట.

కీ॥ శే॥ పూజ్యపాదులు రాళ్లపల్లి - అనంతకృష్ణశర్మగారన్నట్లు, 'ఇదం బ్రాహ్మ్య మిదం క్షాత్ర' మన్నట్లు గ్రాంథికవ్యవహారికములను రెంటిని సవ్యాపసవ్యముగ వాడి, తెలుగువాఙ్మయానికీ, సంకీర్తన సంప్రదాయానికీ వన్నెవాసులు సంతరించిన తాళ్లపాకకవులవాఙ్మయ- మున జరుగవలసిన పరిశోధన మెంతోగలదు.

ఈ వాఙ్మయసేవకు కావలసిన సౌకర్యములను సమకూర్చు టలో ముందువెనకలు చూడక, అర్థమును, ఆదరమునూ చూపుచున్న తి. తి. దేవస్థానముల కమిటీ ఛేర్మన్ శ్రీయుతులు N. రమేశన్ ఐ. ఏ. ఎస్. గారికీ, తి. తి. దేవస్థానముల శ్రీకార్యనిర్వాహకులు శ్రీయుతులు P. V. R. K. ప్రసాద్ ఐ. ఏ. ఎస్. గారికినీ నాయభి- వాదములు. దేవుడిచ్చినవరాన్ని పూజారి ఇబ్బడి ముమ్మడిగ పండించి నట్లు, పైయధికారులు చూపినఆదరమును, తన కార్యదీక్షతో ముందుకు నడుపుచున్న తి. తి. దే. ప్రెస్ మేనేజర్, శ్రీ M. విజయ కుమారరెడ్డిగారికి, మా యీపరిష్కరణకార్యములో అడుగడుగున వలసినవానిని సమకూర్చుచు తోడ్పడుచున్న 'సప్తగిరి' సంపాదకులు శ్రీ K. సుబ్బారావు ఎం. ఏ. గారికినీ నాధన్యవాదములు. ఈ అన్ని పనులపైన పూతమెరుగులుదిద్దేఅధికారము దొడ్డగ నిర్వహించుచున్న P. R. O. శ్రీరావుల సూర్యనారాయణమూర్తి ఎం.ఏ, గారికి నాకృతజ్ఞతలు. ఈ వ్రాతపనిలో నాకు సహాయుడుగ నియమింపబడి, ఈ సంపుటము 68 వ రేకు నుండి కొన్ని సంపుటముల వరకు నాకు యథామతి సహాక రించిన S. V. O. కాలేజి ఆంధ్రోపన్యాసకులు చి॥ K. రామచంద్రరాజు

గారికి, ప్రకృతాంగ్లసంవత్సరమునుండి ఈ పరిష్కరణకార్యమున నాకు వ్రాతపనిలో సహాయుడుగ నియమింపబడి, శ్రద్ధాసక్తులకు వెలితిలేకుండ వినయసంపదతో అన్నివిధములైనపనులకు తోడ్పడుచున్న చిరంజీవి జె. బాలసుబ్రహ్మణ్యం ఎం. ఏ. గారికిని నా మంగళాశాసనములు. నిండుశ్రమకోర్చి సాధ్యమైనంతవరకు తప్పులు లేకుండునట్లు తమపని నెరవేర్చిన అచ్చుకూర్పరులను మనసార దీవించుట తప్ప వారికి నేనేమి చేయగలను

ఈ సంపుటముముద్రణకార్యము దాదాపు రెండున్నరనెలలో ముగిసినది. ఈ వేగము చెడకుండ అచ్చుపని సాగినచో సంవత్సరమునకు నాలుగు, లేక కనీసము మూడు సంపుటములనైన తప్పక వెలువరించి, అధికారులయభిమానఋణమును దించుకొనవలెనని ఆశ. ఎంత మెలకువగ పనిచేసినను తప్పులు తప్పకుండుట మానవత్వ లక్షణము. ఆ తప్పుల నెత్తిచూపి మా యజ్ఞానాంధకారమునకు వెలుగు-చూపగలపండితమిత్రులకు స్వాగతము.

సంగీతమపి సాహిత్యం యస్య నేత్రే ఇవాసతుః ।
ఉన్మేషనిమిషాజీవే తం వందే కృష్ణదేశికమ్ ।

ఇట్లు
బుధ విధేయుడు
గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మ,
స్పెషల్ ఆఫీసరు,
తాళ్లపాకవాఙ్మయ పరిష్కరణశాఖ
అన్నమాచార్య ప్రాజెక్టు.
తి. తి. దేవస్థానములు.

తిరుపతి
సిద్ధార్థ శ్రావణ కృష్ణజన్మాష్టమి
14-8-79

*

'పదకవితాపితామహుడు'

శ్రీ తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు

శ్రీ తాళ్లపాక

అన్నమాచార్యుల శృంగారసంకీర్తనలు

27 వ సంపుటము

స్వస్తి శ్రీ జయాభ్యుదయ శాలివాహనశకవరుషంబులు ౧౩౪౬ అగు నేఁటి క్రోధిసంవత్సరమందు, తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు అవతరించినపదారుయేండ్లకు తిరువేంగళనాథుండు ప్రత్యక్షమైతేను, అదిమొదలుగాను శాలివాహనశకవరుషంబులు ౧౪౨౪ అగు నేఁటిదుందుభి సంవత్సర ఫాల్గుణ బహుళ ౧౨ *నిరుధానకు తిరువేంగళనాథునిమీఁదను అంకితముగాను తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు విన్నపముచేసినశృంగారసంకీర్తనలు.

రేకు 1101 భైరవి

ఇంకనేల బొంకనూ ఇద్దరముఁ గూడితిమి
పొంకముగ నానతిమ్మా పూఁచి నవ్వే నేను ॥ పల్లవి ॥

ఆసలురేఁచుక పోయి ఆకెమీఁద వేడుకతో
నేసలువెట్టితివా చెలరేఁగి
వేసరక నమ్మించి వేగినంతాఁ దమకించి
బాసలునేసితివా పలుమారును ॥ ఇంక ॥

---

* ఈశబ్దము 'నిరోధ' 'నిరుద్ధ' శబ్దములకు వ్యావహారికరూపముగా గానవచ్చుచున్నది. అడ్డగింపు, అవధి అని యర్థము. ఆనాఁడు కడపటిదినమని తాత్పర్యము. కీ॥ శే॥ ప్రభాకరశాస్త్రిగారూహించిన "సరియగు" అనునర్థము తాత్పర్యార్థము గావచ్చును. 'అవధి' అను నర్థములో "ఈ నిరుద్ధమునకుఁ గుశలంబు మాకు" అను తరిగొండ వెంగమాంబగారిప్రయోగము దీనికి సహాయపడుచున్నది. సాహిత్య అకాడమివారి 'విష్ణుపారిజాతము' 55 పుట. నే నీప్రయోగమివ్వగా శ్రీమాన్ రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారు, "నిఱుత్తం" అనుఅరవపదముకూడ 'నిలుపు' అను నర్థముతో దీనికి సహాయపడుననిరి.

చిక్కనినవ్వులతోడ సిగ్గులెల్లఁ బెడఁబాయ
చెక్కులు నొక్కితివా సేదలుదేర
లక్కవలెఁ గరఁగఁగ లలనతో దూరుతాను
మొక్కులు మొక్కితివా ముచ్చట దీరఁగను ॥ ఇంక ॥

వలపులు చల్లిచల్లి వంతులు వాసులెంచక
అలుకదేర్చితివా ఆపెను నీవు
యెలమి శ్రీవేంకటేశ యిటు నన్నుఁ గూడితివి
అలరి యీసుద్దు లాడ నాడుకొంటివా ॥ ఇంక ॥ 1

పాడి

గుట్టుతోడి నీవు నన్ను గొరబుసేయకువయ్య
వుట్టిపడి నాతో నవ్వనోపుదువా ॥ పల్లవి ॥

ఆయములుసోఁక నీతో నాడుకొనఁజాలఁగాక
పాయపునీయాలఁగానా పరాకేఁటికి
చేయిచాఁచ కిటు నీతో సిగ్గువడి వుందానఁగా —
కోయి నీవు నాతో సంతకోపుదువా ॥ గుట్టు ॥

కన్నుల జంకించి నిన్ను కక్కసించఁజాలఁగాక
మన్నించేదానఁగాన మాయలేఁటికి
చన్నుల నే నొత్తి నీతో సరసములాడఁగాక
వున్నపనుల కంతేసి కోపుదువా ॥ గుట్టు ॥

తేనెగారేమోవి ఇచ్చి తిట్టు దిట్టఁజాలఁగాక
మేనదానఁగానా నాతో మేకులేఁటికి
యీనెపాన శ్రీవేంకటేశ నన్నుఁ గూడితివి
వూనినవారతులకు వోపుదువా ॥ గుట్టు ॥ 2

శ్రీరాగం

చెలులాల నాయకునిచిత్తము గాక
తలఁపించేనా బాసలు తనతో నేను ॥పల్లవి॥

జగములేలేవాఁడు జవ్వనమదమువాఁడు
నగితే నే సరిగాను నవ్వఁగలనా
పగటుఁ జుట్టుఁగైదువపట్టినచేతివాఁడు
తగవులాడఁగలనా తనతో నేను ॥చెలు॥

వేవేలుసతులవాఁడు వెన్నెలచూపులవాఁడు
వావులు చెప్పి వరుసవంతడిగేనా
కోవరపురాకాసులఁ గొట్టినవొరటువాఁడు
తావళించి వొరసేనా తనతో నేను ॥చెలు॥

నాలుగుచేతులవాఁడు నాగశయనపువాఁడు
బేలుఁదనమున సరిపెనఁగేనా
యీలీల శ్రీవేంకటేశుఁ డిటు తానే నన్నుఁ గూడె
దైలతో [1]నేఁ గొసరేనా తనతో [2]నేను ॥చెలు॥ 3

మాళవిగౌళ

అప్పటి కప్పుదే కాక అంతయేఁటికి
యెప్పుడూ మనకుఁబోదు ఇందవయ్య విడెము ॥పల్లవి॥

తక్కు మాఁటునను న్నంతతడవు నిను దూరితి
నిక్కి చూడఁబోతేను నీవే నేను
కక్కసించ నిఁక నిన్ను కదు[3] నానవెట్ట కిఁక
యిక్కువలు గరఁగేను ఇందవయ్య విడెము ॥అప్ప॥

1. 2. ఇట్టి పునరుక్తు లక్కడక్కడ గలవు. 3. కదున్ + ఆనవెట్టకు

గుట్టుతో నూరకుండఁగా గుణము వెరవులాయ
నెట్టుకొని మాటాడితే నీవే నేను
పెట్టను రట్ల నిన్ను పెనఁగకుమిఁక నీవు
ఇట్టే నీమాఁటలు వింటి నిందవయ్య విడెము ॥ అప్ప ॥

ఆరయ దూరకున్నందు కటు నిట్టు బిగిసితి
నేరిచి పొందు నేసితే నీవే నేను
కోరి శ్రీవేంకటేశుఁడ కూడితి మిద్దరమును
యీరీతిఁ బాయకుందము ఇఁదవయ్య విడెము ॥ అప్ప ॥ 4

ఆహిరి

నమ్మిక లియ్యవచ్చేవు నాకా నీవు
తమ్మలపునోర నిఁకఁ దడవకు పనులు ॥ పల్లవి ॥

చెక్కుటిచేఁతలమీఁద సెలవినవ్వులమీఁద
మొక్కినమొక్కులమీఁద మోచె నీమాట
యెక్కువతక్కువలేల్ల ఇంకా సాకిరులేల
దక్కె నీవేడుకలెల్లా తడవకు పనులు ॥ నమ్మి ॥

వొట్టినచెమటమీఁద వొరగుఁదురుమీఁద
నిట్టూరుపులమీఁద నిండె నీమాట
వట్టియాన లిఁకనేల వలవనిముచ్చటేల
దట్టమాయ నేరుపెల్లఁ దడవకు పనులు ॥ నమ్మి ॥

కన్నులచూపులమీఁద కాయపుకళలమీఁద
మున్నిటిరతులమీఁద ముంచె నీమాట
యెన్నిక శ్రీవేంకటేశ ఇద్దరముఁ గూడితిమి
తన్నుఁదానె సైకమాయఁ దడవకు పనులు ॥ నమ్మి ॥ 5

బౌళి

ఎక్కువతక్కువమాట లిఁకనేల
మిక్కిలి నీలోఁగలమేలు చూపవలెఁబో ॥ పల్లవి ॥

పంతమాడినట్లానే పనికి రావలెఁగాని
యెఁ(యెం?) తైననేతులు నెమ్మె లెవ్వరాడరు
మంతనాన నున్నారము మచ్చిక నిద్దరమును
చెంతల నీచేఁతలెల్లాఁ జేసి చూపవలెఁబో ॥ ఎక్క ॥

నన్ను నవ్వినట్లానే ననుపు గావలెఁగాని
ఇన్నేసివేసాలబీరా లెంతలేదు
కన్నులయెదుట నిదె కానవచ్చీ మనగుట్టు
పన్నినరతిమర్మాలు పచరించవలెఁబో ॥ ఎక్క ॥

కొంగువట్టినట్లానే కూడిచూపవలెఁగాని
యెంగిలివట్టిసరసా లేమిబాఁతి
చెంగటఁ గూడితిమిదె శ్రీవేంకటేశ మనము
పొంగేటియానోదాల భోగించవలెఁబో ॥ ఎక్క ॥ 6

రేకు 1102 సామంతం

వలచినదాని కెందు వాదు చెల్లదు
బలువులే చూపవయ్య బాసదప్ప దిఁకను ॥ పల్లవి ॥

వేడుకకు వెలలేదు వెన్నెల కెంగిలిలేదు
ఆడిక నీచేఁతలకు నడ్డము లేదు
వీడె మిందవయ్య నీవిద్యలెల్ల లోఁగొంటి
వోడ కిట్టె నవ్వవయ్య వొరయ నిన్నిఁకను ॥ వల ॥

మరునికి వేళలేదు మాయలకు గురిలేదు
వరుస నీకూటాలకు వావిలేదు
సరుగ మో విందవయ్య చనవెల్లఁ జేకొంటి
తెరలోనికి రావయ్య తెగ నీకు నిఁకను ॥ వల ॥

చిగురుకు చేఁగలేదు సిగ్గులకు తప్పులేదు
తగు నీయాసోదానకు తనివిలేదు
నిగిడి శ్రీవేంకటేశ నీవు నేనూఁ గూడితిమి
మొగమెత్తి చూడవయ్య మొక్కే నేనిఁకను ॥ వల ॥ 7

దేసాళం

వట్టినవ్వు లంత యాల వావాతను
నెట్టుకొనఁ జొక్కించితే నిన్నుఁ బొగడేము ॥ పల్లవి ॥

వేడుక నీమాఁటలకు వెలలేదు । అట్టె
కూడినకూటములకు గుఱిలేదు
యేడ సుద్దులు దడవే^వింకా నీవు । నన్ను
నూడిదెగా మన్నించితే చుట్టాలమయ్యేము ॥ వట్టి ॥

కొంగువట్టితే వలపు కుప్పవడదూ । నీ -
వుంగిటిమెచ్చులనే వుట్టిపడదు
జంగిలికేల తెచ్చేవు సారెకు నీవూ । మా -
ముంగిటికి వచ్చితేనే మొక్కులు మొక్కేము ॥ వట్టి ॥

కన్నులఁ జూచినంతలో కాఁకదేరదూ । లోలో
సన్నలుసేసినంతలో సదిదేరదు
ఇన్నిటా శ్రీవేంకటేశ ఇటు గూడితి । మా -
విన్నపములు వింటేను విందులు వెట్టేము ॥ వట్టి ॥ 8

పాడి

నేరుపరి ననుకోను నెరజాణ ననుకోను
యీరీతి నాహావభావా లింతెఱఁగఁడా ॥ పల్లవి ॥

మఱసి తనతో నేను మాటలాడనని దూరి
సెలవుల నవ్వితేనే నేనమాటలే
పిలిపించనని తాను బిగువులు నెరపీని
తలుపు దెరచితేనే తగుసన్నగాదా ॥ నేరు ॥

దగ్గరఁ గూచుండనంటా తమకించినంతలోనె
సిగ్గువడి వుండితేనే చేరివుండుటే
వొగ్గి తన్నుఁజూడనంటా వొరట్లు వట్టీని
అగ్గమై యెదుటనుంటే అన్నియునుగాదా ॥ నేరు ॥

ముందు కాఁగిలించనంటా మొనలెల్లఁ జూపీని
ఇందమని విడెమిచ్చు టిదియే అది
అందపు శ్రీవేంకటేశుఁ డలమేలుమంగ నేను
పొందితి మిద్దర మివి పోదులెల్లాఁగావా ॥ నేరు ॥ 9

వరాళి

కామిని యప్పటనుండి కాచుకున్నది
దోమటివలపులకు దోసమున్నదా ॥ పల్లవి ॥

మంతనమాడఁగరాదా మలసి యప్పటనుండి
యింతి నిన్నుఁబిలిచీని యేకతానకు
వింతవా రుండితే నేఁడు వెలుపేల వచ్చె నీకు
దొంతరవలపులకు దోసమున్నదా ॥ కామి ॥

పమ్మి చేయిచాఁచఁగరాదా పందెమువేసేనంటా
యెమ్మెలకే పెనఁగీని యీాపె నీతోను
చిమ్ముచు నామోము చూచి సిగ్గేల వచ్చె నీకు
దొమ్మివలపుల కింత దోసమున్న దా ॥ కామి ॥

గద్దమువట్టఁగరాదా కాఁగిలించుకొనేనంటా
వొద్దిక వున్నవి చన్ను లువిదకును
అద్దమై శ్రీవేంకటేశ అట్టె నన్నుఁ గూడితివి
దొడ్డివలపులకును దోసమున్న దా ॥ కామి ॥ 10

సాళంగం

వద్దు వద్దు మాతోను వట్టిసట లిఁకను
యిద్దరుఁ గూడేటివేళ యెవ్వరున్నా రపుడు ॥ పల్లవి ॥

పొంచి నిన్నాపె వేసినపువ్వులచెండే గుఱుతు
కొంచక జారిననీకొప్పే గుఱుతు
యెంచఁగ నప్పుడు సాక్షి యెవ్వరు వచ్చుండేరు
ఇంచుకంతలోనే నీవేల బొంకే విపుడు ॥ వద్దు ॥

వువిదకంకణములవొత్తు లవిగో గుఱుతు
జవళి నీపెంజెమటజాఱే గుఱుతు
పవళించి మీరుండఁగా పైకొని రానైతిఁగాని
ఇవల నిందుకుఁగాను యేలబొంకే విపుడు ॥ వద్దు ॥

చెలి నీమోవి నించిన[1]చిలుకవోటే గుఱుతు
సెలవుల నీకుఁదోఁచేసిగ్గు గుఱుతు
బలిమి శ్రీవేంకటేశ పైకొని నన్నుఁ గూడితి-
విలపై నిండె నీసుద్దులేల బొంకేవిపుడు ॥ వద్దు ॥ 11

1. చిలుక + వోటే.

పాడి

నిన్నేమనేము నేము నీకేఁటిఆచారము
కన్నచోట్లను మోటు గాలికి వెలచునా ॥ పల్లవి ॥

సరసము లేమాదేవు సతులపయ్యదల
మరిగేవాఁడవు నీకు మాటలునేల
దరిచేరినవియెల్ల తలపోయ గుల్లలని
ధరలోన ననేమాట తగ నీయందున్నది ॥ నిన్నే ॥

తొడికేవు నిజముల తొయ్యలులచూపుల
[1]బడిసెవాటవు నీకు బాసలునేల
నుడుగులు దప్పినాను నోముఫలము దప్పదు
అడరఁగ ననుమాట అది నీయందున్నది ॥ నిన్నే ॥

వేసరక నవ్వేవు వెలఁదులరతులకు
ఆసోదకాఁడవు నీకు [2]నంతేశాల
నేసపెండ్లి కొడుకవు శ్రీవేంకటేశ కూడితి
[3]తాసు పయిఁడంతతూకము తగ నీయందున్నది ॥ నిన్నే ॥ 12

రేకు 1103 వరాళి

కొలువువై రివి గంటే కొల్లున నవ్వేదురు
తిలకించి చూచుకొంటే తిద్దుకొందువు ॥ పల్లవి ॥

నీమేనివింతచేఁతలు నీదచూచుకోవయ్య
కామినిచెక్కులే నీకు కంచుటద్దాలు
వేమారు నేమనఁబోతే వెంగెమై తోఁచు నీకు
దీమసాన నీవై తే తిద్దుకొందువు ॥ కొలు ॥

1. బడిసెవాటు=దిష్టిపోటుటయా? 2. అంతేసి+ఏల. 3. 'తానువయిఁడంత తూకము' అన్నది, విచారింపవలసియున్నది.

వెలఁదిడినజవ్వాది వేరేపూవు గట్టవయ్య
పొలఁతిగుబ్బలే నీకు పూవుగుత్తులు
యెలమి నేమేమనిన యెగసక్కెమై తోఁచు
తెలుసుక నీకునీకే తిద్దుకొందువు ॥ కొలు ॥

[1] యెయ్యేదో ఆఁకలి నీవు యీడఁ దీరుచుకోవయ్య
తొయ్యలిమోవే నీకు దొంతిబోనము
నెయ్యపుశ్రీవేంకటేశ నేనంటే నన్నుఁ గూడితి
తియ్యక వెనకవెల్ల తిద్దుకొందువు ॥ కొలు ॥ 13

ముఖారి

ఔనౌ మరి ఆఁడువార మంత కోపము
ఆనతిమ్మా నీకు నితవైనట్టే నేసేను ॥ పల్లవి ॥

సారె సారె నీతోను సణఁగులు చూపఁగాను
భారము గాదుగదా పంతగాఁడవు
కూరిమి గలిగి నేను గొణఁగుచుఁ దిట్టఁగాను
వైరముగాదుగదా వాసికాఁడవు ॥ ఔనౌ ॥

కప్పినట్టి నీమోవిగంటిబెట్టి రేఁచఁగాను
నొప్పులు గావుగదా నుడికారివి
చిప్పిల నింటికి నీవు చేయిపట్టి తియ్యఁగాను
దప్పులు గొనవుగదా తమకపుదొరవు ॥ ఔనౌ ॥

కాలుమీఁదఁ గాలువేసి కరఁగించి కూడఁగాను
నాలితో మొక్కవుగదా నాఁటకీఁడవు
యీలీల శ్రీవేంకటేశ ఇట్టె నన్నుఁ గూడితివి
వేళలు గావవుగదా వేడుకకాఁడవు ॥ ఔనౌ ॥ 14

1. ఏద + ఏదో.

రామక్రియ

ఏది [1]వాటి నీగుణాన కేమి చెప్పేము
పోదిగొన్నవద్దివారిపుణ్యము నీచేతిది ॥ పల్లవి ॥

సలిగెలు రేఁచుకొని సణఁగులురాలిచేటి-
చెలులకే నీవు కడుఁజిక్కుదువు
వలచి పైకొనియేటివనితలఁ గంటేను
పెలుచుఁదనాన నట్టె బిగుతువు ॥ ఏది ॥

చనవులు నేసుకొని సారెసారెఁ దిట్టేటి-
వనితలకే నీవు వలతువు
పెనఁగి ప్రియముచెప్పేప్రియురాండ్లఁ గంటేను
కొనగొనలనే నీవు గుట్టునేసుకొందువు ॥ ఏది ॥

తరితీపునేసుకొని తమకాలు రేఁచేటి-
తరుణులనే నీవు దగ్గరుదువు
అరుదై శ్రీవేంకటేశ అంతలో నన్నుఁ గూడితి-
విరవై అంతటిలోనే యిందరి మన్నింతువు ॥ ఏది ॥ 15

గౌళ

ఇంతకంటెఁ జెలులాల యేమిచెప్పే రతనికి
మంతుకెక్కి తన్నుఁదానె మంచిదయ్యీఁగాక ॥ పల్లవి ॥

బుద్ధులు నేఁ జెప్పనా పొందులు నేఁ జూపనా
బద్దులకాంతల నట్టె పాయఁడుగాక
గద్దించి నేఁ జూడనా కన్నుల జంకించనా
పెద్దరికపువారితోఁ బెనఁగీఁగాక ॥ ఇంత ॥

1. ఏది + పాటి.

పొంకానకు దిద్దుకోనా పొంచి పరాకుసేయనా
మంకుఁజీఁకటితప్పులు మానఁడుగాక
లంకెసేసుక వుండనా లావులెల్లఁ జూపనా
బింకపువారిమాటలు ప్రియపడీఁగాక ॥ ఇంత ॥

కందువ నేఁ గూడనా కాఁగిలించుకొననా
చెంది వారిగుణా లీడఁ జెప్పీఁగాక
అందపుశ్రీవేంకటేశుఁ డాతఁడే నేఁ గానా
మందెమేళాలేలో తొట్టి మరిగీఁగాక ॥ ఇంత ॥ 16

లలిత

వనిత లిట్టయితేను వలచివత్తురు నీకు
ఘనుఁడవు మేలు మేలు కంటిమిగా గుణము ॥ పల్లవి ॥

వంచినశిరసుతోడ వాలినట్టితురుముతో
కుంచె నీకు విసరేటికోమలిఁ జూచి
మంచముమీఁదికిఁ దీసి మన్నించితి వన్నిటాను
అంచె నాఁటదానిగోడు ఆలించితిగా ॥ వని ॥

కమ్మర నాసలతోడ కారేటిచెమటతోను
చమ్మాళిగెలు వట్టినసతిఁ జూచి
కమ్మి పచ్చడము గప్పి కరుణించితి వన్నిటా
నెమ్మి నింతులపయ్యెద నీకుఁ గద్దుగా ॥ వని ॥

వాలుకచూపులతోడ వడి నిట్టూరుపులతో
కాళాఁజి వట్టినసతిఁ గలసితివి
మేలిమి శ్రీవేంకటేశ మించ నన్నుఁ గూడితివి
యీలీల సతులవలపియ్యకొంటిగా ॥ వని ॥ 17

బౌళి

ఓపనన్నవారినేల వొడివట్టేవు నీపై
చూపునాటించినవారిఁ జూడరాదా ॥ పల్లవి ॥

తలవంచుకుండఁగాను తగ పంతమియ్యఁగాను
వొలిసి నన్నేల నీవు నొడివట్టేవు
చెలఁగి నీమేననున్నచేఁత సేసినయాపెతో
సొలసి నీబలిమెల్లాఁ జూపరాదా ॥ ఓప ॥

చెక్కుచేత నుండఁగాను చేరి నీకు మొక్కఁగాను
వొక్కటొక్కటాడి యేల వొడివట్టేవు
నిక్కినిక్కి తామెరల నిన్నువేసినవారితో
పెక్కుచందముల నీవు పెనఁగరాదా ॥ ఓప ॥

వొద్దఁ గాచుకుండఁగాను వూడిగాలు సేయఁగాను
వుద్దండానఁ గూడి యేల వొడివట్టేవు
చద్దికిని వేఁడికిని జమళినుండినవారి
అద్దుక శ్రీవేంకటేశ అలమరాదా ॥ ఓప ॥ 18

రేకు 1104 కేదారగౌళ

పూవకపూచె వీరికి పొదిగొని వలపులు
చేవదేర మాతోనే చెప్పేరు యీసుద్దులు ॥ పల్లవి ॥

చన్నుల నొత్తితేఁ దనజంటమేను గందెనట
కన్నులచూపులే ఆపెఁ గాఁడెనట
యెన్నివేసాలు సేసేరు యేమిచెప్పేమమ్మ నీతో
విన్నపటనుండి మాకు వెరగయ్యీ సుద్దులు ॥ పూవ ॥

మోవి సోఁకితే నాతనిమొనలెల్లా రాఁగెనట
కావిజంకెన లాపెఁ గదిమెనట
యేవంక చూచిన వీరియెమ్మెలే వెగ్గళమాయ
నూవుగింజ నానదిదె నోటిలో నీసుద్దులు ॥ పూవ ॥

చేయిచాఁచితె ననిచె శ్రీవేంకటేశ్వరుకట
కాయము చెమరించె నాకాంతకునట
యీయెడ నన్నిటు గూడె యెవ్వరి నేమనవచ్చు
బాయిలిపందిలులాయ పంతపుయీసుద్దులు ॥ పూవ ॥ 19

బౌళి

నేననఁగ నెంతదాన నీపాలికి
చేనిపంట కొయ్యేలే చెప్పీ చెప్పవయ్య బుద్దులు ॥ పల్లవి ॥

మచ్చిక నేఁ జల్లఁగానే మాటలాడ వచ్చేవు
ఇచ్చకుఁడ ఇందాఁక నెందువోతివి
తచ్చనకాఁడవు నీవు తగులువిరులాడేవు
నచ్చులగొల్లెత లెట్టు నమ్మిరయ్య నిన్నును ॥ నేననఁ ॥

పైకొని నేఁ బిలువఁగ పలుకఁగ వచ్చేవు
చాకలవాఁడవు ముంచవద్దా నీవు (?)
కాకరివాఁడవు మాతో గాలి ముడియగట్టేవు
చేకొని నీచెలిమెట్టు చేసిరయ్య సతులు ॥ నేన ॥

మించి నేఁ గూడఁగానే మెచ్చులెల్లా మెచ్చేవు
మంచముపై నుండి యేల మరచుంటివి
చంచుల శ్రీవేంకటేశ సందుసుడి మెలఁగేవు
యెంచ నిన్నెట్టు గెలిచి రిన్నాళ్లు నింతులు ॥ నేన ॥ 20

పాడి

కలమాఁట చెప్పే నీతో కల్లలాడ నేరఁగాని
చెలఁగి కడపలోన చిత్తగించవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

కపట మించుకలేదు కాఁతాళమే వుండీఁగాని
వుపమల నన్నేల వొరసేవయ్యా
నెపములు వేయ నీపై నిందలే మోచీఁగాని
చపలచిత్తము మాని చక్కవినవయ్యా ॥ కల ॥

జగడ మింతాఁ దీరె చనవే మెరసేఁగాని
నగుతానే నన్నేల నమ్మించేవయ్యా
పగటులు చూప నీతో పంతమే నెరపేఁగావి
మొగమః చూతువుగాని ముందట నుండవయ్యా ॥ కల ॥

కోపములెల్లాఁ బాసె కొనగోరే నాఁటేఁగాని
తీపులు నీవేఁటికి సాదించేవయ్యా
యేపున నిన్ను శ్రీవేంకటేశ నేఁ గూడితిఁగాని
చేపట్టితి విదె నీవు సిగ్గువడవయ్యా ॥ కల ॥ 21

కురంజి

అతఁడిదె నీవిదె అన్నిటాను జాణలు
యేతుల నింకానేలే యెడమాఁటలు ॥ పల్లవి ॥

అంకెకు రానేరిచితే అలుకలైనా సుఖమే
మంకుఁదనాలుడిగినమానినులకు
సంకెదీరితే మరునిశరములెల్లా విరులే
యింకనైనా మామాఁట లియ్యకొనరే ॥ అతఁ ॥

విననేరిచినఁజాలు విరహమైనా సుఖమే
మనసుదెలిసినట్టిమగువలకు
చెనకి లాలించితేను చిలుకలు మాఁటలాడు
[1]చలములు మాని యిఁక సమ్మతించరే ॥ అత ॥

సరసము నేరిచితే జంకెనలైనా సుఖమే
తరితీపులెరిఁగినతరుణులకు
యిరవై శ్రీవేంకటేశుఁ డిదివో నిన్నిటు గూడె
యెరవులు మరియేల యెనఖుండరే ॥ అత ॥ 22

ముఖారి

సంకెలెల్లాఁ దీరె చనవు లీదేరెను
వంక లొత్తకువే మాఁట వాఁటమయ్యా సిగ్గులు ॥ పల్లవి ॥

నగినదాఁకా నింతే నాతీ నీనిష్ఠూరమెల్ల
తెగనాడి ఇంతలోనే తిట్టనేఁటికే
మొగము చూచినప్పుడే ముచ్చటలు తుదకెక్కె
పగచాటకువే నీపయ్యద జారీని ॥ సంకె ॥

దగ్గరుదాఁకా నింతే తలపోఁతలన్నియును
కగ్గి ఇందుకుఁగా వట్టికపటాలేలే
బగ్గనఁ బలికితేనే పంతమెల్లా నీదేరె
నిగ్గులఁ బెనఁగకువే నిండీఁ జెమటలు ॥ సంకె ॥

పొందినదాఁకా నింతే పొరపొచ్చెములెల్లాను
సందుసుడి సీకేలే జంకెనలు
ముందే శ్రీవేంకటేశుఁడ మొక్కఁగానే కూడితివి
పందెములు వేయకువే పచ్చిఁ(చ్చి?)దోఁచీఁ బనులు॥ సంకె ॥ 23

1. ప్రాసభంగము, అక్కడక్కడ 'న-ల' ప్రాస కానవచ్చుచున్నది.

రామక్రియ

ఒద్దనే నే నున్నదాన వున్నది నీవెఱఁగవు
గద్దించి చూడవైతివి కామాంధకారానను ॥ పల్లవి ॥

హత్తి నీతోఁ బొందునేసి ఆయములు గరఁగించి
బిత్తరిమాటలాడెఁగా ప్రియురాలు
లత్తుకరసాలతోడిలలితంపుఁగొనగోర -
నొత్తి నిన్ను సన్ననేసి వొరసెఁగా అపుడు ॥ ఒద్ద ॥

పెనఁగి కాఁకలు చల్లి బిరుదులెల్లా నెరపి
చనవు మెరసెఁగా జవరాలు
తనివోనిముచ్చటల తమకము రేఁచిరేఁచి
పనిగొనెఁగా ఆపె పంతమున నపుడు ॥ ఒద్ద ॥

గక్కనఁ గాఁగిలించి కన్నులు దేలగింపుచు
మొక్కి వూరకె వుండెఁగా ముద్దరాలు
అక్కడ శ్రీవేంకటేశ ఆవేళ నన్నుఁ గూడితి
తెక్కులనీతమకము తెలిసెఁగా అపుడు ॥ ఒద్ద ॥ 24

1105-వ రేకు లేదు.

రేకు 1106 గౌళ

ఇంతవాఁడవు నీబలి మిందుమీఁదనా
పంతపునీమనసెల్లఁ బట్టి తెచ్చీనా ॥ పల్లవి ॥

పిక్కటిల్లఁ దమకానఁ బెరిగెనింతె చన్నులు
కిక్కిరియ నీవు పెనఁగేపాటివా
పెక్కుమారు లింతయేల పిసికేవు ఇవి నిన్ను
జక్కవపులుగు లిట్టె సాదించీనా ॥ ఇంత ॥

నిండినకోరికలచే నిక్కెనింతె యీతురుము
    బండుబండుగా నీవు పట్టేపాటిదా
    చండిసేయక విడువు సమయము నేసీ నీపై
    గండుఁదుమ్మిదలు ఇవి ఘాతసేసీనా ॥ ఇంత ॥

అట్టె చూడఁగా వెలసె అడుగులనడపులు
    పట్టేవేల కూడుమంటా బలిమా యిది
    గట్టిగా శ్రీవేంకటేశ కలసితి విటు నన్ను
    జట్టిగొన్నహంస లివి చండిసేసీనా ॥ ఇంత ॥ 25

సాళంగనాట

కన్నవే అన్నియును నీఘనతలెల్లా
    నిన్న మొన్న నివియెల్లా నేరుచుకవచ్చేవా ॥ పల్లవి ॥

చూపులోనే కానరాదా సూటియైననీవలపు
    అపొద్దుననుండి పెట్టేఆనలేలా
    చేపట్టితి వల్లనాఁడే చేరి నీవారమైతిమి
    తీపులు పైఁబూసేవు దీనికిఁ గడమలా ॥ కన్న ॥

మాటలోనే కానరాదా మనసులో మర్మాలు
    యేఁటికి మాతోఁ జెప్పె వెందాఁకను
    మేఁటిఁ జేసితివి నన్ను మేనదాన నే నీకు
    యేఁటికి వేఁడుకొనేవు యిదిగొంత వలెనా ॥ కన్న ॥

కూడినందే కానరాదా గుణములు నీవెల్లా
    ఆడుకొననేమిటికి అంత మాతోను
    యీడులేక శ్రీవేంకటేశ నన్నుఁ గూడితివి
    వేడుకపడేవు నీవిధము లెఱఁగనా ॥ కన్న ॥ 26

ఆహిరి

ఆతఁ డీడనే వున్నాఁడు అడుగరే
నీతితోడ నన్ను నేల నేరమెంచేరే ॥ పల్లవి ॥

మొగము చూచినఁగాక మోహమెట్టు గానవచ్చు
నగినఁగా కెటు లామన్నన దెలుసు
తగులనాడినఁగాక దగ్గర నెట్లవచ్చు
నిగుడి మీరేల నన్ను నేరమెంచేరే ॥ ఆతఁ ॥

మచ్చిక చల్లినఁగాక మాఁటలెట్లా నాడవచ్చు
ముచ్చటలాడక యెట్లు మొక్కవచ్చును
మెచ్చకతొలుతనే మేలమెట్లా నాడవచ్చు
నెచ్చెలు లిందరునేల నేరమెంచేరే ॥ ఆతఁ ॥

చెలిమి నేసినఁగాక చెనకఁగ నెట్టువచ్చు
పిలువకతొల్లే యెట్టు పెనఁగవచ్చు
అలమి శ్రీవేంకటేశుఁ డంతలోనే నన్నుఁ గూడె
నెలకొని యిప్పుడేల నేరమెంచేరే ॥ ఆతఁ ॥ 27

దేసాళం

నీయంతవారమా నీవార మింతేకాక
నాయమాదేవారమా నమ్మేవారముగాక ॥ పల్లవి ॥

మారుకొని నేము నీతో మాటలాడేవారమా
వైరములేకుండఁ దిట్టేవారముగాక
చేరి నీమేను నొవ్వ చెనకేటివారమా
నారుకొన గోరునోఁక నవ్వేవారముగాక ॥ నీయం ॥

సరికిబేసికి నీతో జగడాలవారమా
వరుసెరిఁగి జంకించేవారముగాక
పరిపరివిధముల పగచాటేవారమా
గొరబుగా కొంగువట్టుకొనేవారముగాక ॥ నీయం ॥

బలిమిఁ గాఁగిట నన్నుఁ బట్టుకొనేవారమా
వలపించి లోలోఁ గూడేవారముగాక
కలసితి వీడ శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడ నన్ను
పిలిచేటివారమా ప్రేమవారముగాక ॥ నీయం ॥ 28

పాడి

చెప్పక నేమెఱఁగము చిత్తము నీదెట్లానో
చెప్పి సేయించుకోవయ్య చేరి వూడిగాలు ॥ పల్లవి ॥

గుఱితాఁకులవలపు కొమ్మచూపుల నున్నది
చిఱునవ్వులవలపు చెక్కులను నదె
తఱచయినవలపు తగ మోవినున్నది
నెఱయ నేవలపులు నేరిచితివో ॥ చెప్ప ॥

చలమఱివలపులు చనుమొనల నున్నవి
కులుకువలపు గోరికొన నదె
పెలుచువలపులెల్ల పిరుఁదుననే వున్నవి
యెలమి నీ కేవలపు యితవయ్యీనో ॥ చెప్ప ॥

తమకపువలపెల్ల తగుకాఁగిట నున్నవి
గుమురువలపు పెద్దకొప్పున నదె
చెమటతోఁ గూడితివి శ్రీవేంకటేశ్వర చెలి
అమరిన దేవలపు అంటీనో నీకు ॥ చెప్ప ॥ 29

సామంతం

నేరుపరివౌదు వన్నిటా నీవు
యీరీతి మమ్ముఁజూచి నీవేల నవ్వేవయ్యా ॥పల్లవి॥

మచ్చికసేసిననీమాటలకు లోనై
రచ్చలకు నెక్కితిమి రవ్వయితిమి
పచ్చినీసతులచేతిపలుకులకు లోనైతి-
మిచ్చల మమ్ముఁజూచి నీవేల నవ్వేవయ్యా ॥నేరు॥

సోగకన్నులఁజూచేనీచూపులకు లోఁగి లోఁగి
జాగులకు లోనైతిమి సరియైతిమి
బాగులైన నీవద్దిపడఁతులఁ జూచితిమి
యీగతి నీవింతలోనేల నవ్వేవయ్యా ॥నేరు॥

చేవలుదేరిననీచేఁతలకుఁ జొక్కి చొక్కి
వావులు దెలుపుకొంటి వనితనైతి
దేవ శ్రీవేంకటేశ నీదేవి నలమేల్మంగను
యీవేళఁ గూడితివి నీవేల నవ్వేవయ్యా ॥నేరు॥ 30

రేకు 1107 దేశాక్షి

కాంతమీఁద నిష్ఠూరము కట్టకువయ్యా
వింతలేదఁ జేసీని విచారించవయ్యా ॥పల్లవి॥

తలఁపు నీమీఁదనే తలవంచుకున్నదింతే
అలుకేడ నున్నదో అంగనకును
వలపు నీమీఁదిదే వాడుదేరీ నింతే మోము
చలము లేదనున్నవి సటలు వద్దయ్యా ॥కాంత॥

తగులు నీమీఁదిదే తక్కె సిగ్గువడీ నింతే
యెగసక్కె మేదనుందో ఇందులోనను
నగవు నీమీఁదిదే నావఁబెఁట్టీ నిదె యింతే
పగటు లెక్కడఁ జూపె పచారించవయ్యా ॥ కాంత ॥

చేతులు నీమీఁదిదే(వేఁ?) చిత్తము తెలిసీ నింతే
ఘాత యాదనున్నదో కలది యిది
యీతల శ్రీ వేంకటేశ యింతి నిట్టె కూడితివి
నీతి యెక్కడ నున్నది నీవు జాణవయ్యా ॥ కాంత ॥ 31

తోండి

నీవు నేనుఁ జాలదా నేరుపులే కలితేను
వేవేలుగ వలపులు వెదచల్లేటందుకు ॥ పల్లవి ॥

నగవులేమిటికి నాలిసేసి నీవు నన్ను
పొగరులఁ గాఁగిలించి పొందేయందుకు
తగవులేమిటికి తరుణులఁ గూడపెట్టి
మొగిఁ గంకణదారము ముంచి కట్టేయందుకు ॥ నీవు ॥

చెనకులేమిటికి చేసన్నలకు లోనై
తనివంద నీవు నాకు దక్కేయందుకు
ననుపులేమిటికి నమ్మించి నీవు నాపై
పెనఁగి విందు సేసలు పెట్టేయందుకు ॥ నీవు ॥

పంతములేమిటికి పైపై నిందరిలోన
యింతేసిచనువు నాకిచ్చేయందుకు
కాంతుఁడ శ్రీవేంకటేశ గక్కనఁ గూడితి నన్ను
బంతిబాసలేమిటికి బతికించేయందుకు ॥ నీవు ॥ 32

శుద్ధవసంతం

వెలుపలఁబెట్టి మాతో వేసాలేల నేసేవు
కలపితే కదుపునఁ గలసి యిట్టుండుఁగా ॥ పల్లవి ॥

యింతలో నీవాపెను యింటికి తెచ్చుకొంటేను
వంతులకు వాసులకు వచ్చుఁగా మాతో
చింతదీర నొక్క ఁ చే నేసవెట్టి పెండ్లాడితే
పంతములు మీరక మాపనులకు వచ్చుఁగా ॥ వెలు ॥

చలివాపి ఆపెను మా సవతిఁగా జేసితేను
నిలువుఁగొలువులను నిలుచుండుఁగా
కొలము తెలిపి మాతో కూటికి లోనుచేసితే
నెలకొని మావలె నిన్ను సంతోసించుఁగా ॥ వెలు ॥

గద్దెపీఁటమీఁద నాపెఁ గడఁ గూచుండఁబెట్టితే
సుద్దులెల్లఁ జెప్పుతాను సుకియించుఁగా
వొద్దిక నాపెను మమ్ము నొక్కటిగాఁ గూడితివి
వద్దనే శ్రీవేంకటేశా వాదులెల్లాఁ దీర్చుఁగా ॥ వెలు ॥ 33

కుంతలవరాళి

ఎన్నాళ్ల కెన్నాళ్లు [1]యిదేమే నీవు
విన్నపము లాలకించి విచారించేవు ॥ పల్లవి ॥

యిన్నిటాను నీవు నన్ను నేలవలె ననుచును
నిన్ను నొదఁబరచుట నేఁడా నేను
కన్నెలు పదారువేలు కలరంటానుండి వచ్చి
చన్నులంటే విది లెస్ససరవాయఁగా ॥ ఎన్నా ॥

---

1. ఇక్కడ, 'యిదేమే' యనుట చనవుతోడిమాట. స్త్రీత్వద్యోతకము గాదు. ఈపద్ధతి వ్యవహారములో నేటికిని గలదు.

చేచేత నాచెప్పినట్టు సేయవలె ననుచును
నీచేత బాస గొంట నేఁడా నేను
యేచి నీవు వేగిలేచి యెనమంద్రఁ జక్కఁబెట్టి
కూచుండేవు నావద్ద గుఱుతాయఁగా ॥ ఎన్నా ॥

త్రై కొని నీవు నాతో కాఁపిరము సేతువంటా
నీకుఁ జేతులు చాఁచుట నేఁడా నేను
యీకడ శ్రీవేంకటేశ యిందరినీఁ బొందివచ్చి
మేకొని నన్నుఁ గూడితి మెచ్చాయఁగా ॥ ఎన్నా ॥ 34

రామక్రియ

ఆపె మెచ్చవలె నీవు అట్టే మెచ్చఁగవలె
వోపిక గలిగి యిట్టే వుండవయ్యా యిపుడు ॥ పల్లవి ॥

అంగన నీతోఁ జెప్పఁగ నట్టె నీవు మాటలాడే-
వెంగిలిమాఁటల[1] మాఁటలేల మాకు
పొంగుచు నేనే మీఁదువోనిమాఁట లాడించేను
వుంగిటి గొనక యిట్టే వుండవయ్యా ఇపుడు ॥ ఆపె ॥

అప్పుడే నిన్నింతి నవ్వమనఁగా నవ్వే—
వప్పుణనవ్వులు నవ్వ టవేల మాకు
ముప్పిరి నేనే నిన్ను మోసులుగా నవ్వించే
వొప్పుగొని నావొద్ద నుండవయ్యా యిపుడు ॥ ఆపె ॥

రవ్వగా నింతి చెప్పఁగా రతి నన్నుఁ గూడితివి
యెవ్వరిపంగెనకూటాలేల మాకు
మవ్వపుశ్రీవేంకటేశ మరి నే నిన్నుఁ గూడితి
వువ్విళ్లూరుచు నిట్టే వుండవయ్యా ఇపుడు ॥ ఆపె ॥ 35

1. ఎంగిలిమాఁటలవారిమాటలు ?

సాళంగనాట

మమ్మేమడిగేవు నీమతకములు
నెమ్మది నుండేవారము నెపాలు నేరుతుమా ॥ పల్లవి ॥

నీచిత్త మాపె యెఱుఁగు నీవెఱుఁగుదువు గాక
యేచి నీదేవరహస్యా లెవ్వఁ డెఱుఁగు
వాచవులకు నేము వద్దనుండి మాటలాడి
చూచేవార మింతేకాక సోదించఁగలమా ॥ మమ్మే ॥

నీతో నాపె నవ్వఁ జెల్లు నీకుఁజెల్లు నింతేకాక
యేతుల మీవీడుదోఁడ్లు యెవ్వఁ డెఱుఁగు
చేతులార నేము నీకు సేవలేమయినాఁ జేసి
పోతరించే మింతేకాక బుద్ధిచెప్పఁగలమా ॥ మమ్మే ॥

కోరినట్టే నిన్నుఁ గూడె కొమ్మఁ గూడితివి నీవు
యీరీతి మీ వూహాపోహ లెవ్వఁ డెఱుఁగు
చేరి నన్నుఁ గలసితి శ్రీవేంకటేశ్వర నేఁడు
నేరుపుమిమ్మెంతుఁగాక నీటు చూపఁగలమా ॥ మమ్మే ॥ 36

రేకు 1108 ధన్నాసి

చెప్పిన ట్టిద్దరమునుఁ జేసేమయ్యా
ఇప్పుడు గాఁగిలించే మియ్యకొంటిమయ్యా ॥ పల్లవి ॥

వరుసఇచ్చేవాఁడవు వాదు మాన్పనేరవా
వెరసి యిద్దరిమాట వినవయ్యా
తెరలోనున్నవాఁడవు తెలియదా నీకిన్నియు
అరసి వెనకముందు లడుగనేలయ్యా ॥ చెప్పి ॥

తగవు దిద్దేవాఁడవు తప్పు దీర్చనేరవా
  సొగిసి నేమున్నజాడ చూడవయ్యా
నగినవాఁడవు నీకు నయములు నేరిపేమా
  మొగమిచ్చలను నీవే మొక్కించవయ్యా ॥ చెప్పి ॥

ఇద్దరిఁ గూడినవాఁడ వెక్కుడు నేయనేరవా
  చద్దిక వేఁడికి మోవి చవిగోవయ్యా
గద్దరిశ్రీవేంకటేశ కలిగితివి మాపాల
  పొద్దువొద్దున నిట్టె భోగించవయ్యా ॥ చెప్పి ॥ 37

బౌళి

బాపుబాపు మెచ్చితినే బలుదానవు
  యేపుతోడ నుండేవార మింతేసి కోసర(కోప?)మే ॥పల్లవి॥

వాసనకస్తూరి పూసి వలపుచవులు చూప
  వేసరవుగదే నీవు విభునితోను
మూసినముత్తెమువలె ముంగిటనే నిలుచుండి
  ఆసపదేవారము నే మంతేసి కోపమే ॥బాపు॥

మోవితేనె లంచమిచ్చి మొకమోడింపించుకొన
  దేవరవుగదే నీవు దేవునితోను
హావభావములతోడ ఆయమంటి మన్ననలే
  ఆవటించుకొనేవార మందు కొడిగట్టము ॥బాపు॥

గందవొడి మీఁదఁజల్లి కాఁగిలించి కూడికూడి
  విందవై తిగదే శ్రీవేంకటేశుతో
అందమై ఆతఁడే కూడె అలమేలుమంగనేను
  చందమైనవార మింత సాదించనెఱఁగము ॥ బాపు ॥ 38

1. ఈపాటలో క్రియాతగల విభక్తి-వచనములతో తక్కినవి పోలవు.

రామక్రియ

ఇంకనేలే మాటలు యెఱుఁగుదు నేనన్నియు
కంకిగా నీతోఁ దారుకాణించితిఁ జాలదా ॥ పల్లవి ॥

నెలవి నీవు నవ్వఁగా సిగ్గువడి ఇంతి నిన్ను
కలువపూవున వేసెఁ గద్దో లేదో
నిలువుటద్దములో నీ నీడ నీవు చూచుకోఁగా
కలికి కాఁగిటఁబట్టె కద్దో లేదో ॥ ఇంక ॥

అందముగా నీవు దన్ను ఆయములు చెనకఁగా
గందము నీపైఁ బూసె కద్దో లేదో
సందడిఁ గొలువులోన సరిఁ బరాకై యుండఁగా
కందువలు నిన్ను నంటెఁ గద్దో లేదో ॥ ఇంక ॥

నిక్కి నీవు చూడఁగాను నిన్నుఁజేయివట్టి తీసి
గక్కున రతులఁ గూడె కద్దో లేదో
యిక్కడ శ్రీవేంకటేశ యిటు వన్నుఁ గూడితివి
కక్కసించి జంకించెఁ గద్దో లేదో ॥ ఇంక ॥ 39

లలిత

సోబానఁ బాడేము మేము సుదతులము
యీబుద్దులు మీకుఁ జెల్లు నిద్దరికి నయ్యా ॥ పల్లవి ॥

చూపులనే వుంకువలు సుదతికిఁ బెట్టితివి
పూపనవ్వులుమించేకప్పురవిడేలు
యేపుమీరి నవ్వులనే యెదురుతెర వేసితి -
వీపొద్దే పెండ్లాయను మీకిద్దరికినయ్యా ॥ సోదా ॥

తరితీపుమాటలనే తలఁబాలు వోసితి
గరిమ సరసములే కంకణాలు
గొరబై నవలపుల కొంగులు ముళ్లువేసితి -
విరవాయ వేడుకలు ఇద్దరికినయ్యా ॥ సోబా ॥

పొంచినకెమ్మోవినే బువ్వపువిందు వెట్టితి
మంచముపై కాఁగిలే మంచిచవికె
అంచల శ్రీవేంకటేశ అలమేలుమంగ నీవు
యెంచి కూడితిరి తగు నిద్దరికినయ్యా ॥ సోబా ॥ 40

ఆహిరి

ఇన్నియు నీవే నేరుతు విఁక నెన్నఁడు
పన్నినసటలెల్లాఁ జేసి పాలార్చవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

కాంతకు నీబుజమురేకలు చూచినంతనుండి
చింతతోడ చెక్కులెల్లాఁ జెమరించెను
మంతనానకుఁ బిలిచి మనసుమర్మము సోఁక
పొంతనే నీవానవెట్టి బొంకఁగదవయ్యా ॥ ఇన్ని ॥

కొమ్మ నీతురుము చూచి కొత్తపూవులెల్లాఁ జూచి
తమి మోము వంచుకొని తడఁబడీని
నెమ్మనమలర నీవు నేరుపులెల్లా మెరసి
సమ్మతించేయట్టుగాను సత్యాలు చూపవయ్యా ॥ ఇన్ని ॥

అలమేలుమంగ నీవాదేటిప్రియాలు చూచి
కలసి మోవిచ్చె శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడా
వెలయ నింకా నీవు వేవేలుచందముల
పలుసాకిరులు చెప్పి భ్రమయించవయ్యా ॥ ఇన్ని ॥ 41

భైరవి

ఏల నన్ను సోదించే వెందాఁకాను
 నీలాగులు నాలాగులు నీకే తెలుసును ॥ పల్లవి ॥

తక్కించి నీవు నన్నుఁ దప్పులువట్టేవుగాక
 యెక్కువనామనసు నీవెఱఁగనిదా
 చెక్కు చేతఁబట్టుకొని సిగ్గువడి వున్నదాన
 నిక్కి నావిన్నపాలెల్లా నీకే తెలుసును ॥ ఏల ॥

మంతనాన నాతోను మాఁటలు దీసేవుగాక
 యింతట నాగుణము నీవెఱఁగనిదా
 బంతి నిందరిలో మానాపతినై నేనున్నదాన
 దొంతులనాయాస నీకు తొల్లే తెలుసును ॥ ఏల ॥

నవ్వుతానే నీవు నన్ను నంటునఁ గూడితిగాక
 యివ్వల నానేరుపు నీవెఱఁగనిదా
 జవ్వనపుశ్రీవేంకటేశ్వర యలమేల్మంగను
 పువ్వువంటిపొందు నీకుఁ బూఁచితేఁ దెలుసును ॥ ఏల ॥ 42

రేకు 1109 నట్టనారాయణి

ఏల సాకిరి గోరేవు యింతలో నన్ను
 ఆలరిసతులకు నీ కమరుఁగాక ॥ పల్లవి ॥

నిగ్గులమాట లాడ నీతో నే నేరుతునా
 సిగ్గువడియుండేటిచెలి నేను
 కగ్గి నీవలెనే నేను కల్లలాడ నేరుతునా
 మొగ్గలేనియటువంటిముద్దరాల నేను ॥ ఏల ॥

నీవునేరనిచేఁతలు నే నేరుపఁగలనా
వావితో లోనుండేరాణివాసమ నేను
వోవరిలో నీసుద్దులు వూఁకొన నేఁ గలనా
కోవిలకూఁతకుత్తికకోమలిని నేను ॥ ఏల ॥

జంకించి కాఁగిటఁగూడేచలమరిదాననా
వంకలాడ నేరిచినవనిత నేను
అంకెల శ్రీవేంకటేశ అలమేలుమంగ నేను
పొంకమై కలసితివి పొందనేర్తు నేను ॥ ఏల ॥ 43

పళవంజరం

ఎంత కెంత మన్నించేవు యేమయ్యా నీవు
అంతలోనే మెచ్చేవు నీయంతదాననా ॥ పల్లవి ॥

చెక్కులు నే నొక్కఁగాను చేతుల మొక్కవచ్చేవు
వొక్కటఁ బతికిపతి వుపకారమా
మొక్కలపుదాన నేను ముందెంచేవాఁడవు నీవు
చక్కఁగ చేయివట్టేవు సరిదాననా ॥ ఎంత ॥

కందువ నే నవ్వితేను కడుసరసమాడేవు
వొందిలి నందుకునిందు కుపకారమా
మందెమేళపుదానను మంచినేర్పరివి నీవు
పందేలువేసేవు నీపాటిదాననా ॥ ఎంత ॥

చేరి కాఁగిలించుకొంటే సిగ్గులు చేతఁబట్టేవు
పూరట మారుకుమారు వుపకారమా
ఆరీతి శ్రీవేంకటేశ అలమేలుమంగ నేను
మేరలుమీరేవు నిన్ను మించేదాననా ॥ ఎంత ॥ 44

వరాళి

తీరుచవయ్య తగవు దీనికి నీవు
నేరుపరితనమెల్లా నీచేత నున్నది ॥ పల్లవి ॥

పందేలువేసి నీతోఁబలుమారు జూజమాడి
దిందుపడ నుంగరము దీసుకొన్నది
అందుకుఁగా వేరొకతె అది దనసొమ్మనుచు
అంది తలపిడివట్టి అడుగుతానున్నది ॥ తీరు ॥

సరి బేసి వట్టి యొక్కసతి నిన్ను నోడించి
గొరబుగా నచ్చుతా(వా?)నె కోకకొంగున
సిరుల నీదట్టి తనచీరంటా వేరొకతె
అరసి పట్టి (ట్టె?) యందుకు నాపె మారుకొనెను ॥ తీరు ॥

వానగుంటలాడి వొకవనిత నీచేయి వట్టి(ట్టె)
ఆనవెట్టి వేలొకతె ఆచేయిఁ బట్టె
ఆనుక శ్రీ వేంకటేశ అలమేల్మంగ నే వచ్చి
మేనంటి వురమెక్కితే మెచ్చిరి యిందరును ॥ తీరు ॥ 45

గౌళ

వద్దనుండేచెనులతో వట్టిబీరము లేఁటికి
పొద్దువోనిజంకెనలు బొమ్మలలో నున్నవి ॥ పల్లవి ॥

మొనలుచూపకువే ముంచిననీచన్నులు
కొనలుసాగీ యాతనిగోరు వాఁడి
పెనఁగితే మీరిద్దరు బిరుదుల దొడ్డవారు
తనువులు సోఁకితేనే తారుకాణ వచ్చునే ॥ వద్ద ॥

కాటుకకన్నులనేల కారములు చల్లేవే
తేటమాటల నాతనితిట్లున్నవి
యీటుతో నీసరసాన నిద్దరును దొడ్డవారే
కూటములలోనే మీగురుతులయ్యీనే ॥ వద్ద ॥

కందువకాఁగిటనేల ఘాతలెల్లాఁ జూపేవే
అందుకు శ్రీవేంకటేశుఁ డాణికాఁడు
పొందితిరి మీరిద్దరు భోగముల దొడ్డవారే
సందడి జాణతనాల చవిపుట్టీనే ॥ వద్ద ॥ 46

శంకరాభరణం

కొలువూఁ జేయించుకొనీ గోవిందరాజు
చెలులము యీడనుండే చేరి మొక్కరే ॥ పల్లవి ॥

పవళించి వున్నవాఁడు పాదాలు చాఁచుకున్నాఁడు
జవళిఁ దనయిద్దరుసతులమీఁద
రవళి గోవిందరాజు రవ్వగా నవ్వులు నవ్వీ
తివిరి యీభావము తెలుసుకోరే ॥ కొలు ॥

చేయిచాఁచుకున్నవాఁడు శిరసెత్తుకున్నాఁడు
చాయల గోవిందరాజు సన్న సేసీని
ఆయములు సోఁకించి అంగనలఁ గరఁగించీ
కాయపుటిచ్చల నూడిగము సేయరే ॥ కొలు ॥

సంకుఁజక్రములవాఁడు చల్లుచున్నాఁడు వలపు
కొంకక శ్రీవేంకటాద్రి గోవిందరాజు
వుంకువగా లోలోనే వువిదలఁ గూడినాఁడు
సంకెలేక వారిలో ముచ్చట వినరే ॥ కొలు ॥ 47

భైరవి

గుట్టు చేకొందువుగాక కోమలితోను
పట్టి పెనఁగఁగఁబోతే పంతమెక్కీ సుమ్మీ ॥ పల్లవి ॥

చెక్కులనే నీడ చూచి సిగ్గుల నీరెండ గానె(సి?)
చిక్కుదీసీ నీనెరులు చెలియ
మొక్కఁ దనకాలు దాఁకి మోసమున నంటాను
వక్కణ లడుగఁబోతే వాదువచ్చీ సుమ్మీ ॥ గుట్టు ॥

కన్నుల నివాళ్లిచ్చి కాఁకలనే చొప్పులెత్తి
చన్నులఁ గానుక చూపీ జలజాక్షి
మన్ననల వేఁడుకొని మాటదప్పి వచ్చెనంటా
సన్నలు సేయఁగఁబోతే చలమెక్కీ సుమ్మీ ॥ గుట్టు ॥

మోవినే విందుచెప్పి మోహమున విడెమిచ్చి
కైవసమై నిను(గూడె కలికి
శ్రీ వేంకటేశ్వర నవ్వి చేఁతసేసితి విన్నంటా
వావాతఁ గొసరఁబోతే వాసులెక్కీ సుమ్మీ ॥ గుట్టు ॥ 48

రేకు 1110 మధ్యమావతి

ఏమోయి మాతోనే యేల [1] గోరాదిగానేవు
దీముపలె నున్నవారి దీకొనేవు ॥ పల్లవి ॥

మాట మఱఁగుసేసుక మౌనముతో నుందితేను
గాఁటమున నన్నేల గర్వమనేవు
కాటుకకన్నులు గాఁగా కదుఁదలవంచుకొంటే
గోటారించి నన్నేల కోపమనేవు ॥ ఏమో ॥

---

1. గోరు + ఆదిగానేవు (గోళ్లకొంతలు తీసికొనుమట?)

సిగ్గుతెర వేసుకొని చెక్కుచేత నుండితేను
యెగ్గులువట్టితినంటా యేల లోఁచేవు
దగ్గరనోపక నేను తలుపుమాటున నుంటే
బగ్గన లోనికి వచ్చి పైకొనేవు ॥ ఏమో ॥

మానాన మణఁగి నేను మంచముపై నుండితేను
కానుకగా మోము చూచి కాఁగిలించేవు
పూని శ్రీవేంకటేశుఁడ పొదిగి నిన్నుఁ గూడితే
సానఁబట్టినగోరేల జళిపించేవు ॥ ఏమో ॥ 49

సామవరాళి

మానరాదా యిఁకనేల మతకములు
నాని నాని నవ్వులెల్లా నయములు వచ్చెను ॥ పల్లవి ॥

నిన్ను నేఁ గొసరఁగాను నీవు నాతోఁ బెనఁగేవు
యెన్నిక లింకేమున్నవి యేడ సుద్దులు
సన్నల మనమంకులు సరికి బేసికి నాయ
నున్ననిచెమట లివె నొసళ్లెల్లా నిండెను ॥ మాన ॥

పంతాలు నే నాడఁగాను పై పై నురము దట్టేవు
యెంతకెంత సేసేవు యేడ సుద్దులు
మంతనపుమాటలెల్లా మారులు మలయఁజొచ్చె
చెంతల పులకలెల్ల చెక్కులెల్లా నిండెను ॥ మాన ॥

కొంగు నేనే పట్టఁగాను కుచ్చి కాఁగిలించేవు
యెంగిలాయ మోవులెల్లా నేడ సుద్దులు
కంగక శ్రీవేంకటేశ కలసితి మిద్దరము
సంగడి మనమేనుల సంతోసాలు నిండెను ॥ మాన ॥ 50

బౌళి

నెట్టనఁ బాపపుణ్యాలు నీచేతివి ? నీ—
వొట్టి చనవియ్యఁగాను వొల్లనంటినా ॥ పల్లవి ॥

చలమేల మాతోను సాదించేవు । నీ—
పలుకులకు లోనైనపడఁతులము
వలపు లేమిటి కింత వడిఁబెట్టేవు । నీ—
వలసినట్టు సేయఁగా వద్దంటినా ॥ నెట్ట ॥

కడునిష్ఠూరములేల కట్టవచ్చేవు
విడువరానినీవెలఁదులము
జడిగొన్నమనసేల చండిసేసేవు । నీ—
వొడివట్టఁగా నీతో వోపనంటినా ॥ నెట్ట ॥

బెట్టుగాఁగిటనేల బిగియించేవు
జట్టిగొన్ననీమోహంపుజవరాలను
గుట్టున శ్రీవేంకటేశ కూడితి నిన్ను
యిట్టె నావొద్దనుంటే యిచ్చగించనా ॥ నెట్ట ॥ 51

శ్రీరాగం

పొంచిననీమన్ననకు పొగడుచుండుదుఁగాక
కంచములోనమృతము కడకుఁ బోఁదోతునా ॥ పల్లవి ॥

నీవునేసేచేఁతలలో నే నేరము లెంచేనా
కైవసమై అన్నియునుఁ గైకొందుఁగాక
పూవులపుప్పొడిలోన పూఁదేనె చిందితేను
వేవేలైనా నందుకు వింతలుగాఁ జూతురా ॥ పొంచి ॥

ఆడిననీమాటలలో అందములు వెదకేనా
వేడుకతో మంచివేకా వింటుఁగాక
పీడెములోఁ గప్పురము వింతలుగాఁ గలసితే
పీడుపడీనా యందుకు వేరులుగాఁ జూతురా ॥ పొంచి ॥

పొందిననీరతులలో పొరపొచ్చా లరసేనా
కందువలు మొరయఁ బొగడుదుఁ గాక
గందములోపల మంచికస్తూరి గలసితే
విందుల శ్రీవేంకటేశ వెగటుగాఁ జూతురా ॥ పొంచి ॥ 52

లలిత

ఇంకా మరి యాసోద మెంత నీకు
సంకెదీర నన్నిటాను చవులు చూచితివి ॥ పల్లవి ॥

నన్ను నీవు పిలిచేది నవ్వులకో నిజాలకో
కన్నెలు పదారువేలు గలరు నీకు
కన్నుల నీవు చూచేవు కాఁకలకో మేకులకో
మున్నె గొల్లెతలయంగములు చూడవా ॥ ఇంకా ॥

దగ్గరఁ గూచుండేవు తప్పులకో వొప్పులకో
యెగ్గులేనియెనమండ్రు ఇంతులు నీకు
సిగ్గుదీర నవ్వేవు చింతలకో వంతులకో
నిగ్గులగొల్లెతలతో నీవు నాఁడే నవ్వవా ॥ ఇంకా ॥

కలసితి విటు నన్ను ఘాతలకో యేతులకో
యెలమి నిరువంకలా ఇద్దరు నీకు
అలరి శ్రీవేంకటేశ అన్నిటా మన్నించితివి
మెలఁగి లోకమువారి మిక్కిలి మన్నించవా ॥ ఇంకా ॥ 53

ఆందోళి

రమ్మనవే ఇఁకను నీరమణునిని
పమ్మి వలపులు చల్లీఁ [1]బదిమారులు ॥ పల్లవి ॥

నెలకొ నప్పటనుండి నిన్నే తప్పకచూచీ
తలపోసి తలపోసి తడఁబడీని
మొలకనవ్వులతోడ మూతులు గిరిపీనదె
నలువంక పొంచి పొంచి నవ్వులు నవ్వీని ॥ రమ్మ ॥

పెనఁగుచుఁ బలుమారు పెచ్చుపెరిగీఁ దాను
గునిసి పరులమీఁద కోపగించీని
వెనుకొని నీజాడలే వెదకీ నితఁడు నేఁడు
మనసుమర్మాలు చూడ మచ్చికసేసీని ॥ రమ్మ ॥

పొరుగుపొంతలనుండి బుద్ధులుచెప్పీనదె
గరిమల మించీఁ గలికితనమునను
యిరవై శ్రీవేంకటేశుఁ డిన్నిటా నిన్నుఁ గలసె
సరసములాడుతానే చనవు చూపీని ॥ రమ్మ ॥ 64

రేకు 1111 మంగళకౌసిక

చేవట్టితే రానిది చిక్కి సన్నకు వచ్చీనా
వావి దిరుగవేసితే వలపు లేమున్నది ॥ పల్లవి ॥

మన్నించి నీవు నాతో మాటలాడితివిగాక
నిన్నుఁ బలికించేనంటే నే నెంతదాన
చన్నులు గిలిగించితే పరి నవ్వవచ్చుఁగాక
కిన్నెరకాయలు గిలిగించితే నేమున్నది ॥ చేవ ॥

1. ఇందు దశావతారసమన్వయ మున్నది. క్రియలు గలవి బదిమారినవి.

దయపుట్టి నీవు నాదండకు వచ్చితిగాక
నయమున నేఁ బిలువ నావశములా
ప్రియమునఁ జౌలెఱఁగ పెద్దనాలికనేకాక
క్రియ యెఱఁగఁ జేతిలో కీలు మరేమున్నది ॥చేవ॥

కందువతో నీవు నన్నుఁ గాఁ గిలించితివిగాక
అంది బలిమినేయఁగ నంతదాననా
పొంది శ్రీవేంకటేశ నీభోగమందే వుందిగాక
అందుకోలు జాణతనా లందులో నేమున్నది ॥చేవ॥ 55

నాట

ఏల సాకిరులువెట్టి నేమి మీతోఁ జెప్పిని
జాలిలేక తానే చక్కఁజాడ నుండరాదా ॥పల్లవి॥

ఆఱడిగా కేకతాన ఆలుమగఁ డుండఁ గాను
వేఱొకతె వచ్చితేనే వీరిడి గాదా
జాఱక తమలోనను జాణతనాలాడఁగాను
తూఱి తాను నవ్వఁబోతే దొమ్మి నేయకుందురా ॥ఏల॥

పడఁతియుఁ బురుషుఁడు పైకొని మాటలాడఁగ
యెడచొచ్చి మాటలాడే దెడ్డగాదా
అడియాలముగ వారు ఆయములు చెనకఁగా
కడనుండి తా నంటితే కడుఁగూళ గాదా ॥ఏల॥

శ్రీవేంకటేశుఁడు నన్ను చేకొని కూడుండఁగ
భావించి వింతది చూడఁ బాడియవునా
పూవువలెఁ దొల్లి తాను పొందుగలదిగనక
ఆవేళఁ దా నొరసితే నంగవించకుందురా ॥ఏల॥ 56

• క్రీగీతలుగలవి చిలమూరివవి.

సామంతం

రమణునికడ కిటు రావమ్మా
జమళిముచ్చటలు చవులై నిలిచె ॥పల్లవి॥

కొత్తకోరికలు కొనలుసాఁగఁగా
చిత్తము నిండెను సిగ్గెల్లా
హొత్తులవలపులు పోగువోయఁగా
హత్తినపులకలు అంగము నిండె ॥రమ॥

తొక్కినతమకము దొంతుల నుండఁగ
ముక్కిన నూర్పులు ముసరుకొనె
చిక్కినినవ్వులు సెలవులఁ దొలఁకఁగ
చొక్కపుచెమటలు సోనలు గురిసె ॥రమ॥

కందువైనరతి కాఁగిట నుండఁగ
విందులనెమ్మొము వికసించె
యిందె శ్రీవేంకటేశుఁడు గలసెను
అంది మోవితేనియలు దయివారె ॥రమ॥ 57

శుద్ధవసంతం

ఎన్ని లేవు నేరము లిఁకనేల
నన్ను నిన్ను నెంచుకొని నవ్వఁగదవయ్యా ॥పల్లవి॥

ఆసపడినయప్పుడు అన్నియును చవులౌను
వేసరుకొన్నప్పుడైతే విసుపౌను
రాసికెక్కినవలపు రంటికి వచ్చు నిప్పుడు
యీసులెల్లఁ దీరె నిఁక నింటికి రావయ్యా ॥ఎన్ని॥

• క్రీగీతలు గలవి చిలుమూరినందున నే నూహించినవి.

దగ్గరి యేకతమైతే తమకించు నెందుకైనా
సిగ్గువడి ఇందరిలో చింతవుట్టును
నిగ్గులవయోమదము నీడా నెండావలె నుండు
యెగ్గు లెంచఁబనిలేదు ఇంటికి రావయ్యా ॥ ఎన్ని ॥

కూడఁగఁ గూడఁగ నట్టె కోరికలు కొనసాగు
పీడనాడఁబోతేను వింతవుట్టును
యీడనే నన్ను శ్రీవేంకటేశ కాఁగిలించితివి
యేడకు [1]నేఁటికివి మాఇంటికి రావయ్యా ॥ ఎన్ని ॥ 58

బౌళి

ఎంగిలిపొందులు నీకు నింతప్రియమా
ఇంగిలివలపులేల సానఁబెట్టేవే ॥ పల్లవి ॥

మంతనమునను నేము మాటలాడుకొనఁగాను
వింతదానవు నీవేల వినవచ్చేవే
బంతి నాతఁడును నేను పాలకూ ళ్లారగించఁగా
అంతట నుండి నీవేల అట్టె చూచేవే ॥ ఎంగి ॥

సారెకు నేమిద్దరము సన్నలు సేసుకొనఁగ
తారుకాణ నీవేల అర్తాలు చెప్పేవే
నారువోసినట్టు నేము నవ్వు లిట్టె నవ్వుకోఁగా
దూరుగాను నీవేఁటికి తోడు నవ్వేవే ॥ ఎంగి ॥

ఇక్కువల శ్రీవేంకటేశుఁడు నేఁ గూడఁగాను
గక్కన వాకిట నేల కాచుకుందేవే
నిక్కమై నే మిద్దరము నివ్వెరగుతో నుండఁగ
వొక్కటై కూడితివి నీవును మాతోనే ॥ ఎంగి ॥ 59

1. ఏడకున్ + ఏఁటికిని.

పాడి

అప్పుడు మనసువచ్చు నన్నిటా నీకు
చెప్పరానిమాటలకు చెవియొగ్గేనయ్యా ॥ పల్లవి ॥

యేతులకు నీవు నన్ను ఇటు నటుఁ జెనకఁగా
కాతరాన నే విన్నుఁ గాదందునా
వాతులు మోవఁగ నీకు వలపులు పొంగఁగాను
పోతరించి ఇచ్చకాల పూవుగట్టేనయ్యా ॥ అప్ప ॥

నవ్వులకు నీవు నన్ను నయములఁ దిట్టఁగాను
రవ్వలుగా నే నప్పటి రాఁపుసేతునా
మువ్వంక జవ్వనము మొలకలువెళ్లఁగాను
నివ్వటిల్లఁ జెమటల నీరుగట్టేనయ్యా ॥ అప్ప ॥

చనవు చేసుక నన్ను సమ్మతించఁ (సమ్మతిఁ?) గూడగాను
గునిసి వేరే నిన్నుఁ గొసరుదునా
తనివి శ్రీవేంకటేశ తమకపువిందులకు
చనవులనే వుపచారము చెప్పేనయ్యా ॥ అప్ప ॥ 60

రేకు 1112 ధన్నాసి

ఇప్పుడిట్టె వింటిమి నీవేం నవ్వేవు
చెప్పితేను దోసమా సిగ్గువడనేఁటికి ॥ పల్లవి ॥

అంగన విచ్చేసి నేఁడు అయమైననీమోవి
యెంగిలిసేసినదట ఇది నిజమా
కుంగకుండేయటువంటికుచములకొనలను
అంగవించి వొత్తెనట అది నిజమా ॥ ఇప్ప ॥

వొక్కమంచముపై నుండి వొడఁబడఁజెప్పి నీ-
యిక్కువ లంటినదట యిది నిజమా
చక్కవితనపాదాలు సారె నీమై సోఁకించి
అక్కర దీరిచెనట అది నిజమా ॥ ఇప్పు ॥

నీవు నేనుఁ గూడుండఁగా నెమ్మది శ్రీవేంకటేశ
యీవేళఁ దా నున్నదట యిది నిజమా
వోవరిలో మిగిలినపూదిగాలెల్లాఁ జేసి
ఆవటించి మొక్కెనట అది నిజమా ॥ ఇప్పు ॥ 61

దేశాక్షి

నీవేల నన్ను నింత నేరమెంచేవు
మోవితేనియలు చూచి ముందే భ్రమసితి ॥ పల్లవి ॥

యేమినేతు నను నీవు యేల యెగ్గువట్టేవు
నామేను చెమరించీ నవ్వఁబోతేను
కోమలపుమేనిదాన కొండుకపాయపుదాన
నీమీఁదిమోహమున నేనింత అలసితి ॥ నీవే ॥

నావంక గడమ యేది నన్నేల లోఁచి చూచేవు
చేవఁ బరవశమయ్యీ చెనకితేను
పూవువంటిమతిదాన భోగపురతులదాన
కావరించి నీకుఁగానే కాఁకలురేఁగితిని ॥ నీవే ॥

నేనెంత నీవెంత నేఁదేల వేఁడుకొనేవు
కానుకగాఁ బులకించి గదిసితేను
అనుక శ్రీవేంకటేశ అట్టె నన్నుఁ గూడితివి
తానకమై నీకొరకు తమకమందితిని ॥ నీవే ॥ 62

ఆహిరి

మనలో నెక్కుడి వీఁక మంకుఁదనాలు
చనవులుగలవారు చలపట్టరు ॥ పల్లవి ॥

వొలిసినవారు తమవోరుపే నెరపుదురు
యెలమి నేమిసేసినా యెగ్గుపట్టరు
కలసినవారు లోలో కరఁగుదురు చిత్తాలు
కొలఁదిమీరివచ్చిన కోపగించరు ॥ మన ॥

కూడినట్టివారు మంచిగుణములే నింతురు
వీడ నెంత ఆడినాను వేసారరు
వేడుకగలుగువారు వీడుదోడు లాడుదురు
పాడి దప్పి యించుకంతా పంతమాడరు ॥ మన ॥

ననుపులుగలవారు నవ్వులే నవ్వుదురు
తనువులు సోఁకినాను తమకించరు
యెనసితిమి శ్రీవేంకటేశ మనమిద్దరము
ఘనులయినవారిట్లా గతి గూడుకొందురు ॥ మన ॥ 63

వరాళి

అందుకేమి దోసమా ఆతనికి నీకు వేరా
సందడి నాతనిరతి సమ్మతించవే ॥ పల్లవి ॥

మోహముగలుగువారు ముందువెనక లెంచరు
యీహల మొక్కెనంటా నీవేల లోఁగేవే
సాహసములూఁ జేతురు చనవులూఁ జెల్లింతురు
పోహణించి వలపుల భోగించవే ॥ అందు ॥

తమిగలిగినవారు దండనుండి పాయరు
　కొమరెనంటానేల కొంకఁజూచేవే
జమళిఁ జొక్కుదురు ఇచ్చల నవ్వుదురు తాము
　చెమటచిత్తడితోడ చెలరేఁగవే ॥ అందు ॥

ఆయమెరిఁగినవారు అట్టె కాఁగిలింతురు
　చేయివట్టెనంటానేల సిగ్గువడేవే
యీయెడ శ్రీవేంకటేశుఁ డిదె నిన్నుఁ గూడె నేఁడు
　చాయలుసేసుక ఇట్టె చనవియ్యవే ॥ అందు ॥ 64

భైరవి

నమ్మితిమి నిన్నును నానారీతుల మేము
　నెమ్మనపు మన్ననలు నీచేతి దిఁకను ॥ పల్లవి ॥

మొక్కితిఁగా అల్లనాఁడే మోపులకొలఁదులు
　మిక్కిలి యెంచుకో నీమీఁద నున్నవి
నిక్కి చూచితి నిందాఁకా నీకు నెదురై నేను
　చిక్కినపుణ్యములు నీచేతివే ఇఁకను ॥ నమ్మి ॥

పంపితిఁగా కానికలు బండులకొలఁదులు
　ముంపున బండారించి ముదుపైనది
సంపదల నీపేరు జపియించుకొంటా నుంటి
　ఇంపులఁ గీర్తులు నీ కెక్కినవే ఇఁకను ॥ నమ్మి ॥

చెప్పితిఁగా ప్రియములు నేనానేనలు నేఁడు
　కుప్పలుగా నీయందు గొనకొన్నవి
చిప్పిలఁ గూడితి నిదె శ్రీవేంకటేశ్వర నిన్ను
　చెప్పరానిమెచ్చులెల్లా చెల్లు నీకు విఁకను ॥ నమ్మి ॥ 65

శ్రీరాగం

ఏఁటికి అనుమానము లిద్దరును నిలుచుండి
కూటములు గూడితే మీగుణమే సుఖము ॥ పల్లవి ॥

నేరుపు గలిగితేను నెపము లెంచకుండితే
అరితేరకుండినా మోహము సుఖము
బీరములు నెరపక ప్రియములే ఆడితేను
వారించరానియట్టివయసే సుఖము ॥ ఏఁటి ॥

యెరవులులేక మరి యియ్యకోళ్లే కలితేను
గొరబుగానియట్టిసిగ్గులే సుఖము
కరఁగినమనసులై కైవశము లయితేను
సిరులమించినయట్టి చెనకులే సుఖము ॥ ఏఁటి ॥

చనవులు మెరసితే జగడాలు దీరితేను
తవివోనిరతులే సంతతసుఖము
యెనసితిరి శ్రీవేంకటేశ మీరిద్దరును
ననుపులతోడిమీలో నగవులే సుఖము ॥ ఏఁటి ॥ 66

రేకు 1118 పాడి

[1]అత్తఁగారు వచ్చుదాఁకా నణఁగుంటిని
యెత్తినకోపముతోడ యేమందునే ॥ పల్లవి ॥

యేకతమాడినదాఁకా విద్దరివేళ గాచుక
వాకునిమ్మూర మాడక వాకిట నుంటి
మేకులన్నియునుఁ జూచి మెచ్చులు మెచ్చుతా నుంటి
యీకడ మంచితనము లెందాఁకనే ॥ అత్తఁ ॥

1. అత్తఁగారు,లో అరసున్న విచార్యము 'అయ్యంగా'రుతో భ్రమించియుండ వచ్చు.

నవ్వు ముగిసినదాఁకా నను పునేసుక వుంటి
పవ్వళించుండఁగా నెగ్గుపట్టక వుంటి
పువ్వులు లోని కంపితి భోగించుమని యంటి
యెవ్వరిబుద్ధులు వినే దెందాఁకనే ॥ అత్త ॥

తానే విచ్చేసినదాఁకా తప్పులు నెంచకుందితి
ఆనెలఁత మొక్కఁగాను అవునంటిని
పూని శ్రీవేంకటేశుఁడు పొందె నింతలో నన్ను
యేనేరమి లేదు చల మెందాఁకనే ॥ అత్త ॥ 67

బౌళి

చాలుఁజాలు నిఁకనేల సాదింపులు
మీలోనిదాన నేను మీరే నేను ॥ పల్లవి ॥

కతలు నేరుచుఁ దాను కపటా లెరుఁగుఁ దాను
ఆతనితో నే మాటలాడఁగలనా
ఇతవరులై నవారు ఇచ్చకాలాడరే మీరు
మితిమీరితేఁజాలు మీరే నేను ॥ చాలుఁ ॥

తప్పులు లేవు దనకు తగవ రిన్నిటాఁ దాను
దెప్పరమై తనతోను దీకొనేనా
చెప్పరానిచుట్టాలు సేవలు సేయరే మీరు
మెప్పించితేఁ జాలు మీరే నేను ॥ చాలుఁ ॥

అన్నిటా జాణఁడు దాను అందాలకు వచ్చుఁ దాను
చన్నుల నొత్తితి నిఁక చలపట్టేనా
వున్నతి శ్రీవేంకటేశు నొనగూర్చితిరి మీరు
మిన్నక నవ్వఁగఁ దేరె మీరే నేను ॥ చాలుఁ ॥ 68

గౌళ

మేలే జాణతనాలు మిక్కిలి లాబగాఁడౌను
కీలు చెప్పఁబోతే నాపై కేలు చాఁచీనే ॥ పల్లవి ॥

తగవులు చెప్పఁబోతే తమలోనిమాటలకు
తగులనాడె నన్నుఁ దగునే తాను
మొగములు చూచి నేను మొక్కులు మొక్కఁగఁబోతే
చిగురుఁజేతులు వట్టి చెనకులు నించీనే ॥ మేలే ॥

ఇతవులు నేయఁబోతే ఇద్దరునుఁ గూచుండి
రతులకుఁ బెనఁగీనే రాజసాన
మితిమీరి మెచ్చితేను మేనరికములు చూపి
తతి నేకతములకు దగ్గరఁ దీసీనే ॥ మేలే ॥

తోడు గాచుకుండితేను తొడిఁబడఁ గాఁగిలించి
వేడుకఁ గూడెను శ్రీవేంకటేశుఁడు
పాడిపంతములతోడ పలుమారు నవ్వితేను
జాడల మమ్మిద్దరిని జంటలు నేసీనే ॥ మేలే ॥ 69

ముఖారి

నాతో నేమి చెప్పేవు నమ్మించినవిభుఁడవు
చేతికి లోనయి పంపునేయవలెఁగాక ॥ పల్లవి ॥

చలముగల మగువ సాదించకేల మాను
అలిగినది దిట్టక అదేల మాను
పిలిపించుకొన్నయాపె బిగియక యేల మాను
చెలరేఁగి చనవెల్లాఁ జెల్లింతువుగాక ॥ నాతో ॥

కన్నులు గలిగినాపె కడుఁజూడకేల మాను
అన్నిటా [1]మించిన దాఁగ కదేల మాను
చన్నులుగట్టినయాపె చలపట్టకేల మాను
యిన్నిటా నాపెకు లోనై [2]యెనతువుగాక ॥నాతో॥

కందువఁ గూడినయాపె కరఁగించకేల మాను
అందినాపె గోరంటించ కదేల మాను
ముందె శ్రీవేంకటేశ మొక్కక ఆపేల మాను
విందువలె మోవిచ్చి [3]వెలతువుగాక ॥నాతో॥ 70

వరాళి

తరుణి, నీతో వీఁడు తానేమనీనే
గెరసు దాఁటక మరి కిందుపడు టరుదా ॥పల్లవి॥

నేరుపే వలెఁగాని నెలఁతకు, విభుఁడు
యేరీతి నీవు చెప్పినట్టెల్లాఁ జేయఁడా
గారవించవలెఁగాని. కనుసన్నలనె వారి–
తీరుకు దిద్దుకు లోనై తిరమవు టరుదా ॥తరు॥

అంద నుండవలెఁగాని ఆఁడుజాతికి; విభుఁడు
వుండనుండ యెందుకైనా వొడిఁగట్టఁడా
మెండుకొనవలెఁ గాని, మించి వారివలలకు
తండుమోఁడై చిక్కకొని తలవంచు టరుదా ॥తరు॥

చేయి చాఁచవలెఁగాని శ్రీ వేంకటేశుఁడు,నాకు
పాయపురతులఁ గూడి పంతమియ్యఁడా
యీయెడ నన్నె నేలె యింతేసి కావలెఁగాని
దాయిదండై నాపాలిదైవమౌటరుదా ॥తరు॥ 71

1, మించినది + అఁగక 2. 'ఎనయు' ధాతువు 3. 'వెలయు' ధాతువు

ఆహిరి

ఆరమణి వుండఁగాను అంతేకాదా
　　బారలు దాఁచే వప్పటి పఱకొసరా నేను ॥పల్లవి॥

నీసతివెంట వచ్చిననెలఁతనంటానా
　　ఆసపడి జాణతనాలాడేవు నీవు
　　నేసవెట్టి పెండ్లాడినచెలియనుఁ గూడితివి
　　బాసయిచ్చి చెనకేవు పయికొసరా నేను ॥ఆర॥

నీ కాపెమాట చెప్పిననేస్తకత్తెనంటానా
　　కైకొని నాకు సన్నలు గావించేవు
　　లోకమెల్లా నెఱఁగఁగా లోనఁబెట్టుకొంటి వాపెఁ
　　బైకొని నాతో నవ్వేవు పఱకొసరా నేను ॥ఆర॥

ప్రియురాలివొద్ది తోడఁబెండ్లికూఁతురనంటానా
　　నయమై శ్రీ వేంకటేశ నన్నుఁ గూడితి
　　దయతో నాపె నేలి మంతనమాడితి విందాఁకా
　　భయము దీర్చితి విట్టె పయికొసరా నేను ॥ఆర॥ 72

రేకు 1114　　　　సౌరాష్ట్రం

మంచిదాయ దానికేమి మాటలు పోట్లయ్యీనా
　　పెంచి యెంతసేసినా నీపెద్దరిక మింతేకా ॥పల్లవి॥

మెల్లనే నే మాటాడితే మించి ఇందరితోదాను
　　తెల్లమిగా నాదేవు తిట్టితినంటా
　　బల్లిదుఁడ వౌదువయ్య పని ఇందే కానవచ్చె
　　కల్లలాడేవా నీవు కలుగఁగఁబోలును ॥మంచి॥

పూవులచెం డిచ్చితేను పూఁచి ఇందరితోడాను
వేవేలుగాఁ జెప్పేవు వేసితినంటా
దేవరవుగావా నీవు తెలిసె నిన్నియు మాకు
నీవల్ల నేరమున్నదా నిజము గాఁబోలును ॥మంచి॥

పాదాలు సేవసేసితే పై పై నిందరితోడాను
[1]గోదానఁ జెప్పేవు బెట్టి గుద్దితినంటా
యీదెస శ్రీవేంకటేశ యెనసితి విఁక మీర
సాదవుగావా ఇవే చవులు గాఁబోలును ॥మంచి॥ 73

అహిరి

అ పెఱఁగదా నీయంతరంగము
చూపి మోపి అంతేసి చొప్పులెత్తవలెనా ॥పల్లవి॥

సిగ్గువడ్డభావానకు చిఱునవ్వులే యెఱుక
యెగ్గులెంచనియందుకు ఇంపు లెఱుక
వొగ్గినరతులకును వూరకుండుటే యెఱుక
అగ్గలమై విచ్చి విచ్చి ఆనతియ్యవలెనా ॥అపె॥

చెప్పరాని మాటలకు చేసన్నలే యెఱుక
ముప్పిరివలపులకు మొక్కు లెఱుక
అప్పసమై ఆసలకు ఆయములంటు టెఱుక
అప్పటిని పేరుకొని ఆనతియ్యవలెనా ॥అపె॥

చేతికి లోనైనందుకు చెలరేఁగుటే యెఱుక
కాతరముగలందులకు ఘాత లెఱుక
యేతుల శ్రీవేంకటేశ ఇద్దరునుఁ గూడితిరి
ఆతలీతలిమాకెల్లా నానతియ్యవలెనా ॥అపె॥ 74

1. 'కోదాన' క్రోధశబ్దభవమా? కేవల 'ను' వర్ణముపై సరళాదేశము వీరిలో అపరూపము. పూర్వపాదాంత 'ను' వర్ణముప్రక్క బిందువు ప్రమాదమున తొలగెనా?

గౌళ

ఎప్పుడయ్యా ఆమేలు యెఱిఁగే నేను
కొప్పు దువ్వి నిన్నుఁ జేకొనదా యింకా ॥పల్లవి॥

కాలమెల్ల నాపె నీతో కన్నులారుచనే పట్టె
నాలి మాని కొఁ(కొం?)తైనా నవ్వదా యింకా
వేలఁ జూపి మగఁడంటా విఱ్ఱవీఁగనే పట్టె
చేలకొంగు గప్పి బుద్ధిచెప్పదా యింకా ॥ఎప్పు॥

కొలువు సేయుచు నిన్నుఁ గూరిమి గొసరఁబట్టె
చలివాయ వలపులు చల్లదా యింకా
కలిమి మెఱసి నీకుఁ గానుక లియ్యనే పట్టె
ములువాఁడికొనగోర(రు?) మోపదా యింకా ॥ఎప్పు॥

చనవుమెరసి నీకు చవులుచూపనె పట్టె
చెనకి రతుల సేవసేయదా యింకా
ఘనుఁడ శ్రీవేంకటేశ కలసితి విటు నన్ను
మొనసి మరీ నెలయించదా యింకా ॥ఎప్పు॥ 75

లలిత

నీ వొక్కటొక్కటే సేసి నెరసు లెంచేవుగాక
వోపలేనిఆపె మంచివోజదే కాదా ॥పల్లవి॥

చిప్పిలుమాఁట లాడఁగా సిగ్గులువడీఁగాక
కప్పి నీ కెప్పుడు నూడిగము సేయదా
దప్పికి మోవడుగఁగాఁ దలవంచుకొనీఁగాక
ముప్పిరి నిందాఁక నీమోము చూడదా ॥నీవొ॥

పచ్చిగాఁ జెనకఁగా నప్పటి నొద్దుకొనెఁగాక
కచ్చుపెట్టి నీపై బత్తికలదే కాదా
రచ్చలోఁ బిలువఁగాను రమణి జంకించెఁగాక
యిచ్చకురాలు నీకు నెప్పుడుఁ గాదా ॥ నీవా ॥

చేయివట్టి తియ్యఁగాను చెక్కు నిన్ను నొత్తెఁగాక
ఆయాలు నీవెటిఁగినఆపే కాదా
యీయెడ శ్రీవేంకటేశ యెనసితి వింతలోనె
పాయరానివేడుకలపాలిదే కాదా ॥ నీవా ॥ 76

శ్రీరాగం

నమ్మఁగలవార మింతే నాకు నీవిచ్చినబాస
యిమ్ములఁ జెలులు నీకు యేమిచెప్పే రిఁకను ॥ పల్లవి ॥

నిలువెల్లా నిజమే నీవాళ్లిదే తగవు
తెలిసె నీగుణాలెల్ల తేటతెల్లమి
కలిగినసాజమే కల్లలాడేవా నీవు
బలువుఁడవు నీతోడిపంతములవారమా ॥ నమ్మఁ ॥

నీ వాడినదే మాఁట నెరసు నీయందు లేదు
దేవరవనేరు నిన్ను దేవుళ్లెల్లా
చేవదేరేనడకలు చెల్లు నీకు నన్నియును
వేవేలు వచ్చెను నీతో విరసాలవారమా ॥ నమ్మఁ ॥

నిన్నుఁ గాదన రెవ్వరు నీ వటువంటివాఁడవా
విన్నకన్నవే నీవిద్యలెల్లాను
యిన్నిటా శ్రీవేంకటేశ యిదె నన్ను నేలితివి
మన్నించనేర్తువు నీతో మండాడేవారమా ॥ నమ్మఁ ॥ 77

నాదరామక్రియ

నీకు నంకెవచ్చితే నీవు మానేవా
యేకడఁజూచినసరే యిద్దరికి నెపుడు ॥ పల్లవి ॥

పతుల మోహింపించేది పంతములు మెరసేది
సతుల కెప్పుడు నివి సహజములే
రతికిఁ బెనఁగుదురు రాకుండితే జంకింతురు
హితవై కైకొంటగాక యేలయ్య కోపము ॥ నీకు ॥

చలివాసి నవ్వేది సరసములాడేది
కలికికాంతలకుఁ గలగుణమే
పిలుతురు బిగుతురు ప్రియములు చెప్పుదురు
నెలకొని యిందుకుఁగా నీకేల చలము ॥ నీకు ॥

మొక్కి మొక్కి కూడేది మోవి గంటిసేసేది
చక్కనిసతుల కివి చందములే
యెక్కువ శ్రీవేంకటేశ యిటు నీవే కూడితివి
మక్కళించి మక్కళించి మఱి యాల కొసరు ॥ నీకు ॥ 78

రేకు 1115 కాంబోది

ఏఁటికిఁ బాట్లఁబడే వేమే నీవు
కూటసాక్షులకే నీవు గురియైతివో ॥ పల్లవి ॥

వొద్దనుం డాతనికిఁగా వొలపక్షమాడేవు
గద్దించేవు నీకుఁ గొంత గలదో పొందు
అద్దుక సన్నలుసేసి ఆతనిచే మొక్కించేవు
బుద్దితో వలపులపొత్తు నీకు నబ్బెనో ॥ ఏఁటి ॥

వూరకైనాఁ బతికిఁగా వొడఁబరచవచ్చేవు
నేరము లేమైనాను నిన్ను నోఁకెనో
తీరిచి ఆనేరములు తిద్ది తిద్ది చెప్పేవు
పోరచితనాన నీకు పూఁటలంటెనో ॥ ఏఁటి ॥

గక్కన శ్రీవేంకటేశుఁ గాఁగిలింపించేవు నన్ను
చక్కనిరతులు నీకుఁ జవివుట్టెనో
చొక్కేవు అకుమడిచి నోఁక నీవు అందిచ్చి
నిక్కి నిక్కి సంతోసాలు నీమీఁద జారెనో ॥ ఏఁటి ॥ 79

శ్రీరాగం

నావల నింతేళాయ నాథుఁడ నీవంకఁ గాదు
చేవలుదేరి తేరి చిగురాయను ॥ పల్లవి ॥

తెగనాడఁజాలక తేరి యిచ్చలాడఁగాను
పగటునీవోజలెల్లాఁ బలచనాయ
నగి నగి నీతోను నమువు నటించఁగాను
అగడై కరుకుపదె అదిగో నీచిత్తము ॥ నావ ॥

వూరకే మొగమోట నోదిగి నే నుండఁగాను
కూరిమినవ్వులు పై కొసరాయను
నీరువంకతుంగవలె నిన్ను నిట్టె భోగించఁగా
సారపుతరితీపులు చప్పనాయను ॥ నావ ॥

కందువకాఁగిట నిన్ను కడుదిద్దకుండఁగాను
విందులవంటినీరతులు వింతలాయను
అందపుశ్రీవేంకటేశ అంతలో నన్నుఁ గూడితి
ముందువెనకలెల్లాను ముదమాయను ॥ నావ ॥ 80

దేసాళం

ఇంతేసిమతకాలు నే నెఱఁగనివా
పొంతనుండి నవ్వేవు పొద్దువోదా నీకు ॥ పల్లవి ॥

తారుకాణ లంతేసేల తగవు నడపరాదా
గారాపునీవెఱఁగనికల్ల వున్నదా
కూరిమిసతులమూఁక కూరిచి తలవంచేవు
పోరులేల పెట్టేవు పొద్దువోదా నీకు ॥ ఇంతే ॥

వొడఁబరచఁగనేల వూరకే వుండఁగరాదా
తడవితిమా నీ వింతయు నేరవా
కడగడ లటు దొక్కి కమ్మి నన్ను వేఁడుకొంటాఁ
బుడికేవు నన్ను నీవు పొద్దువోదా నీకు ॥ ఇంతే ॥

నివ్వెరగందఁగనేల నిచ్చలాన నుండరాదా
జవ్వనపునాచేఁత నీసలిగె కాదా
యివ్వల శ్రీవేంకటేశ యిట్టె నన్నుఁ గూడితివి
పువ్వులనేల వేసేవు పొద్దువోదా నీకు ॥ ఇంతే ॥ 81

సామంతం

ఎందరు లేరు నీకు నెగసక్యాలు సేయఁగ
మందలిఁచే ఆడనుండే మన్నించవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

మొక్కలపుచేఁతలకు మొదలివాఁడవు నీవు
తక్కరివిద్యలకెల్లా దాఁపిరమవు
నెక్కొని చయ్యాటాలకు నేమా నీకు నెదురు
మక్కళించి మొక్కేము మన్నించవయ్యా ॥ ఎంద ॥

తీపులు వుట్టించి పొంద దేవర విన్నిటాను
రాఁపుచేసి నవ్వు నవ్వ రాజవు నీవు
యీపనులకెల్లా నీతో నియ్యకొనఁగలమా
మాపు రేపు సేవసేసే మన్నించవయ్యా ॥ ఎంద ॥

వట్టివలపులు రేఁచ వగకాఁడ వన్నిటాను
పట్టినచలములకు బలువాఁడవు
ఇట్టె శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నేఁడు
మట్టులేనివేసాలేల మన్నించవయ్యా ॥ ఎంద ॥ 82

లలిత

నీవే ఇంత సేయఁగాను నేఁ డిదిగో బాలకృష్ణ
వావులు యెవ్వరికైనా వాదలోన నున్నవా ॥ పల్లవి ॥

చలివాసె గొల్లెతలు సారె నిన్ను నెత్తుకోఁగా
వాలుగులువారె మోహ మూఁచి పాడఁగా
పలుకులకొంకు దీరె పక్కన నిన్నుఁ దిట్టఁగా
బలుమొగలకు నాండ్లు పంపుసేతురా ॥ నీవే ॥

వింత దీరెఁ గొమరెలు వీదుల నిన్నాడించఁగా
సంతలాయ నిండ్లు నీసంగాతాలను
జంతలైరి లోలోనే సారె నిన్ను ముద్దాడఁగా
కొంతయినా నత్తలకు కోటరాలు సేతురా ॥ నీవే ॥

సిగ్గెడలెఁ గన్నెలు నీచెలులములు సేయఁగాను
నిగ్గులెఁ గళలు మించె నీతో నవ్వఁగా
అగ్గమై శ్రీవేంకటాద్రి నందరినిఁ గూడితివి
వొగ్గి చుట్టాలలోనెల్లా వోజలు నేరుతురా ॥ నీవే ॥ 83

గౌళ

ఆతఁడే నన్నందుకుఁగా అట్టె కూరిమి గొసరీ (రె?)
యీతలనాతల నీవే యెదమాఁట లాడేవా ॥ పల్లవి ॥

మాట మాటగా విభుని మంతనాన నాడుకొంటే
చీటికిమాటికిఁ బోయి చెప్పుదురటే
నీటున నాతనికి నే నీవంటిదాననేకానా
యేఁటికే నీవొకతెవే యితవరివటవే ॥ ఆతఁ ॥

అక్కవంటా నీతో నాతనిగుట్టు చెప్పితే
కక్కసించి నీవు తారుకాణింతురా
చక్కనిఇద్దరమును సరివారమే కామా
వెక్కసాన నాకంటె విశ్వాసివా ॥ ఆతఁ ॥

నిగ్గులశ్రీవేంకటేశునేరుపు నీతో మెచ్చితే
సిగ్గువడ నెఱుకలు నేసుకొందురా
అగ్గమై నిన్నుఁ గూడినట్టె నన్నుఁ గూడితేను
వెగ్గళించేవు నీవంటివేడుకే నాకును ॥ ఆతఁ ॥ 84

రేకు 1116 అమరసింధు

చలువకు వేఁడికి సంగతయ్యీనా
నెలఁతలఁ గంటే విట్టే నీ వేమినేతువు ॥ పల్లవి ॥

పెక్కుమారులు నేనైతే ప్రియములు చెప్పఁగాను
పక్కన నీ వాదేవు పాడిపంతాలు
వక్కణతో వేఁడుకొనేవారిఁ గంటే బిగుతురు
నిక్కనవారిసాజాలు నీ వేమినేతువు ॥ చలు ॥

ననుపుగా నే నీతో నవ్వు లిట్టే నవ్వఁగాను
చనవిచ్చి నీవైతే జంకింతువు
వానరినవారిఁ గంటే వొత్తుకొత్తుక పత్తురు
నినుపై లోకులజాడే నీ వేమిసేతువు ॥ చలు ॥

కందువ నే నిన్నుఁ గూడి కాఁగిలించుకోఁగాను
చెంది నీవు మోవి గంటిసేయఁజూచేవు
ముందే శ్రీవేంకటేశ్వర మొక్కితే దీవింతురు
నిందలేనివారినేర్పు నీ వేమిసేతువు ॥ చలు ॥ 85

వరాళి

కూచుండవే ఇంకా వట్టిగుట్టు లేఁటికి
వాచవులు మరిగిన వలపులు మానీనా ॥ పల్లవి ॥

చనుఁగవ గప్పకువే సకియా। మన-
మనసులలోనికి(నిఁక?) మఱఁగున్నదా
తనిసి నీనవ్వేల దాఁచేవే
కనుఁగొన నెమ్మోముకళలు దాఁగీనా ॥ కూచుం ॥

మాటలేల మొఱఁగేవే మగువా। మన-
మూఁటలఆసలలోన మొఱఁగున్నదా
చీటికిమాఁటికినేల చేయి దీసేవే
కూటపుకతిఁ జేయి దీసుకొనవచ్చునటవే ॥ కూచుం ॥

కూదితివేల నించేవే గుఱుతులు। మన-
కోదెవయసులకును గుఱియున్నదా
యీడుగలశ్రీవేంకటేశుఁడఁ గదే
యీడుజోడు మనకంటే నిఁక మఱి వున్నదా ॥ కూచుం ॥ 86

మాళవి గౌళ

ఇంతులు నీకు దాఁతా యెంతసేసేవు
దొంతిఁబెట్టేవు ప్రియము[1] దొడ్డికట్టుదానవా ॥పల్లవి॥

నెట్టుకొన్నలకిమమ్మ నీవురముపై నుండఁగా
పట్టేవు మాచన్నులు పైకొసరా
అట్టడితనాన మీఱక నీతో రానన్నాను
పెట్టేవు నీసొమ్మెల్లా పెట్టేవంటిదానవా ॥ఇంతు॥

చింతదీరఁ దొళశమ్మ శిరసుపై నుండఁగాను
వంతుకు నన్నలమేవు వడ్డిబేరమా
వింతలుగ నిన్నంత వేసరించఁజాలనన్నా
పంతానఁ దమ్మ వెట్టేవు పదిగెపుదానవా ॥ఇంతు॥

భూమిదేవులమ్మ నీభుజముపై నుండఁగాను
వేమారు నాతో నవ్వేవు వింతొకచవే
ఆమని శ్రీవేంకటేశ ఆయాలు సోఁకీనన్నా
కామించి కూడితివి నీకాఁపురపుదానవా ॥ఇంతు॥ 87

రామక్రియ

ఎదిరి నెఱఁగవు నీయితవే చూచేవుగాని
యెదఁబెట్టుకున్నారము యేము(మ?) నేమ నేము ॥పల్లవి॥

గదుసునిన్నుఁ జూచితే కాఁకరేఁగీ నాకైతే
నదుమ నీ వూరకే నవ్వేవు గాని
వుదికినందుమీఁదట వుప్పులు చల్లినట్టాయ
యెడనెడ నీచేఁతల కేమనేము నేము ॥ఎది॥

1. 'దొడ్డికట్టుదానవా' దొడ్డిలో కట్టివేయునట్టిదానవా?

కుచ్చితపునిన్నుఁ జేరుకొనఁ గొలుపదు నాకు
అచ్చువలె నీవు మాటలాడేవుగాని
ముచ్చటదీర నీవేళ మోము గప్పినట్లాయ
హెచ్చిననీసుద్దులకు నేమనేము నేము ॥ ఎది ॥

దిమ్మరిని న్నంటుకొన సమ్మతించదు నాకైతే
లెమ్మని నీవే కాఁగిలించేవుగాని
చిమ్ముచు శ్రీవేంకటేశ చేఁదే తీపైనట్లాయ
యెమ్మెలనీమన్ననకు యేమనేము నేము ॥ ఎది ॥ 88

గుజ్జరి

ఎక్కినంతలోననే యేనిగ గుజ్జా
అక్కరై మాయింటికి రా కాతఁ డబ్బై వుండీనా ॥ పల్లవి ॥

ఆతనిచనవు వట్టు కట్టె విట్టుపీఁగేవు
యేతులకు వాఁడికత్తులేల మింగేవే
కాతరాన నీకింత కపటాలు నెరపితే
ఆతల నీకేకాక అండవారి కేమే ॥ ఎక్కి ॥

రమణుఁడు నవ్వేనంటా రవ్వళాయ వచ్చేవు
తిమిరి యిసుక మీఁదై తిరుగకువే
భ్రమసి నీకాతఁడు బాస లెంత ఇచ్చినాను
అమర బతుకవే నే మాండ్లము గామా ॥ ఎక్కి ॥

శ్రీవేంకటేశుఁడు నిన్నుఁ జెందెనని మెరసేవు
దోవఁ బెసరు విత్తితే తుదకెక్కీనా
కావరిం చాతనిమేను కాఁగిటఁ జిక్కితే
యీవల మారతిఁ దొల్లి బెంగిలేకదే ॥ ఎక్కి ॥ 89

తెలుఁగుఁ గాంబోది

చాలునయ్యా వేయిటిపై జవ్వాదికొమ్మ
యేలిననీపై నుండనియ్యవయ్యా మాఁట ॥ పల్లవి ॥

కూరిమి చూపి నిన్నుఁ గొసరఁగఁగొసరఁగ
యేరీతి నుండునో చిత్త మేవేళను
బీరపువారము నేము బిరుదువాఁడవు నీవు
తారుకాణించఁగఁబోతే దైలువారుఁ గోపము ॥ చాలు ॥

ప్రేమముతోడుత నిన్నుఁ బిలువఁగఁబిలువఁగ
యేమని వేసరుదువో యేవేళను
నేమపువారము నేము నీయిచ్చవాఁడవు నీవు
చేమట్టి పెనఁగఁబోతే చిమ్మిరేఁగుఁ జలము ॥ చాలు ॥

తతిగొని నిన్ను రతిఁ దగులఁగఁదగులఁగ
యితవై వుండునో కాదో యేవేళను
సతి నేను శ్రీవేంకటపతివి నాకు నీవు
సతమై యిట్టె కూడితే చక్కనౌను పనులు ॥ చాలు ॥ 90

రేకు 1117 హిందోళం

పెద్దలు మీ రంతేసి పెనఁగనేల
వుద్దండపునీచేఁతలు వుట్టిఁబెట్టవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

మోవిపండు గానుకిచ్చె మొక్కె నీకుఁ జేతులను
సేవ లింకానేమి యాపె సేసునయ్యా
కావిరించి దగ్గరితే కాలు దాఁకుఁ జేయి దాఁకు
దేవరవంటినీ కంతేసి తగదయ్యా ॥ పెద్ద ॥

గోరంటపూ వందిఇచ్చె కొలువున నిలుచుండె
పేరి యిచ్చకము లేమి పెంచునయ్యా
వేరెమాట లాడఁబోతే వెంగెమౌనో వెగటౌనో
ఆరీతిదొరవు నీ కవి చెల్లవయ్యా ॥ పెద్ద ॥

ఆరతిచ్చె నానాంగాల నన్నిటికి సమ్మతించె
కూరిమి నిన్నెట్లాను కొసరునయ్యా
యీరీతి శ్రీవేంకటేశ యింపు లేదో సొంపు లేదో
ఆరితేరినట్టినీకు ఆస మానదయ్యా ॥ పెద్ద ॥ 91

హిజ్జిజి

మాపుదాఁకా రేపకాడ మాటకు మాటాడఁగాను
యేపునఁ దెగనిపనికేల పెట్టే వాన ॥ పల్లవి ॥

నవ్వి నవ్వి మానేవు నడుమ నడుమ నీవు
జవ్వని యెవ్వతేమైనా సన్న సేసెనా
వువ్విళ్లూర నీనిజము వొరసి చూచే నింతే
యెవ్వ రిందుకు గురయ్యే రేల పెట్టే వాన ॥ మాపు ॥

చెప్పి చెప్పి కొంకేవు సిగ్గులువడుతా నీవు
వుప్పటించ నీద నెవ్వరున్నారు నీకు
రెప్పలెత్తి చూచి విన్ను రేఁచి వెదకే నింతే
యెప్పటివాఁడవే నీవు యేల పెట్టే వాన ॥ మాపు ॥

ముట్టి ముట్టి చూచేవు మొకఁగి నాకుచములు
యిట్టె యెవ్వతెవైనా యీడువచ్చెనా
నెట్టన శ్రీవేంకటేశ నిరతి మెచ్చితి నింతే
యెట్టకేల తైనపసకేల పెట్టే వాన ॥ మాపు ॥ 92

రామక్రియ

భామలతోఁ బోరఁగాను ఫలమేమి నీకు వచ్చె
యేమిటికిఁ గాతరించే వింతలోనే నీవు ॥పల్లవి॥

సిగ్గులే మూలధనము చెలులకెల్లా నీవు
బగ్గనేల పట్టేవు పయ్యదకొంగు
నిగ్గులమోనములే నిఁ(నిం?)దురా్యపదవులు
అగ్గలమై యాల మాటలాడించేవు నీవు ॥భామ॥

పంతమే పెట్టనికోట పడఁతులకెల్లాను
వంతుకునేల తీసేవు వారియిండ్లకు
చెంతల గుట్టునవ్వులే సేయనిసింగారాలు
చెంతనుండి యేల గఁసించేవు నీవు ॥భామ॥

చలమే ముందరిపౌఁజు సతులకునెల్లాను
చెలఁగి యేల ప్రియముచెప్పేవు నీవు
బలిమి శ్రీవేంకటేశ బాసయిచ్చి కూడితివి
పెలుచుఁగుచములేల పిసికేవు నీవు ॥భామ॥ 93

సామంతం

ఏకతాన [1] నీవు నీవూ నెరిఁగినపను లివి
యీకడ మాతోనేల యెరుక సేసేవు ॥పల్లవి॥

ప్రేమమున నాపె నిన్నుఁ బేరుకొని తిట్టితేను
నామోము చూచి యేల నవ్వేవు నీవు
చేముంచి యాపె నిన్నుఁ జెనకి పైకొంటేను
దీమసాన నేఁటి కానతిచ్చేవు నీవు ॥ఏక॥

[1] 'నీవు నీవూ' ఎత్తిపొడుపు కావచ్చు.

చనవున నాపె నిన్ను సారెకు జంకించితేను
పెనఁగి సాకిరి యేల పెట్టేవు నన్ను
మనసిచ్చి యాపె నీతో మందటలాడితేను
చౌవిపి నన్నేల నీవు చుట్టుకొనేవు ॥ఏక॥

గారవించి యాపె నిన్నుఁ గాఁగిలించుకొంటేను
చేరి నే నుందాననంటా సిగ్గువదేవు
యీరీతి శ్రీవేంకటేశ యీపె నిన్నుఁ గూడె నేఁడు
మీరతులు నాతోనేల మెచ్చవచ్చేవు ॥ఏక॥ 94

సాళంగం

అందరిని యీమాఁటే అడుగవయ్యా
కందువలు నీకునీకే కానరాదుగానీ ॥పల్లవి॥

వనిత యిప్పుడు నీవద్దికి రాఁగానే
మనసు నీ కొక్కటాయ మాఁటలేఁటికి
చెనకి నే మిందాఁకాఁ జేసినచేఁతలకెల్లా
వొనరి యిటువలెనే వుండుగా నీమొగము ॥అంద॥

చాఁచి చాఁచి నీ కాపె సారె విడెమియ్యఁగానే
పూఁచినపూఁపు లీదేరె బొంకులేఁటికి
తూఁచి వలపు నేమెల్లా తోడగడ్డెము వేయఁగా
పాఁచి సంతోసాలిట్లాఁ బ్రబలెనా నీకు ॥అంద॥

గక్కన నీదేవు లిట్టె కాఁగిలించుకొనఁగానే
చక్కనాయఁ బనులెల్లా నటలేఁటికి
యిక్కువ శ్రీవేంకటేశ యిద్దరూఁ గూడఁగాఁగాక
చిక్కనినవ్వు లిట్లాఁ జేకూడెనా ॥అంద॥ 95

శంకరాభరణం

ఇద్దరునుఁ గూడితిరి యిఁక నెన్నఁడు
సుద్దుల మామొగమేమి చూచేరయ్యా ॥ పల్లవి ॥

సతి చెమటకాఁగిలే సక్కనికేళాకూళి
యితవైనవలపులే [1]యీఁతా మోఁతా
మతకరిసిగ్గులే మంచినీటిచల్లులాట
తతిగొని మీరు వంసతములాడరయ్యా ॥ ఇద్ద ॥

చెలిగోరిచెనుకులే చిమ్మనఁగోవిచిమ్ములు
కులుకునవ్వులే తలకొన్నతెప్పలు
పిలుపులమాఁటలే పెట్టినట్టివాలలు
కిలకిల నవ్వి జలకేలి సేయరయ్యా ॥ ఇద్ద ॥

ముగుదచన్నులు తమ్మిమొగ్గలవేట్లు నీకు
తగినకూటములే పంతపుముంపులు
అగడై శ్రీవేంకటేశ ఆయాలంటి కూడితిరి
నిగిడినపెండ్లితోడ నీళ్లాడరయ్యా ॥ ఇద్ద ॥ 96

రేకు 1118 నాగవరాళి

చెల్లదా ఆతనికేమి సేసినంతాను
వెల్లవిరైనపనికి వెంగె మింత వలెనా ॥ పల్లవి ॥

నగనేలే నీకును నాయ మాతఁడు చెప్పితే
తగవులో నేమైనాఁ దప్పులుండెనా
మగువ లబ్బితేఁజాలు మానలేఁ డింతేకాక
పొగరుఁబదారువేలపూఁతకోక గాఁడా ॥ చెల్ల ॥

---

1. 'ఈఁతా-మోఁతా' ఈదునంతగ, మోయునంతగ అని అర్థముగలయీ పదములు. 'ఎక్కువగ, అనుతాత్పర్యార్థమున నేటికిని వ్యవహారమున గలవు.

తప్పకచూడనేలే తానే సాకిరి చెప్పఁగా
అప్పటి నొలపతము లందుండెనా
కప్పురగందులెదల కక్కూరితిపడుఁగాక
కప్పి గొల్లెతలరొంపికంబము దాఁ గాఁడా ॥ చెల్ల ॥

వెరవుతో నిన్నును శ్రీవేంకటేశుఁడు గూడఁగా
సరవు లందేమైనాఁ జాలకుండెనా
తరుణులై తేఁజాలు తగులు మానఁగలేఁడు
ఇరవై మధురలోఁ బెక్కిండ్లవిందు గాఁడా ॥ చెల్ల ॥ 97

పాడి

మఱి ఇంతేకదవయ్యా మనలో మాట
తఱితో సరివచ్చె మీతగవులు చూచి ॥ పల్లవి ॥

కలసెఁగా ఆపె నిన్ను కాఁగిటిరతులనెల్లా
తెలిసెఁగా నీమహిమ తెల్లమిగాను
వలసినట్లనయ్యా వారివారిభాగ్యాలు
చలివాసె మాకైతే మీసరితలు చూచి ॥ మఱి ॥

మెచ్చెగా ఆపె నీమేలము లన్నిటికిని
యిచ్చితివిగా చనవు యిందరిలోన
విచ్చనవిడాయ నిఁక వెలఁదులవలపులు
ముచ్చట వాసె మాకు నీ(మీ?)మోహాములు చూచి ॥ మఱి ॥

పండెఁగా ఆపెతపము పక్కన నీకూటమిని
నిండెఁగా సంతోసాలు నీమతిలోన
అండగా శ్రీవేంకటేశ అందరి కివే చాల్లు
[1]దండేయ మాకు మీలోనితరితీపు చూచి ॥ మఱి ॥ 98

1. దండి + అయ.

బౌళి

ఒక్కమనసున నీదగ్గ నిట్టె వున్నారము
నిక్కము మాసేవలెల్లా నీమీఁద నుండఁగా ॥పల్లవి॥

తత్తరము నేమిటికి తాలిమీ నేమిటికి
హత్తినకూరిమిగలఅఁడువారికి
బత్తి చెప్పుకోనేల పాసి కోపగించనేల
నిత్తెమై మాభారమెల్లా నీమీఁద నుండఁగా ॥ఒక్క॥

చేరి పైకొన నేఁటికి సిగ్గువడనేమిటికి
వూరకే యిచ్చకురాండ్లై వుండేవారికి
కోరి కొంగువట్టనేల కొంచి కొంచి అలయనేల
నేరుపులమాచేఁతలు నీమీఁద నుండఁగా ॥ఒక్క॥

మెచ్చు మెచ్చ నేమిటికి మేలమాడ నేమిటికి
హెచ్చి నిన్నుఁ గూడినట్టి ఇంటివారికి
రచ్చల శ్రీవేంకటేశ రంతులేల రాఁపులేల
నిచ్చ నీవిచ్చినబాస నీమీఁద నుండఁగా ॥ఒక్క॥ 99

సాళంగనాట

ఎక్కడ నున్నా నీకు నేమాయను
పక్కన నవే యిందు భావించుకోవయ్యా ॥పల్లవి॥

అతివలుండినచోటు అదె నీకు రేపల్లె
అతిశయపువలపు యమునానది
రతులకాఁగిళ్లే రాసక్రీడలు నీకు
తతి వచ్చె నిందు నవి తలఁచుకోవయ్యా ॥ఎక్క॥

కొమ్మలపోఁకముడులు కొలనిదరికోకలు
కుమ్మరించుమోవితేనె గొల్లదోమటి
పమ్మి వారితో నవ్వులు పాలుఁబెరుగువుట్లు
తమ్మిచూపులే రేతిరి తలఁచుకోవయ్యా ॥ ఎక్క ॥

చెలులజవ్వనమెల్లా చేరువబృందావనము
కులుకుఁజన్నులు పెక్కుగోవర్ధనాలు
కలసితి మాచెలివి గక్కన శ్రీవేంకటేశ
తలఁపున నీఁకనిన్నీఁ దలఁచుకోవయ్యా ॥ ఎక్క ॥ 100

ముఖారి

చవి చార మెఱఁగవా జాణనందువు
యివి యెల్ల నాపెకు నీవిచ్చినచనవులే ॥ పల్లవి ॥

చెప్పరానిమాటలకు చెవులొగ్గే వేమయ్య
వొప్పులెల్లా చెలినగవుల నున్నవి
కప్పురపునోఁటిమాఁట కమ్మి బరణిఁ బెట్టేవు
యెప్పు డాపె యేమనిన నేమాయ నీకు ॥ చవి ॥

నేయరానిచేఁతలకు సిగ్గువడే వేమయ్య
తోయరాదు అంగనచేతుల నున్నవి
పాయపుఁగళలకును బారలు చాఁచేవు నీవు
యీయెడ నేమినేసిన నేమాయ నీకు ॥ చవి ॥

పట్టరానివయసులు పచ్చినేసే వేమయ్యా
నెట్టనఁ గాఁగిట నింతి నిన్నుఁ గూడెను
ముట్టితే శ్రీవేంకటేశ మోవితేనెఁ గొలిచేవు
యిట్టివి; మీసరసాల కేమాయ నీకు ॥ చవి ॥ 101

సౌరాష్ట్రం

ఏమనేము నిన్ను నిఁక నింతా మేలే
వేమారుఁ జవిగొంటేను వేమే తీపు ॥ పల్లవి ॥

యెమ్మెలకు నిజమేది యెదమాట గురియేది
ముమ్మారు నూఁకొంటే ములుకే వంగ
సమ్మతించుకొంటి నేను చనవిచ్చితివి నీవు
పమ్మి పేరఁబెట్టితేను పాలే పెరుగు ॥ ఏమ ॥

ఆసలకుఁ దనివేది ఆనలకు మితియేది
వేసర కడుగిడితే వెనకే ముందు
నేసవెట్టితిని నేను చేతికి లోనైతివి
చేసూటి ముదిరితేను చిగురే చేఁగ ॥ ఏమ ॥

కూటమికి అడ్డమేది కొసరులకు లెక్కేది
గాఁటమై గోర గీరితే కాలువే యేరు
యీటువెట్టి శ్రీవేంకటేశ నన్నుఁ గూడితివి
నీటునఁ దెలుసుకొంటే నీవే నేను ॥ ఏమ ॥ 102

రేకు 1119 రీతిగౌళ

విచ్చి చెప్పరాదు వింతలు యీభావాలు
రచ్చలకెక్కెను అంత రవ్వ సేయనేఁటికి ॥ పల్లవి ॥

వలపులలోనివే వడిగొన్నయాసలెల్ల
నెలవులలోనివే సిగ్గులెల్లాను
పిలుపులలోనివే ప్రియములుగలవెల్లా
కులికి కులికి యేలే కొసరేవు పతిని ॥ విచ్చి ॥

చనవులలోనివే సరసములెల్లాను
ననుపులలోనివే నయములెల్లా
మనసులలోనివే మచ్చికలుగలవెల్లా
వొనర నింకానేలే వొరసేవు పతిని ॥ విచ్చి ॥

నమ్మికలలోనివే నానాటివొడఁబాటు (ట్లు?)
వుమ్మడివయసులోనే వొద్దికలెల్లా
నెమ్మదిఁ గూడె నతఁడు నిన్ను నిట్టె బుజ్జగించి
చిమ్మకువే గోళ్లను శ్రీవేంకటపతిని ॥ విచ్చి ॥ 103

గుండక్రియ

నేరుపరి వొదువే నెలఁత నీ విన్నిటాను
యీరీతుల రమణుని నెంత నేసేవే ॥ పల్లవి ॥

పనిలేనిమాటలను బయలు పందిలివెట్టి
మననేమి సోదించేవే మగనిని
తవివోనిచూపులను తగులువిరులు వేసి
యెనసి పందేలాదేది యెందాఁకనే ॥ నేరు ॥

వాడికనవ్వులు చల్లి వలపువలువ దీసి
యేడదాఁకా మోసపుచ్చే వింత యేఁటికే
కోడెవయసుగరిడీఁ గొంకుదీర సామునేసి
మేడెపురతుల నెంత మీరేవే యిపుడు ॥ నేరు ॥

వాములైనప్రియములవడగండ్ల గుళ్లు గట్టి
గోమున శ్రీవేంకటేశుఁ గూడితి వవునే
దోమటిచేఁతలనే దొమ్మినేసి మొక్కులాడి
దీములొద్ది వేఁటలాడి తిరమైతివే ॥ నేరు ॥ 104

సౌరాష్ట్రం

ఇంతటిమీఁదటిపను లెఱఁగమయ్యా
సంతకూటములే కడుఁజవులాయనయ్యా ॥ పల్లవి ॥

వొడఁబాటుమాటలు వుప్పనౌనో చప్పనౌనో
వెడఁగునీమాటలు వినేమయ్యా
తడఁబడి నీసుద్దులు దైలువారీఁ జెవులను
అడఁచరానినవ్వులు అగ్గువాయనయ్యా ॥ ఇంత ॥

సంగడి మాచెనకులు చల్లనవునో వేఁడౌనో
వుంగిటినీచెనకుల కోరిచేమయ్యా
చెంగటినీనేరుపులు చిత్తములోఁ బేరుకొనె
కుంగనినివ్వెరగులు కోటికొండలయ్యా ॥ ఇంత ॥

మచ్చికమాపూడిగాలు మఱపౌనో తలఁపౌనో
కుచ్చి నీమన్నన లియ్యకొనేమయ్యా
తచ్చి శ్రీవేంకటేశ్వర తగ నన్నుఁ గూడితివి
లచ్చన నీగుఱుతులు లాగవేగాలయ్యా ॥ ఇంత ॥ 105

పాడి

ఏఁటిమాట లాడీనే యెందాఁకా వీఁడు
నటున నేఁ దన కంత నేరుపేటిదానినా ॥ పల్లవి ॥

కలయనికాఁకలను కడునెంత పొరలినా
వలపు వెంచవచ్చునా వనితలకు
నిలువునఁ దమకము నిండుక యెంతవుండినా
వెలినున్నసిగ్గులెల్లా విడువఁగవచ్చునా ॥ ఏఁటి ॥

రాయడిపడక యంతరాణివాసమై వుండినా
పాయము దాఁచవచ్చునా పడఁతులకు
యేయడఁ దనకు వాసు లెంతగలిగివుండినా
కాయముపైఁ గళలెల్లాఁ గప్పఁగవచ్చునా ॥ఏఁటి॥

అనిశము మీఁద మీఁద నతిరాజసమై వుండినా
మనసీకుండవచ్చునా మగువలకు
యెనసె శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలోనె నన్ను నేఁడు
వెనకముందులు మరి వేరే యెంచవచ్చునా ॥ఏఁటి॥ 106

లలిత

కొమ్మలకు మనోభవకుఁ డందురు
సమ్మతించ మాకు దిష్టము చూపరాదా ॥పల్లవి॥

మగువ కోరికలనే మనసునఁ బాలు దాగె
జిగి నీవెన్నేని లెక్కచెప్పవయ్యా
నగవులకప్పురము నంటున బేరాలాడె
వెగటులేక నీవు వెల దీర్చరాదా ॥కొమ్మ॥

జలజాక్షి జవ్వనము చన్నులఁ గుప్పలు వోసె
యెలమిఁ గోరుపా లందునేమయ్యా
కలికి కన్నులనే కలువలఁ బూజసేసె
ఫల మెంత్త్కైచ్చేవు పచరించరాదా ॥కొమ్మ॥

మానిని సిగ్గులనే మర్మములు విన్నదిగి(గె?)
ఆనతిచ్చి మెచ్చులు నీవందవయ్యా
పూనిక శ్రీవేంకటేశ పొందులు మీకిట్టె అబ్బె
తేనెలమోవిమలపు తెలియఁగరాదా ॥కొమ్మ॥ 107

మాళవిశ్రీ

కోరినట్టె వున్నవారు కొమ్మలు ముయ్యాదువారు
గారవపుగొల్లజాతి కలిగెఁగా నీ కిందుకే ॥ పల్లవి ॥

మెరవడిక త్తెలైనమెలుఁతలే నీకు బాఁతి
కరకరిఁబెట్టేటికాంతలే బాఁతి
సరి నిన్నుఁబవిగొనేజారకాంతలే బాఁతి
గరిమ రేపల్లెనుఁ గలరుగా యిందుకే ॥ కోరి ॥

జిడ్డువలె నంటుకొనేచెలులే నీకుఁ బ్రియము
వొడ్డారపుసతులే నీ కొగిఁ బ్రియము
యెద్దతనపుమాటలఇంతులే నీకుఁ బ్రియము
దొడ్డిమంద లిందుకే దొరకెఁగా నీకును ॥ కోరి ॥

తామే తేరకువచ్చినతరుణులు నీకు నింపు
కామించి సిగ్గులేనికాంత లింపు
యీమేర శ్రీవేంకటేశ యిటు నన్నుఁ గూడితివి
ఆమని రాసక్రీడ లబ్బెఁగా నీకును ॥ కోరి ॥ 108

రేకు 1120 కేదారగౌళ

మాపుదాఁకానేల జోలి మంచివాఁడవే నీవు
రాఁపుసేయకుండరాదా రామ గలసీని ॥ పల్లవి ॥

నేరుపుల కెంతలేదు నీవు మాటాలాడేనంటే
మారుకొని వూఁకొనఁగ మాతరములా
మేరతోడివాఁడ వౌదు మెచ్చితిమి నిన్నుఁ దొల్లె
రారాదా యెందాఁక రమణి దిట్టీని ॥ మాపు ॥

వనువులకుఁ గడమా నవ్వు నీవు నవ్వేనంటే
ఘనము మరి పెంచఁగలమా నేము
ఘనుఁడవు నీ వౌదువు కడమ నీయం దెంచము
యెనయరాదా ఇంతి యెగ్గులువట్టీని ॥ మాపు ॥

వేడుకలకు వెలితా వియ్యములందేనంటే
జాడతోడఁ గొసరేమా సారెకు నేము
కూడితివి వనితలను గొబ్బున శ్రీవేంకటేశ
తోడనే మోవియ్యరాదా తొయ్యలి వేఁడీని ॥ మాపు ॥ 109

బౌళి

అందరిముందరా నింతఆగడాలు సేతురా
విందువంటినీరాకకు వేసరుకొనేనా ॥ పల్లవి ॥

పెనఁగ నీతో నంతపెద్దరికమా నాకు
చెనకితే చెలులకు సిగ్గులు రావా
పనిమాలినపని బలుములు సేతురా
ఘనుఁడ యేకతమైతేఁ గాదనేనా ॥ అంద ॥

బిగియ నీతో నాకు బిరుదులపంతమా
మగువలు నవ్వితేను మాటకు రారా
తగవెంచి చూచుకోక తమకింతురా నీవు
మొగము చూచితే నీకు మొక్కకుంటినా ॥ అంద ॥

జంకించ నీయెదకు సారె సారె సూడుఁ బాడా
మంకు గలిగించితే మారుకొనరా
అంకెల శ్రీవేంకటేశ అయుమంటి కూడితివి
సుంకులనీరతులకు చొక్కకుంటినా ॥ అంద ॥ 110

తోండి

ఇదియే వేళవచ్చె నెచ్చరించితిమి నీకు
పుదుటుఁగోపాననేల పూరకున్నదానవే ॥ పల్లవి ॥

వన్నెలెల్లా నీసొమ్ము వాసులెల్లా నీఇరవు
సన్నలు సేయఁజెల్లునే సరసునితో
చన్నులు నీకు గొప్పలు చనవు నీకే కలదు
యెన్నినేఁతలు చేసినా యియ్యకోలే పతికి ॥ ఇది ॥

చక్కఁదనము నీరూపు జవ్వనము నీకు దాపు
అక్కరతో నవ్వఁజెల్లు నన్నిటా నేఁడు
చిక్కనిమాటలు నీవి చిమ్ముఁజూపు నీధనము
ఇక్కువ లెంతంటినాను ఇయ్యకోలే పతికి ॥ ఇది ॥

పంతమే నీకు గుణము భావమే నీకు బలువు
చెంతల శ్రీవేంకటేశుసేవ సేయవే
యింతలో నాతఁడే నిన్ను నెననె నీవు జాణవు
యెంతకెంత చొక్కించినాను యియ్యకోలే పతికి ॥ ఇది ॥ 111

సాళంగం

బలిమిసేయఁగఁబోతే పాటివట్ట రెవ్వరును
తలఁపు సరివచ్చితే దగ్గరి రారాదా ॥ పల్లవి ॥

నను పందరికి సరే నాకు నీకే పాలు గాదు
మనసు లెనసి మరి మరఁగేఁటికి
అనుమానము గలిగితే నందరి నడుగవయ్య
వనితలమాట విని వద్దికి రావయ్యా ॥ బలి ॥

తమి యిందరికిఁ గద్దు తగ మనలోనే కాదు
అమరఁ బైకొని మరి అడ్డమేఁటికి
భ్రమసితేఁగన వద్దిపడఁతుల విచారించు
క్రమమై వుంటేఁగాన పొంకానకు రావయ్యా ॥ బలి ॥

కూట మిందరికిఁ గద్దు గురుతు ఇద్దరికే కాదు
వాఁటముగాఁ గలసియు వరుసేఁటికి
గాఁటపుశ్రీవేంకటేశ కాంతలకు సమ్మతమే
యీటుదొరకుండితేను ఇంకా రావయ్యా ॥ బలి ॥ 112

గౌళ

ఏమందుము నే మిందుకు యెదురుమాట
ఆమతకమెల్లా నాకు నానతియ్యవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

వొకమాట మీదఁబెట్టి వొకమాట లాడేవు
వెకలివై కొంతగొంత వేరే నవ్వేవు
మొకము చూచితేనే మోహములు చల్లేవు
యెకసక్కెలో నిజమో యెఱఁగరాదయ్యా ॥ ఏమం ॥

కొంత పరాకులుసేసి కొంగువట్టి తీసేవు
చెంతల దగ్గరి నీవే సిగ్గువడేవు
దొంతిఁబెట్టి వలపులు దోమట్లు దొడికేవు
పంతానకో భక్తి గద్దో భావించరాదయ్యా ॥ ఏమం ॥

నయగారములు చూపి నన్ను నిట్టె కూడేవు
ప్రియములు చెప్పి రతిఁ బెరరేఁచేవు
నియతి శ్రీవేంకటేశ నీవే నన్ను మెచ్చేవు
దయనో తరితీపులకో తలఁచరాదయ్యా ॥ ఏమం ॥ 113

సావేరి

ఇంతే నేమెఱుఁగుదు మిద్దరికి సాకిరి
చెంతల మీకే తెలుసు చిత్తములో సుద్దులు ॥ పల్లవి ॥

సింగారపుఁగొప్పు వంగి చిమ్మిరేఁగెఁ దమకము
సంగతిగా నీవు చేయి చాఁచఁగాను
వుంగిటిగోని చెక్కుల నుమ్మగిలెఁ బులకలు
చంగుల కొనగోళ్లు సోఁకఁగాను ॥ ఇంతే ॥

కప్పురపుమోవి వాడి కసరెత్తెఁ దేనెలు
దప్పిదేర మాటలాడి తగులఁగాను
కుప్పళించఁ జెమరించి గురిగాఁడెఁ జూపులు
వొప్పుగ నొకరొకరు వొకచోనే వుండఁగా ॥ ఇంతే ॥

జవ్వనపుమే నుబ్బి చలిదీరె సిగ్గులు
రవ్వలుగాఁ గూడఁగాను రతివేళను
యివ్వల శ్రీవేంకటేశ యింతిరో (తో?) మీ రెనయఁగా
నవ్వులు మామోములను ననిచీ మీయెదుట ॥ ఇంతే ॥ 114

రేకు 1121 ఆహిరి

నీ వెందరికి నౌదువు నీపాపము
వావులఁ గూడవేయఁగా వాములాయ వలపు ॥ పల్లవి ॥

వంతులకు నొకమాట వాసులకు నొకమాట
కొంతగొంత గొసరేరు కొమ్మలు నిన్ను
బంతివిందులు చెప్పేరు పాలిండ్లు చూపి చూపి
సంతకూటములలోనిచవులాయ వలపు ॥ నీ వెం ॥

కలువల నొకవాటు కప్పురాన నొకవాటు
చలములు సాదించేరు సతులు నిన్ను
వెలలు నీకుఁ బెట్టేరు వేడుకలమోవులకు
కలగూరగంపలె గరుబాయ వలపు ॥ నీ వెం ॥

కాతరాన నొకరతి కాఁకలనే వొకరతి
పైతరవు వెట్టేరు భామలు నిన్ను
నీతితో శ్రీవేంకటేశ నీవు మమ్మిట్టె కూడఁగ
రేతిరిఁ బగలు పెరరేఁపులాయ వలపు ॥ నీ వెం ॥ 115

సామంతం

వేడుక మదనునివిద్యలివి
వాడలఁ గతలివి వాఁటములాయె ॥ పల్లవి ॥

చలములు సతితో సాదించరాఁగా
వలపులు రేఁగెను వడిఁబడెను
చెలువుఁడ మఱియును చెక్కులు నొక్కఁగ
అలరినయాసలు అవుఁదునఁ జిక్కె ॥ వేడు ॥

కాయపుమదములు కాఁకలఁ బెనఁగఁగ
పాయపుటురు లివి పైఁదవిలె
వోయయ్య తమకపుటోడ లాడఁగా
ఆయపుకుచములు అడిబర(రు?)వాయె ॥ వేడు ॥

కక్కసించి యిటు కాఁగిటఁ బెనఁగఁగ
లక్కవంటిమతి లలిఁ గరఁగె
యిక్కువ శ్రీవేంకటేశ కూడితివి
వెక్కస మీపెకు వెల్లవిరాయె ॥ వేడు ॥ 116

హిందోళవసంతం

ఏల కరఁగఁదే మన సిందాఁకాను
యేలికంటాఁ జూచితినే యిందాఁకాను ॥ పల్లవి ॥

వచ్చినట్టే వచ్చితిని వాడవారి మెప్పించితి
యిచ్చకమాడితిఁ దన కిందాఁకాను
మచ్చరించనైతి తొంటిమాఁటలు నొప్పగించితి
యెచ్చరికలే నేసితి నిందాఁకాను ॥ ఏల ॥

సన్నలకు లోనైతి చవులెల్లాఁ జూపితిని
యిన్నిటాఁ జుట్టమనైతి నిందాఁకాను
తన్ను నేమీఁ గోపగించ తప్పులువట్టను నేను
యెన్నుకొని మొక్కితిని ఇందాఁకాను ॥ ఏల ॥

అదను గాచుకుండితి నట్టే కాఁగిటఁ గూడితి
ఇదివో శ్రీవేంకటేశ ఇందాఁకాను
పదరఁ డితఁడే చేపట్టి నన్ను మన్నించె
యెదుట నవ్వులు నవ్వే యిందాఁకాను ॥ ఏల ॥ 117

వరాళి

వివరించి చెప్పరాదు వేరే నీకు దాఁచరాదు
జవకట్టి వున్నవి మీజాణతనాలు ॥ పల్లవి ॥

చిదుముడి మాటలలోఁ జిందీ నిన్న మొన్నటి—
కదువిరహములోనికాఁతాళాలు
గుడిగొన్ననిట్టూర్పులఁ గుమ్మరించీ నీమీఁద
తడఁబడ్డతనలోనితలపోఁతలు ॥ వివ ॥

సొలపుఁజూపులవెంట జొబ్బిలీని యేకతపు-
టలుకలఁ గొసరేటియందచందాలు
కులికి చెమటనీటఁ గురిసీ నీయెదుటను
చలివేఁడివలపులఁజడివానలు ॥వివ॥

మొలకనవ్వులలోనే ముంచీ నీవు గూడిన-
పలురతులలోపలిభావభేదాలు
యెలమి శ్రీవేంకటేశ యేలిననీకే తెలుసు
తలకొన్న జవ్వనపుతమకములు ॥వివ॥ 118

కాంబోది

మరిగి మరిగి తాను మగనాలివలెనే
సరని దెలిసి లోలో సన్నసేయరే ॥పల్లవి॥

మెలుపునఁ బిలువఁగ మెత్తఁగానే పలికీని
వెలి నెవ్వరైనా నది వినేరంటానో
చెలులు వొద్దనుండఁగా సిగ్గులు రేఁగఁగఁబోలు
తలఁపు దెలిసి యేకతానఁ జెప్పరే ॥మరి॥

కానుక చేతికివ్వఁగా కానకుండా నందుకొనీ
కానీలేవే యెవ్వరైనాఁ గనేరంటానో
తానెవ్వతెకైనా మాట తగులఁగ నియ్యఁబోలు
యేనెపములైనాఁ జూపి యింటికిఁ దేరే ॥మరి॥

పలుమారు మొక్కఁగాను పరాకువలెనే వచ్చె
బలిమి గుట్టు బయటఁబడీనంటానో
యెలమి శ్రీవేంకటేశుఁ డీదగాఁగా నన్నుఁ గూడె
వలపుకొలఁదినే రవ్వలు సేయరే ॥మరి॥ 119

నాగగాంధారి

తగులాయ నిఁకనేలే తడఁబాట్లు
మొగిగొనె వలపుల మొగమోఁటలు ॥ పల్లవి ॥

పెనఁగేరమణువి [illegible] మే సేతువుగాక
కనుచూపులలో నేలే కసుఁగాట్లు
ననిచినవేళను నవ్వు నవ్వుదువుగాక
మొనచేతులలో నేలే ములువాండ్లు ॥ తగు ॥

మక్కువ మగనితోడ మంచిమా టాడుదువుగాక
చక్కెరమోవి నేలే చప్పుచారులు
చెక్కులు నీకు నొక్కఁగా నేదదేరుదువుగాక
ముక్కుల చన్నులనేలే మొనపోట్లు ॥ తగు ॥

కలసి శ్రీవేంకటేశుఁ గాఁగిలించుకొందుగాక
నిలుగుల మేననేలే నిండుసిగ్గులు
తలకొన్నరతులలోఁ దమితో నుందువుగాక
అలవి మీరి యేలే అసురుసురు ॥ తగు ॥ 120

రేకు 1122. ధన్నాసి

నీ కేల భయము నీకునీకే అలికేవు
చేకొన్న నీచేఁతలందుఁ జెరిగున్నావా ॥ పల్లవి ॥

చనవు సేసుక ఆపె సారె నీమోము చూచితే
చెనకఁజాలక యేల సిగ్గువదేవు
కనుఁగొనఁబోతే నందు కళ లింతే వుండీ నవి
వెనుకొని కాఁతలెల్లా వేలు[1] కాదేరా ॥ నీకే ॥

---

1 - వేలఁక + అదేరా. వ్రేలాదేరా అని యర్థము.

మచ్చికచేసుక ఆపె మాటలు విన్నాదించితే
కొచ్చి కొచ్చి నీవేల కొంకఁజూచేవు
కచ్చుపెట్టి తోఁచేవి కల్లనిజములేకాక
అచ్చమై పొందినసతు లంటుకున్నారా ॥ నీకే ॥

చుట్టము సేసుక యింతి సొరిది నిన్నుఁ గూడితే
యిట్టె శ్రీ వేంకటేశ నీవేల మొక్కేవు
గుట్టునను కొనగోళ్ల గురుతు లుండీఁగాక
ముట్టిన కాంతలు మేన మూఁగుకున్నారా ॥ నీకే ॥ 121

కన్నడగౌళ

సేయవయ్య నీవు నేసేచేఁతలెల్లాను మా-
పాయపువయసేపో భ్రమయిఁచేది ॥ పల్లవి ॥

పక్కన నీవు మాతో బలిమి చూపిన మా-
జక్కవకుచములేపో సాదించేవి
చక్కఁగా నీవెంతేసి సాములు సేసి వచ్చినా
వెక్కసపుమాఁటలేపో వేటువేసేవి ॥ సేయ ॥

చెలరేఁగి నీవు మాపై చేతు లెంత చాఁచినాను
సొలపుఁజూపులేపో సూదువట్టేవి
తొలఁగక సరసాన దొమ్మి యెంతసేసినా మా-
మొలకనవ్వులేపో ముంచుకొనేవి ॥ సేయ ॥

చిత్తగించి కాఁగిటను చేపట్టులకుఁ జొచ్చితే
తత్తరపుసిగ్గులే పంతముగొనేవి
యిత్తల శ్రీవేంకటేశ యెనసితి విట్లానే
లత్తుకగోరివన్నెలే లావుచూపేవి ॥ సేయ ॥ 122

నాగవరాళి

తానే సిగ్గువడఁగ తప్పు లెందుఁ బట్టుదునే
కానీవే అన్నిటా తారుకాణకు గురెవ్వరే ॥ పల్లవి ॥

చిక్కనినవ్వులతోడ శిరసు దా వంచఁగాను
యెక్కువమదనముద్ర లెందువోవునే
ముక్కుమీఁది వేలితోడ మోనముతో నుండఁగాను
మక్కువ నామాఁటకు మాటాడేవా రెవ్వరే ॥ తానే ॥

చిగురుఁగెమ్మోవితోడ చెక్కునఁ జేయిడుకోఁగా
అగడుగా నాతోఁ బెండ్లాడే దెప్పుడే
మొగము చూచి తాను మొక్కులు దా మొక్కఁగాను
మొగమోట తిట్లెల్ల మోఁచే దెక్కడనే ॥ తానే ॥

నంటుసేసుకొని తాను నన్నుఁ గాఁగిలించుకోఁగా
వుంటవింట మరువా ట్లాడేదెపుడే
దంట శ్రీవేంకటేశుఁడు తానే వచ్చి నన్నుఁ గూడె
బంట(టు?)పంతములెల్లానుఁ బచరించే దెప్పుడే ॥ తానే ॥ 123

పళవంజరం

వలపించఁబోయి నీవే వలచితి వతనికి
పలు(లి?)కించేనంటా నీవే పలికేవే కరఁగి ॥ పల్లవి ॥

కన్నుల నీవు చూచితే కాంతుఁడు గుఱియౌఁగాక
చన్నుమీఁదిపయ్యెద జాఱనేఁటికే
సన్నలు నీవు నేసితే సమ్మతించుఁగా కతఁడు
చిన్ని చెమటలు నీమెయిఁ జిందనేఁటికే ॥ వల ॥

నీవు చేయి చాఁచితే నీవిభుఁడు లోనౌఁగాక
వేవేలకు నీకొప్పు వీడనేఁటికే
మోవి నీవు చూపితేను మొక్కి తాఁ జేకొనుఁగాక
ఆవేళను నీవు వెరగందనేఁటికే ॥ వల ॥

అంటితే శ్రీవేంకటేశుఁ డట్టె నిన్నుఁ గూడుఁగాక
పెంటపులకలు నీకుఁ బెరుగనేలే
జంటయై కూడితిరి నీచన వాతఁ దిచ్చుఁగాక
వెంటవెంట వచ్చివచ్చి వేఁడుకొననేఁటికే ॥ వల ॥ 124

సాళంగం

ఎంతమాయకాఁడవో యేమని చెప్పుదు నిను
పొంతల నవ్వేవేల [1]బూమెటవలెను ॥ పల్లవి ॥

చెప్పఁగానే నూ(నో?)రూరీ చిన్ననాఁటివలపు
కప్పము(?) వట్టినచింత కాయవలెను
దప్పి నాఁకలీఁ దీరీని తగ నీమోవి చూచితే
విప్పచును పెక్కిండ్లవిందువలెను ॥ ఎంత ॥

వింటే మేను గరుపారీ వినోదపునీసుద్దులు
ముంటివాఁడిజాజినన మొగ్గలవలె
చంటికొనలజవ్వనమే జడిసీ నీవద్దనుంటే
పంటవండినరాసుఁ భాగ్యములవలెను ॥ ఎంత ॥

కూడఁగానే ఆసలెక్కీ కోరిననీరతులను
వాడికెఁ గూడివచ్చినవడ్డివలెను
యీడనే శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిట్టె
నీడలనిలిచిననానిధానమువలెను ॥ ఎంత ॥ 125

1. 'బూమెట' భూమిశాశబ్దభవమా ?

రీతిగౌళ

ఆయనాయ నూరకుండు ఆసోదమా నాకు
ఆయమై నీనేసపాలు అఱచేత నున్నవి ॥ పల్లవి ॥

అంతేసి నాతో నీవు ఆనవెట్టుకోనేలయ్య
దొంతిఁ బెట్టుకుందాన నీతొల్లిటిబాస
వింతగా వేరె నాకు పిడె మియ్యవలెనా
పొంత నీతమ్ములమిదె పుక్కిటిలో నున్నది ॥ ఆయ ॥

వెడ్డువెట్టి యింత నన్ను వేఁడుకొననేలయ్య
దొడ్డిఁ బెట్టుకుందాన నీతొంటిమొక్కులు
వొడ్డుకోఁగా నప్పటిఁ బూవుల వేయవలెనా
వొడ్డిననీకొప్పువిరు లొడి నిండి వున్నవి ॥ ఆయ ॥

ఆసచూపి జవ్వాదివం(?) కట్టై నాకీనేలయ్య
దోసిటఁ బట్టుకుందాన తొంటికానికె
వాసి నలమేల్మంగను వది శ్రీవేంకటేశుఁడ-
వీసుదీరఁ గూడితివి యింతబలు వున్నదా ॥ ఆయ ॥ 126

రేకు 1123 ముఖారి

కాకుండితే రమణుఁడ కాఁతాళములు రేఁగు
పైకొన్నమాటతోడ పంతమెల్లా దక్కెను ॥ పల్లవి ॥

వుల్లసముగా నాడినవొడ్డారపునీమాట
చల్లనినవ్వుమాటతో శాంతమాయను
కల్లలుగా నాడినకారపువెంగెపుమాట
తెల్లమై ఆసమాటతో తియ్యనాయను ॥ కాకుం ॥

పూరకె నీవాడిన వుప్పనైనసీమాట
సారపుముద్దుమాటతో చవి వుట్టెను
జారువడ నాడినట్టిచప్పనైనసీమాట
పేరుకొన్నమాటతోడఁ బ్రియమాయను ॥ కాకు౦॥

కప్పురపువెసురుకాఁగిటిలో తిట్టుమాఁట
వొప్పినసమ్మతిమాఁట నొచ్చెము దీరె
యిప్పుదే శ్రీవేంకటేశ యెనసినపచ్చిమాఁట
తప్పనిసీమాఁటతోడ తనివి నాకాయను ॥ కాకుం ॥ 127

వరాళి

కొంకనేల నీవింత కోరి సిగ్గువడనేల
సంకెదీరె నీతోడ చలము లేదయ్యా ॥ పల్లవి ॥

మనసొక్కటైతేఁ జాలు మాఁటలు వేరే తోఁచవు
అనుమానమేల మాతో నానతీవయ్యా
యెనయికలు గలిగితే నెరవు లించుకా లేవు
కొనమొదలెంచనేల కూచుండవయ్యా ॥ కొంక ॥

యితవులైన చోట నెగ్గులుసిగ్గు లుండవు
చతురతల వలపు చల్లవయ్యా
పతి తారుకాణలైతే పట్టినదెల్లా నిజము
రతికెక్కెఁ బనులెల్లా రావయ్యా లోనికి ॥ కొంక ॥

సమ్మతించినందుకెల్లా సరసములే మించు
నమ్మించితి విట్టె మాతో నవ్వవయ్యా
యిమ్ముల శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిట్టె
యెమ్మెలేల నీమోవి యియ్యవయ్యా ॥ కొంక ॥ 128

దేశాక్షి

వెట్టిచెలులము నేము వేరుకేకాదా
నట్టుకొని నీవింతేసి నవ్వవద్దా నేఁడు ॥ పల్లవి ॥

రాతిరెల్లాఁ బాదాలు రాసి గుద్దించుకొంటివి
నాతోడిపొందు నీకు నయమేకాదా
యేతులకు నాకుమడిచిప్పించుకొంటి విందాఁకా
లాతుగా నిది గొంతలాభమేకాదా ॥ వెట్టి ॥

కొంగుపట్టు కిందాఁకా కొప్పు దూవించుకొంటివి
చెంగట నీగఱుకు సెలవేకాదా
వుంగరాలవే ళ్లిందాఁకా వూరకే పిసికించితి
వెంగలిమాపూఁడిగాలు వినోదాలుగావా ॥ వెట్టి ॥

కూరిమి గొసరుకొంటా కుంచవేయించుకొంటివి
సారెకుఁ గరఁగ నీకు చవులేకావా
ఆరయ శ్రీవేంకటేశ అట్టె నన్నుఁ గూడితివి
దారకుఁడ వింతసేయఁ దగవేకాదా ॥ వెట్టి ॥ 129

సాళంగనాట

ఎఁ(ఎం?)తైనా నీయలవాట్లెల మానేవు
వింతలు నేయవుగా వెలఁదులయెడను ॥ పల్లవి ॥

వాసికిఁ గొంగువట్టేవు వడి నీవు గొల్లెతల
నేసినట్టెల్లా ముందు చెల్లెనఁటాను
ఆసలఁ జేయిచాఁచేవు అల్లనాఁడు రుక్మిణివి
వేసుకొంటి విఁకలేదు వేసరంటాను ॥ ఎంతై ॥

యింటికి రప్పించుకొంటి విట్లాఁ బదారువేల
యింటఁ బెట్టుకొంటి రతికెక్కెనంటాను
జంట సాము నెరపేవు సత్యభామకు విల్లిచ్చి
వెంటఁబెట్టుకొన్నసుద్ది వెలసెనంటాను ॥ ఎంతై ॥

శిరసువంచి మొక్కేవు శ్రీవేంకటేశ నీ- .
శిరసుపైఁ దొళశమ్మ చేరెనంటాను
యిరవై నన్ను నేలితి విందిరను భూసతిని
యిరు మేలా నిడుకొని యేలితినంటాను ॥ ఎంతై ॥ 130

భైరవి

వినవే నా మాఁటలు వివేకించుకొనవే
పనులేమి గలిగినా పతిఁ గొసరుదమే ॥ పల్లవి ॥

మగువలెల్లా నొక్కటి మనలో విరహమేలే
తగుసవతులమైతే తప్పు వచ్చెనా
మగనికాఁగిలే గతి మతి యెంత చుట్టినాను
పగలు రేతిరి నొక్కబయటనే కూడినే ॥ విన ॥

అక్కయేమే చెల్లెలేమే అందులో భేదమున్నదా
నిక్క యేరాండ్లమైతే నేరమాయనా
చిక్కేటి దాతనిమోవే చేరి యిద్దరినోళ్లకు
చుక్కలూఁ జంద్రుఁడూ నొక్కచూపులోనే కూడునే ॥విన॥

నీవు నేనూ సమమే నేరిచి నడచితేను
దేవుళ్ల మిద్దరమైతే తెలివిలేదా
శ్రీవేంకటేశుఁడు గూడె చెలఁగి నిన్నును నన్నూ
పూవులెల్లా వనమునఁ బూచేవేకదవే ॥ విన ॥ 131

కన్నడగౌళ

కాగిలించుకొనవే గక్కన నీరమణుని
కాఁగి కరఁగినమేలు [1]గట్టాయఁ జాలదా ॥ పల్లవి ॥

బిగువు నీచన్నులందు బెరసీని చాలదా
బిగియఁగావలెనా ప్రియునితోడ
వొగరు చిగురుమోవి నుట్టిపడీఁ జాలదా
వొగరుమాఁటలు వేరె వొలుకఁగవలెనా ॥ కాఁగి ॥

పెనగొని నీనెరులు పెక్కులయ్యీఁ జాలదా
పెనఁగఁగవలెనా పిలువఁగానే
మొనసెఁ బులకలు కమ్మీక మేనఁ జాలదా
మొనలగోళ్ళఁ జూపి మోప నింకా వలెనా ॥ కాఁగి ॥

నాఁటుకొనె నీప్రియము నగవులఁ జాలదా
నాఁటఁజూడవలెనా నయములనె
మీఁటే వలమేల్మంగవు మీఁదఁ గప్ర మిట్టె కూడి
మీఁటె వేలు [2]శ్రీవేంకటమేఁటి నీపైఁ జాలదా ॥ కాఁగి ॥ 132

రేకు 1124 ఆహిరి

విన్నవించితిమి నీకు వేడుకవేళ
కన్నెను నీవు దయఁ గాచేటివేళ ॥ పల్లవి ॥

మచ్చికలు దయివారె మనసెల్ల జైవారె
వచ్చె జవ్వనానకు వసంతవేళ
చొచ్చి నిన్నుఁ బాసి తాపసూర్యుఁ డెండగాయఁగా
విచ్చనవిడిగాఁ దోఁచె వేసగివేళ ॥ విన్న ॥

1. గట్టి + అయ 2. 'వేంకట' శబ్దము నామవాచకమగుటచే సంస్కృత–దేశ్యరూపముగా గ్రహించి సమసించిరి గాబోలు. లేక, అతత్సమితసంస్కృతశబ్దములతు దేశ్యములతో దండిగసమాసములఁ గూర్చినయలవాటుకనియైనా కావచ్చు.

సిగ్గులు మొలవఁజొచ్చె చెమటలేరులు హెచ్చె
కగ్గులేక మించె వానకాలపువేళ
వెగ్గళించి సెలవుల వెన్నెలలు చూపట్టి(ట్టె?)
వొగ్గి శరత్కాలము వొదిగె నీవేళ ॥ విన్న ॥

తత్తరపుచలి పొంచె తలపోఁతమంచు మించె
యెత్తి యలమేల్మంగకు హేమంతవేళ
బత్తితో శ్రీవేంకటేశ పైకొని కూడితి విట్టె
చిత్తజుకాఁకలు దేరె సిసి(శిశి?)రవేళ ॥ విన్న ॥ 133

నాదరామక్రియ

నీకే పంపుసేసుఁగాక నేమేమన్నాఁ గైకొనీనా
యేకడా నీమఱఁగున నిటుండేవారము ॥ పల్లవి ॥

చెలియ నీచెప్పినట్టు సేసుఁగాక అతఁడు
మలసి మాకెల్లాను మట్టుపడీనా
పిలిచిననీపిలుపే ప్రియములై వుండుఁగాక
బలిమి నేము రమ్మంటేఁ బలికీనా అతఁడు ॥ నీకే ॥

వినవే నీకన్నులకే వెఱచుఁగా కాతఁడు
చెనకి నేము చెప్పితే చెవులొగ్గీనా
చనవిచ్చి నీమొక్కులే చవులై యుండుఁగాక
యెనసి మావినయాల కింటికి వచ్చీనా ॥ నీకే ॥

పై పై నీకూటమికే భ్రమసుఁగా కాతఁడు
తీపులు నేము చూపితే తెమలీనా
యేపున నీయప్పణను యిటు మమ్ము నేలెఁగాక
వోపి శ్రీవేంకటేశుఁడు వొడఁబడీనా ॥ నీకే ॥ 134

బౌళి

చేఁతకుఁ జేత నేసెను చెల్లుఁగదవే
[1]యీఁతా మోఁతా నొక్కటాయ వింతనేమనేరే ॥పల్లవి॥

కన్నుల మొక్కేరు మీరు కాఁకలు చల్లేరు మీరు
యెన్నఁగ రెండూ నడపేరేమే [2]వొక్కంటే
కిన్నెరకాయచన్నుల కేరినవ్వేటిచెక్కుల
సన్నపుగోర నొత్తెను సరసుఁడే అతఁడు ॥చేఁత॥

చేతులుచాఁచేరు మీరు సిగ్గులూఁ బడేరు మీరు
యేతులకు రెండూ నడపే రిదె మీయందే
ఘాతలఁ గొప్పవిరులు కప్పినపయ్యదకొంగు
రీతి నొక్కమాఁటే జారించెఁగదే ఘనుఁడు ॥చేఁత॥

కందువఁ గూడేరు మీరు కడుభ్రమనేరు మీరు
అందాలు రెండూఁ జూపే రంగాలందునే
ముందే శ్రీవేంకటేశుఁడు మోవి ఇచ్చి ముచ్చటాడె
విందులుగా మొహింపించె వేడుకకాఁదే ॥చేఁత॥ 135

గౌళ

ఇందుకేకా విభుఁడు నీయింట నెలకొన్నాఁడు
కందు వెఱుఁగుదువు యీకత నీవే నేర్తువే ॥పల్లవి॥

నయమెంత గలిగినా ననుపులకే మేలు
ప్రియమెంత గలిగినా పెనపులకే మేలు
జయమెంత గలిగినా చనవులకే మేలు
క్రియ లెఱుఁగుదువు యీకీలు నీవే నేర్తువే ॥ఇందు॥

---

1. చూ: — 96 పాట. ఈఁదుటయు. మోయుటయు అని ఇక్కడ. పీటిభ్రమ మోపుటరువు అని తాత్పర్యము. 2. ఒక + కంటే. ఒకకంటనే అని భావము.

మొగమెంత చూచినా మొహానకే మూలము
తగవెంత నెరపినా తగులుకే మూలము
నగవెంత గలిగినాను నమ్మికలకు మూలము
పగ పెరుఁగుదువు యీపాడి నీవే నేర్తువే ॥ ఇందు ॥

వూడిగ మెంతసేసినా వొద్దికలకే దాపు
వేడు కెంతసిలిపినా విట్టుపేఁగుటకే దాపు
కూడితి విన్నిచందాల కోరిక శ్రీ వేంకటేశు
జాడెఱుఁగుదువు సరసము సరసము నీవే నేర్తువు ॥ఇందు॥ 136

సామంతం

చూడఁ బిన్నగాని సుద్దులు పెద్దలు
కూడి పట్టఁబట్టఁ గొట్టీ గోవిందుఁడు ॥ పల్లవి ॥

పాలవుట్టిఁ గొట్టి పరువునఁ బోయి
వేలాడఁగాఁ గొట్టె వెన్నవుట్టి
కేలు చాఁచి కొట్టె కిందితేనెవుట్టి
యేలాగు దాఁతమే యేమందమే ॥ చూడఁ ॥

చక్కిలాలవుట్టి సరుగనఁ గొట్టి
నిక్కి నిక్కి కొట్టె నేతివుట్టి
పక్కదిక్కు గొట్టె పంచదారవుట్టి
యెక్కడ దాఁతమే యేమందమే ॥ చూడఁ ॥

వారవట్టి కొట్టె వంచి పెరుగువుట్టి
చారపప్పువుట్టి జారఁగొట్టె
కోరి శ్రీవేంకటగోవిందకృష్ణుని-
కేరీతి దాఁతమే యేమందమే ॥ చూడఁ ॥ 137

బౌళి

ఆయలేవే యేమి చెప్పే వాతనిపొందులు
పాయములకొలఁదివే పైకొనెడియాసలు ॥ పల్లవి ॥

పిలుపులకొలఁదివే బిగువులు
బలిమికొలఁదివే పంతాలు
చలముకొలఁదివే సాదింపులు
కలసినకొలఁదివే కరఁగులు ॥ ఆయ ॥

చనవులకొలఁదివే సరసాలు
ననుపుకొలఁదివే నగవులు
వినికికొలఁదివే విన్నపాలు
తనిసినకొలఁదివే తమకములు ॥ ఆయ ॥

వేడుకకొలఁదివే వేసాలు
వాడికకొలఁదివే వలపులు
యీడనె శ్రీవేంకటేశుఁ డెనసె నిన్ను । యీ-
కూడినకొలఁదివే గుఱుతులు ॥ ఆయ ॥ 138

రామక్రియ

సారెనేలే జగడము సారెనేలే సణఁగులు
సారెనేలే పతితోఁ బంతము సారెనేలే ॥ పల్లవి ॥

పెదవుల గొణఁగుచు బీరములాడుచు
కొదలుఁదిట్లనే కొసరుచును ॥ సారె ॥

సెలవుల నవ్వేవు చేతులు చాఁచేవు
సళుపుఁజూపులనె చల్లేవు ॥ సారె ॥

చిడుముడిపడకువె శ్రీవేంకటపతి
కడపరాయఁడయి కయికొనెను ॥ సారె ॥ 139

1125 రేకు కాంబోది

ఇటమీఁద నీచిత్తము యెఱుకగలవాఁడవు
తెఱుకన నింకానేమి దండముపెట్టేను ॥ పల్లవి ॥

కోరినకోరిక నీవు గుఱి నీచక్కఁదనము
వేరే నీకు నిఁకనేమి విన్నవించేను
జారె నాపయ్యద నీకు చన్నులివి కానుకాయ
గారవాన నిఁకనేమి కప్పమిచ్చేను ॥ ఇట ॥

అంగము నీవద్దనుంది ఆయము నీచేతిది
అంగవించి యెందాఁకాఁ బ్రియము చెప్పేను
ముంగిట వెరగందితి ముట్టితివి నీవు నన్ను
యెంగిలిమోవివిందు లేమిచెప్పేను ॥ ఇట ॥

గక్కనఁ గూడితి నిన్ను కాఁగిలి నీసొమ్మాయ
చిక్కించు కెంతతడవు నేసవెట్టేను
అక్కున శ్రీవేంకటేశ అలమ నీవు పతివి
పక్కన మరేమి నిన్ను బాసగానేను ॥ ఇట ॥

బౌళి

ఈకె యెంతచనవరో యేకతాన నింతసేసె
లాకలుగా వారు నవ్వి లలి నొక్కపైరి ॥ పల్లవి ॥

అలిగి వొక్కరొక్కరు అటుమోములై వుండఁగా
వెలయఁజెప్పె బుద్ధులు వినకుండఁగా
చెలివలువలు దీసి సిగ్గునఁ దలుపులు మూసి
వెలి నిలుచుండితేను వింతసెట్టు దిట్టిరి ॥ ఈకె ॥

బాగాలు నోళ్లఁబోసి బలిమి నాకు మడిచి
ఆగతి నిడీ నప్పటి నట్టె వుండఁగా
చేఁగదేరఁ గాఁగిళ్లకు చేతులు చక్కఁగా దొబ్బి
బాగుగఁ దెరవేసితేఁ బచ్చితిట్లు దిట్టెరి ॥ ఈకె ॥

శ్రీవేంకటేశ్వరు నింతిఁ జేరి మర్మా లంటించి
ఆవేళ వారివలువ లట్టె కప్పఁగా
దేవుఁడు దేవులుఁ గూడి తెలివను మెచ్చి మెచ్చి
వేవేలిచ్చి మన్నించి వేరేతిట్టు దిట్టెరి ॥ ఈకె ॥ 141

లలిత

ఎవ్వరెవ్వరిపంతాలు యెటు వచ్చునో
ఇవ్వల వీరినేరుపు లేమి చెప్పేమే ॥ పల్లవి ॥

మాటలాడమని లోలో మరి వొట్టువెట్టుకొని
యీటునఁ గొంతవ డూర కిద్దరు నుండి
పాటించి ఇంతిచెల్లెలిఁ బట్టితెచ్చి నాయకుఁడు
గోటారించి భంగించఁగా కొమ్మ వేఁడుకొనెను ॥ ఎవ్వ ॥

మోములు చూడమనుచు ముంచి వొట్లువెట్టుక
వోముచుఁ గొంతవడి తామూరకే వుండి
నేమమున నద్దములో నీడలు దెచ్చి విభుఁడు
భామినికిఁ జూపితేను పైపై జంకించెను ॥ ఎవ్వ ॥

కూడమంటాఁ గోపమునఁ గోరి వొట్టువెట్టుకొని
వోడక కొంతవడిదాఁ కూరకే వుండి
వేడుకాపెకాళాఁ (జ శ్రీవేంకటేశుఁ డంటఁబోఁగా
గా[1]థల వద్దంటా సతి కాఁగిలించి పట్టెను ॥ ఎవ్వ ॥ 142

1. ప్రాసభంగము.

మంగళకౌసిక

మించి ఇన్నిటికి మీకుమీరే జోడు
మంచముపై రతులకు మంతనాలే జోడు ॥ పల్లవి ॥

తీరనియాసలకు తియ్యనిమోవులు జోడు
మేరమీరెచిత్తాలకు మేనులే జోడు
ఆరనికాఁకలకును అంటినకాఁగిళ్ల జోడు
నేరిచిననేర్పులకు నెయ్యమే జోడు ॥ మించి ॥

చెనకుల కన్నిటికి చిమ్ముఁదమకము జోడు
ననుపులకును లేఁతనగవే జోడు
చనువుమనవులకు సన్నలు చాయలు జోడు
పానగూడి వుండుటకు వోరుపులే జోడు ॥ మించి ॥

కలయికలకు సారెఁ గనుఁగొనుటే జోడు
అలపులకును మాఁటలాడుటే జోడు
అలమేల్మంగ శ్రీవేంకటాద్రీశ నిన్నుఁ గూడె
తలపోఁతలకు మీమీతారుకాణే జోడు ॥ మించి ॥ 143

హిందోళం

ఆతఁ డాడుమనఁగానే ఆడితి నే నీమాట
కాతరాన లోన వాఁడే కైకొనఁగరాదా ॥ పల్లవి ॥

పయ్యదేల మూసేవే పడఁతి నీచన్ను లవి
వొయ్యన జక్కవలంత వుబ్బ కోర్చునా
వుయ్యాలమంచముమీఁద వొరసేనీనాయకుని
కొయ్యారతుల కాఁగిటిగూఁటఁ బెట్టరాదా ॥ ఆతఁ ॥

రెప్పలేల వేసేవే రేసుల నీకనుచూపు-
 ముప్పిరిచకోరాలు మూలనుండునా
 కప్పురపుమేడలోనఁ గదిసేనీరమణుని-
 దెప్పరపుమేనసే దండెన వేయరాదా ॥ అతఁ ॥

తురుమేల ముడిచేవే తుమ్మిదలఁ బిసికితే
 మరుగునా ఁలమేలుమంగవు నీవు
 పరపుపై శ్రీవేంకటపతిఁ గాఁగిటఁ గూడితి-
 వరయఁగ నాతనిపై నాట నేర్పరాదా ॥ అతఁ ॥ 144

శంకరాభరణం

అందరిముందరనైతే ననువు రాదు
 కందువకు నీవు రమ్మా కత చెప్పేను ॥ పల్లవి ॥

చనవు లోకతె కిచ్చి చలమురేఁచే వోకతె
 వనితకు వనితలు వట్టిపెట్టేరా
 ఘనుఁడవు నీకింత గలితే లోనికి రమ్మా
 వొనర నీమనసురా నొప్పఁజెప్పేను ॥ అంద ॥

నవ్వే వాపెతో నీకె నమ్మించి దీకొలిపేవు
 జవ్వనికి జవ్వని సరిదూఁగదా
 అవ్వల నీకింత ప్రియమైతే దగ్గరిరమ్మా
 చివ్వన నీవేడుకలు చెల్లించేను ॥ అంద ॥

రతిసేసి చెలియను రమణిఁ బురికొల్పేవు
 అతివపై నతివ రా నాస మానీనా
 తతి నలమేల్మంగను తగు శ్రీవేంకటాచలా(ల-?)
 పతి కూడితివి రమ్మా బాగులు సేసేను ॥ అంద ॥ 145

రేకు 1126 దేసాళం

జాము వోయ నింకాను సటలేఁటికే
నీమతక మింతయు నే మెఱఁగమా ॥పల్లవి॥

సిగ్గు లెందాఁకానే చెఱఁగు వట్టెను పతి
యెగ్గు లెందాఁకానే యిదె మొక్కీవి
నిగ్గుఁజల మెందాఁకానే ని న్నాతఁడు వేఁడుకొనీ
వొగ్గి విదె మిమ్మంటే వోపనందురా ॥జాము॥

పెనఁగు లెందాఁకానే ప్రియపడీ రమణుఁడు
కినుక లెందాఁకానే కిందుపడీని
ఒనుగు లెందాఁకానే చోటిచ్చీఁ గూడుమంటా
నినుఁ గుంచ వేయుమంటే నేరనందురా ॥జాము॥

చిఱునవ్వుం(వ్వా?) లెందాఁకానే శ్రీవేంకటేశుఁడు గూడె
నెఱి నలమేల్మంగవు నిన్ను నిప్పుడే
వెఱగు లెందాఁకానే విచ్చనవిళ్లాయ నీకు
మఱియుఁ గొసరితేను మచ్చరింతురా ॥జాము॥ 146

పాడి

ఇద్దరిమీతలపోఁత లెఱఁగఁగాక
కొద్దిమీరితే నగవే కోటి కొండగాదా ॥పల్లవి॥

వాదికెవిభునితోడ వాదైతే నెఱఁగఁ గాక
చూడనేరిచితే చూపే సూదిదెగాదా
పాడిపంతాలకు నెగ్గుపట్టితే నెఱఁగఁగాక
ఆడనేరిచితే మాట అమృతముగాదా ॥ఇద్ద॥

సవతిపో రితనిపైఁ జల్లితే నెఱఁగఁగాక
చవిగొంటే వలపులే చక్కెర గాదా
తివిరి చలములే సాదించితే నెఱఁగఁగాక
వివేకించితే మనసే వింతసొమ్ముగాదా ॥ఇద్ద॥

మతకపుసిగ్గుల నేఁచితే నెఱఁగఁగాక
రతిసేసితేఁ గాఁగిలే రాజ్యముగాదా
తతి నలమేల్మంగవు దక్కె శ్రీ వేంకటేశుఁడు
సతమైనచనవులే సంపదలుగావా ॥ఇద్ద॥ 147

శుద్ధవసంతం

[1] ఏమి సేసినా నీయిచ్చకొలఁదే కాక
కామినులము నిన్నెట్టు కాదనఁగవచ్చును ॥పల్లవి॥

తనకునఁ బొలసేవు తలయెత్తి చూచేవు
చలపట్టితే వలపు చప్పరించేవు
చెలి దగ్గరివచ్చితే చేతికి లోనయ్యేవు
బలిమి నీమనసెట్టు పట్టేమనవచ్చును ॥ఏమి॥

కడుఁబెచ్చుపెరిగేవు గక్కున సూడువట్టేవు
విడువలేక సతిని వెంటఁ దిప్పేవు
వాడివట్టి తీసేవు వూరివారినెల్లాను
చిదుముడి నిన్ను నెట్టు చెనకఁగవచ్చును ॥ఏమి॥

కమ్మి సిగ్గువడవు తొక్కనిచోట్లు తొక్కేవు
పమ్మి యలమేల్మంగకుఁ బతివి నీవు
చిమ్ముచు మేకులకే శ్రీ వేంకటేశ మొక్కితి
నెమ్మది నిన్నిఁక నెట్టు నేరమెంచవచ్చును ॥ఏమి॥ 148

---

1. ఇందు దశావతారసమన్వయము కలదు.

రామక్రియ

వట్టిపంతములు మాతో వద్దు వద్దయ్యా
పట్టుపుదేవులకును భ్రమయఁగవలదా ॥ పల్లవి ॥

ఆయాలుసోఁకినమాట ఆపె నీతో నాడఁగాను
యీయెడ నీవు గరఁగ కెట్టు మానేవు
పాయపుఁజెలియ నీకు బత్తులెల్లాఁ జేయఁగాను
సోయగాన నీవెట్లఁ జొక్కకుండేవు ॥ వట్టి ॥

మంచి యాపె నీకు చనుమొనలు చూపఁగాను
యెంచి యిట్టే పంపుసేయ కేల మానేవు
పొంచి నీరమణి నిన్నుఁ బొత్తుకుఁ బిలువఁగాను
కొంచించి నిలిచి ఇట్టె గుండె వట్టేవు ॥ వట్టి ॥

అలమేలుమంగ వురమందు నీకు నెక్కఁగాను
యెలమి నానందించ కెట్టు మానేవు
అలరి శ్రీ వేంకటేశ ఆపె సరసమాడఁగ
పెలుచవై నీవెట్టు పెనఁగాదేవు ॥ వట్టి ॥ 149

వరాళి

ఏమయ్య నీతోడిపొందు లిటువంటివి
దోమటి దొడికితేను తొడిఁబడ నెట్లో ॥ పల్లవి ॥

నవ్వఁగానే నీతోను నాటుకొనెఁ బ్రియములు
దవ్వులనుండి చూచితేఁ దగిలె మతి
మువ్వంకల మొక్కఁగానే ముదిరె మిక్కిలియాస
యివ్వలఁ జేయంటితేను యిఁక నెంతేశానో ॥ ఏమ ॥

మాట లూరకే యాడితే మర్మములు గడురేఁగె
పాటించి కానుకియ్యఁగా పట్టెను తమి
చాటువ మొగమోటు సమ్మతులాయ నన్నియు
యీటు సరసాలాడితే నిఁక నెంతేశానో ॥ ఏమ ॥

యేకాంతము జరపఁగా నిట్టె మేను చెమరించె
దీకొని పెనఁగఁగాను తేరెఁ బనులు
చేకొనె నలమేల్మంగ శ్రీవేంకటేశ్వర నిన్ను
యీకడఁ గాఁగిలించెను ఇఁక నెంతేశానో ॥ ఏమ ॥ 150

ముఖారి

ఇన్నిటికి నోపుదు విటువంటినీకును
యెన్నఁగ వలచివచ్చే దేమిబాఁతి సతులు ॥ పల్లవి ॥

చుట్టపువరసకుఁగాఁ జొచ్చి బండి రొప్పితివి
గుట్టున గొల్లలకుఁగా కొండ యెత్తితి
బిట్టువాగెలఁ బెండ్లిపేరటము వోతివి
యిట్టిపూసగొండివి నీకేమిబాఁతి సతులు ॥ ఇన్ని ॥

మామపంచ వేఁడుకొని మనికిమై వున్నాఁడవు-
చూ; మరల నింటఁ బసులఁ గాచితి
దోమటి దోఁడికితివి దొడ్డివారియిండ్లను
యీమంచియిచ్చకుని కేమిబాఁతి సతులు ॥ ఇన్ని ॥

అంకెల యజ్ఞపత్నుల నడిగి బోంసేసితివి
కంకిగాఁ గోకలు మోచి కాచుకుండితి
వుంకువ నలమేల్మంగ నురమెక్కించుకొంటివి
యింక శ్రీవేంకటేశ నీకేమిబాఁతి సతులు ॥ ఇన్ని ॥ 151

రేకు 1127 సాళంగనాట

పట్టము గట్టితి వింక బ్రతుకరయ్యా
చిట్టకాలు లేవు మీకు శ్రీవేంకటేశుఁడా ॥ పల్లవి ॥

అలమేలుమంగకు సింహా(హా ?)సనము నీవురము
కలితహారములే సింగారపుదండలు
తొలఁకునీహస్తములే తోరణగంభములు
చెలిరాజ్యమే నీవు శ్రీవేంకటేశుఁడా ॥ పట్ట ॥

పరగుతులసిదండ పచ్చతోరణ మాపెకు
మెరుఁగుఁగౌస్తుభమణి మించుటద్దము
గరిమ నీసొబగులు కప్పములుఁ గానికలు
సిరులు నీకూరిములు శ్రీవేంకటేశుఁడా ॥ పట్ట ॥

సంతతమైనవిందులు సారె నీమోవితేనెలు
వింతరతిభోగములు వినోదాలు
కొంత [1]నియ్యారును బొడ్డు కుంచెయుఁ గాళాఁజి
చెంతల నస్ని నమరె శ్రీవేంకటేశుఁడా ॥ పట్ట ॥ 152

పాడి

వేళగాదు సిగ్గులకు విచ్చనవిడింతే కాని
గోలతన మిపుడేలే కొంగువట్టీ నతఁడు ॥ పల్లవి ॥

తమకించినపుదే తతియాయ రతులకు
సుముఖుఁడైనపుదే సూటి మాటకు
చెమరించినపుదే చేఁతలకెల్లా లోను
కామరెవేల లోఁగేవే కొంగువట్టీ నతఁడు ॥ వేళ ॥

1. పి + అరును = నియ్యారును. వింత త్రికసంధి

అంటఁజూచినపుడే అద నప్టే నవ్వులకు
వెంటవచ్చినపుడే విందు మోవికి
నంటునేసుకొన్నపుడే నయము కోరికలకు
దంటవు యేల కొంకేవే దక్కఁగొనీ నతఁడు ॥ వేళ ॥

ఆయములంటినప్పుడే అనువు నీపంతాలకు
చాయనేసుకొన్నపుడే చవి కాఁగిలి
యీయెడ నలమేల్మంగ ఇదిగో శ్రీవేంకటేశు-
నోయమ్మ కూడితివి నీవొడివట్టె నతఁడు ॥ వేళ ॥ 163

గౌళ

ఏల యింతచలము యింతిని నేను
తాలిమితో నుండఁగాను తమకించేవా ॥ పల్లవి ॥

మునుప నే నీకును మొక్కఁతి నే ననఁగానే
చెనకి చెనకి మరిఁ జేయివట్టేవా
పనివడి యిప్పుడిట్టె పంతమిచ్చితి ననఁగా
పెనఁగి చెలులచేతఁ బిలిపించేవా ॥ ఏల ॥

ఇదివో నే నీకును ఇచ్చకములాడఁగానే
పదరి నావొడివట్టి పచ్చిసేసేవా
సదరాన నన్నిటికి సమ్మతించి వుండఁగానే
వెదకి నన్నిందరిలో వింతసేసేవా ॥ ఏల ॥

తలవంచుకొని నీదగ్గర నే నుండఁగానే
నలినలిగా నన్ను నవ్వించేవా
కలసి నే నుండఁగానే గక్కన శ్రీవేంకటేశ
తళుకుఁజూపునన్నల తమి రేఁచేవా ॥ ఏల ॥ 154

ఆహిరి

ఊరకుండుమనవే వువిదలాల విభుని
నేరనివాఁడా తాను నేనే యెఱుఁగుదునే ॥ పల్లవి ॥

చిగురుఁజేతులఁ గావా చేవకొనగో ళ్లున్నవి
మొగిచి యందులకేల మొక్కీనే నాకు
మొగమోటమునఁ గాదా మునుకొనె వలపులు
నగవులు నగి యేల నయాలు చూపీనే ॥ ఊర ॥

మాఁటలలోనే కావా మర్మములెల్లా నుండేవి
మాఁటపట్టు సారె నేల మరీ నిచ్చీనే
గాఁటపుఁజూపులఁ గావా కంతునివాఁడిములెల్లా
ఆఁటదాన నాపై నేల అల్లార్చి చూచీనే ॥ ఊర ॥

చిక్కనిసిగ్గులే కావా చిత్తములఁ గరఁచేవి
పెక్కుమారు లవియేల పెదరేఁచీనే
ఇక్కువ శ్రీవేంకటేశుఁ డిన్నిటాను నన్నుఁ గూడె
వక్కణతో నివి యేల వర్ణించీనే ॥ ఊర ॥ 155

మాళవి

కాంతలమనసులోని కఱవు వాసె
అంతటా జవ్వనమనేఆమనికాలమున ॥ పల్లవి ॥

వేవేలు గొల్లెతలపై వెదవెట్టి వలపులు
నీవు లూడ్చి కొలనిలో నీరుగట్టెను
వేవేలుదొడ్లకాడ వెలుఁగులు వెట్టి పెట్టి
కేవల మితనికి నాఁగేలూ వొకచే ॥ కాంత ॥

దుండగపుగోళ్లను దోమటిఁ గలుపుదీసి
బండిగట్టి రుకుమిణిభామపెండ్లికి
కొండలంతలుచన్నులఁ గొటారుకుప్పలు వేసె
పండెఁ గట్టుకొమ్మనవే పైఁడి చీర వరచి ॥ కాంత ॥

పచ్చిమోవికణఁజాల బండారించి ముద్రవెట్టె
రచ్చలఁ గాఁగిళ్లఁ గాఁపురాలు నేసెను
యిచ్చట శ్రీవేంకటేశుఁ డిన్నిటాను నేరువరి
కుచ్చి కుచ్చి రతినేయఁ గొండవేలూ నాయను ॥కాంత॥ 156

హిందోళం

ఏఁటికి దోసాలుగట్టే వింతలో మాకు
పాటించి నాకుఁగా నేలో భ్రమసేవుగాక ॥ పల్లవి ॥

నచ్చి నీమాటలకెల్ల నాఁడే నే లోఁగాన(నా?)
ముచ్చట దీరక నీవే మొక్కేవుగాక
యిచ్చకురాలనై నీకు నే నేమయినాఁ జేయనా
పచ్చిగా వలచి పొడఁబరచేవుగాక ॥ ఏఁటి ॥

కన్నులఁ జూచినప్పుడే కరఁగదా నామనసు
చన్నులంటి చొక్కుఁజూపు చల్లేవుగాక
సన్న నేసినంతలోనే సరసములాడనా
చిన్నికొనగోరు నాపైఁ జిమ్మేవుగాక ॥ ఏఁటి ॥

కందువకు రాఁగానే కాఁగిలించనా నిన్ను
చెంది ప్రియా లప్పటినిఁ జెప్పేవుగాక
విందువలె నన్నిటా శ్రీవేంకటేశ కూడితివి
మందెమేళాలు మీరేనా మన్నించేవుగాక ॥ ఏఁటి ॥ 157

రేకు 1128 లలిత

సిగ్గువడి యుండఁగా చెలువుఁడు నన్ను దూరె
బగ్గన మమ్మింతేసి పచ్చిసేతురా ॥ పల్లవి ॥

అలవోకగా నీతో నాడుకొన్న మాటలెల్ల
వెలయఁగ నాతనితో విన్నవింతురా
చెలివంటా నాతనిచేఁత లిటువంటివంటే
చలపట్టి యంతలోనే సాదింతురా ॥ సిగ్గు ॥

నగుతా నాతనిరచనలు నే సందేహించితే
సొగసి యాతనిమేను సోదింతురా
పగటున నావేళ పంతాలు నే మెరసితే
తగవు విడిచి మీరు తమకింతురా ॥ సిగ్గు ॥

వద్దనుండి నే నాతనివలపులు వొగడితే
కొద్దిమీరి పెంగెములు కొనవేతురా
వొద్దికై శ్రీవేంకటేశుఁ డున్నతి నన్నుఁ గూడె
సుద్దులు తొల్లిటి వింతే సూడువట్టుదురా ॥ సిగ్గు ॥ 158

భైరవి

ఎవ్వరు నేమి చెప్పేరు ఇంటికి రావయ్యా నీవు
పువ్వునఁబిందెయువలె పొసఁగివున్నారము ॥ పల్లవి ॥

మనసునఁబట్టితే మరి దేహము గరఁగు
తనువు సోఁకితేనే చిత్తము గరఁగు
వొనరి తలఁచుకొంటే వొకటొకటికి లంకె
మనలోన నట్లానేకా మరిగివున్నారము ॥ ఎవ్వ ॥

మొగము చూచితేనే మొలకనవ్వులు పుట్టు
 నగవుఁజూపులనే మొగమోడును
 తగి యారెంటికి సరిదాఁకి యుండునట్లానే
 బిగువుఁగాఁగిళ్ల నిట్టె బెరసివున్నారము ॥ ఎవ్వ ॥

నేసచేయి చాఁచితేనే చిమ్మిరేఁగుఁ దమకము
 ఆసఁ దమకము చేతికందిచ్చు రతి
 తాసువంటి వివి రెండు దక్కెను శ్రీవేంకటేశ
 వాసితోఁ గూడితి మింత వలచివున్నారము ॥ ఎవ్వ ॥ 159

ఆహిరి

ఎప్పుడునుఁ దమవార మేడనున్నాను
 తప్పులు వట్టక మమ్ము దయఁజూడుమనవే ॥ పల్లవి ॥

పేటలై నగొల్లెతలు పిప్పిసేసి కొసరిన-
 నాటివాఁడే కాఁడా తననవ్వు లేఁటివే
 పాటించి యెనమండ్రువట్టపుదేవుళ్లకింది-
 మాటువాఁడు తానాదేమాట లేఁటివే ॥ ఎప్పు ॥

జంగిలి పదారువేలఁ జప్పుచారు సేసినట్టి-
 యెంగిలిపొత్తులవాఁడు యేమి చూచీనే
 అంగడి గంధపుసతి అనుభవించి వేసిన-
 సింగారము తానేమి చేయివట్టీనే ॥ ఎప్పు ॥

చయ్యన మధురలోవిసతులచన్నులమీఁది-
 పయ్యెద తా మమునేల భ్రమయించీనే
 వొయ్యనె శ్రీవేంకటేశుఁ దురమెక్కించుక నాకు-
 నియ్యరానిచన విచ్చె నెదురేడదే ॥ ఎప్పు ॥ 160

దేసాళం

ఊరకున్నవారితోడ వూరు నోప దెఱఁగవా
చేరి నాతో నుద్దులెల్లాఁ జెప్పేవుగాక ॥ పల్లవి ॥

వద్దని నీతో నేను వాదులడిచేనా
గద్దించి యప్పటి నిన్నుఁ గాదనేనా
తిద్ది నీగుణాలు నేఁడు తీరుచవచ్చేనా
వొద్దనే నీ వెట్టుండినా నుంటివిగాక ॥ ఊర ॥

చలపట్టి నిను నేను సాదించవచ్చేనా
కలవి లేనివి తారుకాణించేనా
నిలువుకునిలువే నిన్ను నేరాలెంచేనా
వెలి నెంతనవ్వినా నవ్వితివిగాక ॥ ఊర ॥

పంతమాడి సారెసారెఁ బంగించదొరకొనేనా
వంతులకు నంతేసి వాసిపట్టేనా
యింతలో శ్రీవేంకటేశ యెనసితి విటు నన్ను
యెంత చనవిచ్చినాను ఇచ్చేవుగాక ॥ ఊర ॥ 161

రామక్రియ

కన్నదే కంటి గురుతుగాఁ గైకొనేవు
యిన్నిటాఁ గలపుకోలు ఇది నీకే కలదు ॥ పల్లవి ॥

పొరుగాపె నీతోను పోరచి మాటాడితేను
పరగ నంతలోఁ గొంగువట్టేవు నీవు
సరుగ వేరొకసతి సాకిరి చెప్పవచ్చితే
సరసమాడుతా నాపెచన్ను లంటేవు ॥ కన్న ॥

వాదవనిత నీతోను పట్టినవ్వు నవ్వితేను
జీడివలె నంటుకొని చేయివట్టేవు
ఆదనుండి వేరొక్కతె పాడి దిద్దవచ్చితేను
మేదెపుఁగాఁగిట నించి మెచ్చు మెచ్చేవు ॥ కన్న ॥

అంగడినున్నకాంత అట్టె నిన్నుఁ జూచితేను
యెంగిలిసేసి మోవి యెలయించేవు
చెంగట నుండి నేను శ్రీవేంకటేశ్వర నీది
సంగతి గాదంటేను సరిగాఁ గూడి మొక్కేవు ॥ కన్న ॥ 162

నాదరామక్రియ

నే మేమిసేతుమే నీవలనే యింతేకాయ
దోమటి వే సింగారాలు దొమ్మిసేసెఁ గదవే ॥ పల్లవి ॥

కూరిమిగొసరఁబోతే కొప్పు గడువెడజారె
సారెఁ గొప్పు వెట్టఁబోతే చన్నులు గానఁగవచ్చె
కోరి పయ్యదిదఁబోతే కుచ్చల వదలె నిదె
దారదప్పి జవ్వనమే తడఁబడీఁగదవే ॥ నేమే ॥

సిగ్గులువడఁగఁబోతే సెలవినవ్వులు రేఁగె
సిగ్గులనవ్వు దాఁచితే నిట్టూర్పు రేఁగె
అగ్గపుటూర్పు లాఁగితే అలపులు గడునిండె
తగ్గక నీవలపులే తడఁబడీఁగదవే ॥ నేమే ॥

చేయి చాఁచఁబోతేను శ్రీవేంకటేశ్వరుఁ దాఁకె
కాయమంటి కాఁగిటనే కళలు రేఁగె
తోయపుటాకళలకు దొరకొనె వేడుకలు
చాయల నీచెనకులే సందడించీఁగదవే ॥ నేమే ॥ 163

రేకు 1129 గౌళ

తెలిసినదే నేము తేటతెల్లమిగా నిది
అలవాటు సేసేవు అందుకేమిలేవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

మంతనాన నతులకు మాయింటికాడనే
ఇంతిఁబెట్టి వలపులు పంచిపెట్టేవు
యింతకోపినాఁటదైతే యియ్యకొనీఁగాక మమ్ము
అంత యేల లోఁచేవు అందుకేమిలేవయ్యా ॥ తెలి ॥

యిక్కువ నాపానుపుపై యేడవారిఁ దెచ్చి పెట్టి
వెక్కసపుటాసలెల్ల వెదవెట్టేవు
అక్కరగలదియైతే నందుకొనీ యీచేఁత
అక్కుమీఁదికిఁ దీసే వందుకేమిలేవయ్యా ॥ తెలి ॥

వాసులనీకాఁగిటిలో వారివీరిరతులెల్లా
బేసబెల్లితనానను పేరుకొనేవు
వేసరక నన్నిట్టె శ్రీవేంకటేశ కూడితివి
ఆసుద్దులే యీసుద్దులు అందుకేమిలేవయ్యా ॥ తెలి ॥ 164

లలిత

నన్నునేల సొలసేవు నగితి నింతే యిందుకు
అన్నిటా నీలాగులకు నడ్డము రాఁగలనా ॥ పల్లవి ॥

కంచముమోవిపొత్తులకాంతలే యిందరు నీకు
మంచముపై నెక్కినట్టు మందెమేళాలు
యెంచి నేఁడు మానుమంటే యేల మాను వీఁక నిన్ను
వంచుక యేమిసేసినా వారివారిపుణ్యము ॥ నన్ను ॥

పిడికిటిసేసతోడిపేరంటాండ్లే ఇందరును
వొడలుసోఁకినయట్టివుద్దండములు
జడియ నీమొగమోట సారె నీకు నేల మాను
వడిఁబెట్టి నిన్నుఁబొందే వారివారిపుణ్యము ॥ నన్ను ॥

చలములరతికేలిసవతులే ఇందరును
ములుగోరిసరసాలమొగమోటాలు
యెలమి శ్రీవేంకటేశ యెనసితి విదె నన్ను
వలపించి చొక్కించినవారివారిపుణ్యము ॥ నన్ను ॥ 165

నాట

ఇందుకేపో నీపైఁ గోప మేడనుండైనా వచ్చు
యెందుండి విచ్చేసితి వేమోయి నీవు ॥ పల్లవి ॥

చెంత మోము చూడఁగానే చేయివట్టి తీసేవు
యెంతదయలేనివాఁడ వేమోయి నీవు
చింతతో నే నుండఁగాను చిమ్మేవు నీవేడుకలు
యెంతకక్కుర్తికాఁడ వేమోయి నీవు ॥ ఇందు ॥

ముంచి కన్నీరు జాఱఁగ ముట్టేవు నాచనుదోయి
ఇచుంక తగవెఱఁగ వేమోయి నీవు
మించె నాకైతేఁ జలము మెరసీ నీకైతే నవ్వు
యెంచవు కూళతనము యేమోయి నీవు ॥ ఇందు ॥

అవ్వలిమోమై వుండఁగా అట్టె కాఁగిటఁ గూదేవు
యెవ్వతె నీకు నేర్పె నేమోయి నీవు
రవ్వగా శ్రీవేంకటేశ రతి నన్నుఁ జొక్కించి
యివ్వలిమోము సేసితి వేమోయి నీవు ॥ ఇందు ॥ 166

దేసాళం

కోరి నిన్ను దెఱఁగక కోపగించుకొంటిఁగాక
నేరు పెంతలేకుండితే నీవు నన్నంటుదువా ॥ పల్లవి ॥

అంది వాదులకు రావు ఆఁడిఁబెట్టుకొనవు
యెందుకైనా నౌదువు ఇది మేలయ్యా
అందగాఁడ విటువంటిఅతఁడవుగాకుండితే
చెంది మున్ను నేసినట్టిచేఁతలెల్లఁ జెల్లునా ॥ కోరి ॥

వోపనన వేమిటికి వొద్ద నెవ్వరుండినాను
యేపనైనాఁ జేసేవు ఇది మేలయ్యా
[1]వైపరివి ఇటువంటివాఁడవు గాకుండితేను
రాఁపుల నిన్నిందరును రసికుఁడవందురా ॥ కోరి ॥

వట్టిసిగ్గులు వడవు వాసులెంచవు నాయెడ
యిట్టె కాఁగిటఁ గూడితి విది మేలయ్యా
ముట్టి శ్రీవేంకటేశుఁడ మోహ మింత లేకుండితే
జట్టిగొని నీమేలు సతులెల్ల మెత్తురా ॥ కోరి ॥ 167

పాడి

ఎప్పుడు నీవారమే యేడనుండినా
నెప్పునఁగట్టినపుస్తె నీకుఁగానే కాదా ॥ పల్లవి ॥

పిప్పిగట్ట నీవేల ప్రియములు చెప్పేవు
అప్పుడే నేఁ [2]జెప్పింపనా ఆకెతోను
చిప్పిల నీవంతయేల చేయివట్టి పెనఁగేవు
చప్పనాయ వలపులు చాలునని యననా ॥ ఎప్పు ॥

1. వైపు+అరివి. వైపు తెలిసినవాడవు. తద్ధితాంతము కావచ్చు. 2. చెప్పి+అంపనా.

జిడ్డుదేర నీవేల చేతులు పైఁజాఁచేవు
గడ్డెము వొద్దని నీకుఁ గమ్మ లంపనా
వొడ్డుకోఁగా నీవేల వూరకే కాఁగిలించేవు
జడ్డుపడేఁ దమకము సటలేఁటికనవా ॥ ఎప్ప ॥

పచ్చిగా నీవింత యేల పైపై నన్నుఁ గూడితివి
కచ్చుపెట్టి వుంకువ వుంగర మంపనా
మెచ్చి శ్రీవేంకటేశుఁడ మీరి నన్నుఁ బొగడేవు
విచ్చనవిడాయ నీకు వెఱపేఁటికనవా ॥ ఎప్ప ॥ 168

హిందోళవసంతం

వద్దువద్దు అంతేసిపై తాళాలు
వుద్దండాలు సేయఁబోతే వుట్టిలేక వూఁగవా ॥ పల్లవి ॥

సిగ్గువడి నే నీచేతికి లోనై తినంటా
వెగ్గళించి యెమ్మెలేల వెదచల్లేవు
అగ్గలమై నే నిన్ను అందుకు మీఱఁజూచితే
బెగ్గలి మచ్చరములే పెరుగుతానుండవా ॥ వద్దు ॥

మొగమోటతోడ నే నీముందర నుందాననంటా
నగుతా నీసుద్దులేల నారువోనేవు
మగటిమి నే నీకు మారుకు మారు నేసితే
చిగిరించి పంతములే చిమ్మిరేఁగవా ॥ వద్దు ॥

ఆసపడి నేను నీయాలనై వుందాననంటా
వాసులకు నన్నునేల వలఁబెట్టేవు
వేసరక నేనే శ్రీవేంకటేశ కూడితిని
తాసువంటివలపులు తాఁయమారు గావా ॥ వద్దు ॥ 169

రేకు 1130 సామంతం

మీరే నేరుతురు మీఁద మిక్కిలి గలితే
వారివీరి నడిగితే వంకలొత్తేరా ॥పల్లవి॥

చెప్పరానిచేఁతకు మీచిత్తములే గురిగాక
ఇప్పుడు మాకేల పెట్టి(ట్టి?) రింతేశానలు
తప్పులు దిద్దేమా మిమ్ము దండనుండేచెలులము
ముప్పిరి వేఁడుకొంటానే మొక్కేవారము ॥మీరే॥

గుట్టుతో మీపంతాలకు కొనగోళ్లే గురిగాక
బెట్టి మమ్మేల తోడుగాఁ బిలిచేరు
రట్టునేసేమా మిమ్ము రచ్చల నిచ్చకులము
చుట్టపువరుసలే చూపేవారము ॥మీరే॥

నిండుమీకాఁగిళ్లకు నేరుపులే గురిగాక
దండివూడిగేలమాతోఁ దలపోఁతురా
కొండలశ్రీవేంకటేశ కోమలిఁ గూడితి విట్టె
మెండుతీసేమా మిమ్ము మెచ్చేవారము ॥మీరే॥ 170

భైరవి

ఏఁటికి నెగ్గులువట్టే విందుకు నీవు
కూటముగలుగుచోట గుటు మేలుగాదా ॥పల్లవి॥

తెగనాడరాదుగాక తెలిసినప...లకు
నగరాదా నిన్నుఁజూచి నాకుఁ గొఁ(గొం?)తైనా
జగడించవద్దుగాక చనవుగలుగుచోట
సగముచూపులు చూచి సాదించరాదా ॥ఏఁటి॥

పదరఁగరాదుగాక పాయరానిచోటికి
వొదిగి నివ్వెరగుతో నుండఁగరాదా
అదలించవద్దుగాక ఆనలెల్లఁ బెట్టుకోఁగ
వదలక అంతేశాల వద్దనఁగరాదా ॥ ఏఁటి ॥

గుఱిసేయరాదుగాక కూడినకూటములకు
చెఱఁగుపట్టి బలిమి సేయఁగరాదా
యెఱిఁగి శ్రీవేంకటేశ యెనసితి విటు నన్ను
తఱి దూరవద్దుగాక తలపించరాదా ॥ ఏఁటి ॥ 171

ముఖారి

ఆయనాయఁ బదపద అట్టె తన్ను రమ్మనవే
దాయగాఁ డెట్టైన నాడు తనకేమి యనవే ॥ పల్లవి ॥

పడఁతులనెల్లఁ గూడి బమ్మచారి ననుకొనె
జడియక తాను సత్యసందుఁడుగదె
బడి బడి మాతోను బాసలు సేయక(సేసి?) తాను
విడిచినా అటువంటివియేకాదా ఇఁకను ॥ ఆయ ॥

పసులన్నిటిఁ గాచి పట్టపురాజాయ తాను
దెసల సీపములకు దేవరగదే
యెసఁగి మమ్మెల్ల నిట్టె యేలక తా మానీనా
కొసరితే ఇక్కడా[1] నాగుణమేకదే ॥ ఆయ ॥

వెన్నలెల్లా దొంగిలి శ్రీవేంకటేశుఁడైనాఁడు
వున్నతిఁ దనకుఁ గలవోజేకదే
మన్నించి నన్నిట్టె కూడె మనసు తాఁ బట్టెనా
యెన్నికలు మాయెడకు యిట్టివేకదవే ॥ ఆయ ॥ 172

---

1. ఇక్కడాన్ + అగుణమే.

కాంబోది

కానీవయ్య అందుకేమి కనుకొనే మన్నియును
తేనెలమామోవితీపు దిమ్మరేఁచును ॥ పల్లవి ॥

నగినట్లనే వుండు నాతోడిపొందులు
చిగురించఁ జిగురించ చేఁగలెక్కును
యెగసక్యాలై యుండు ఇప్పుడు నేనన్నమాట
తెగరానిఆసలతో తీగెసాగును ॥ కానీ ॥

దక్కినట్లనే వుండు తతి నాతో చేఁతలెల్ల
చిక్కినప్పుడు చేతికి జిడ్డుదేరును
లెక్కసేయనట్లుండు లేఁతమాఁరసాలు
వక్కణతో పలపు పూవక పూచును ॥ కానీ ॥

పట్టినట్లనే వుండు పైపై మాతో(లో?) పంతములు
మట్టుపెట్టి ముయికి ముయి మళ్లించును
ఇట్టె శ్రీవేంకటేశ యెనసితి విటు నన్ను
పట్టినచలములెల్లా పంటవండును ॥ కానీ ॥ 173

కేదారగౌళ

అన్నియుఁ జక్కనయ్యాని అందుకేమిలేవయ్య
నున్ననివలపే కాదా నూఁగులెక్కెఁగాక ॥ పల్లవి ॥

సారె నీవాడేవెల్లా చల్లనిమాటలే కావా
వేరేసతులఁ గూడఁగ వేఁడాయఁగాక
మేరతో నవ్వేదెల్లా మించువెన్నెలలే కావా
యీరసపువారివల్ల యెండలాయఁగాక ॥ అన్ని ॥

మక్కువ నీనిలువెల్లా మంచితనమే కాదా
వెక్కసానఁ దిరుగఁగ వెట్టాయఁగాక
పక్కన నీమోవెల్లాఁ బచ్చితేనెలే కావా
వుక్కుపలుసోఁకులను పొగరాయఁగాక ॥ అన్ని ॥

కందువ నీకాఁగిలెల్లా కామనిధానమే కాదా
అందునిందు వంటుముట్టు లాయఁగాక
విందువలె నన్నును శ్రీవేంకటేశ కూడితివి
సందడి నన్నిటివల్లాఁ జవులాయఁగాక ॥ అన్ని ॥ 174

దేశి

ఆఱడిఁ బెట్టక మాతో నానతీవయ్యా
మీఱరాదు ఇచ్చకపుమీవారమే నేము ॥ పల్లవి ॥

చుట్టరికము నేసుక సుద్దులెల్లఁ జెప్పేవు
నెట్టన నీరచనలు నిజమా యిది
చెట్టాపట్టాలు వట్టుక సిగ్గులు విడిపించేవు
నట్టనడుమ నివెల్లా నమ్మవచ్చునా ॥ ఆఱ ॥

సారెసారె నియ్యరానిచనవులెల్లా నిచ్చేవు
కోరి యివెల్లా నియ్యకోలవునా
పేరడిగా ననుపులే పెనఁచేవు నాతోను
సారెకు నిటువలెనే సతములయ్యేవా ॥ ఆఱ ॥

పరవుపైఁ బవళించి బాసలెల్లాఁ జేసేవు
అరసే నింకొక్కమాఁటు అవునా యిది
యిరవై శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిట్టె
మురిపెముతోడుతను మొక్కుదునా యిందుకు ॥ ఆఱ ॥ 175

రేకు 1131. శ్రీరాగం

ఇంకనేల రావయ్య ఇన్నియుఁ జెల్లెను నీకు
సుంకునీమతకములు చూపి చెప్పఁగలనా ॥ పల్లవి ॥

గొందినున్ననీమేనిగురుతులు చూచేనంటే
గందమువూసినమీఁదఁ గానరాదుగా
కందువ నీమోములోనికళలు దెలిసేనంటే
సందడినవ్వులలోన చక్కఁగా నణఁగెఁగా ॥ ఇంక ॥

నిట్టూరుపులోనైన నిన్ను నేర్పరచేనంటే
జట్టిగాని నాముందర సామునేసేవు
చిట్టకపుఁబులకలు చెక్కుల నరసేనంటే
గట్టిగా నన్నిట్టె బిగ్గఁ గాఁగిలించుకొంటివి ॥ ఇంక ॥

దిట్టనై నీకనుచూపుతేటలు దెలిసేనంటే
గుట్టున నన్ను రతులఁ గూడితి విట్టె
నెట్టన శ్రీవేంకటేశ నిన్ను నే నడిగేనంటే
రట్టడితనాల నింత రచ్చలకెక్కితివి ॥ ఇంక ॥ 176

ముఖారి

ఇందుకుఁగా నీవేల యెమ్మెలాడేవు
అందరిముందర నాపె నాఅడిఁబెట్టెదరా ॥ పల్లవి ॥

పడఁతికి వయసనేబలుగర్వ మదొకటి
కడుఁజక్కఁదనములగర్వ మొకటి
బెడిదంపునిన్ను వలపించినగర్వ మొకటి
జడియఁగ నీతో రాజసము చూపఁదగదా ॥ ఇందు ॥

సరిఁ గొండలంతేసిచన్నులసంప దొకటి
సరవిఁ గళలునిండుసంప దొకటి
గరిమతో మేనిసింగారపుసంప దొకటి
దొరతనమే నీవద్ద తోడుచూపఁదగదా ॥ ఇందు ॥

[1] చనవునీవిచ్చినట్టిసామ్రాజ్య మొకటి
మనికైనమదనసామ్రాజ్య మొకటి
యెనసితివి శ్రీవేంకటేశ యింతి వింతలోనె
వెనుకొని నీవలెనే విఱ్ఱవీఁగఁదగదా ॥ ఇందు ॥ 177

సామవరాళి

ఎట్టున్నదో నీమనసు యెఱఁగ నేను
వెట్టికొసరులు నీపై వేయఁగవచ్చేనా ॥ పల్లవి ॥

అప్పుడు నీవాడినట్టిఆమాఁటపట్టుకే, మోవి
పిప్పిగట్ట సారె సారెఁ బెనఁగేఁగాక
వుప్పతించి వొలసియునొల్లనివల పెప్పుడు
చప్పనేకాదా నిన్ను సాదించవచ్చేనా ॥ ఎట్టు ॥

మచ్చిక నీవు మొదలమన్నించినమన్ననకు
చెచ్చెర నీకొలువు సేసేఁగాక
ముచ్చటదీరఁగ నీకు మొగచాటైనమాఁటలు
తుచ్చములే కావా నీపై దొరలించేనా ॥ ఎట్టు ॥

గక్కన నన్నుఁ గాఁగిట కాఁగిలించినందుకే
లక్కవలె నిన్ను నేఁ గలసితిఁగాక
యిక్కువ శ్రీవేంకటేశ యింతేసి సేసినందుకు
చొక్కపుమేలే యింకా సోదించేనా ॥ ఎట్టు ॥ 178

1. 'నీవిచ్చినచనవుసామ్రాజ్యము' అనుట సహజము.

మంగళకౌసిక

ఏలయ్య మా కంతేసియెమ్మెలు నీతో
నాలావుకలిములు నన్ను నీవెఱఁగవా ॥ పల్లవి ॥

పంతము నీతోనాడేపలుకులవారమా
వంతుకు నీసేవసేసేవారముగాక
జంతలవలెను నిన్ను సాదించేవారమా
దొంతిఁ గొంగువట్టితేను తోసేవారముగాక ॥ ఏల ॥

అచ్చలాన నీతోడ నలిగేటివారమా
వచ్చి తలవంచుకుండేవారముగాక
కొచ్చి కొచ్చి నీతోడ కోపగించేవారమా
తుచ్చపుగోర నూఁదితే దూరేవారముగాక ॥ ఏల ॥

చేరి నన్నుఁ గూడఁగాను చేయివట్టేవారమా
వారించి సిగ్గులువడేవారముగాక
యీరీతి శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిట్టె
నేరమివట్టేవారమా నీవారముగాక ॥ ఏల ॥ 179

బౌళి

ఊరకే కోపగించకు వోహో నీవు
కారణములేనివాదు కాఁతకు లేదు ॥ పల్లవి ॥

నెపములేక నిన్ను నెలఁత మాటాడీనా
వుపమించుకొనలేక వుసురనేవు
నిపుణతఁ దలఁచుకొని నీవు మఱచితివేమో
కపటము లేదాపె కల్లలాడదు ॥ ఊర ॥

నీవు సేయనిపనులు నింద నీపై మోపీనా
భావించలేక యెగ్గులుపట్టనేఁటికి
చెవదేరఁ బరాకు సేసితివేమో నీవు
వేవేలకు నాపె కవివేకము లేదు ॥ ఊర ॥

చవులు నీవు చూపక చనవులు మెరసీనా
యివల సెలవినవ్వ యేల దాఁచేవు
రవళి శ్రీవేంకటేశ రతి సిగ్గువడేవేమో
కవగూడ నాపె నిన్నేగతిఁ బాయదు ॥ ఊర ॥ 180

నాదరామక్రియ

ఎటువలెఁ జేసితివో యెఱఁగ మెన్నఁడును
ఘటియించవయ్య మాతో కందము నీసుద్దులు ॥ పల్లవి ॥

పూసినకస్తూరిపూఁత పొంచినట్టినడురేయి
వోసరించి మాయధర ముట్టిపై పాలు
ఆసపడి గొల్లయిండ్ల నల్లనాఁడు సేసినట్లు
సేసి చూపవయ్య మాకు చిత్రము నీసుద్దులు ॥ ఎటు ॥

అదె మాసెలవినవ్వు యమునలోనివెన్నెల
చదురుసరసాలు రాసక్రీడలు
తుదిముట్ట గొల్లెతల తొల్లి నీవు సేసినట్లు
యిదె మాతోఁ జేయవయ్య యెట్టివో నీసుద్దులు ॥ ఎటు ॥

ఇక్కువబృందావనము ఇచ్చట మాజవ్వనము
చక్కనిసతులపొందుసరి నాపొందు
చిక్కి శ్రీవేంకటేశ్వర చిన్ననాఁడు గొల్లెతల
చొక్కించినట్టె చొక్కించు చూతము నీసుద్దులు ॥ ఎటు ॥ 181

రేకు 1132 దేశాక్షి

దేవుఁడు దేవియు వారే తెరవేసితిమి మన-
మీవల నుందము మరి యేమీ ననవలదు ॥ పల్లవి ॥

మంతనములే సుమ్మీ మనసులలోపలి-
వింతలై నసిగ్గులెల్లా విడిపించేవి
దొంతులై నకోరికలే తోడఁదోడఁ దిరిగాడి
సంతతపువెలపుల చలివాపేవి ॥ దేవుఁ ॥

పాయపుమదాలే సుమ్మీ పలుకులు వొనగూర్చి
బాయిటనుండే వొడఁబాటు సేసేవి
చాయలసరసములే నందులు గొందులు దూరి
కాయము కాయము నంటఁ గాఁగిలింపించేవి ॥ దేవుఁ ॥

చూపులుఁ జూపులే సుమ్మీ సూదువట్టి మర్మములు
రాపులఁ దలఁచినట్టు రతులిచ్చేవి
యేపుల శ్రీవేంకటేశుఁ డీకెయుఁ గూడి రిద్దరు
దాపులై నవలపులే తమిరేఁచేవి ॥ దేవుఁ ॥ 182

ధన్నాసి

వలచుటే దోసమా వనిత నీ కాతఁడు
నలువంక మరి యేఁటినవ్వులు నవ్వేవే ॥ పల్లవి ॥

పంతమెల్ల నీమాటపట్టులోననే వున్నది
చింతలెల్ల నీచెక్కుచేత నున్నవి
వింతలిన్నియును నీనివ్వెరుగులలో నున్నవి
యెంతకెంత పతి నింకా యేఁటికి దూరేవే ॥ వల ॥

బిగువెల్ల నిపుడు నీపెదవులపై నున్నది
తెగువలు నీకన్నులతేట నున్నవి
అగడింతా నీపొలయలుకలలో నున్నది
యెగసక్కె లాతని నేఁటికి నాడేవే ॥వల॥

గబ్బితనమెల్లాను నీకాఁగిటిలోనే వున్నది
నిబ్బరము నీవుండేటినీటులో నున్నది
అబ్బురమై శ్రీవేంకటాధీశుఁడు నిన్నుఁ గూడె
వుబ్బున నీతవికెంత వొరటులు చూపేవే ॥వల॥ 183

కాంబోది

ఏమిసేతు నమ్మలాల యిదివో నాకాఁపిరము
కామించి వలపు పతికాఁగిలే కోరీని ॥పల్లవి॥

కాయమే కాఁకలఁ బొందీఁగానీ రమణునిఁ బాసి
పాయమే చిగురించీఁ బైపైనే
చేయి చెక్కిటిమీఁదఁ జింతలు రేఁచీఁగానీ
యేయెడఁ గనుచూపులు యెదురే చూచీని ॥ఏమి॥

పనివూని పయ్యదే పైపై జారీఁగానీ
ఘనమైన చన్నులై తే గట్టులయ్యీని
గొనకొన్నవిరహము కోపము వుట్టించీఁగానీ
ననుపుల నెలవులు నవ్వింపించీని ॥ఏమి॥

గారవపునాకాఁగిలి కారాలు వుట్టించీఁగానీ
వూరేటిమోవితేనెలు వుట్టిపడీని
యీరీతి శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలో నన్నుఁ గలసె
తేరేటిమోముకళలు తెలివిసేసీని ॥ఏమి॥ 184

వరాళి

నీకే తెలుసునయ్యా నీవునేసినచేఁతలు
కూకులువత్తులు నేసె గుట్టుతోనే సిగ్గులు ॥పల్లవి॥

పంతాలు నీతో నెరపి పడఁతి నిన్నిందరిలో
యింతేసిమాట లాడీ నెంతచనవో
వంతువరుసలవారు వాకిటఁ గాచుకుండఁగా
దొంతిపెట్టీ నవ్వులెల్లా దొరతన మెట్టిదో ॥నీకే॥

అయాలంటి చదురంగ మాడుదువు రమ్మంటా
యీయెడ నీచేయివట్టీ నెంతపగటో
బాయిటఁ జెలులతోడ పచారించి నీతోడ
దాయిగాఁగఁ బవళించీఁ దన కెంత చెల్లునో ॥నీకే॥

విచ్చనవిడిని మొక్కి పీడెము వేసుకొమ్మంటా
యిచ్చకమునేసీ నీకు నెంతనేరుపో
ఇచ్చట శ్రీవేంకటేశ ఇందరిఁ గూడినయట్టె
యెచ్చి కూడితివి తన కెంతమేలు చేరెనో ॥నీకే॥ 185

కాంభోది

నీ విన్నిటా ఘనుఁడవు నే నెఱఁగనా
యీవల నావల సుద్దులెల్ల నాకుఁ జెప్పేవు ॥పల్లవి॥

మంతనాన నేను నీమనసెల్లఁ గనుఁగొంటి
వింతలై నీమాటలెల్ల వేలుచుకొంటి
వంతులువెట్టుక నీవలపెల్లఁ దెలిసితి
యెంతకెంత నీగుణము యేల మాకుఁ జెప్పేవు ॥నీవి॥

కదల నీవిద్యలు ఇక్కడనే విచారించితి
 బడి నుండి నీలాగు భావించితి
 వుడుగక నీతో నవ్వి వోరుపు విచారించితి
 యెడలేక నీనేరుపు లేల నాకుఁ జెప్పేవు ॥ నీవి ॥

నిన్నుఁ గాఁగిటనే కూడి నెయ్యమెల్లాఁ జేకొంటి
 చన్నుల నొత్తి నీమోవి చవిగొంటిని
 యిన్నిటా శ్రీవేంకటేశ ఇచ్చకములు మెచ్చితి
 యెన్నటి కిది గురుతు యేల నాకుఁ జెప్పేవు ॥ నీవి ॥ 186

గౌళ

ఏల భేదాలు సేసేవు యేమి గట్టుకొంటివి
 రేలునుఁ బగల్లు యిద్దరికిఁ బొత్తు గాదా ॥ పల్లవి ॥

వావియల్లా నొకటే వరుస లెంచిచూచితే
 నీవు మేనభావవు నే మఱఁదల
 యీవల వలపునూ ఇద్దరి కొక్కటే నీవు
 ఆవటించి మొగవాఁడ వాఁటదాన నేను ॥ ఏల ॥

మనసెల్లా నొక్కటే మదనకేలిలోన
 వినయము నాది రతివెరగు నీది
 ననుపెల్లా నొక్కటే నగవులలోపలి-
 చెనకులు నీచేతివి సిగ్గులు నామేనివి ॥ ఏల ॥

కాఁగిలియు నొక్కటే కమ్మినభోగములోన
 పాఁగినది నీమోవి ఆపసలు నావి
 వీఁగక యిద్దరము శ్రీవేంకటేశ కూడితిమి
 రాఁగినతమకములరచన లిద(ద్ద?)రివి ॥ ఏల ॥ 187

రేకు 1133 భూపాళం

కన్నులనే దీపావళి కదుఁజన్నుల యుగాది
యెన్నికలు నీకుఁ జేసె యియ్యకొనవయ్యా ॥పల్లవి॥

అంగన మోముకళల నట్టె పచ్చఁగా నలికి
ముంగిట నవ్వులనే ముద్దులు వెట్టె
ఇంగితపుచూపుననే [1]య(యె?)దురుకొనెఁ బండుగ
సంగడిఁ గూచుండవయ్య చక్కెరమోవి విందు ॥కన్ను॥

కప్పినసిగ్గులనెల్లఁ గలవడములు గట్టె
ఇప్పుడె సరసముల నిచ్చె విడేలు
చిప్పిలుఁజెమటలనే శిరసు మజ్జన[2]మార్చె
కప్పెఁ బయ్యద కట్నాలు గైకొనవయ్య నీవును ॥కన్ను॥

అట్టె కాఁగిటఁ గావించె అంగరంగవైభవాలు
ముట్టినమీచెనకులు మునికి ముయి
ఇట్టె శ్రీవేంకటేశ ఇంతి నిన్ను నిట్టె కూడె
గట్టిగాఁ జేకొనవయ్య కందువసోబనాలు ॥కన్ను॥ 188

దేశాక్షి

ఊరకుండే నెఱఁగవు వొకటొకటాడేవు
నేరుపులమాటీరాలు నీవే యెఱుఁగవా ॥పల్లవి॥

చలము సాదించఁగాక చక్కెరనీమోవియెల్ల
వులివచ్చి సేయనా వొక్కమాఁటే
బలిమి చూపఁగాక పంతపునీమేనెల్ల
కులికి నాకుచముల కుమ్మెలుగాఁ జేయనా ॥ఊర॥

1. యతిభంగము. 2. అర్చె = ఆడించె.

బతిమి చెరుచఁగాక భ్రమయించి నీమనసు
వ్రతమువట్టించనా వలపులను
మితిమీఱఁగాక నీమిక్కుటపురతులలో
తతిగొని పాదమునఁ దాటించి నవ్వించనా ॥ ఊర ॥

పంగిఁచఁగాక నిన్ను పైకొని కూడి ఇప్పుడు
యెంగిలిగాఁ జేయనా ఇన్నిటా నేఁడు
అంగవించి శ్రీవేంకటాధిప నన్నేలితివి
సంగతి నాచెమటల జలకమాడించనా ॥ ఊర ॥ 189

ఆహిరి

ఏల సిబ్బితిపదేవు; యేమి సేసేది; నీవు
యేలిక విందరికైతే ఇంతలోనే తప్పేనా ॥ పల్లవి ॥

చెనకి నీమదిలోనిసిగ్గులు వాపేకొరకే
ననుపుసేసుక నీతో నవ్వితి నేను
మనసు రంజిల్లఁజేసి మాటలాడేకొరకే
చనవుసేసుకొని సరుసఁ గూర్చుంటిని ॥ ఏల ॥

ముంచిననీమొగమోటములు దీరిచేకొరకే
వంచనతో నీయింటికి వచ్చితి నేను
కొంచిననీమేనియళుకులు మానిపేకొరకే
అంచెలఁ బైకొంటి నీకంటె ముందు నేను ॥ ఏల ॥

చేపిననీచేతఁలెల్లాఁ జెల్లఁబెట్టేటికొరకే
మూసి దించి కాఁగిలించి మొక్కితి నీకు
వాసుల శ్రీవేంకటేశ వలపుఁ రేఁచేకొరకే
రాసికెక్క నీకిచ్చకురాల నైతి నేను ॥ ఏల ॥ 190

శుద్ధవసంతం

నీపాలిటికి నాపె నిధియు నిధానము
చేపట్టి నేఁ డింతగాఁగ సేవసేసె నీకును ॥ పల్లవి ॥

ఇంతేసి వెంగములాడ నెవ్వతైనా నేర్చునా
పంతమాడి నీకొంగు పట్టనేర్చునా
వంత నిన్ను వలపించి వంచుకొననేర్చునా
ఇంత నేసి యాపెగాఁగా నీదేరించె నిన్నును ॥ నీపా ॥

పచ్చిగా నిన్నెవ్వతైనా భ్రమయించనేర్చునా
రచ్చవేసి ఇందరిలో రవ్వ సేసునా
ముచ్చటాడి నీచేతుల మొక్కించుకోనేరుచునా
యెచ్చి యాపెగాఁగా యీదేరించె నిన్నును ॥ నీపా ॥

కలసి నిన్నెవ్వతైనా కళలురేఁచనోపునా
చలివాసి(పి?) నవ్వింపించి జాణఁ జేసునా
యెలమి శ్రీవేంకటేశ ఇంతలోనే నిన్నుఁ గూడె
బలిమి నిన్నాపెగాఁగా పనిగొనె నిన్నును ॥ నీపా ॥ 191

వేళావళి

మిక్కిలి విచ్చి చెప్పితే మేడిపంటిబోన మిది
తొక్కుమెట్టుసందదెల్ల తోదోపులే కావా ॥ పల్లవి ॥

చాయలకే మాటలాడి చనవులుమెఱసేవు
యీయెడఁ దెలుసునే మీకిద్దరికిని
నాయమే మడిగేవే నన్ను నీ వింతటిలోనే
మాయదారిసుద్దులెల్ల మఱఁగులేకావా ॥ మిక్కిలి ॥

గిలిగింతనవ్వు నవ్వి కిందుమీఁదుఁ జూచేవు
నిలువుల నున్నవే మీనేరుపులెల్లా
మలసి మీసరితలు మాకేమి అప్పగించేరే
కొలఁదిలేనివలపు గుమితమేకాదా ॥ మిక్కి ॥

భావపురతిఁ గరఁగి పైఁ జేయివేసేవు
వావిరిఁ దేటపడె మీవగలెల్లను
శ్రీవేంకటేశుఁడు నీవు సిగ్గులిందేల పడేరే
కూవలై వున్నవి మీగుట్టింతే కావా ॥ మిక్కి ॥ 192

శ్రీరాగం

జవ్వనము పంటవండి సరి ముంగిటికి వచ్చె
యెవ్వరిమాటలు నేల యింతిఁ జేకొనవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

తేటతెల్లమిగ నవ్వి తేనెగారేమాట లాడి
కాటుకకన్నులఁ జూచీ కాంత నిన్నును
వాఁటమాయ వలపులు వడ్డివారీ తమకము
యేఁటికి జోలిసేసేవు ఇంతిఁ జేకొనవయ్యా ॥ జవ్వ ॥

సరసము నీపైఁ జల్లి సన్నలిన్నియును జేసి
వరుసవంతులు వేఁడీ వనిత నిన్నును
సరవాయ కోరికలు చవులాయ వేడుకలు
యెరవు లింకానేల ఇంతిఁ జేకొనవయ్యా ॥ జవ్వ ॥

చెక్కు కొనగోళ్ల నొక్కి చేయివట్టి వినుఁ దీసి
గక్కనఁ గాఁగిలించెను కాంత నిన్నును
యిక్కువ శ్రీవేంకటేశ యీకె నిన్నుఁ గూడి మెచ్చె
యిక్కడనే మేలు చేరె యింతిఁ జేకొనవయ్యా ॥ జవ్వ ॥ 193

రేకు 1134 కురంజి

చెల్లుబడిగలవేళ సిగ్గువడవే నీవు
యెల్లవారిలో నీకు యెన్నికలు గావా ॥పల్లవి॥

తగవరిమాటలు తతిఁ జూపులతేటలు
నిగిడి నీవే లెస్స నేరిచితివే
జగడాలడిచేవేమే సవతులతోనెల్ల
మొగఁడు చూడఁగ నీకు మురిపెముగాదా ॥చెల్లు॥

సారెఁ జాఁచేచేతులు జంకెనలరీతులు
నీరపమాయఁగనక నేరిచితివే (?)
బీరములాడేవేమే పెద్దపెద్దయెలుఁగుల
యీరీతిఁ బతిముందర యెమ్మెలు గావా ॥చెల్లు॥

బచ్చెననీరవ్వలు పకపకనీనవ్వులు
నిచ్చలు నిచ్చలు నీవే నేరిచితివే
యిచ్చట శ్రీవేంకటేశు నెనసితి విఁకనేమే
గచ్చు లాతనివొద్ద ఘనతలు గావా ॥చెల్లు॥ 194

శంకరాభరణం

నీవే ఆనతియ్యవయ్య నీచెప్పినట్టు సేసే
భావించి రెంటికిఁగాక భ్రమసివుందానను ॥పల్లవి॥

కొచ్చి కొచ్చి నే నిన్నుఁ గొసరఁగఁబోతేను
రచ్చలలోనిసతులు రట్టడందురు
వొచ్చెములు నిన్నెంచక వూరకే నే నుండితేను
యిచ్చకురాలు మరేమీ నెఱఁగదందురు ॥నీవే॥

జిగి నిన్ను రమ్మంటాఁ జేయివట్టి తీసితేను
మగవాని నింతసేసె మంకుదందురు
వెగటులేక నిన్ను విచ్చనవిడి సేసితే
అగపడె నిది యెంత అధమురాలందురు ॥ నీవే ॥

వేవేలుగా నీకు వినయాలు సేసితేను
చేవదేర మాయదారిచేఁతదందురు
శ్రీవేంకటేశ నన్నుఁ జేకొని కూడితి విట్టె
నీపురముపై నుండఁగ నీవేనందురు ॥ నీవే ॥ 195

ధన్నాసి

ఈతఁడు నీవసమాయ నిఁక నెన్నఁడు
చేతులార వూడిగాలు సేయవమ్మ ఇపుడు ॥ పల్లవి ॥

నిన్నే చూచీ నాతఁడు నీమొకమై యున్నవాఁడు
విన్నపాలు సేయవమ్మ విభునితోను
నున్ననిమాఁట లాడఁగ నొసలెల్లఁ జెమరించె
తిన్ననికస్తూరిబొట్టు తిద్దవమ్మా దగ్గరి ॥ ఈతఁ ॥

వూవిపట్టి నవ్వునవ్వి బుజములపైఁ జేయివేసె
కానిక లియ్యవమ్మా కాంతునికిని
ఆనుక చన్ను లొత్తఁగా నంగమెల్లాఁ జెమరించె
మేనిపైఁ గప్పఁగరాదా మెఱుఁగునీపయ్యెద ॥ ఈతఁ ॥

గక్కన విడెముపెట్టి కాఁగిట నిన్నుఁ గూడె
యెక్కవమ్మా శ్రీవేంకటేశుపురము
మొక్కులు నీవు మొక్కఁగా ముంచెను నిట్టూర్పులెల్లా
తొక్కవమ్మా పాదమున తోడుతనే పెండ్లి ॥ ఈతఁ ॥ 196

గౌళ

అతఁడు నీవు నేకమై అనుభవింతువుగాక
రీతిగానిచలములు రేఁచఁగారాదమ్మా ॥ పల్లవి ॥

మారుమాట లేమిటికి మంతనము లేమిటికి
కూరిమిగలవారికి కొన్నదే కోలు
నేరుపరివిభుఁడు నీవద్దికి వచ్చె
బీరపునీయలుకలు పెంచఁగరాదమ్మా ॥ అతఁ ॥

పల్లాడనేమిటికి మాటలాడనేమిటికి
చెల్లుబడి గలితే సేసినదే చేఁత
కొల్లలుగా నానలువెట్టుకొని పతి నమ్మించె
పల్లదపునీవెంగేలు పనికిరాదమ్మా ॥ అతఁ ॥

సిగ్గువడనేమిటికి చెక్కుచేయి యేమిటికి
అగ్గమై మీలోనఁ [1]బట్టినదే పంతము
వొగ్గి శ్రీవేంకటేశుఁడు వొనగూడె నిన్ను నిట్టె
వెగ్గళించ నిఁకనేమి వెలితిలేదమ్మా ॥ అతఁ ॥ 197

రామక్రియ

ఏమిసేయుమనేవయ్య యింకా నన్ను
నీమీఁది ప్రేమకు కరుణించఁగవద్దా ॥ పల్లవి ॥

చెప్పిననీమాఁటలెల్లా చెవియొగ్గి వింటి నేను
కప్పురవిడె మియ్యఁగాఁ గైకొంటిని
అప్పటి నే నేమిసేతు నాఁటదాన నింతే నేను
తప్పునీపట్టుకు దయఁదలఁచవద్దా ॥ ఏమి ॥

1. 'పట్టిన + అదే' లోని 'అ' కారముతో యతియా?

అంగవించి పిలువఁగ నట్టె దగ్గరివచ్చితి
కొంగువట్టి తియ్యఁగానే కూచుండితి
సంగ తానతియ్యవయ్య సన్నపుగొల(గొల్ల?)దాన
చెంగట మొక్కేను కృపసేయఁగవద్దా ॥ ఏమి ॥

నీవు గాఁగిలించఁగాను నీచేఁతకు లోనైతి
వావిసేసుక నవ్వితే వసమైతివి
శ్రీవేంకటేశ నీసేసపెండ్లిదాన నింతే
కేవలమై యిఁక కనికిరించవద్దా ॥ ఏమి ॥ 198

కన్నడగౌళ

ఇంతి నిన్ను దూరఁజాల దెఁ(దెం?)తైనను
వంతువట్టె నీకు నేఁడు వలసినవూహలు ॥ పల్లవి ॥

వెలవుల నగఁగానే చెక్కులెల్లాఁ జెమరించె
వలవనిగాసిఁ బెట్టవద్దు ఆపెను
వలిపపయ్యదంటఁగా వాన గురిసెఁ గన్నీరు
తలఁచుకో నీచేసినతప్పులెల్లా నందును ॥ ఇంతి ॥

మాటలు నీవాడఁగానే మచ్చరపుఁజూపు లెచ్చె
వాఁటముగాఁ జండిపెట్టవద్దు ఆపెను
పాటించి వేఁడుకొనఁగా పలునిట్టూర్పులు రేఁగె
యేఁటివో నీసరితలు యెఱుఁగుకో అందును ॥ ఇంతి ॥

మించి నీవు చూడఁగానే మోమునఁ గళలుదేరె
వంచనతోఁ గొనియాడవద్దు ఆపెను
అంచెల శ్రీవేంకటేశ అన్నిటాఁ దనిసె నాపె
నించి నీవే తెలుసుకో నీవుపకారములు ॥ ఇంతి ॥ 199

రేకు 1135 శంకరాభరణం

ఇందుకుఁగాఁ గొస రిఁకనేలా
చెంది నీపనుపు సేసేమయ్యా ॥పల్లవి॥

పలుమరు నీతోఁ బంతములాడఁగఁ
గలిగినవలపులకసి వోదు
చలమున నీతో జంకించఁగా
తలఁచినతలఁపులతహతహ వోదు ॥ఇందు॥

వట్టికోపమున వాదులడువఁగా
వెట్టికి నెంజెరివియుఁ బోదు
దట్టించి నిన్నును తగవులఁబెట్టిన
పట్టినసూడునుఁ బాడునుఁ బోదు ॥ఇందు॥

పేరుకొనుచు నినుఁ బెదవులఁ దిట్టిన
ఆరీతికాఁతాళ మటు వోదు
యీరీతి శ్రీవేంకటేశ కూడితివి
నేరుపు నేరమి నీకే పోదు ॥ఇందు॥ 200

సాళంగనాట

మాకేల అంతేసి నీతో మారుమలయ
యీకడివారితో యీడు కెనసేవుగాక ॥పల్లవి॥

పంతగత్తెనా నీతోఁబలుమారు జగడించ
వంతుదాననా నీతో వాసులెంచను
యెంతకెంత యేమయ్య నిన్నే మాకుఁ జెవకఁగ
బంతివారితోడట్టు పాలించేవు గాక ॥మాకే॥

మెచ్చనివారమా నిన్ను మీఁదమీఁదఁ దప్పు లెంచ
మచ్చరములా నీతో మారుకొనను
కుచ్చిత మెఱుఁగుదునా గొరబు నిన్నేం నేసే
మచ్చికసతులపాడి మన్నించేవుగాక ॥ మాకే ॥

సరివెనఁగేమా నీతో సాములుసేయఁగ నేము
పొరుగుపోరచా నిన్ను బూమెలు సేయ
యిరవై శ్రీవేంకటేశ యిట్టె నన్నుఁ గూడితివి
వరుసవారికివలె వలచేవుగాక ॥ మాకే ॥ 201

బౌళి

ఒక్కటట మీరిద్దరు నహోబలేశ
వుక్కళమై కాచుకొం దహోబలేశ ॥ పల్లవి ॥

మారుకొండ లెక్కి వచ్చి మంకువాపె లకిమమ్మ
వూరె నీసెలవిన వ్వహోబలేశ
తేరి చూచి నీమారు దేవతలఁ గరుణించె
వూరటాయ నీకాపె యహోబలేశ ॥ ఒక్క ॥

గొబ్బున నీతొడ యెక్కి కొసవెంద్రుకలు దువ్వి
వుబ్బించీ నిన్నిపుడే యహోబలేశ
నిబ్బరపుఁజేతులను నిన్నుఁ గాఁగిలించి పట్టి
వొబ్బిడిఁ దా మెరసె నహోబలేశ ॥ ఒక్క ॥

మొల్లమినవ్వులతోడ మోవితేనె విందువెట్టి
వుల్లమెల్లఁ గరఁచె నహోబలేశ
యిల్లిదె శ్రీవేంకటాద్రి నిరవై తనచన్నుల-
నొల్లనె నాఁటించీ ని న్నహోబలేశ ॥ ఒక్క ॥ 202

రామక్రియ

ఆనసుమ్మీ నీకును ప్ర[1]హ్లాదవరదా। నిన్ను-
నానితిఁ గుచముల ప్రహ్లాదవరదా ॥ పల్లవి ॥

అలుక మానుమీ ప్రహ్లాదవరదా। నిన్ను-
నలమితి నిప్పుడే ప్రహ్లాదవరదా
అలసితి రతుల ప్రహ్లాదవరదా। నీకు-
నలవాటే ఇన్నియుఁ బ్రహ్లాదవరదా ॥ ఆన ॥

అంగపుఁజెమటల ప్రహ్లాదవరదా। నీకు-
నంగడి మొక్కు మొక్కేఁ బ్రహ్లాదవరదా
అంగదెల్లాఁ బానెను ప్రహ్లాదవరదా। మోవి-
నంగజముద్ర లంటెఁ బ్రహ్లాదవరదా ॥ ఆన ॥

ఆరితేరెఁ బనులు ప్రహ్లాదవరదా। యింక-
నారీతి మన్నించుమీ ప్రహ్లాదవరదా
యీరీతి శ్రీవేంకటాద్రి నిందు నందుఁ గూడఁగాను
హారములు పెనఁగెఁ బ్రహ్లాదవరదా ॥ ఆన ॥ 203

లలిత

ఇంత నేతురా నీవు యెమ్మెకాఁడ
వింతవాఁడవా నీవు వేడుకకాఁడ ॥ పల్లవి ॥

పడఁతి విలువఁగాను పలుకక పూరకుండి
నడుమ నవ్వుదురా నాలికాఁడ
చిడుముడి నప్పటిని చెయివట్టి తియ్యఁగాను
జడిసి మారిదుదురా జాణకాఁడ ॥ ఇంత ॥

1. రేకులో అంతటా 'ప్రహ్లాద' అనియే వ్రాత కలదు. ఆ పదమును సాను-
నాసికముగ నుచ్చరించుచుండిరా ?

సిగ్గు విడిపించి సతి చెక్కునొక్కి వేఁడుకోఁగా
బగ్గన నలుగుదురా పంతగాఁడ
వెగ్గళమై ఆపె నీకు విందులమో వియ్యఁగాను
దగ్గరి పీడె మిత్తురా తాటోటుకాఁడ ॥ ఇంత ॥

చింతదీర నీమగువ చేరి కాఁగిలించుకొంటే
అంతలో భ్రమతురా అందగాఁడ
వంతుకు శ్రీవేంకటేశ వనిత నిన్నుఁ గలసె
బంతి నింతేసి మెత్తురా బయకాఁడ ॥ ఇంత ॥ 204

ముఖారి

నిన్నుఁ జూచుకొనఁ ద్దా నేఁడు నమ్మేమి చెప్పేవు
జున్నుగా సిగ్గురేఁచితే జోరునఁ బై జారదా ॥ పల్లవి ॥

నిండుజాణలైనవారు నీతో నవ్వేరుగాక
అండనున్న కన్నెలము అందుకోపేమా
చండిపెట్టి నీవు నేఁడు చల్లలమ్మేవారిఁ దెచ్చి
బండుబండు సేయఁబోతే పలుచనేకాదా ॥ నిన్నుఁ ॥

యిచ్చకమాడేటివారు యియ్యకొనుందురుగాక
అచ్చపుముద్దరాండ్ల మందుకోపేమా
పచ్చిదేరేమాట లాడి పల్లెతావువారిఁ దెచ్చి
ముచ్చిలి చేచాఁచఁబోతే ముదుగులేకావా ॥ నిన్నుఁ ॥

మందెమేళమైనవారే మారువెనఁగేరుగాక
అందపుమానావతుల మందుకోపేమా
చెందితి శ్రీవేంకటేశ చేఁగలమట్టిలో నన్ను
మందలించఁబోతేను మతకమేకాదా ॥ నిన్నుఁ ॥ 205

రేకు 1136 సాళంగనాట

ఎంతకెంత పెంచేవే యెందాఁకాను
కాంతలకుఁ బతులకుఁ గలదేకాదా ॥పల్లవి॥

వొట్టువెట్టుకొంటినంటా వూరకే మాటాడవు
పట్టినదే వ్రతమా పడఁతులకు
మెట్టిపట్టుకొని నీతో మేనవావి నేసుకొని
తిట్టెఁగాక కోపాన సాదించవచ్చెనా ॥ఎంత॥

అడనలిగితినంటా నట్టె శిరసు వంచేవు
ఆడినవే ఆటలా యతివలకు
వేడుక పుట్టవలసి విభుఁడు జూజాన విన్ను—
నోడించెఁగాక నీతో వొరటువాఁడా ॥ఎంత॥

చెల్లుబడిగలదంటా సిగ్గులువదే విప్పుడు
పల్లదమే పగటా భామినులకు
యిల్లిదె శ్రీవేంకటేశుఁ డెనసె నిన్నింతలోనె
వుల్లము చూచెఁగాక వొకరీతి నుండెనా ॥ఎంత॥ 206

పాడి

మంచి ముంజేయీ నాడితే మోచేయీ నాడుఁగాక
మంచితనము లేకుంటే మరిగీనా తాను ॥పల్లవి॥

ఇచ్చకమాడేవారినే ఇందు రమ్మందురుగాక
తుచ్చమాడేవారినేల తొంగిచూతురు
మచ్చిక నేఁ జేయఁగానే మనసిచ్చెఁగాక తాను
వొచ్చెములు దన్నెంచితే వొనగూడీనా ॥మంచి॥

అద్దాలుచెప్పనివారి కట్టి వలతురుగాక
వొడ్డారపువారికేల వొద్దికౌదురు
వెడ్డువెట్టి వేఁడుకోఁగా విడువకున్నాఁడుగాక
యెద్దితనాన నుండితే ఇయ్యకొనీనా ॥మంచి॥

గక్కన మొక్కినవారిఁ గాఁగిట నింతురుగాక
కక్కసపువారినేల కైకొందురు
నిక్కి శ్రీవేంకటేశుఁడు నేఁ గూడఁగాఁ జిక్కెఁగాక
మొక్కలాన నూరకుంటే మోహించీనా ॥మంచి॥ 207

ఆహిరి

అలుగకువే నీవు అందుకెల్ల నాతనితో
చలములేకుండాఁ దెలుసుటగాక ॥పల్లవి॥

వాదికెమాట లాడితే వద్దనఁగవచ్చునా
యీడుజోడు లందులోన యెంచుటగాక
జాడతో నవ్వు నవ్వితే సాదించవచ్చునా
సూడుఁబాడుఁ గాకుండ సోదించుటగాక ॥అలు॥

తప్పకచూచితేనే తమకించవచ్చునా
కప్పి వెంగెములేకుండాఁ గనుటగాక
మప్పిరిఁ జేయివట్టితే మొనచూపవచ్చునా
చొప్పుగా బాసలు సరిచూచుకొంటగాక ॥అలు॥

చిమ్మిరేఁగఁ గూడఁగాను సిగ్గువడవచ్చునా
నిమ్మలాన నేరుపులు నించుటగాక
యిమ్ముల శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలో నిమ్మఁ గలసె
యెమ్మె చూపవచ్చునా యెఱఁగుటగాక ॥అలు॥ 208

మాళవిగౌళ

ఆయ రావే యేడ సుద్ది అందువంక నేమి గద్దు
పాయపువేడుకకాఁడు భయపడేనా ॥ పల్లవి ॥

చేయిమీఁదై చేఁతచేసి సెలవుల నవ్వేఁగాక
యీయెడ నెంతదిట్టినా యెదురాడీనా
కాయకపుటందగాఁడు కతలెల్లాఁ జెప్పేఁగాక
రాయడించి వొద్దనినా రాక మానీనా ॥ ఆయ ॥

తగవుచాలనివాఁడు తలవంచుకొనుఁగాక
జిగి నెంత గాదనినా సిగ్గువడీనా
సొగిసి వేడుకకాఁడు చూరువట్టి వేఁలుఁగాక
వెగటుగా దొబ్బినాను విడువఁబొయ్యీనా ॥ ఆయ ॥

నేరమిపైఁబడ్డవాఁడు నిందా నోర్చుకుండుఁగాక
సారె నెంత జంకించినా చంది మానీనా
సారపుశ్రీవేంకటేశ్వరుఁ డిదె నన్నుఁ గూడె
మీరేమి చెప్పినా మించి పేఁగినా ॥ ఆయ ॥ 209

లలిత

నీవల్ల వచ్చినమేలు నిన్ను సోఁకును
దేవర పీజగడాలు దిద్దవయ్య నీవే ॥ పల్లవి ॥

మచ్చరించి సవతులు మాటలాడదొరకొంటే
నిచ్చలపువెంగేలెల్ల నిన్ను మోచును
కొచ్చి కడకన్నులకు కోపపుటెఱ్ఱ వచ్చితే
కచ్చుపెట్టి నీపైఁ బారి కమ్ముకొనును ॥ నీవ ॥

చిమ్మిరేఁగి ఆపెనాపెఁ జేతులు చాఁచఁబోతే
నెమ్మది నడుమనున్న నిన్ను మోచును
వుమ్మడిపంతాలు వొక్కరొక్క రాడుకొంటేను
పమ్మి అవి దిద్ద నీపాల నుండును ॥ నీవ ॥

మించినయాకాంతలకు మేనులు చెమరించితే
పంచల నాచెమట నీపై నంటును
యెంచఁగ శ్రీవేంకటేశ ఇద్దరినిఁ గూడితివి
కంచపుమోవుల చవి కానవచ్చు నీకును ॥ నీవ ॥ 210

బౌళి

మాఁటలాడవయ్య ఇఁక మగువ నీవు నొక్కటే
ఆఁటదాని కిదే చల్లనారెఁ గోపము ॥ పల్లవి ॥

కాయముపైఁ జేయివేసి కప్పురము నోటికిచ్చి
ఆయము లంటఁగాఁ జల్లనారెఁ గోపము
చాయలు సన్నలుఁ జేసి చవులుగా మోవి ఇచ్చి
ఆయెడ మొక్కఁగాఁ జల్లనారెఁ గోపము ॥ మాఁట ॥

కొప్పు గదుదువ్వి యట్టె కొంగు చేతఁబట్టుకొని
అప్పసము నవ్వఁగాఁ జల్లారెఁ గోపము
రెప్పలెత్తి చూచి చూచి రేసులెల్లా వించఁగాను
అప్పుడట్టె మతిఁ జల్లనారెఁ గోపము ॥ మాఁట ॥

పచ్చిగాఁగఁ గాఁగిలించి పట్టి తమ్ములము వెట్టి
అచ్చు గోరు మోపఁగాఁ జల్లారెఁ గోపము
మచ్చిక శ్రీవేంకటేశ మనసారఁ గూడితివి
అచ్చలము దేరి చల్లనారెఁ గోపము ॥ మాఁట ॥ 211

రేకు 1137 సామంతం

ఇదివో నీదొరతన మింకా నేమి చెప్పేను
సదరమైతి వీయాదేశాణతనాలకును ॥ పల్లవి ॥

చలివాసి యాపె నీతో సారె వెంగేలాడఁగాను
నలిరేఁగి నీవు గదునవ్వఁగాను
చులుకనివాఁడవైతి సుదతులకెల్లాను
మెలఁగి చూడఁగ మందెమేలాలపాలైతివి ॥ ఇది ॥

సందడి మాలో నీతో సన్న లాపె సేయఁగాను
మందలించి నీవు లోనై మన్నిఁచఁగాను
అందరియెంగిలి వైతి వాడికలకు లోనై
కందువరతులలోన కంకి వైతివి ॥ ఇది ॥

గక్క(న?) నిన్నిపు డాపె కాఁగిలించి కూడఁగాను
మిక్కిలి శ్రీవేంకటేశ మెచ్చఁగాను
లక్కవంటివాఁడవైతి లాగుల మాతోఁ గరఁగి
కక్కసించఁగా రొంపిలో కంబమవైతివి ॥ ఇది ॥ 212

చా(ఛా?)యానాట

ఏఁటికి అఁటదానికి నింతగర్వము వలెనా
మేఁటిరతులచేతనే మెప్పించుటగాక ॥ పల్లవి ॥

మాటలాడేపతితోడ మరి పరాకేఁటికే
కాటుకకన్నులఁ జూచి కైకొంటగాక
కూటమికిఁ బెనఁగఁగా గుట్టు చూపనేఁటికే
చాటించి మోవివిందులు చవిరేఁచుటగాక ॥ ఏఁటి ॥

నవ్వునవ్వేపతియెద నాలితన మేఁటికే
రవ్వగాఁ జన్నులనొత్తి రాయుటగాక
పువ్వులు ముడువఁగాను బొమ్మజంకెనేఁటికే
జవ్వనపాయముపొందు జరపుటగాక ॥ఏఁటి॥

కూదే(శ్రీ)వేంకటపతిఁ గొసరఁగనేఁటికే
జాడతో వలపు పైపైఁ జల్లుటగాక
వేడుక నెనసితివి వేగిరములేఁటికే
పాదిపంతము మెరసి పనిగొంటగాక ॥ఏఁటి॥ 213

తోండి

ఏల మేకులు నేసేవు ఇఁదరిఁ జూపి మమ్మ
పాలు వాలే నీరు నీరే పలుకు లేమిటికి ॥పల్లవి॥

కాయకపువావులకాంతలు సరయ్యేరా
చేయిమీఁదై నేసపాలచెలులకును
మాయదారిబీటియెఁ(యెం?)దమావులనేశ్లాను
కాయపుదప్పి దేరుచఁ కాఁగులు నిండీనా ॥ఏల॥

యెరవులసతులెల్ల యీడుజోడు వచ్చేరా
తిరమైనపట్టంపుదేవులకును
అరమరచి చూచిన ఆమనిపచ్చలెల్లాను
వరుస రాసులై కొలవఁగ వచ్చీనా ॥ఏల॥

కన్నవూడిగపువారు కలనేరా కొలమున
నిన్నుఁ గూడినమావంటినెలఁతలతో
యిన్నిటా శ్రీవేంకటేశ యెంచి చూచుకొంటేను
వెన్నెలకువ్వలెల్లా వెలకెక్కీనా ॥ఏల॥ 214

గుజ్జరి

వద్దనేనా నేఁ దన్ను వలపెంత చవియైనా
అద్దుకొని తనకును ఆపెకు నమరునే ॥ పల్లవి ॥

మచ్చికకు వేళ గద్దా మాటలకుఁ గొన గద్దా
పెచ్చు వెరిగీఁగాక ప్రియుఁడు నాతో
ఇచ్చకాలు నేసెనంటా నింతి నిట్టె మెచ్చితేనే
మెచ్చనీవే మాతోనేల మేకులు చెప్పినే ॥ వద్ద ॥

వనువులో వింత గద్దా నవ్వులకు మితి గద్దా
అనువులు చూచీఁగాక అతఁడు నాతో
పెనఁగి పిలిచీనంటా ప్రియురాలిమాట వింటే
విననీవే మాతోనేల వేడుక చెప్పినే ॥ వద్ద ॥

కూటమిలో కొంకు గద్దా కోరికకు మేర గద్దా
యేఁటిదో కాక శ్రీవేంకటేశుఁడు నాతో
యీటువెట్టెనంటా నాకెయింపులకె నను గూడె
కూటమికి నన్నేల గొరబునేసీనే ॥ వద్ద ॥ 215

దేసాళం

ఎందాఁకా వేఁడుకొనేవు యేఁటికయ్యా
అంది పొంది యింకా నిన్ను అటమటించేనా ॥ పల్లవి ॥

అలుకలేఁటికి నీఁక నంతరంగ మొక్కటాయ
బలిమి యేఁటికి నీతోఁ బలికితిని
సొలపులేఁటికి నీసుద్దులు సమ్మతించితి
మలసి యప్పటి నీతో మరికాదనేనా ॥ ఎందాఁ ॥

వట్టిసొలపులేఁటికి వద్దనే వుఁదాన నేను
తిట్టనేల నీమోహము తెలిసితిని
పట్టి కొసరఁగనేల పనులెల్లాఁ జేసే నీకు
మట్టుమీరి యంతలోనే మరి కాదనేనా ॥ ఎందాఁ ॥

జంకించనేఁటికి నీచనవెల్లాఁ జేకొంటి
వుంకువలేఁటికి నీతో నొద్దికైతిని
అంకెల శ్రీవేంకటేశ అన్నిటా నిన్నుఁ గూడితి
మంకు వాసె నీతోను మరి కాదనేనా ॥ ఎందాఁ ॥ 216

లలిత

ఎవ్వరు సాకిరిచెప్పే రిందుకుఁగాఁ దనకు
వువ్విళూ(ళ్లూ?)రఁ దనలోనే వూహించుకొమ్మనవే ॥ పల్లవి ॥

మొగములోపలితేట ముందరనే కానరాఁగా
యెగసక్కెపురమణుఁ డేలబొంకీనే
తగిలి తనవన్నెలు తాఁ జూచుకోరాకుంటే
సొగిసి యద్దమైనానుఁ జూచుకొమ్మనవే ॥ ఎవ్వ ॥

లచ్చనగా నొసలను లత్తుక లంటుకుండఁగా
యిచ్చకములాడి విభుఁ డేలబొంకీనే
తచ్చి తనపై మచ్చము తాఁ జూచుకోరాకుంటే
అచ్చలాన నద్దమైనా నట్టె చూడుమనవే ॥ ఎవ్వ ॥

పెదవిపై మాణికేలు బిగువులువట్టుండఁగా
యెదుట శ్రీవేంకటేశుఁ డేలబొంకీనే
వదనము తాఁ జూడవసముగాకుంటే నద్దము
యిదె చూచుకొమ్మనవే యిట్టె నన్నుఁ గూడెను ॥ ఎవ్వ ॥ 217

రేకు 1138 సౌరాష్ట్రం

ఎఱఁగనంటా నానలేల పెట్టుకొనే వీడ
యెఱఁగేవుగాక ఇఁక నెందువొయ్యేవయ్యా ॥పల్లవి॥

మనసు మర్మమెఱుఁగు మాటలు వాసులెఱుఁగు
తనువు కాఁగిటిలోనితమి యెఱుఁగు(ను?)
పనివడి నీవెంత పరాకుతో నుండినాను
యెనసేవుగాక మమ్ము నెందు వొయ్యేవయ్యా ॥ఎఱఁ॥

వలపు తెగులెఱుఁగు వయసు వాడికెఱఁగు
చెలువపుపంతములు సిగ్గెఱుఁగును
నిలువురాజసముతో నీవెంత వుండినాను
యెలమి మన్నించేవుగా కెందువొయ్యేవయ్యా ॥ఎఱఁ॥

కన్నులు కాంక్ష లెఱుఁగు కందువలు గోళ్లెఱఁగు
సన్నపునవ్వులు మోవి సారె నెఱుఁగు
అన్నిటా శ్రీవేంకటేశ అలమేలుమంగను నేను
యెన్నికఁ గూడితి విఁక నెందువొయ్యేవయ్యా ॥ఎఱఁ॥ 218

పాడి

ఊరకే వుండితే నిన్ను వూరెల్లా నెఱఁగేరు
దూరువచ్చీ సుమ్మీ నీవు దొరపాటివాఁడవు ॥పల్లవి॥

నిలువుఁగస్తూరిపూఁత నీమేన నలఁదుకో
చెలఁగి చీఁకటితప్పు సేసేవాఁడవు
తలఁగక నేమంతులదండలు నిండా వేసుకో
తొలువెన్నముద్దలెల్లా దొంగిలేటివాఁడవు ॥ఊర॥

వడిఁ బైఁడిపచ్చడము వల్లెవాటు వేసుకో
చిడుముడిఁ జీరలు దీసేవాఁడవు
కడు నీవు పొద్దొకసింగారాలు నేసుకో
తొడికి ఆఁటదాని నెత్తుకవచ్చేవాఁడవు ॥ ఊర ॥

మితిలేనిహారములు మెదనిండాఁ గట్టుకో
రతి నలమేల్మంగవురమువాఁడవు
ఇతవై శ్రీవేంకటేశ ఇదె మమ్ము నేలుకో
సతుల వేలసంఖ్యల సంతరించేవాఁడవు ॥ ఊర ॥ 219

బౌళి

పాయపుమదమువట్టి పనులేమి యెఱఁగను
చేయిమీఁదై నీవేమైనాఁ జేసుకోరాదా ॥ పల్లవి ॥

సిగ్గువడ్డనాచిత్తము చెప్పినట్టు నేసీనా
తగ్గి నన్ను మూలమూల దాఁచుఁగాక
యెగ్గువట్టి యేలదూరే వెంతగబ్బి నేనంటా
అగ్గమై నీయిచ్చల నేమైనాఁ జేయరాదా ॥ పాయ ॥

వాసితోఁదినాచలము వసము నాకయ్యీనా
యీసురేఁచి అట్టె బిగియింపించుఁగాక
ఆసలనేల జంకించే వంకెకు నే రానంటా
నేసవెట్టి యేమైనాఁ జేసుకోరాదా ॥ పాయ ॥

అంగపుజవ్వనమద మదఁచితే నడఁగీనా
పొంగుచు నీకాఁగిటిలో బోగించుఁగాక
రంగగు శ్రీవేంకటేశ రతి నలమేల్మంగను
చెంగట నిచ్చఁ బెండ్లి నేసుకోరాదా ॥ పాయ ॥ 220

శ్రీరాగం

నీరచన లింతేశాయ నివ్వెరగేల పడేవు
పౌరకామినులు నిన్నుఁ బంగించితేఁ దప్పా ॥ పల్లవి ॥

కోరి కోరి పిలువఁగ గుట్టెల్లా బయిటఁబడె
సారె సారె నవ్వఁగాను చలివాసెను
మారుకొని మాటాడఁగ మందెమేలమాయ నేఁడు
తేరి చూచి ఆకె నిన్నుఁ దిట్టకుండునా ॥ నీర ॥

చెక్కులు నీవు నొక్కఁగా సిగ్గులెల్లాఁ దొలఁగెను
చక్కఁగ నీవు మెచ్చఁగ చండిపడెను
దక్కి నీ వండనుండఁగ తనకు వెఱపు దీరె
తక్కక పాదాన నిన్నుఁ దాఁకించక మానునా ॥ నీర ॥

నీవు గాఁగిలించుకోఁగా నిండురాజసము గప్పె
కైవసము గాఁగాను కాఁకదేరెను
యీవల నలమేల్మంగ యిట్టె వురమెక్కించఁగ
శ్రీవేంకటేశ నీసేవ సేయవలదా ॥ నీర ॥ 221

ఆహిరి

నే నేమిసేతునే నిచ్చలాన నే నుందాన
ఆనకపుతనసుద్దు లడుగరే మీరు ॥ పల్లవి ॥

చల్లనిచందురుఁడే సారె వేఁడి చల్లితేను
యెల్లవారి కిఁకమరి యేమిసేసేదే
వెల్లవిరి నానవ్వు వెంగెము తనకయితే
పల్లదాన తనకైనభాగ్య మింతేకాక ॥ నేనే ॥

ముడిచేటిపూవులే మొనలై నాఁటితేను
యెడయక యెల్లవారి కేది దెరువే
అదరి నాకనుచూపు లాయములు గాఁడితేను
బడి బడిఁ దాఁ జేసినభాగ్య మింతేకాక ॥ నేనే ॥

చక్కెరవంటిమాటలే సరిఁ జిరుచేఁదైతే
యెక్కడా దంపతులకు నిఁక నేఁటిదే
అక్కరై శ్రీవేంకటేశుఁ డలమేల్మంగను నేను
పక్కనఁ గూడితిఁ దనభాగ్య మింతేకాక ॥ నేనే ॥ 222

రామక్రియ

వద్దు వద్దమ్మా యింతవాదు లాతనితోఁదుత
పొద్దువోనిసుద్దులెల్లా పోగులై నిలిచెను ॥ పల్లవి ॥

కోరికలు దఱచైతే కోపములు దఱచౌను
మారుకొంటే మీఁదమీఁద మంకువట్టును
సారె సారెఁ బతినేల సాదించేవే నీమీఁది-
పేరడివలపు పెక్కుప్రియురాండ్లఁ దెచ్చెను ॥ వద్దు ॥

చెనకులు గడునైతే చిమ్మిరేఁగుఁ దిల్లెల్లా
పెనఁగఁబోతే నట్టే బిరుదెక్కును
కినిసి యీతనినేల కెరలి తిట్టేవే నీపై
మననే పిక్కటిల్లి యీమగువలఁ దెచ్చెను ॥ వద్దు ॥

నయములు మించితేను నగవులు జాలువారు
నియతి నలమేల్మంగ నిన్నుఁ గూడఁగా
దయవెట్టె శ్రీవేంకటోత్తముఁడు యింతేలే సిగ్గు
ప్రియము నీమీఁదిదే యీపేరటాండ్లఁ దెచ్చెను ॥ వద్దు ॥ 223

రేకు 1139 పళవ(వం?)జరం

ఆతఁడు నీచేతఁ జిక్కె నదివో నేఁడూ నీ-
యేతులు యెమ్మెలు మరి యేమిచెప్పే మిఁకను ॥పల్లవి॥

వెన్నెలనవ్వులు నవ్వె వేఁడివేఁడివలపు
చన్నులతుదలనె చవుకళించె వయసు
కన్నులచూపులనె కాఁడిపారె మనసు
యెన్నిలేవు నీసుద్దు లేమిచెప్పే విఁకను ॥ఆతఁ॥

నాలికతుదలనె నానెఁ జుట్టరికము
మేలిమిసరసముల మించె మోముకళలు
గాలపుగోరికొనల కరఁగె మర్మములు
యీలాగుల నీనేరుపు లేమిచెప్పే మిఁకను ॥ఆతఁ॥

పెదవిపైఁ గుఱుతులఁ బెరసెఁ గూటములు
పొదిగొన్నతమకాన పోగులాయ నాసలు
అదన శ్రీవేంకటేశుఁ డలమేలుమంగ నిన్ను-
నిదె కూడె మీ భావము లేమిచెప్పే మిఁకను ॥ఆతఁ॥ 224

గౌళ

ఎప్పుడూ నాభావము నీవెఱిఁగినవాఁడవు
తప్పులెంచ కిట్లానే దయఁజూడుమీ ॥పల్లవి॥

చక్కనినీరూపు చూచి చొక్కివున్నదాన నేను
పక్కన నీవే వన్నుఁ బై కొనుమీ
యిక్కువ నే నంటనంటా యెగ్గువట్టేవుగనక
చిక్కని చన్నులమీఁదఁ జేయివేయుమీ ॥ఎప్ప॥

మాటలు నీ వాడఁగాను మత్తురాలనై వుందాన
 గాఁటపునీపచ్చడము గప్పుమీ నాపై
 కూటమిలోఁ బరాకంటా గుంపించేవుగనక
 నాఁటుకొనఁగా నీవే నన్నుఁ గాఁగిలించుమీ ॥ ఎప్పు ॥

సమరతి నిన్నుఁ గూడి సదమదమైనదాన
 తమకాన మోవి ఇచ్చి దప్పిదీర్చుమీ
 అమరె శ్రీవేంకటేశ అదేమనేవుగనక
 సముకమిచ్చి యేపొద్దూ చనవరిఁ జేయుమీ ॥ ఎప్పు ॥ 225

బౌళి

ఇంతగా నేర్చితివి నీ విన్నియు నిందుకొరకే
 మంతనవ్వులేకా మక్కువకు మందులు ॥ పల్లవి ॥

మించి ఇంతులు వలవ మిక్కిలి నీవాదేటి-
 మంచిమాటలేకావా మచ్చుమేపులు
 పంచల నందరికివి పాయరానిపొందులకు
 కంచపుఁబొత్తులేకావా గాలపువేఁటలు ॥ ఇంత ॥

కొమ్మలననుపులరు(కు?) కొనగోరితాఁకులు
 చిమ్ములేకా విడువనిచేపట్లు
 నెమ్మనములు గరఁగ నిలుచుండి నీవు చూచే-
 వుమ్మడి చూపులేకావా వుంకువధనములు ॥ ఇంత ॥

కూడిన కూటములకు గుఱుతులు రేఁచేవి నీ-
 పీడెపుమోవులేకావా పీడుదోళ్లు
 యీడనే శ్రీవేంకటేశ ఇందరి నేలితి విట్టె
 వేడుకమొక్కులేకావా వెలలేనియాసలు ॥ ఇంత ॥ 226

ముఖారి

ఒకటంటే నొకటనే వూరకే నీవు
వెకలియై నిన్నేమైనా వెంగెములాడెనా ॥పల్లవి॥

పక్కన నీమోవి చూచి పకపక నవ్వె నాపె
యెక్కువ నీమోవికెంపు లేదవనెనా
వెక్కసపునీపై చేయి విసరె నిప్పుడె ఆపె
చొక్కమై నీవు సేసినసుద్దులు దడవెనా ॥ఒక॥

కళదేరేనీమేనికాంతులు వొగడె నాపె
అలరి వున్నాఁడవు నిన్నదేమనెనా
అలసినందుకు పన్నీ రట్టె నీపైఁ జల్లెఁగాక
కలనీసేఁతలు యెఱుకలు సేసుకొనేనా ॥ఒక॥

చిమ్మిరేఁగేనీనెరులు చిక్కులుదీసె నాపె
పమ్మి నిన్ను యిట్టె సిగ్గువడఁజేసేనా
కమ్మి శ్రీవేంకటేశుఁడ కలసె నలమేల్మంగ
కుమ్మరించి నీపై బత్తి కొత్తలుగఁ జేసెనా ॥ఒక॥ 227

కన్నడగౌళ

కల్లగాదు చూడవయ్య కన్నులెదుటనే యిదె
జల్లన మైపులకలజాజులు పైఁటోసెను ॥పల్లవి॥

చెప్పేటినీగుణములు చెవియొగ్గి మాచెలి
కప్పురపునవ్వులనే కానుకవట్టె
వొప్పులుగ నీవిట్టే తనవొద్దికి వచ్చేవంటే
కప్పినతనచన్నులు కప్పముగాఁ బట్టెను ॥కల్ల॥

యివ్వల విడెము నీకు యిట్టె యిమ్మనేనంటే
వువ్విళ్లూరఁ దనమోవి వులుపా వట్టె
దవ్వులనే వలపులు తతి నీపైఁ జల్లేనంటే
సువ్వనఁ జేతిమొక్కులు సూడిదెగాఁ బట్టె ॥కల్ల॥

నెమ్మది నీవు సరుస నిలుచున్నాఁడవంటే
కొమ్మ నీబంగారపుకొంగు వట్టెను
యిమ్ముల శ్రీవేంకటేశ యిదె నీవు గూడఁగాను
పమ్మి నీకాఁగిలి మరి బారచాఁచి పట్టెను ॥కల్ల॥ 228

భైరవి

నిన్నుఁ జూచి నాకైతే నెరవుగా దయవుట్టె
యెన్నిటి కోపుదువు మాయింటికి రావయ్యా ॥పల్లవి॥

చేసన్న నేసి యొకతె చెట్టవట్టి తీసె నిన్ను
ఆసల నొకతె నిన్ను నట్టె నవ్వెను
యీసందుల నీమనసు యిరుమొనసూదాయ
నేసల యిద్దరిచేతఁ జిక్కేఁగా నీతురుము ॥నిన్నుఁ॥

కందువకుఁ దెచ్చొకతె కాఁగిలించుకుండఁగాను
మందలించి వేరొకతె మర్మమంటీని
అంది తాసువంటిదాయ అట్టె నీరతియెల్ల
సందడి నిద్దరిచేత సదమదమైతివి ॥నిన్నుఁ॥

మునుప వేరొకతె నీమోవి గంటిసేయఁగాను
వెనక నొకతె గోరు వీఁపు మోపీని
యెనసితి వే నిన్ను యింతలో శ్రీవేంకటేశ
అనువై ముక్కాలిపీఁట వైతివిగా యిపుడు ॥నిన్ను॥ 229

రేకు 1140 ఆందోళి

ఇన్నిటా జాణవే నీకిది వోజ
యెన్నని సంతోసించేసి కిదివో వోజా ॥ పల్లవి ॥

వచ్చినప్పుడే పతికి వలపు పైఁ బూసితివి
యెచ్చరికగలదాని కిదివో వోజా
లచ్చనలు నించితేను లలి నూరకె వుంటివి
యిచ్చకపుజవరాలి కిదివో వోజా ॥ ఇన్ని ॥

సరసములాడితేనే చనవెల్లా నిచ్చితివి
యెరవులేనిదానికి నిదివో వోజ
తెరవేసినంతలోనే తెలిసి పాదాలొత్తితి -
విరవైనపెండ్లికూఁతు కిదివో వోజా ॥ ఇన్ని ॥

చెంగటికి వచ్చితేనే శ్రీవేంకటేశుఁ గూడితి -
వింగితజ్ఞురాలికి నిదివో వోజ
వుంగిటితమ్ముల మాతఁ దుమియఁబోతే నీవు
యెంగిలికిఁ జేయొగ్గితి విదివో వోజా ॥ ఇన్ని ॥ 230

ఆహిరి

ఇంక నేమిచెప్పేము నీయెమ్మెలు సింగారాలు
చింకచూపులనుఁ జూచి సిగ్గువిడిపించిరి ॥ పల్లవి ॥

అవుఁ గాచుచు పరాకైననిన్ను గొల్లెతలు
చేవదేర వలపులు చిమ్మిరేఁచిరి
వోవలఁ బాలెల్లఁ దాగి వుబ్బి మదించీనని
తావిబుజాల గోరికోఁతలు గోసిరి ॥ ఇంక ॥

అంచెలయమునలోన అట్టె యీఁదులాదేవిన్ను
మించి మానములు చూపి మోహించిరి
పెంచెపువనాలలోన పిల్లఁగోవిపట్టి(ట్టే)నీకు
కంచపుకెమ్మోవు లిచ్చి కళలెల్లా నించిరి ॥ఇంక॥

గచ్చకాయలాదేనిన్నుఁ గాఁగిలించుకొని పట్టి
కొచ్చి కొచ్చి చన్నులనే కూరాడిరి
యిచ్చల శ్రీవేంకటేశ యిటు నన్నుఁ గూడితివి
చెచ్చెర వారెల్ల నీపై నేసవెట్టిరి ॥ఇంక॥ 231

పాడి

ఓపనోప నిందుకెల్లా నోచెలులాల
యేపనులకని పైపై నెచ్చరించే నతని ॥పల్లవి॥

కన్నులు చల్లఁగాఁ జూచి కడుసంతసించేఁగాక
యెన్నిటికని కోపించే నిఁక నాతని
చన్నులమొనల నొత్తి సారెఁ గాఁగిలించేఁగాక
కన్నందుకెలా నెట్లఁ గక్కసించే నాతని ॥ఓప॥

చేతులు నిండా నేను సేవసేసేఁగాక మరి
యేతుల నెట్టు జంకించే నిఁక నాతని
[1]ఆతుమార మోవితేనె లట్టె విందువెట్టేఁగాక
జాతినీతిమాని యెట్టు సాదించే నతని ॥ఓప॥

కాయము నిండాఁ బొంది కరఁగించి కూడేఁగాక
యేయుపాయముల మీరే నిఁక నాతని
యీయెడ శ్రీవేంకటేశుఁ డెనసి నన్ను మన్నించె
చాయల సన్నల నేమి జాగునేసే నాతని ॥ఓప॥ 232

1. ఆతుమార=మనసార.

దేసాళం

మంచితనములు సేసి వంచుకోనేర వతని
 పొంచి మోవి చూపితేనే పొందు నీకు నియ్యఁడా ॥ పల్లవి ॥

పచ్చిసేసి బలిమినే పతినేల పిలిచేవే
 యిచ్చకమాడితే నాతఁ డింటికి రాఁడా
 బచ్చెనఆనలు వెట్టి బాసలేల అడిగేవే
 చెచ్చెర నీవు మొక్కితే చెప్పినట్టు సేయఁడా ॥ మంచి ॥

తలుపు మూసుక యేల తగఁ బతి నాఁగేవే
 వలచితినంటేనే వద్ద నుండఁడా
 మలసి పొలసి యేల మనసు సోదించేవే
 మొలకనవ్వు నవ్వితే ముచ్చటెల్లాఁ జెప్పఁడా ॥ మంచి ॥

చిప్పిల శ్రీవేంకటేశుఁ జెనకి యేల పట్టేవే
 కప్పురవిడె మిచ్చితే కాఁగిలించఁడా
 దప్పిదేర నప్పటిని తమకపడఁగనేలే
 చెప్పినప్రియములకే [1]చేకొనిట్టె కూడఁడా ॥ మంచి ॥ 233

గౌళ

నీవే నేరుతువమ్మ నేఁ డాతని దక్కఁగొన
 యీవల నిందుకే వురమెక్కించె నిన్నతఁడు ॥ పల్లవి ॥

మచ్చరమువిడిచినమానినికి అట్టెకదా
 ముచ్చట తనవిభుఁడు మోహించును
 చెచ్చెర నుపచారమచెప్పినయాపెకుఁగదా
 అచ్చపుమన్ననలెల్లా నఱచేతిలోనివి ॥ నీవే ॥

---

1. చేకొని + ఇట్టె.

పంతములాడనియట్టిపడతికి నిట్టెకదా
సంతతము రమణుఁడు జంటవాయఁడు
చెంతల నెప్పుడు సేవలు సేసినయాపెకుఁగదా
బంతినే ఆతఁ డెప్పుడుఁ బఁపుసేసును ॥ నీవే॥

ఇచ్చకురాలైనయట్టిఇంతికి నీ కిట్టెకదా
వచ్చి శ్రీవేంకటేశుఁడు వలచి కూడె
తచ్చివేసి నీవంటితమిగలాపెకుఁగదా
కచ్చుపెట్టి ఇతఁ డిట్టె కైవశమై వుండును ॥ నీవే॥ 234

తెలుఁగుఁగాంబోది

చెలులాల యీచెలిఁ గాచుకొనుచు
నెలవున నెప్పుడు నే నుండేను ॥ పల్లవి ॥

తప్పక చూచిన తానే తెలుసును
చెప్పకతొల్లే చేరి వలపు
ముప్పిరి నాతనిముందర నిలువదె
యిప్పుడే యీదకు నేతెంచీని ॥ చెలు ॥

యింతిఁ బేరొ్కనిన యిటు దయదలఁచును
అంత బలిమి సేయఁగ వలదు
కాంతలు చేయెత్తి గక్కన మొక్కరే
మంతనమిచ్చీ మనసతి కిపుడు ॥ చెలు ॥

కానికిచ్చితేఁ గలసీ నీకేను
నానెను మనవిన్నప మపుడే
ఆనుక శ్రీవేంకటాధిపు నగరే
యీనెలఁత గలసె నిదివో నేఁడు ॥ చెలు ॥ 235

రేకు 1141 నీలాంబరి

ఎంత భ్రమలఁబెట్టేవే ఇతని నీవు
దొంతులనీయాసలు తోయఁజాలఁడు ॥పల్లవి॥

జిగిఁ జెక్కుచేత నీవు చిరునవ్వు నవ్వఁగానె
మగిడి మగిడి పతి మాఁటలాడీని
మొగము చూచి నీవు ముంచి యాస లియ్యఁగానె
తగిలి నీమాట లిట్టె దాఁటఁజాలఁడు ॥ఎంత॥

పెక్కువిధముల నీవు ప్రియములు చెప్పఁగానె
అక్కరతో రెప్పలువేయక చూచీని
లక్కవలెఁ గరఁచి విలాసాలు నీవు చూపఁగ
వెక్కసపునీపొందు విడువఁగఁజాలఁడు ॥ఎంత॥

వేడుకతోఁడుత నిట్టె విడెము నీ కియ్యఁగానె
కూడి శ్రీవేంకటేశుఁడు గోర నొత్తీని
యేడఁజూచినాను నీవే ఇచ్చకములాడఁగానే
జాడ నురమెక్కించి దిం చఁగఁజాలఁడు ॥ఎంత॥ 236

పాడి

ఎంతసేసితివో ఆపె నేమిటఁగాని నమ్మదో
పంతములుమెరసె నేపనికోకాని ॥పల్లవి॥

పలుమారు వాలుకరెప్పలు వంచి చూచీ నిన్ను
యెలమిఁ గొసరె నాపె యేఁటికోకాని
నెలవుల నవ్వుదేర చేత రొమ్ము దట్టుకొంటా
మలయుచు శిరసూఁచె మరియేలోకాని ॥ఎంత॥

పెదవులు గదలఁగ పేరుకొని గొణఁగుతా
యెదురుగా నిలుచుండె నేఁటికోకాని
మదముదొలఁక నీతో మాటకు మాటాడి నిన్ను
నదనఁ జెయివట్టి తీసె నదేఁటికోకాని ॥ ఎంత ॥

గుట్టుతోడఁ బరతెంచి కుచములు గదలఁగ
ఇట్టె నీవద్దఁ గూచుండె నేఁటికోకాని
ఒట్టిగా శ్రీవేంకటేశ సమరతినిఁ జొక్కించి
నెట్టుకొని నిన్ను మెచ్చె నెపమేదోకాని ॥ ఎంత ॥ 237

లలిత

ఏఁటిమాటలాడేవు యెందాఁకనైనా
వాఁటమై నిన్నుఁ గాదనేవారు లేరంటానా ॥ పల్లవి ॥

చెలుల కిందరికిని సిగ్గే మూలధనము
తలవంచుకొనరాదా తరుణికిని
చలివాసినవాఁడవు సారె నీవు నవ్వితేను
మలసి యిల్లాలికి మారు నవ్వఁదగునా ॥ ఏఁటి ॥

కొమ్మలకునెల్లాను కోపమే సింగారము
బొమ్మల జంకించరాదా పొలఁతికిని
దిమ్మరివాఁడవు నీవు దీకొని సన్నసేసితే
అమ్మరో గరితలకు నాగడాలు దగునా ॥ ఏఁటి ॥

కోమలులకెల్లాను గుట్టే చక్కఁదనము
నేమముతో నుండరాదా నెలఁతకును
ఆముక శ్రీవేంకటేశ అట్టె నీవు గూడితివి
ప్రేమపుపెండ్లికూఁతుకు పెనఁగఁగఁదగునా ॥ ఏఁటి ॥ 238

సౌరాష్ట్రం

ఇంకనేఁటిమాటలు యిట్టె కంటి నీనిజము
వంకలొత్తఁబోతేను కొంకరలయ్యీని ॥పల్లవి॥

యెవ్వతెకస్తూరిబొట్టో ఇదె నీనొసల నంటె
చువ్వన నద్దములోన చూచుకోవయ్యా
నవ్వఁబోతే పెదవిపై నయానఁ గెంపులురేఁగె
యివ్వల చెక్కులపస పిరుమేలా నంటెను ॥ఇంక॥

కుంకుమగుబ్బలపూఁత గురిగా రొమ్మున నించె
సుంకుమోవఁ దలవంచి చూచుకోవయ్యా
పొంకపుచెవులతట్టుపుణుఁగు బుజాలఁ గారె
లంకెల హారములొత్తి లచ్చనలై వున్నవి ॥ఇంక॥

సమరతిచెమటలు చారలై నీమేన నిండె
సుముఖుఁడవై నీవే చూచుకోవయ్యా
అమర శ్రీవేంకటేశ అట్టె నన్నుఁ గూడితివి
జమళి ఇద్దరిచొప్పు సరి నీపైఁ బడెను ॥ఇంక॥ 239

భైరవి

ఏమి వేగిరము నా కింతటిలోనే
దీమసాన నీగుణము తిద్దలేనిదాననా ॥పల్లవి॥

పల్లదపునీమాటకు పదరేటిదాననా
పెల్లున నిన్నింతలోఁ గోపించేదాననా
చెల్లుబడినీచనవు చెల్లించనిదాననా
చల్లఁగా మీవలపు రేఁచఁగలేనిదాననా ॥ఏమి॥

అంతలో నవ్వితే నర్తమడిగేటిదాననా
కాంతుఁడ నీయిచ్చ యెఱఁగనిదాననా
పంతమాడి నిన్నింతలో భ్రమయించేదాననా
మంతనాన నీమన్నన మఱచేటిదాననా ॥ఏమి॥

ప్రియము చెప్పఁగా నీతో బిగిసేటిదాననా
క్రియ యెఱఁగక కరఁగించేదాననా
రయమున శ్రీవేంకటరమణ నన్నుఁ గూడితివి
నయమిచ్చి నీకాఁగిట నాటుకోనిదాననా ॥ఏమి॥ 240

వరాళి

ఎట్టి మొగమాయకాఁడ వేమని చెప్పుదు నిన్ను
తిట్టవచ్చినట్టియాపె దీవించె నిదివో ॥పల్లవి॥

జగడించేనంటా వచ్చి సకియ తప్పకచూచి
మొగమోటమున నీకు మంచి లోనాయ
వొగరునీబాసలు వొప్పగించేనంటా వచ్చి
తగిలి నీమోవితేనె తా నాసపడెను ॥ఎట్టి॥

వడి జంకించేనంటా వచ్చి నీమాఁటలు విని
నడుమంతరాలనే నవ్వె నిపుడు
కడఁగి చేయి చాఁచ వచ్చి గక్కన నీమన్ననకు
యెడమిచ్చి నీకుఁ జేయెత్తి మొక్కెను ॥ఎట్టి॥

కొంగువట్టేనంటా వచ్చి కూరిమి నీప్రియాలకు
కంగు మాని యంతలోనే కాఁగిలించెను
కుంగక శ్రీవేంకటేశ కూడి గోర నూఁదవచ్చి
యెంగిలిమోవిపైఁ గెంపులెల్లా నించుకొనెను ॥ఎట్టి॥ 241

రేకు 1142 రామక్రియ

ఏల సిగ్గువడేవు నే నెఱఁగితే నేమాయ
తాలిమితో నాలోనే దాఁచుకొనే నీఁకను ॥ పల్లవి ॥

పతులు మన్నించినవి పరకాంతలతోడ
అతివలయినవారు ఆడుకొందురు
ఇతవుగాని వప్పుడు యేకతానఁ జేసినట్టి-
రతులరహస్యాలు రవ్వకెక్కె నిపుడు ॥ ఏల ॥

వొంటిఁజేసినట్టితమవుపచారాలు చెలితో
నంటుననుఁ జెప్పి చెప్పి నవ్వుకొందురు
జంటల నప్పటివేళ చవులై నకతలెల్లా
పెంటలఇంతులనోళ్ల పిరివీకు లౌను ॥ ఏల ॥

వలచినవలపులు వడిఁ దమచుట్టాలతో
అలరుచు ముచ్చటగా ననుకొందురు
యెలమి శ్రీవేంకటేశ ఇట్టె నన్నుఁ గూడితివి
తలఁచి అందరికిని తారుకాణలాయను ॥ ఏల ॥ 242

కాంబోది

ఏల వేగిరపడేరు ఇంత చాలదా
వేలు చూపి మెచ్చినదే వేవేలు గాదా ॥ పల్లవి ॥

వనితలు పెక్కు గలవల్లభునితోడుతను
చనవుగలుగుపాటే చాలు నవ్వులు
మనసుగలయుదాఁకా మంతనమబ్బినదాఁకా
వినుకలిమాఁటలే వేవేలు గాదా ॥ ఏల ॥

అన్నిటా నందరితోడా నలసినపతితోడ
చన్నులనొత్తినపాటే చాలు మేలము
విన్నపమందినదాఁకా విచ్చనవిడైనదాఁకా
వెన్నెలబాయిటికొల్పు వేవేలు గాదా ॥ ఏల ॥

సింగారాన నింటికివచ్చిన శ్రీవేంకటేశుతో
సంగడిఁ గూచున్నపాటే చాలుఁ బ్రియాలు
అంగవించి యిట్లా నన్నలమి కూడినదాఁకా
వెంగెములేనిపంతాలు వేవేలు గాదా ॥ ఏల ॥ 243

మాళవిగౌళ

ఆయలేరే యేడ సుద్ది ఆతనికి నిది వన్నె
సేయుమన్నట్టెల్లా నేనే సేసేఁగాక ॥ పల్లవి ॥

అట్టె రమణునికి నంతబాఁతే మామీఁద
పట్టినవ్రతాన నేనే పైకొనేఁగాక
గుట్టు విడువఁ డాతఁడు కోరి మమ్ముఁ గైకొనీనా
వెట్టివలపులదాన వెస నేనే కాక ॥ ఆయ ॥

తావుల పెక్కిండ్లవిందు తలఁచీనా మమ్ము నేఁడు
కావలెననుచు నేనే కదిసేఁగాక
దేవరవంటివాఁడు తెమలీనా తనుఁదానె
హావులు వెదకేదాన వడి నేనే కాక ॥ ఆయ ॥

అమ్మరో శ్రీవేంకటేశు కపురూపమా చెలులు
నెమ్మది మేనదాన నేనే కాక
వుమ్మడిఁ బంతమాడక వూరకుండీనా యీతఁడు
యెమ్మెల యిచ్చకురాల యేడా నేనే కాక ॥ ఆయ ॥ 244

రామక్రియ

అ[1]నేం పెట్టుమనేవు అంతలో నీపై
తానకమై నీ కాపెకుఁ దగునిపుడు ॥ పల్లవి ॥

మిగులాఁ జక్కనిదై నమెలుఁత నొక్కతె నీకు
తగిలించే వచ్చేవా తరి నా వెంట
మగువ నాదోమతెరమంచములో నున్నది
నగనేల అప్పుడుగా నన్ను మెచ్చేది ॥ అనే ॥

నీ కాపెకుఁ బొందుసేసి నిన్ను సంతోసించఁజేసే
వాకిచ్చి మాఁటాడదు వలెనా నీకు
దాకొనీ గుట్టుమానిసి తలుపు ముయ్యుము వేగ
పైకొని యేల కొంకేవు పండీ[2] నియ్యాన ॥ అనే ॥

నెలపై శ్రీవేంకటేశ నే నలమేలుమంగను
యెలయించేనా నీకు నెవ్వరై రేమి
అలరి ఇదివో అంటే అట్టె కాఁగిలించితివి
కలసితి నేనే ఆపెఁగానా యీదను ॥ అనే ॥ 245

వరాళి

వేగిరించే విదియేమి వేవేలుసతు లుండఁగ
నీగుణాలు మంచివౌత నేఁడే చూపవలెనా ॥ పల్లవి ॥

సిగ్గువడి వుండఁగానే చేయివట్టి తీసేవు
దగ్గరివచ్చినవేళ తడవరాదా
నిగ్గుల నించుకవడి నిలిచితేనే వలపు
వెగ్గళించి ఇంతలోనే వెల్లివిరిసీనా ॥ వేగి ॥

1. అన+ఏం. 2. నీ+అన. వింత్రికసంధి

జలకేళి సేయఁగానే సారెఁ జేయిచాఁచేవు
పిలిచినప్పుడే వచ్చి పెనఁగరాదా
వెలయ వించుకవడి వేళగాచుకుందితేమ
యెలమి జవ్వనమద మెదురుదొట్టీనా ॥ వేగి ॥

గుట్టుతోడ నుండఁగానే కూడితి శ్రీవేంకటేశ
పట్టితే నలమేల్మంగఁ బైకొనరాదా
యిట్టె యాపెయిచ్చలో నెనసితే నేమాయ
బెట్టుగా నీపెండ్లి వచ్చి పెళ్ల విడిచున్నదా ॥ వేగి ॥ 246

పాడి

చెప్పినట్టు సేసీఁగాని సిగ్గులువడితేఁ గాదు
పిప్పిగట్ట మోవియాని ప్రియమెల్లాఁ జెప్పుమా ॥ పల్లవి ॥

మంతనాన నుండరాదా మాఁటలాడీ నాపె దానె
బంతి నిందరిలోనైతేఁ బలుక దాపె
చెంతఁ గొలువునెల్లా చేతుల వేఁడుకొనేది
పంతమిచ్చి వోవరిలో పాదాలు వేఁడుకొమ్మా ॥ చెప్పి ॥

మనసు నమ్మించరాదా మగువ నీకు లోనయ్యీ
తనువెంత నిమిరినాఁ దరల దాపె
మునుప నీమోవియాకు ముదితకు నిచ్చేది
వెనక నాపెమో [1]వేకు వెస నందుకొమ్మా ॥ చెప్పి ॥

గుట్టుతో నుండఁగరాదా కూడె నిన్నలమేల్మంగ
వొట్టిరట్టు సేయఁబోతే వోరువదాపె
దిట్ట శ్రీవేంకటేశ తెలవ కుంగరమిచ్చి
మట్టె నీవు తీసుకొని మచ్చికచేసుకొమ్మా ॥ చెప్పి ॥ 247

1. మోవి + ఆకు.

రేకు 1143 దేవగాంధారి

సేసినట్టె వానిఁ జేయనీరే
మాసటీనివంటిమంకువాఁడే ॥ పల్లవి ॥

పట్టఁగఁబట్టఁగఁ బాముతల దొక్కె
యిట్టిపిన్నవాని నేమందమే
తిట్టఁగఁదిట్టఁగఁ దినె వెన్నలెల్ల
బట్టగుత్తుచలపాదివాఁడే ॥ సేసి ॥

కూయఁగఁగూయఁగఁ గోకలు దొంగిలె
వోయమ్మ వీఁడెంత వుద్దండిఁడే
తోయఁగఁదోయఁగ దుండగములు సేసె
చేయిమీఁదయినట్టిసీఁటవాఁడే ॥ సేసి ॥

చెప్పఁగఁజెప్పఁగఁ జేతఁ గొండ యెత్తె
అప్పుడే శ్రీవేంకటాద్రీశుఁడే
కప్పఁగఁగప్పఁగఁ గలనె వింతుల
అప్పఁ దలమేల్మంగాధిపుడే ॥ సేసి ॥ 248

నాదరామక్రియ

ఆతుర(మ?)బంధుగుఁడవు అన్నిటా నాకు
యీతల నున్నాఁడవుగా యెప్పుడైనాను ॥ పల్లవి ॥

తలఁగి నీరాక గోరి దప్పిఁ బొరలేటివేళఁ
గలవుగా యిప్పుడైనాఁ గప్పురమీయ్య
జలజలఁ జెమరించి సదమదమై యుండఁగా
వెలినుండి వచ్చితిగా విసరనైనా ॥ ఆతు ॥

చేరి నిన్నుఁ దలఁచుక చింతతోడ నుండఁగాను
నీరూపు చూపితివిగా నేఁడైనాను
ఆరీతి నిట్టూరుపుల నసురుసురై వుండఁగా
గారవించి [1]స్వస్త పెట్టి కందువ నిల్తువుగా ॥ అతు ॥

నీకుఁగా నెదురుచూచి నివ్వెరగై వుండఁగాను
కైకొని శ్రీవేంకటేశ కలసితివి
యీకడ నలమేల్మంగ నిటు సేవసేయఁగా
మేకొని యిప్పుడు నన్ను మెత్తువుగా నీవు ॥ అతు ॥ 249

శంకరాభరణం

పొంచి యిఁక నెటువలె పొందు సేసేవే
దించరానిపొంతనాలు దేవరే కూర్చెనే ॥ పల్లవి ॥

సొలసి యాతనిదిక్కు చూడవదేమే
నలువంక నాతనిమై నాఁటీనంటానే
మలసి కొంతయినాను మాఁటలాడవే
నిలిచి యేమనినాను నిందమోచునే ॥ పొంచి ॥

ముడువవే శిరసున ముడిపువ్వులూ
కడలేని వవియెకా కంతునమ్ములూ
అడరినదప్పిదేర నధర మీవే
నడుమఁ బలుసోఁకులు నాఁటీనంటానే ॥ పొంచి ॥

శ్రీవేంకటేశ్వరునిఁ జెక్కునొక్కవే
ఆవల నొత్తినరేక లవి రాఁగీనే
కావిరి నలమేలుమంగవుగదవే
కైవశమై కూడితి వెక్కసమయ్యాఁగదవే ॥ పొంచి ॥ 250

1. 'స్వస్త' స్వస్థశబ్దమునకు వ్యావహారికమా?

నట్టనారాయణి

అప్పుడు నమ్మేవు నీవు అన్నిఁ దారుకాణలైతే
ఇప్పుడు నీతో మాకునేఁటికి వాదించను ॥ పల్లవి ॥

నీమోవిపై నించె నాపె నెయ్యమెల్లాను
కామించి నీవేల యెఱఁగవోకాని
దోమటి మాటైతే నిది తోడ దిష్టము
ఆమాట నిజమూఁ గల్లా నాపెనే యడుగుమా ॥ అప్ప ॥

వువిదవలపులు నీవొళ్ల నించెను
అవల నీకేల తెలియదోకాని
వివరించి మాకుఁజూడ వెల్లావిరులు
తవిలి నీకిష్టమైనతరుణి నడుగుమా ॥ అప్ప ॥

ముంచి నీమన్నన వురమున నించెను
అంచెల శ్రీవేంకటేశ అలమేల్మంగ
చంచలమీకూటములు సరివచ్చెను
యెంచఁగ మమ్మేలితివి యింతినే యడుగుమా ॥ అప్ప ॥ 251

శ్రీరాగం

నే నెఱఁగనా యిది నీవు చెప్పవలెనా
తేనెలమాటలాడఁగ దేవరవు గావా ॥ పల్లవి ॥

యిద్దరము నొక్కచో నీ వేమనినా నేమాయ
చద్దివేఁడిరతులలో సరసాలింతే
అద్దుక యేల లోఁగేవు అనలేల పెట్టేవు
తిద్దుక మాఁటలాడఁగ దేవరవు గావా ॥ నేనె ॥

నీవు నేను భేదమా నేర మిందులోన నేది
భావపుమందెమేళాలపలుకు లింతే
సేవలెల్ల సేసేవు చెక్కులేల నొక్కేవు
తీవరించి మాటలాడ దేవరవు గావా ॥ నేనె ॥

[1]మనకేలెగ్గలమేలుమంగను నన్నేలితివి
చనవులతిప్పెల్లా సలిగె లింతే
చెనకి యేల మొక్కేవు శ్రీవేంకటేశ్వర నీవు
దినము నీ మాటలాడ దేవరవు గావా ॥ నేనె ॥ 252

తెలుఁగుఁగాంబోది

ఇందాఁకా నెఱఁగనైతి నీకఁ గపటము లేదు
చెంది యిట్టె నాతోడఁ జెప్పవయ్య మాఁటలు ॥ పల్లవి ॥

మంతనానకు రాఁగాను మనసెల్లా నొక్కటాయ
పంతము నీ వియ్యఁగాను పానెఁ గోపము
అంతరంగము చెప్పఁగా ననుమాన మిఁక నెంచ
రంతులు సేయక యిట్టె రావయ్య యింటికి ॥ ఇందాఁ ॥

సరసము నీ వాడఁగా చల్లనాయ నామేను
సరుసఁ గూచుండగాఁను సమ్మతించితి
యెరవులేక నవ్వఁగా నిరవాయఁ గూరిములు
బిరుదులెల్లాఁ గంటిఁ బెట్టవయ్య విడెము ॥ ఇందాఁ ॥

గక్కన నీవు గూడఁగా కాఁతాళము లణఁగె
మిక్కిలి మన్నించఁగాను మెచ్చితి నేను
అక్కున శ్రీవేంకటేశ అలమేలుమంగను నేను
వొక్కటై కూడితి విట్టె వుండవయ్య వొద్దను ॥ ఇందాఁ ॥ 253

1. మనకు+ఏల+ఎగ్గు+అలమేలుమంగను.

రేకు 1144 ముఖారి

చేరి చనవులే నీవు చెల్లించవయ్యా
వలవనివాసు లింక వద్దు నీకు నయ్యా ॥ పల్లవి ॥

కాంతలకుఁ బతులతో గబ్బితనమే వన్నె
కొంతపుఁజూపుతోడికోపమే వన్నె
వంతుకెక్కెఁగుట్టుతోడిమంకుఁదనమే వన్నె
ఇంతలో మీకు నెగ్గు లెంచనేఁటికయ్యా ॥ చేరి ॥

వెలలేనికొసరులవెంగెపుమాటలే వన్నె
చలివాసినట్టిరాజసములే వన్నె
అలమిపట్టినవేళ నానలుపెట్టుటే వన్నె
యెలమి నాపెకు నీకు నేఁటిచలమయ్యా ॥ చేరి ॥

వొనగూడివున్నవేళ వుద్దండములే వన్నె
చనవులసరసపుఁబంకెనే వన్నె
యెనసి శ్రీవేంకటేశ యీపె నీకిదే వన్నె
యెనలేనితరితీపు లేఁటి కింకా నయ్యా ॥ చేరి ॥ 254

నాదరామక్రియ

ఎఱఁగనివానివలె యేలడిగే విటు నన్ను-
నెఱవుగా నింతసేసి నీవే యెఱఁగవా ॥ పల్లవి ॥

చెంగట నీవు నాకుఁ జేయిసన్న సేయఁగాను
పొంగి చెమరించితి నప్పుడుగాదా
ముంగిటనీచూపు నాపై ముంచి ముంచి చల్లఁగాను
అంగపుసొమ్ములు బిగువైనది యెఱఁగవా ॥ ఎఱఁ ॥

మలసి నీవు నాతో మాఁటలు గడునాడఁగా
మొలు(లి?)నూలు జారెను నీముందరఁగాదా
వలపులు చల్లి నీవు వాడికెనవ్వు నవ్వఁగా
పులకలు జాజుకొని పొదలె నెఱఁగవా ॥ ఎఱఁ ॥

గక్కన నీవు నన్నుఁ గాఁగిలించి కూడఁగాను
నెక్కొనెఁ గెంపులు మోవి నీవల్లఁగాదా
అక్కఁడ శ్రీవేంకటాద్రిగోవిందరాఁవు
మిక్కిలిరతులలో నీమేలు నీ వెఱఁగవా ॥ ఎఱఁ ॥ 255

సామంతం

ఎటువంటితగవరి వేమోయి నీవు
ఇటువంటివాఁడవా యేమోయి నీవు ॥ పల్లవి ॥

మారుకొని యాపె సారె మాటలెల్ల నాడఁగాను
వూరకుండుమనేవు యేమోయి నన్ను
చేరి యాపె కమ్మటిని చేతులు చాఁచఁగాను
యీరీతి నన్నే పట్టేవు ఇదేమోయి నీవు ॥ ఎటు ॥

వుదుటున రేఁగి యాపె వొట్టులెల్లాఁ బెట్టఁగాను
ఇదె నా కడ్డాలువచ్చే వేమోయి నీవు
పదరి యాపె పూవుబంతిఁ గొనివేయఁగాను
యెదిగి నీమేనొడ్డే వేమోయి నీవు ॥ ఎటు ॥

పన్ని యాపె నా మీఁద పంతమెల్లాఁ జూపఁగాను
ఇన్ని నీపైఁ దీసుకొనే వేమోయి నీవు
వన్నెల శ్రీవేఁకటేశ వాకిట నాపె వుండఁగా
యెన్న నన్ను లోనఁ గూడే వేమోయి నీవు ॥ ఎటు ॥ 256

వరాళి

నీ వెఱఁగవా ఇది నెరజాణవు
  యీవల మాతో నీవే యెందాఁకాఁ జెప్పేవు ॥ పల్లవి ॥

పువ్వులఁ గొని వేసేది పుప్పొడి పైఁ జల్లేది
  జవ్వనపుసతులకు సాజమే యది
  నవ్వ నేసుకొంటేనే నాను వలపులెల్ల
  చివ్వనఁ గోపించుకొంటే చేరుఁ గూళతనము ॥ నీవె ॥

మక్కువలు చూపేది మనసు సోదించేది
  చక్కనికాంతలకును సాజమే యది
  దక్కి లోనై వుండితేనే తతిగొనుఁ గూటములు
  మిక్కిలి పెనఁగఁబోతే మించు నెడ్డతనము ॥ నీవె ॥

కరుణించి చూచేది కాఁగిలించి కూడేది
  సరసపుటింతులకు సాజమే యది
  నిరతి శ్రీవేంకటేశ నీకు నివే యింపులౌను
  వరుస నిటు గాకుంటే వచ్చు మంకుఁదనము ॥ నీవె ॥ 257

బౌళి

అన్నియుఁ జూతురుగాని యట్టె వుండరే
  సన్న లాతఁ డెఱుఁగు వేసారకురే ॥ పల్లవి ॥

నీతులుగాఁ బోహణించి నే విన్నవించేది
  ఆతఁడే యెఱుఁగునే అంగనలాల
  రాతిరిఁబగలు నాడ రచ్చ లెంత నేసినాను
  ఆతుమ యిక్కడ నుండు నాతనికిని ॥ అన్ని ॥

యీడ నేఁ గానుక మీచే నిచ్చి పంపేదెల్లాను
ఆడ నాతనిచే నున్న దతివలాల
చేడెలు పదివేగురు సేవలు సేసినాను
వేడుకెల్లా నామీఁదిదే విభునికిని ॥ అన్ని ॥

కదిసి శ్రీవేంకటేశుకడకుఁ బోయేమనఁగ
అదె యీతఁడే వచ్చెనే అక్కలాల
[1]అద(ద?) నెఱిఁగి కలసె నందరికంటె నాపై-
నెదుగా వలపుగద్దే యీతనికిని ॥ అన్ని ॥ 258

కన్నడగౌళ

ఇంతి యదె నీ విదె యేమనేము నేమెల్లా
చింతలెల్లాఁ బాసెను నీచిత్త మింతే యిఁకను ॥ పల్లవి ॥

తలఁపెల్లాఁ దమకమే తనువెల్లాఁ జెమటలే
నెలఁత కెంతమోహమో నీమీఁదను
పిలిచినప్పుడు రాక బిగిసి యిప్పుడు వచ్చి
చెలరేఁగి నవ్వేవు నీచిత్తమింతే యిఁకను ॥ ఇంతి ॥

చూపులెల్లా నివ్వెరగే సుద్దులెల్లా నీకతలే
యీపడఁతి కెంతాసో యిటు నీమీఁద
రేపకాడ రచ్చసేసి రేతిరి యీపె దగ్గరి
చేపట్టితి వింతలో నీచిత్తమింతే యిఁకను ॥ ఇంతి ॥

చెక్కులెల్లాఁ బులకలే నెలవులెల్లా సిగ్గులే
అక్కరెంతో కాఁగిటిలో నాపె నీమీఁద
గక్కన శ్రీవేంకటేశ కలసితివి కాంతను
చిక్కనాయ నసుపు నీచిత్తమింతే యిఁకను ॥ ఇంతి ॥ 259

1. ప్రాసభంగము.

రేకు 1145 సాళంగనాట

మీటితివిగదవమ్మ మెచ్చితిమి నీసుద్దులు
అటుడిఁబెట్టకువమ్మ అలమేలుమంగా ॥ పల్లవి ॥

పాయపువిభుఁడు తన్నుఁ బట్టి పెనఁగఁజూచితే
చాయకు వచ్చినదే సరసాలు
చేయిచాఁచి మీఁదమీఁద చెక్కునొక్కి వేఁడుకొంటే
రాయడి కోర్చినదే రసికురాలు ॥ మీటి ॥

సంగతిగా మాటలాడి సన్నలుసేసితేను
అంగము లంటినదే అధికురాలు
చెంగటఁ గన్నులెదుటఁ జేసినచేఁతలకెల్లా
కంగువెట్టుకోనిదే ఘనురాలు ॥ మీటి ॥

యిత్తలఁ జేతికిలోనై యెంతచన విచ్చినాను
తత్తరించకుండినదే [1] దారకురాలు
బత్తితో శ్రీవేంకటాద్రిపతి నిన్ను నిదె కూడె
కొత్తగా నీవంటిదే కోవిదురాలు ॥ మీటి ॥ 260

హిజ్జిజి

చెంగలించె నీమొగము జిగి నాపె దగ్గరితే
సంగడి నీకపుడెంత సంతోసమో ॥ పల్లవి ॥

సోగచూపులనుఁ జూచి సుద్దులాపెడుగఁగాను
ఆగతి నీకపుడెంత ఆనందమో
చేఁగదేర మాఁటలాడి చెక్కులంట్టె నొక్కఁగాను
బాసుగ నీకపుడెంత పరిణామమాయనో ॥ చెంగ ॥

---

1. 'దారకురాలు' ధారకురాలు=శాంతి గలది కావచ్చు.

కొనగోరు సోఁకఁగ నీకొప్పు ఆపె దువ్వఁగాను
[1]ఘనమైననీ కపుడెంత కళరేఁగెనో
తవియ నీతొడమీఁద తాఁ దొడవేయఁగాను
మనసు నీ కపుడెంత మర్మము దాఁకెనో ॥ చెంగ ॥

గక్కన నలమేల్మంగ కాఁగిలించుకొనఁగాను
తక్కక నీ కపుడెంత తమ్మివుట్టెనో
అక్కన శ్రీవేంకటేశ ఆపె విన్నపై కూడఁగా
పక్కన నీ కపుడెంత పరవశమందెనో ॥ చెంగ ॥ 261

శుద్ధవసంతం

దొరవై ననీతోడిపొందులు యెట్టయినా వచ్చు
మరకుండఁగరాదు మరగారాదు ॥ పల్లవి ॥

యెంగిలినోర మాట యెటువలె నాడేను
సంగడిఁ బలుకనంటా సారె దూరేవు
రంగగువాఁడిచూపు లూఁక ని న్నెట్టు నాఁటింతు
అంగవించి శిరసెత్తనని కొసరేవు ॥ దొర ॥

చెమటచేతులను నీసేవ లెట్టు సేసేను
తమి విడెమియ్యనంటాఁ దత్తరించేవు
జమళిపాదాలు దాఁక సరినెట్టు గూచుండేను
అమర నీవద్దికి రానని సొలసేవు ॥ దొర ॥

కుప్పెలవంటిచన్నులఁ గుచ్చి ని న్నెట్టొత్తేను
అప్పుడే కాఁగిలించనైతి ననేవు
అప్పఁడ శ్రీవేంకటేశ అలమేలుమంగను నేను
యిప్పుడే కూడితి వింకా నేమని కోరేవు ॥ దొర ॥ 262

1. 'ఘనమైననీకు' అని అమహద్వాచకవిశేషణముతో మహద్వాచకవిశేష్యానికి సమాసమా? లేక, ఘనమైనవాఁడవు వలెనా?

శంకరాభరణం

ఇంగిత మెఱఁగలేవా యింతజాణవు
వుంగిటిగా నాపెనేల వొరసేవు నీవు ॥ పల్లవి ॥

నగవె ననుపు నయమె ప్రియము
తెగువే తెలివి దినదినమూ
మగువనుఁ జూడరాదా మాటాడ సిగ్గువడీని
అగడునేసి యేల అడిగేవు నీవు ॥ ఇంగి ॥

పిలుపే నిలుపు పెనఁగుటే తగులు
చలిమే బలిమి సారెసారెకూ
కలదు యీచెలియందే; గక్కన గుట్టుతోనుంటే
సొలసి యాపెతోనేల సోదించేవు నీవు ॥ ఇంగి ॥

మరులే మచ్చికలూ మానమే మోనము
కరఁగులే యితవులు కలకాలమూ
మరలి నిన్నలమేల్మంగ శ్రీవేంకటేశుఁడ
యిరవై సొలసె నీ వింకానేల సొలసేవు ॥ ఇంగి ॥ 263

ఛాయానాట

ఇంతవాఁడవు గాకుంటే యెనతురా గోపికలు
చెంతకురాకతొలుతే చెలఁగె నామొకము ॥ పల్లవి ॥

పిలువకతొలుతే ప్రియముతో వచ్చితివి
తలఁచుకొంటివా నీతప్పనివాస
నిలిచినంతటిలోనె నిండాఁ జెమరించితివి
కలయకతొలుతనె కరఁగె నామనసు ॥ ఇంత ॥

అడుగకతొలుతే ఆనతిచ్చితి వీపవి
పెదరేఁచె నావలపు బెట్టుగా నీకు
తడయకతొలుతే దక్కితివి నీవు నాకు
బడిబడి నీకృప ఫలమందెనా ॥ ఇంత ॥

కానికయీకతొలుతే కాఁగిటఁ గూడితి నన్ను
తానకపునీయాస దైలువారెనా
ఆనుక శ్రీవేంకటేశ అలమేల్మంగను నేను
నానారతులు తొల్లె నాటివుందెనా ॥ ఇంత ॥ 264

నాగవరాళి

ఏమి సేసునో నిన్ను యింకా నాపె
ప్రేమ నాపైఁ జేసేవంటాఁ బెనఁగీనాపె ॥ పల్లవి ॥

మలసి నీతో నేను మాఁటలాడితినంటా
చలము సాదించి నిన్ను జంకించీ నాపె
నలిరేఁగి నీవప్పటి నవ్వులు నవ్వితివంటా
వెలుచుఁబంతములెల్లాఁ బెంచీ నాపె ॥ ఏమి ॥

చేతులెత్తి నే నీకు సిగ్గున మొక్కితినంటా
కాతరించి సారె నిన్నుఁ గసరీ నాపె
ఆతుమెల్లా నీవు నాతో నట్టె చెప్పితివంటా
యేతువలెత్తి నీమీఁద యెమ్మెచూపీ నాపె ॥ ఏమి ॥

యేకతాన నీతో నే నెనసివుందాననంటా
యీకడ నీవురమెక్కె నింతలో నాపె
చేకొని కూడితి విట్టె శ్రీవేంకటేశ్వర నీవు
దాకొనె నలమేల్మంగ తానే యాపె ॥ ఏమి ॥ 265

రేకు 1146 గుండక్రియ

ఇంకనేల తమకించే నిందుకు నేను
సంకెలెల్లాఁ దీరెఁ జనవరి నేను ॥ పల్లవి ॥

వాములుగా వలపులు వలసినవారి కిచ్చి
నా మొగము చూడఁగానే నవ్వితి నేను
చేముంచె నీచేఁతలు చేరె నీవుద్దండములు
యేమని వుత్తరమిచ్చే నియ్యకొంటి నేను ॥ ఇంక ॥

వుమ్మడి నీ వొక్కఁడవే వూరెల్లాఁ దిరిగివచ్చి
నమ్మికె నీ వియ్యఁగానే నవ్వితి నేను
కమ్మకొనెఁ జెమటలు కానవచ్చె గుఱుతులు
కమ్మటి నిన్ననలేక కానిమ్మంటి నేను ॥ ఇంక ॥

అన్నిటా జాణతనాల నాయములెల్లాఁ గరఁగి
నన్ను నిట్టె కూడఁగాను నవ్వితి నేను
నిన్ను శ్రీవేంకటేశుఁడ నే నలమేలుమంగను
సన్నలఁ గలసి మోవి చవిగొంటి నేను ॥ ఇంక ॥ 266

మాళవి

ఏమి తగవులు చెప్పే మింకా మీకు
ఆముకొన్నవలపుల కవియెల్లా దొడ్డా ॥ పల్లవి ॥

తలఁపునిలుపలేనితమకముగలయట్టి-
చెలి నిన్నెంత సేసినాఁ జెల్లునయ్యా
బలిమిఁ బట్టుక నిన్ను పదఁతులు చూడఁగానే
అలమో వెంగిలిసేసే దదియేమి దొడ్డా ॥ ఏమి ॥

ఆయములు గరఁగి కాయము మదించినసతి
చేయిమీఁదై చెనకఁగఁ జెల్లునయ్యా
దాయమువచ్చినవేళ దాఁచరానిచోట్ల
యీయెడ గుఱుతుసేసు టదియేమి దొడ్డా ॥ఏమి॥

అందుక నీపురమెక్కినట్టియలమేలుమంగ
చెంది నిన్నెంత గూడినాఁ జెల్లునయ్యా
అందపుశ్రీవేంకటేశ అట్టె పాదాలు చాఁచుక
యెందుకునైనా నవ్వే దిదియేమి దొడ్డా ॥ఏమి॥ 267

దేసాళం

తిట్టినా వెఱవ వెంతదిట్టతనమే
గుట్టు విడిచితి వెంతగొంటవైతివే ॥పల్లవి॥

నావద్దనున్నపతితో నవ్వులు నవ్వేవు నీవు
చేవదేర నీకెంత చెల్లుబడే
కావికన్నులఁ నాతని గమ్మటి నాఁటఁ జూచేవు
తావికొని యెంతగబ్బితనమే నీది ॥తిట్టి॥

పొత్తుల మాయిద్దరికి పోరచి వెట్టవచ్చేవు
యిత్తల నీపెద్దరిక మెంతగలదే
సత్తుగాఁ బైకొసరులు జాణతనాలూ నాడేవు
కొత్తగాఁ బోతర మింత కూడఁబెట్టుకొంటివా ॥తిట్టి॥

నన్నిట్టె కూడినవాని నయగారాలఁ బెట్టేవు
కన్నె వోయమ్మ యెంతగామిడివే
ఇన్నిటా శ్రీవేంకటేశు నెలయించి చెనకేవు
సన్నల చాయలనే సవతివైతివా ॥తిట్టి॥ 268

సామవరాళి

వింటిమి కంటిమి నాఁడే వీనులఁ గన్నులను
సొంటులు సోదించవద్దు జొబ్బిలీఁ జెమటలు ॥ పల్లవి ॥

చొప్పులెత్తి పలుమారుఁ జూచితి నన్నియు నిట్టె
కప్పవద్దు నీచేఁతలు కల్లలు గావు
[1]వుప్పటించెననేవు నిన్నూరక నే నేమనినా
చెప్పవద్దు నీసుద్దులు చెల్లుబడులాయను ॥ వింటి ॥

బట్టబయటఁ బడెను పట్టితి మి మ్మిద్దరిని
గుట్టుసేయ నిఁక వద్దు గురుతు లివే
బెట్టుగా మోవికెంపులు బెల్లెత్తి నేఁ జూపితి
ముట్టవద్దు నన్ను నీవు మునివేళ్లు చాఁచి ॥ వింటి ॥

దివ్వెవెలుఁగుననే తేటపడె నీకూటమి
నవ్వవద్దు నీ వంతేసి నయగారాల
రవ్వగా శ్రీవేంకటేశ రతి నిన్నుఁ జేసితిని
దువ్వవద్దు నాకొప్పు దొరకె వేడుకలు ॥ వింటి ॥ 269

సౌరాష్ట్రం

సతులగబ్బితనాలే చవులు గావా
ఇతవులే సుమ్మీ నీకు నెరవులు గావు ॥ పల్లవి ॥

మనసు నీపైఁబెట్టి మాటల నెంతదూరినా
చనవుగాఁ జేకొనుమీ చలము గాదు
పెనఁగ నా పెచను మొనలు నిన్ను నాటితే
కినియకుమీ నీపై కేరడము గాదు ॥ సతు ॥

1. ఉప్పటించెను+అని+అనేవు.

యెదుటనే నిలుచుండి యెంత నిన్నుఁ గొసరినా
అది నీపై మేలు సుమ్మీ అలుక గాదు
పెదవుల మాటాడఁగా పెనుఁదిట్లు వెళ్లితే
పదరకుమీ నీతో పంత మిది గాదు ॥ సతు ॥

కడుసరసమాడుతాఁ గరము నీపైఁ జాఁచితే
విడువనిపొందుసుమ్మీ వెగటు గాదు
అదరి శ్రీవేంకటేశ అతివఁ గూడి నవ్వితే
వెడమాట లాడకుమీ వెంగె మిదిగాదు ॥ సతు ॥ 270

శుద్ధవసంతం

ఇటువంటికొత్తలు నే నెఱఁగమమ్మ
చిటుకుమనినంతనే చిమ్మిరేఁగేవు ॥ పల్లవి ॥

మంచిమాఁటాడేపతిని మలసి తిట్టె ననేవు
యెంచరానిరాఁగతన మేల సేసేవే
పొంచి పువ్వుల వేసితే బొప్పిగట్టె మేననేవు
నించి యాతఁ డందుకేపో నివ్వెరగు నందెను ॥ ఇటు ॥

పచ్చడము గప్పితేనే బలిమిసేసె ననేవు
అచ్చలాన నీ వెంతగయ్యాళివే నేఁడు
పచ్చిమోవి యానఁగాను పగసాదించీ ననేవు
కచ్చుపెట్టి యివియెల్ల గామిడితనములా ॥ ఇటు ॥

యేకతానకుఁ దీసితే యీడిచెను నిన్ననేవు
పైకొని యెంతటినేరుపరివే నీవు
యీకడ శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలోనె నిన్నుఁ గూడె
మేకొని యిందుకే నేము మెచ్చితిమే నిన్నును ॥ ఇటు ॥ 271

రేకు 1147 కేదారగౌళ

అదియు నీభాగ్యము అవధరింతువుగాక
వెదకివచ్చేటివారే వేగినంతాను ॥ పల్లవి ॥

కాతరించి నీమోము గంటేఁజాలుఁగాని
చేతులు చాఁచేవారే చెలులెల్లాను
ఆతలనీతల నీవు అందకు వచ్చితేఁజాలు
యేతుల నవ్వేవారే యేడనైనాను ॥ అది ॥

మక్కువ నోరుదెరచి మాట నీ వాడితేఁజాలు
గక్కనఁ దిట్టేవారే కాంతలెల్లాను
చక్కనినీ వేపాటి సమ్మతించినాఁజాలు
యిక్కువ లంటేవారే యెవ్వరైనాను ॥ అది ॥

వలపులు చల్లుచు నీవు వావులు చెప్పితేఁజాలు
అలరి పెండ్లాడేవారే అంగనలెల్లా
యెలమి శ్రీవేంకటేశ యిటు నన్నుఁ గూడితివి
కలసేమనేవారే యేకాలమైనాను ॥ అది ॥ 272

మధ్యమావతి

ఏఁటికిఁ దమకించే వేల పెట్టే వానలెల్లా
నీటుతోనే వుండరాదా నిజమయ్యీఁగాని ॥ పల్లవి ॥

యిందరిలో రంతులేల యింటికి విచ్చేయరాదా
చెంది నీతో నొకమాట చెప్పేఁగాని
విందువలె నాచేతివిడె మందుకోరాదా
కందువ మీఁదటిసుద్ది గనేవుగాని ॥ ఏఁటి ॥

పాసివుండక పానుపుపైఁ బవళించరాదా
రాసికెక్క నీచిత్తము రప్పించేఁగాని
పోసరించి నామోవిపొత్తు గలయఁగరాదా
ఆసల నీపనికి సహాయమయ్యేఁగాని ॥ఏఁటి॥

పక్కన నిట్టె నీపచ్చడము గప్పరాదా
నిక్కము నానేరుపులు నెరపేఁగాని
యిక్కడ శ్రీవేంకటేశ యెనసితి మిద్దరము
చెక్కునొక్కనియ్యరాదా నేసపెట్టేఁగాని ॥ఏఁటి॥ 273

హిందోళవసంతం

మాతోడిగొడవేల మాపుదాఁకాను
యేతులకు వెంటవచ్చే విది యేమోకాక ॥పల్లవి॥

సింగారించఁగానే ఆపెచేతికి లోనైతివి
వుంగరపువేలిగోరి కొరవైతివి
కంగినటిట్లకెల్ల కణఁజమైతివి
పంగెనమానిసి వింక పనికివచ్చేవా ॥మాతో॥

కమ్మటి నాపెమోవికిఁ గంచమవైతివి
దొమ్మిచూపులబందెకు దొడ్డివైతివి
పమ్మిననవ్వులకెల్లా పడిగమవైతివి
వుమ్మడివాఁడవు నీకు నున్నదా స్వతంత్రము ॥మాతో॥

కలికిరతులకెల్లా గద్దెవు నీవైతివి
వలపులపంటకెల్ల వామివైతివి
బలిమి శ్రీవేంకటేశ పైకొని నన్నేలితివి
వలరాచకయ్యాన నీవంక వేసటున్నదా ॥మాతో॥ 274

ఛాయానాట

ఇదివో నీపెద్దరిక మెంతని విన్నవించేము
కదిసి కదిసి జాతిగవి వైతివి ॥ పల్లవి ॥

ఆపెకును నీకెకును ఆసలు నీ విచ్చియిచ్చి
చేపట్టి చేరవచ్చితే సిగ్గువడేవు
కోపుల నిరువంకలా కొనగోళ్లు మేననంటి
యేపున నడిగితేను యెమ్మె చెప్పేవు ॥ ఇది ॥

యిద్దరినడుమ నీవు యేకతానఁ బవ్వళించి
వుద్దండాలు సేసితేను వొద్దుకొనేవు
చద్దికి వేఁదికి వారు చన్నుల నిన్నొత్తితేను
వొద్దిచెలులసాకిరు లూరకె పెట్టేవు ॥ ఇది ॥

శ్రీసతి[1] భూసతిని చేసూటిఁ గూడికూడి
నేసలు నీపైఁబెట్టితే చెలరేఁగేవు
ఆసల శ్రీవేంకటేశ అందరుదేవుళ్లతోడ
తాసువలెఁ దులఁదూఁగి దయిలువారేవు ॥ ఇది ॥ 275

ఆహిరినాట

ఏఁటిదో నీమతకము యెఱఁగ నేను
నోటినీయానలకు వీనులు మూసీఁ దాను ॥ పల్లవి ॥

యేతలఁపు దెలిసెనో యెచ్చుకుందు గలిగెనో
నాతో నీవు మాఁటాడఁగ నవ్వీ నాపె
కాతరాన నీవు నాకు కదు(దుఁ?)గిందుపడి యిట్టె
చేతులు చాఁచఁగాను సిగ్గువడీఁ దాను ॥ ఏఁటి ॥

1. 'భూసతియు' అని అర్థము కావచ్చు.

యేకడ దెచ్చితివో యెందరి భ్రమయింతువో
నాకు విదెమియ్యఁగాను నవ్వీ నాపె
జోకకు నాసింగారాలు చూచి చూచి సారెకు
దాకొని నీవు మెచ్చఁగ తలవూఁచీఁ దాను ॥ఏఁటి॥

యేపున నింతకుముందే యెవ్వతెఁ బెండ్లాడితివో
నాపై నేసవెట్టఁగ నవ్వీ నాపె
రాపుగ శ్రీవేంకటేశ రతి నన్నుఁ గూడితివి
చాపలాన నింతలోనే సంతసించీఁ దాను ॥ఏఁటి॥ 276

రేకు 1148 సామవరాళి

ఆఁటది గూళయైతే నందేమి చెప్పేము నేము
వాటముగ నీవైన వద్దనవద్దా ॥పల్లవి॥

వూని యేకతాన నీవొద్ద నేఁ గాచుకుండఁగా
కానుకె(క?)లిచ్చి తగిలీఁ గదిసి తాను
మానక నీతో నేను మంతనములాడఁగాను
ఆనుక యెంగిలిమాట లాడనేల తాను ॥ఆఁట॥

పడఁతినై నే నీకు బాగాలందియ్యఁగాను
యెడ నాకుమడిచిచ్చీ యేఁటికిఁ దాను
జడిగొని నీతో నేను సరసములాడఁగాను
కదఁగి పయ్యదకొంగు కప్పనేల తాను ॥ఆఁట॥

గద్దించి ఇంతలో నేను కాఁగిలించుకుండఁగాను
చద్దివేఁడివలపేల చల్లీఁ దాను
ఇద్దరము శ్రీవేంకటేశ పోఁదై(పొందై?) కూడఁగాను
బద్దులకునేల వొడఁబరచీఁ దాను ॥ఆఁట॥ 277

పాడి

ఒద్దు వొద్దు చాలుఁ జాలు నోపదయ్యా
 ఇద్దరితమకముల నీఁక యెంతయౌనో ॥ పల్లవి ॥

కొమ్మ నీతో నవ్వఁగాను కొప్పున విరులు రాలె
 చిమ్ముఁజూపులు చూడఁగఁ జెమరించెను
 నెమ్మి సాగిలిమొక్కఁగా నిట్టూరుపులు రేఁగె
 యెమ్మెల పొందు నేసితే నీఁక నెంతయౌనో ॥ఒద్దు॥

సంగడిఁ గూచుండఁగాను జాజుకొనఁ బులకించె
 అంగవించి మాటాడఁగా నాయము లంటె
 ముంగిటఁ జెనకఁగాను మోపులాయ వలపులు
 యెంగిలిమోవిపొత్తుల నీఁక నెంతయౌనో ॥ఒద్దు॥

గక్కనఁ గాఁగిలించఁగా కడుఁ గరఁగె మనసు
 చెక్కునొక్కఁగా సిగ్గులు చిమ్మిరేఁగెను
 మక్కువ శ్రీవేంకటేశ మానినిఁ గూఁడితి విట్టె
 ఇక్కువలెల్ల నంటఁగా నీఁక నెంతయౌనో ॥ఒద్దు॥ 278

బౌళి

ఎవ్వరు నిన్నాడుకొనే రేది వెంగె మిందులోన
 రవ్వగా మొక్కఁగరాదా రచ్చలోన నీకును ॥ పల్లవి ॥

తగవరివౌదువు తప్పు నీయందేమిలేదు
 నగరాదా వూరకె నాలోనను
 వెగటు నీ కెక్కడిది వెరపు నీ కిఁకనేల
 మొగము చూడరాదా ముంచి నాకు నేఁడు ॥ ఎవ్వ ॥

పంతగాఁడ వౌదువు బాసనేసితే మీరవు
సంతోసించఁగరాదా సారెసారెకు
వింతవా రిందులో వేరీ; వేడుకచుట్టాలే నీకు
మంతనమాడుకోరాదా మాలో మేము ॥ ఎవ్వ ॥

దయగలవాఁడవు తగ్గుముగ్గు లెరఁగవు
ప్రియము చెప్పఁగరాదా పెనఁగి నీకు
నియతి శ్రీవేంకటేశ నీవు నన్ను నేలితివి
నయము చూపఁగరాదా నంటునేసి నీకు ॥ ఎవ్వ ॥ 279

దేసాళం

ఏఁటికిఁ జేసేవు నాతో నింకా గుట్టు
యీటువెట్టి సతులకు నిదె చాలొఁజుమ్మీ ॥ పల్లవి ॥

అన్నువచెమటలతో నలసి నీవు రాఁగాను
నిన్నుఁ జూచి నామనసు నీరాయను
యిన్నిటా నానతీవయ్య యెవ్వతె నీ కింత నేసె
పన్ని వాదువెట్టుకొని పచరించే నాపెను ॥ ఏఁటి ॥

వింతవింతనీమేనివెడవెడగురుతులు
కొంతగొంత వొడగని కోపమాయను
పంతగత్తె యెవ్వతె యీపాట్లఁబెట్టెను నిన్ను
రంతుల నందరిలోన రచ్చవేసేను ॥ ఏఁటి ॥

కందువకు వచ్చి నన్ను గాఁగిలించి కూడఁగాను
విందులనీనేర్పులకు వెరగాయను
అందపుశ్రీవేంకటేశ అవ్వల నెవ్వతె నేర్పె
చందమునేసుక నేను సారె మెచ్చే నాపెను ॥ ఏఁటి ॥ 280

బౌళి

అందుకేమి దోసమా అటువంటివాఁడవా
నిందలేనినీమీఁద నించవద్దా మోహము ॥ పల్లవి ॥

తగవు నీవు చెప్పఁగా తప్పు లందు లేకుండఁగా
నగరాదా నీతోను నయముగాను
మొగము నీవు చూడఁగ మొక్కులు చేత నుండఁగ
చిగురుఁబెదవులెత్తి చెప్పరాదా ప్రియము ॥ అందు ॥

కప్పురము నీ వియ్యఁగా కాయమెల్లఁ జల్లఁగాఁగా
మప్పిరి మెచ్చఁగవద్దా ముందు ముందే
కొప్పు నీవు దువ్వఁగాను కొంగు చేతఁ బట్టఁగాను
నెప్పున సిగ్గులు నీపై నించరాదా నాకును ॥ అందు ॥

విడెము చేతికియ్యఁగా వేడుకఁ గాఁగిలించఁగా
కూడవద్దా నిన్ను నేను కోరికదీర
జోడై నీ వుండఁగాను చొక్కఁగా శ్రీవేంకటేశ
వూడిగాలు సేసి వొద్దనుండరాదా ఇఁకను ॥ అందు ॥ 281

లలిత

నీ వేమిసేతువు నీవొళ్లి కల్లగాదు
వావులు మోవితేనె నవ్వఁగఁ జూతురు ॥ పల్లవి ॥

నేసవెట్టి లచ్చిమమ్మ చెంగటనే వుండఁగాను
ఆసపడే వెవ్వరికో అప్పటి నీవు
యీటులేనిసిరులెల్లా నింటిలోనే వుండఁగాను
కాను వీదిఁ బడియుంచే కైకొని యెత్తుదురు ॥ నీవే ॥

వింతగా భూసతి నీవీఁపుననే వుండఁగాను
చింతించే వెవ్వరినోయి సిగ్గువడక
దొంతిఁబెట్టి రుచులెల్లా దొరకి తమకుండినా
చింతకాయ గనుఁగొంటే చేరి నోరూరుదురు ॥నీవే॥

సింగారపుఁదొళశమ్మ శిరసుపై నుండఁగాను
ముంగిట నెవ్వరికోయి మోహించేవు
ఇంగితాన శ్రీవేంకటేశ నన్నుఁ గూడితివి
అంగడిబేరాల కొసరదుగక మానరు ॥నీవే॥ 282

రేకు 1149 భైరవి

ఇంత చాలదా నాకు యేమినేసుఁ జలములు
పంతగాఁడు తా నిట్లా బతికితేఁ జాలును ॥పల్లవి॥

పిలువఁగనేల తన్ను బిగిసితేఁ దిట్టనేల
కలఁడుగా మాకుఁ దానే కలకాలము
చలివాసె వేయిటిపై జవ్వాదికొమ్మువలె
తొలుతటిచెలులలో తొరలివుందానను ॥ఇంత॥

తనతోడిమాటలేల తప్పితేఁ గోపించనేల
మనసున నున్నదిగా మామీఁదిమేలు
మునుకొని తనకు నే ముద్రలోనిసొమ్మువలె
తనవనితలలోన తగిలివుందానను ॥ఇంత॥

మొగము చూడనేల తా మొక్కితే దీవించనేల
అగపడి కూడెఁగా తా నప్పుడే నన్ను
జిగి శ్రీవేంకటేశుముఁ(ముం?)జేతికంకణమువలె
తగుఁబట్టపుదేవులదండనే వుందానను ॥ఇంత॥ 283

వరాళి

నీకే తెలుసు నిది నేమేమి విన్నవించేము
చేకొన్న రమణిమతి చిక్కు దీర్చవయ్యా ॥పల్లవి॥

మచ్చరములేఁ సతి మాటలెన్ని యాడినాను
విచ్చనవిడిరతికి వెంగెము గాదు
అచ్చపుమోహాన నింతి ఆయమెంత తాఁకించినా
మచ్చికె పెరుగుఁగాని మఱి నొప్పిలేదు ॥నీకే॥

కైవశమయ్యినకాంత కాఁకలెన్ని చల్లినాను
వేవేలై మఱికిని వెట్టదోఁచదు
సేవసేసేయట్టిచెలి సిగ్గులెంత రేఁచినాను
మూవంకలపొందులకు మొగచాటై వుండదు ॥నీకే॥

నేసవెట్టినమగువ సిగ్గున నెంతమీరినా
వీసమంతాఁ గాఁగిటికి వేసటేది
ఆసల శ్రీవేంకటేశ అంగన నిట్టె కూడితి
వాసితోడిసరసము వడిఁబడదు ॥నీకే॥ 284

కురఁ(రం?)జి

సంగతి యెఱఁగవద్దా జాణకాఁడవు
ఱంగడి వేతురా మోహ మాసోదకాఁడవు ॥పల్లవి॥

చెక్కు చేత నిడుకొని సిగ్గున నవ్వేచెలిఁ
బక్కన నేల పట్టేవు పంతగాఁడవు
చిక్కనిచెమటతోడ చేతులెత్తి మొక్కేయాపె-
నిక్కువ లంటుదురా యింతవాఁడవు ॥సంగ॥

అదరి తెరమాఁటున నానలువెట్టేఇంతిఁ
దొడికి పట్టుదురా దొరవాఁడవు
వొదఁబాటు మాటల నే వొద్దనే లోనై వుండఁగా
పుడుకుదురా చన్నులు బూములేలేవాఁడవు ॥ సంగ ॥

అంగవించి నీసేత కద్దమాడనిసతిని
యెంగిలిసేతురా మోపి ఇంపువాఁడవు
రంగుగ శ్రీవేంకటేశ రతి నెనసి చొక్కించి
పంగింతురా యింతలోనే బలువాఁడవు ॥ సంగ ॥ 285

సాళంగనాట

ఊరకుండు చాలుఁజాలు వొరలోనఁ బెట్టు మీఁక
[1]సారపునీవినయాలు సతములయ్యీనా ॥ పల్లవి ॥

పయ్యదేల పుడికేవు పంతములేల ఇచ్చేవు
తియ్యనినీమాటలెల్లఁ దెలిసె నాకు
చెయ్యార నీవు నాకు నేసినబాసలే చాలు
వెయ్యయినా నీవినయాలు వీనులఁబట్టీనా ॥ ఊర ॥

కన్నులనేల మొక్కేవు కదునేల నవ్వేవు
తిన్ననివలపెల్లాఁ దెలిసె నాకు
చిన్ననాఁడు నామీఁద నేసవెట్టినదే చాలు
యెన్నైనా వొదఁబాటు లితవయ్యీనా ॥ ఊర ॥

బలిమేల నేసేవు పైకొని యేల మెచ్చేవు
తిలకించ నీమేలు తెలిసె నాకు
యెలమి శ్రీవేంకటేశ యిట్టె నన్నుఁ గూడితివి
అలరి యెఁ(యెం?)తైనా నీపై యాసమానీనా ॥ ఊర ॥286

1. నీ సారపు వినయాలు అనుట సహజము.

సింధురామక్రియ

ఊరివారిఁ జూచి చూచి వూరకే నోరూరనేల
ఆరీతి నీకెందుకైనా ఆసపడనేఁటికి ॥ పల్లవి ॥

కన్నులెంత గనమైనాఁ గాంతకే చక్కఁదనము
చన్నులెంత గనమైనా సాగు బలిమి
యెన్నుకొంటా సారెసారె నేల యేఁకరేవు నీవు
నిన్ను నీవెంచుకోరాదా నీకేల యీగొదవ ॥ ఊరి ॥

నెఱిఁ దురుమెఁ(మెం?)తైనా నెలఁతకే సింగారము
పిఱుఁ దెంతబటువైనా పెద్దఱికమే
పఱచై పొగడ నీవు బట్టువాఁడవా యేమి
గుఱుతువెట్టుకొనరాదా కొంచపడనేఁటికి ॥ ఊరి ॥

మొగమెంత మెఱుఁగైనా ముద్దుగారుఁ జెలియకు
నగవెంత గలిగినా నయమై తోఁచు
వెగటుదీర శ్రీవేంకటేశ కూడితివి
మగువనే మెచ్చరాదా మచ్చికలే నిండును ॥ ఊరి ॥ 287

నాదరామక్రియ

ఎందువోయీఁ దాను యేల మానే నేను
సందడి వేఁడికాఁకలు చల్లారనీవే ॥ పల్లవి ॥

తమి యెంత రేఁగినాను తగులమౌఁ బొందులు
తెమలి పొద్దులు వుచ్చితే నేమాయనే
చెమటెంతపుట్టినాను చిగిరించు వలపులు
సముకాన సరసము సామునేయ నియ్యవే ॥ ఎందు ॥

నగవెంత గలిగినా ననుపులు సతమౌను
యెగసక్కేన నుండితే నేమాయనే
తగవెంత నడపినా తరితీపౌఁ బనులెల్లా
మొగమెదుటనే కొంత మొక్కులాడనీవే ॥ ఎందు ॥

భావమెంత చిక్కినాను పరవశములు మించు
తావుల మనోరథాలు తలఁచనీవే
యీవేళ శ్రీవేంకటేశుఁ డిట్టె నన్నుఁ గూడినాఁడు
వేవేలుప్రియములు వెదచల్లనీవే ॥ ఎందు ॥ 288

రేకు 1150 కుంతలవరాళి

ఇందాఁకా నామంకుబుద్ధి ఇట్లుండెను
కందువకు రాఁగాను కడమెల్లాఁ దీరెను ॥ పల్లవి ॥

మక్కళించి మక్కళించి మాటలు నీ వాఁడఁగాను
గక్కన నామనసెల్లఁ గరఁగె నిదె
చెక్కులు నొక్కినొక్కి చేరి నీవే వేఁడుకోఁగా
ఇక్కువ నెలవినవ్వు లిదె వచ్చెను ॥ ఇందాఁ ॥

చనవునేసుక నీవు సారెసారెఁ బెనఁగఁగా
తనివిదీరనియట్టితగులాయను
కొనబుఁజూపులు చిమ్మి కొచ్చికొచ్చి చూడఁగాను
పెనకమునుపులెల్ల వింతలాయను ॥ ఇందాఁ ॥

కాఁగిలించి కాఁగిలించి కమ్మటి నీవు గూడఁగా
మాఁగినమోవి సదమదమాయను
యేఁగి వచ్చి పెండ్లాడితి విదివో శ్రీవేంకటేశ
వీఁగనిసిగ్గులు వెల్లవిరులాయను ॥ ఇందాఁ ॥ 289

గౌళ

పొద్దువోనివాఁడవు బొంకేవుగాక
వుద్దండపునీగుణాలు వొద్దికలయ్యీనా ॥ పల్లవి ॥

మొగమెంత చూచినాను మొక్కులెన్ని మొక్కినాను
చిగిరించినవలపు చేఁగలెక్కీనా
నగవెంత నగినాను నయమెంత చూపినాను
పొగరులనీమాటలు పొసఁగివుండీనా ॥ పొద్దు ॥

తీపు లెంతవుట్టించినా తిద్దీని(తిద్దని?)వంకలాడినా
పూపనియాసలు నేఁడు పుల్లబొరలా
వోపి యంతవోరిచినా వూడిగ మెంత నేసినా
నీపఱచుఁజేఁతలు నేఁడు చక్కనవునా ॥ పొద్దు ॥

మనసెంత గరఁచినాను మచ్చికెంత రేఁచినాను
పెనఁ(న?)గొన్నరతు లిఁక బీరుపోయీనా
ననిచి శ్రీవేంకటేశ నన్ను నిట్టె కూడితివి
వినవయ్య నీమన్నన వేరొకటయ్యీనా ॥ పొద్దు ॥ 290

రామక్రియ

నావంటిసతులే నన్ను మెత్తురు
భావించ నీకే నేను బాఁతిగాఁగాని ॥ పల్లవి ॥

చిన్నదాననైనా నీ చిత్తము రా నేవసేతు
నన్ను నే పొగడుకొన నాయము గాదు
వున్నతినీచేఁతలకు వోరుతు నెంతేసికైనా
యెన్నిక నీతో నేను యీడుఁగాఁగాని ॥ నావం ॥

కడుగర్వినైనా నీకతలంకెల్లా లోను
బడిబడి విన్నవించఁ బాడిగాదు
యెడయక యిచ్చకాన నెప్పుడూ నీవద్ద నుండు
ముడిమాఁటలను నీపై మోపుగట్టఁగాని ॥నావం॥

పట్టపుదేవినైనా నీపలుకులోనె నడతు
దట్టించి నీ కెచ్చరించఁ దగవుగాదు
యిట్టె శ్రీవేంకటేశ యెనసితి నిట్లు నిన్ను
అట్టడితనాన నే నాఅడిసేయఁగాని ॥నావం॥ 291

ముఖారి

తనకు నాకుఁ బోవునా తానేల పదరీనే
ననుపులకెల్లాను నవ్వే గురిగాదా ॥పల్లవి॥

అలిగి నేనూఁ దాను నాడా నీడా నుండినాను
తలపోఁతలకు గురి తానే కాఁడా
యెలమి నాడకు నన్ను నేల పిలువనంపీనే
మలసి తాఁ జెప్పెంపిన్నమాటే గురిగాదా ॥తన॥

పంతముతో తాను నేను పలుమారు బిగిసినా
అంతరంగములో గురి ఆసత్తే కావా
వంతదీర నింతలోనే వాకిటికేల వచ్చీనే
యెఁ(యెం?)తైనా మేనరిక మీదే గురిగాదా ॥తన॥

మంచముపై సిగ్గులను మారుమోములై యుండినా
పొంచి రతులకు గురి భోగమే కాదా
అంచెల శ్రీవేంకటేశుఁ డట్టె నిన్నుఁ గూడె నిదె
మంచితనముద్రలకు మోవే గురిగాదా ॥తన॥ 292

గీతలుగలస్థలములు చెదమెక్కినందున నే నూహించినవి.

గౌళ

నేము బుద్ధులు చెప్పేమా నెలఁతకును
  దీమసము నీవల్లనే తేటతెల్లమాయను ॥ పల్లవి ॥

చెప్పరానిమాట లేమిచెప్పితివో ఆపెతోడ
  ముప్పిరిసిగ్గులతోడ మోము వంచెను
  తప్పకుండా నేడ నేడఁ దాఁకించితివో గోరు
  రెప్పలెత్తి చూచి మేలు రేఁచుకొనెను ॥ నేము ॥

నవ్వరాని నవ్వులేమి నవ్వితివో ఆపెతోడ
  దువ్వటపుపయ్యద మీఁదు(ద?) బిగించెను
  రవ్వ నెంత వూడిగాలు రతిఁ జేయించితివో
  పువ్వులచెండున నిన్నుఁ బూఁచి వేసెను ॥ నేము ॥

నేయరానినేఁత యేమి నేసితివో ఆపెను
  కాయము బిగించి నిన్నుఁ గాఁగిలించెను
  యీయెడ శ్రీవేంకటేశ యెంతగా మన్నించితివో
  చాయల సన్నల మొక్కి సంతోసించెను ॥ నేము ॥ 293

సౌరాష్ట్రం

మారుకొనేదాననా మచ్చరించి నీతోను
  కోరికలే పచరించి కూడుకుందుఁగాక ॥ పల్లవి ॥

పంతమాడఁగలమా పలుమారు నీతోడ
  చెంతఁ[1]బ్రియమాడేనోటిచెలులము
  రంతుల నీ వికక నెంతరాజసము చూపినాను
  అంతయు నే నిచ్చగించి అలరుదుఁగాక ॥ మారు ॥

---

[1] క్రీగీతలు గలవి చివుముదిమటచే నే నూహించినవి.

కొసరఁగఁగలమా క్రొంగువట్టెనీతోను
వెస నూడిగాలు సేసేవెలఁదులము
పసలుగా నీవెంత బలుములు చూపినాను
పొసఁగ నీకే లోనై పొందేదానఁగాక ॥ మారు ॥

సిగ్గువడఁగలమా చెనకేటినీతోను
వొగ్గి నీరతులకెల్ల వోపుదుఁగాక
కగ్గక శ్రీవేంకటేశ కడు మందెమేళమైన
నిగ్గుల నిన్నే పొగడి నిండుకుందుఁగాక ॥ మారు ॥ 294

1151 నుండి 1160 వరకు గల (10) రేకులు లేవు.

రేకు 1161 నారాయణి

తనతోడి యీడువెట్టి తానేల మమ్ముఁ దడవీ
ఘనుఁడైతే బూములేలఁ గర్త గానీవే ॥ పల్లవి ॥

తాలిమెంతగలిగినా తానే బతుకనీవే
ఆలరికాంతలకెల్లా నవి వచ్చీనా
చాలా నవ్వితేను ఆజాణతనముఁ దనదే
మేలిమితనగుణాలు మెలుఁతల కుండునా ॥ తన ॥

యింతుల కిచ్చకుఁడైతే యీపుణ్యముఁ దనదే
బంతినున్నవారికెల్లఁ బట్టుపడీనా
యెంత తాఁ బంతమిచ్చినా ఇదియూఁ దనకే వన్నె
వంతులు మాకు నడప వసగాదుగాక ॥ తన ॥

యెందరిరొచ్చుకోర్చినా యీ కీరితి దనదే
అందరికిఁ దనవలె నలవడీనా
యిందరిలో శ్రీవేంకటేశుఁ డిట్టె నన్నుఁ గూడె
విందుఁయీమోహానకు వెల వున్నదా ॥ తన ॥ 295

త్రిగీతల గంచోట్లు చిలుముదినుటచే నే నూహించినవి.

దేశాక్షి

ఇదివో నీభాగ్యము యేమని చెప్పఁగవచ్చు
పొదలుసరసముల పోగులాయఁగదరా ॥ పల్లవి ॥

వుప్పతిల్లుఁగుచముల నూఁదిపట్టి ఆపె నీతోఁ
జెప్పఁగలమాటలెల్లాఁ జెప్పఁగాను
చిప్పిలేవు చెమటలఁ జెలియకాఁగిలే నీకు
కుప్పళించి మంచికేళాకూళి ఆయఁగదరా ॥ ఇది ॥

బాగాలిచ్చి సారెసారె పైతరవై ఆపె నిన్ను
వేగినంతా గోరనంటి వేఁడుకోఁగాను
యీగతిఁ బులకించేవు యీపెతోడిసరసమే
జాగులేనిపువ్వులవసంత మాయఁగదరా ॥ ఇది ॥

చిగురునీమోవి యాని చేరి యాపె మొక్కఁగాను
నగుతా శ్రీవేంకటేశ నన్నేలితివి
తగ నీ విద్దరితోడఁ దమకించి పెనఁగేవు
తగిలి రతులు నీచే తాసులాయఁగదరా ॥ ఇది ॥ 296

పాడి

ఇంతి యిదె నీ విదె యింక నెన్నఁడు
సంతసాలు రేఁచకుంటే చవు లేద నున్నవి ॥ పల్లవి ॥

అలిగి మాఁటాడనట్టిఅతివను నేరుపున
పలికించకుంటేను పంతములేవి
చలపట్టిన [1]గొంటెతఁ జక్క నవ్వించకుంటేను
తలకొన్న నీజాణతన మేమి వున్నది ॥ ఇంతి ॥

క్రీగీతలు గలవి చిత్తుమూరినందున నే నూహించినవి.

1. కొంటె+త. కొంటెతనము గలదికావచ్చు.

చెక్కుతోఁ జింతించేయాపెఁ జెలరేఁగించి సారెకు
చక్కఁగా నవ్వించకుంటేఁ జనవులేవి
మొక్కలాన రతులకు మొగియకవున్నయాపె
మొక్కఁ జేసుకొనకుంటే మోహమేమి వున్నది ॥ఇంతి॥

కతలుచెప్పినసతిచే కాఁగిలింపించుకొనకుంటే
యితవు శ్రీవేంకటేశ యేమున్నది
తతిగొని నిన్నుఁ గలసి తమకించేయాకెనిందు-
వ్రత మీదేరుచకుంటే వాడికేమి వున్నది ॥ఇంతి॥ 297

వరాళి

చవిగావు నీవెంత సటలు సేసినాను
తవిలి లోకులు నీకుఁ దప్పు లేదనేరా ॥పల్లవి॥

యెన్నియానలు వెట్టుక యెంత వొడఁబరచినా
వెన్న నీవు దొంగిలవా వెనకకును
నన్నుఁ జూచి నీవెన్నేసి నవ్వులు నవ్వినాను
నిన్నును నీసుద్దులును నే నెఱఁగనా ॥చవి॥

అందరు జూడఁగా నీవు ఆచారాలు సేసినాను
చెంది చీఁకటితప్పులు సేయవా నీవు
యిందులోనే నాయెడకు యిచ్చక మేమిసేసినా
అందుకొని నిన్ను వెంగెమాడక వీఁగుదునా ॥చవి॥

మనసిచ్చి నీవెంత మక్కువ నాకుఁ జేసినా
తనివోక ముట్టవా పదారువేలను
ఘనుఁడ శ్రీవేంకటేశ కలసితి విటు నన్ను
చనవున నీరతుల చలము విడుతునా ॥చవి॥ 298

గీతగలవి చిలుమూరినందున నే నూహించినవి.

రామక్రియ

చూడరమ్మ యీతనిసుద్దులెల్ల నిట్లానే
వేడుకమాఁటలకెల్ల వెసఁ గారాలెక్కవా ॥ పల్లవి ॥

నగనేరిచినచోట నగితే నమరుఁగాక
జగడగానితోడ సరసమేలా
మొగము నేఁ జూచితేను మొక్కలానఁ దిట్టవచ్చీ
యెగసక్కెపుచన్నుల కిఁక వాండ్లెక(క్క?)వా ॥ చూడ ॥

ఆసలుచల్లేచోట నట్టే కొసరుటగాక
మాసటీనితోడ మారుమలయనేల
బాసగలవాఁడవంటే పైపై నే వొట్టువెట్టీ
యీసున చిగురుగోళ్ల కిఁక చేఁగలెక్కవా ॥ చూడ ॥

సులభమయినచోట సూటిపడుఁగాక మేలు
చలపాదివానితోడ సణఁగులేల
యెలమి శ్రీవేంకటేశుఁ డింపుతోడ నన్నుఁ గూడె
యెలయింపుమోవులకు నిఁకఁ గెంపులెక్కవా ॥ చూడ ॥ 299

హిందోళం

వేమారు నెంతలేదు వెలుమజోలి
నేము నీవలెనే కూర్మి నెరపేము గాక ॥ పల్లవి ॥

నీకు నాతనిమాఁటలు నీలోనే తెలుసునే
మాకేమి చెప్పేవు మాపుదాఁకాను
దాకొని మీవద్ద నేము తగవులు దిద్దేమా
జోకల మీవోపికలు చూచే మింతేకాక ॥ వేమా ॥

మీయిద్దరిచేఁతలు మీకుమీకే అందాలే
చాయలేల అడిగేరే సారె మమ్మును
యేమనేము నేము మిమ్ము నెటువలె నడచినా
బూమిలో మీనేరుపులే పొగడేముగాక ॥ వేమా ॥

మచ్చికలమీనవ్వులు మాకెల్లాఁ దెలుసునా
చెచ్చెర మీకే ఇవి సెలవుగాక
యిచ్చకమై శ్రీవేంకటేశుఁ డేలె నన్ను ; నీవు
ముచ్చటలాడితే మీకు మొక్కేముగాక ॥ వేమా ॥ 300

రేకు 1162 ఆందోళి

ఇందుకుఁగా నెవ్వరును యెగ్గులెంచరు
సందుకొని ఆపెనేల సాదించేవు నీవు ॥ పల్లవి ॥

వాడికగలచోటను వలచి వొకరొకరు
ఆదరానిమాటలైనా నాడుచుందురు
వూడిగముసేసేవారు వూసివాసు లెంచరు
జోడై తమమేనులు సోఁకింతురు ॥ ఇందు ॥

సరసమాడేవేళ సమ్మతించి తమలోన
సరుగ మందెమేళాన జంకింతురు
వరుస విడెమిచ్చేవారు వింతసేయరు
అరిదిఁ దమచేతుల నంటింతురు ॥ ఇందు ॥

రతిఁ గలసేయప్పుడు రాజసము విడువరు
తతి గూడఁ దమలోనఁ దమకింతురు
యితవై శ్రీవేంకటేశ ఇంతి నీవూఁ గూడితిరి
చతురులైనవారు సతమే చింతింతురు ॥ ఇందు ॥ 301

సాళంగం

నీయంత నెఱఁగవు నేఁటిదాఁకాను
మాయలెల్లా నీకు నేమగువ నేరిపెరా ॥ పల్లవి ॥

పలుమారు నవ్వుమని పదఁతులఁ దిట్టుమని
చెలఁగి యవ్వతె బుద్ధిచెప్పెరా నీకు
చలము సాదించుమని సటలెల్లాఁ జేయుమని
నిలుకడగా నెంతనేరిపెరా నీకు ॥ నీయం ॥

వొద్దనే కూచుండుమని వొడివట్టి తియ్యుమని
తిద్ది యెవ్వతె బోదించెరా నీకు
కొద్దిమీరి వుండుమని గుఱుతులు సేయుమని
గద్దరితన మేగతిఁ గట్టెరా నీకు ॥ నీయం ॥

పంతగాఁడవు గమ్మని పైపై నిచ్చలాడుమని
కాంత యెవ్వతె పట్టముగట్టెరా నీకు
యింతలో శ్రీవేంకటేశ యిటు నన్నుఁ గూడితివి
బంతినే యీగుణ మెట్టు పట్టించెరా నీకు ॥ నీయం ॥ 302

పాడి

నీయంత నెఱఁగకున్న నేనైనాఁ జెప్పే నీకు
పాయపువాఁడవు గాన పరాకెంతో నీకు ॥ పల్లవి ॥

కరఁగిజారినయట్టికస్తురిబొట్టు చెలికి
సరుగ దిద్దుతాను ముచ్చటలాడేవు
సరిఁ జెఱుఁగువట్టుక సతులెందరో వున్నారు
పరగ వారిఁ జూడవు పరాకెంతో నీకు ॥ నీయం ॥

యెక్కువై తడఁబడినఇంతికంఠమాలికలు
చిక్కులు దీసుకొంటాను చిత్తగించేవు
మొక్కులు నీకు మొక్కుతా ముందరనున్నారెందరో
ఫ(ప?)క్కనవారిఁ జూడవు పరాకెంతో నీకు ॥ నీయం ॥

సుదతిఁ గాఁగిటఁ గూడి సురటి విసరుకొంటా
వుదుటై శ్రీవేంకటేశ వున్నాఁడవు
పదిమారులును నీకుఁ బాదాలు విసికేవారి-
పదనుకాంత చూడవు పరాకెంతో నీకు ॥ నీయం ॥ 303

లలిత

నేనూ మీవంటిదాననే నేరమి నాకు నేదే
తానకమై యాతనినే తడవరాదా ॥ పల్లవి ॥

చలివాయ దివములు సవతిపాళ్లకు వచ్చు
వలపు పాలు వెట్టంగవచ్చునా యేమి
నలువంకఁ జెలులెల్ల నన్నేల వుప్పటించేరే
కొలఁదిమీరఁగఁ బతిఁ గొసరరాదా ॥ నేనూ ॥

ప్రియురాండ్లకు నేసలు పెండ్లివేళఁ బెట్టినట్టు
వయసు [1]వంచిపెట్టఁగవచ్చునా యేమి
నయమెఱఁగక మీరు నన్నేల గోరసేసేరే
దయపుట్ట నాతనిఁ దగులరాదా ॥ నేనూ ॥

అడియాలపుఁగాఁగిట నాతఁ డిందరికిఁ బొత్తు
వడి రూపు పంచిపెట్టఁగవచ్చునా యేమి
చిదుముడి నన్నుఁ గూడె శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు
బడిబడి మీరు నింకాఁ బైకొనరాదా ॥ నేనూ ॥ 304

1. వయసు + పంచిపెట్టఁగ.

తోండి

రాఁగదే యెక్కడిసుద్ది రమణుఁడున్నాఁడకు
పాఁగినవోవరిలోనఁ బవళించుచున్నాఁడు ॥ పల్లవి ॥

తెరమఱఁగు దియ్యఁగా తీపులాయ వలపు
సరసములాడఁగానే చవులాయ మాఁటలు
తరితీపు లాయఁగానే తమకము రేఁగెను
యెరపుసేసుకవుంటే నెడలౌను పొందులు ॥ రాఁగ ॥

యెడమాఁట లాడఁగానే యియ్యకోలాయఁ బనులు
తొడిఁబడ నవ్వఁగానే దొరకెఁ గూటములు
వొడివట్టి తియ్యఁగానే వొళ్లెల్లాఁ జెమరించె
జడిసి వూరకేవుంటే చప్పనౌను వావులు ॥ రాఁగ ॥

యిచ్చకము లాయఁగానే యింపులు మిక్కిలిఁగల్లు
తచ్చి తచ్చి పెనఁగితే తగులాయమౌను
అచ్చపుశ్రీవేంకటేశుఁ డప్పుడే కూడె నిన్ను
మెచ్చి మెచ్చి పొందకున్న మీరుఁ జుట్టరికము ॥ రాఁగ ॥ 305

దేసి

నీవు సామాన్యుఁడవా నీగుట్టు నే నెఱఁగనా
వావులెంత చెప్పినాను వలచేవా ॥ పల్లవి ॥

కలయఁగ నీకుఁ బని గలుగఁగానే కాక
బలిమిసేసితే నీవు పలికేవా
నెలకొన్నతమకము నీకుఁ గలుగఁగాఁ గాక
పిలిపించితే నీవు ప్రియాన వచ్చేవా ॥ నీవు ॥

చేకొని నీవుల్లాసము సెలవి వెళ్లఁగాఁ గాక
నాకు వలెనంటే నీవు నవ్వేవా
కైకొనఁగా నీకు నాపై కాంక్ష గలుగఁగాఁ గాక
ఆకు నే మడిచియ్యఁగా నందుకొనేవా ॥ నీవు ॥

యింతటాను నీవు నన్ను యేలుకొనఁగాఁ గాక
మంతన మెంతాడినాను మనసిచ్చేవా
యింతులలో శ్రీవేంకటేశ నన్నేలితివి
పంతము నేనాడితేను పరాకుసేసేవా ॥ నీవు ॥ 306

రేకు 1163 పళవంజరం

ఏమని వలపు చెప్పే నెవ్వరూ నే మెఱఁగేరు
నేమపునీగుణాలకు నీవే సాక్షి ॥ పల్లవి ॥

వానర నీపై బత్తి వారులకుఁ జెప్పరాదు
మనసులోపలనున్న మరుఁడే సాక్షి
నినుఁబాసి విరహాన నే నిందాఁకా నున్నందుకు
నినుపులయిననానిట్టూర్పులే సాక్షి ॥ ఏమ ॥

నెక్కొన్ననాకోరికలు నీతో వాకుచ్చరాదు
దిక్కులను మొక్కుకొన్న దేవరే సాక్షి
చొక్కపునాచూపులసూటి నీపైనున్నందుకు
పక్కన నే నుండేటిభావమే సాక్షి ॥ ఏమ ॥

బాసతోడ నీకాఁగిటఁ బాయలేకవున్నందుకు
రాసికెక్కినట్టినారతియే సాక్షి
నేసవెట్టి యేలితివి శ్రీవేంకటేశ్వర నన్ను
ఆసుద్దులకెల్లా మనఆయములే సాక్షి ॥ ఏమ ॥ 307

వేళావళి

అప్పుడన్నిఁ జెప్పేఁగాని అందరిముందరనేలా
దెప్పరాన నిట్టే పట్టుతెర వేసేమయ్యా ॥ పల్లవి ॥

మొగములోపలిసిగ్గు మోవివెంట నవ్వులాయ
చిగురులోపలిచింత చెక్కుచేయాయ
మగువ నప్పటి నీవు మాఁటలేమి యడిగేవు
అగడుసేయక యేకాంత మియ్యవయ్యా ॥ అప్ప ॥

చేతులఁగారేచెమట చీరకొంగు దడిసెను
కాతరపుఁజూపు కడకన్నులఁ దేరె
యేతున నీపెను నీవు యేల వెద్దువెట్టేవు
జాతులుసేయక రహస్యానఁ జెనకవయ్యా ॥ అప్ప ॥

పట్టినపాయపుమీఁదు పైపై నీకే సెలవాయ
తొట్టినవలపులెల్ల దోమటాయను
యిట్టె శ్రీవేంకటేశ యెనసితి వింతి నిట్టె
దట్టముగా నీవు మంతన మానతీవయ్యా ॥ అప్ప ॥ 308

లలిత

మొక్కవే యాతనికి మున్నిటినేరమి దీర
మొక్కళీ దాతఁడు నీమోవెంగిలే చాలు ॥ పల్లవి ॥

వేసటేలే నీకూ వేగినంతా నాతఁడు
ఆసలు రేఁచిరేఁచి ఆయాలంటఁగా
వేసములఁ దిట్టకువే విభుని నేమవినాను
దోసము లందురు కాలుదొక్కినదే చాలును ॥ మొక్క ॥

జంకెనలేలే నీకు సమ్మతించి నీమగఁడు
వుంకువగా విడెమిచ్చి వూరడించఁగా
మంకుఁదనాలు చూపకు మగనాలి మీరితేను
అంకెగాదు నీచెమట నద్దినదే చాలును ॥ మొక్క ॥

సిగ్గులువడఁగనేల శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు
అగ్గమై నిన్నుఁ గలసి ఆదరించఁగా
వెగ్గళించ కితనికి వెక్కసాలు చూపితేను
సగ్గవు కోరికలెల్లా సరసమే చాలును ॥ మొక్క ॥ 309

గుండక్రియ

కానీవే నాకెంత గలిగెఁ దనకూ నంతే
వూని నానినసనిగె లొకటి కినుమడి ॥ పల్లవి ॥

తన కెంతకుచ్చితము తానే బదికీలేవే
మనసంతే మంగళము మాపుదాఁకాను
వనిత నొక్కతె నాతో వడి సీడువెట్టెను
తనకూ నదేకాదా తగవు మీఁదటికి ॥ కానీ ॥

యీసులెంత రేఁచుకొన్నా నెక్కడవో యీలేవే
నేసినసుబాఫలాలు చేతిలోనివే
యీసిరులతో మగని కెందరిఁ బెండ్లి నేసినా
లాసి నావలెనే తనలాబము గాదా ॥ కానీ ॥

తదవి శ్రీవేంకటేశు దక్కనిచ్చె నాకు నేఁడు
నుదుగులఁ(లం?)దే వున్నది నోముఫలము
పదఁతులచేతనెల్లా పంతము నాకిప్పించితే
కదఁగి తనపెద్దరికముగాదా యిఁకను ॥ కానీ ॥ 310

మాళవి

ఏమి చెప్పేవు సుద్దులు యెందాఁకాను
వేమారు వెన్నెలేకాదా వేసవయ్యేది ॥ పల్లవి ॥

పురుషుఁడై తేనేమి పొలఁతియైతేనేమి
వరుస నొకటేకాదా వాసిపట్లు
[1]కదఁ(రఁ?)గి చొక్కినసేమి కడువెరగై తేనేమి
మరునియమ్ములేకావా మతి నాఁటేవి ॥ ఏమి ॥

వొంటి నేలికై తేనేమి వూడిగపుడై తేనేమి
జంటల సరేకావా జవ్వనములు
ఇంటిలో నై తేనేమి యీవాకిట నై తేనేమి
అంటి చల్లగాలేకాదా ఆయాలు రేఁచేది ॥ ఏమి ॥

దేవరయైతేనేమి దేవులై తే మరియేమి
వావిరిఁ బొత్తేకాదా వలపులెల్లా
శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడ చేరి నన్నుఁ గూడితివి
కోవిలకూఁతలేకావా గురులయ్యేవి ॥ ఏమి ॥ 311

రామక్రియ

ఎంతవేగిరకాఁడవు యేమి చెప్పేది
పంతమెల్ల నీవు నాపైఁ బచరించేవు ॥ పల్లవి ॥

కూరిమి నేనాడినకొసరుమాటలకు
ఆరీతిఁ దారుకాణించుమని యాడేవు
నేరుపుతో మెలఁగితే నీవే బదికేవు మటి
వారకపునీగుణా లెవ్వరికి వచ్చీని ॥ ఎంత ॥

1. ప్రాసభంగము.

ననుపున నే నీతో నవ్వినసుద్దులకెల్లా
పెనఁగి నీవానలేల పెట్టవచ్చేవు
అనువుగా నిజమరివైతే నిన్నే పొగడేరు
వొనర నొకరికీరి తొకరి నంటీనా ॥ ఎంత ॥

కూడేవేళనే నిన్ను గోరు సోఁకించినందుకు
చూడఁజూడ రతి నెంత సూడువట్టేవు
యీడుగా శ్రీవేంకటేశ యెనసితి విటు నన్ను
యీదేరినచుట్టరిక మిద్దరికుండీని ॥ ఎంత ॥ 312

రేకు 1164 ఆహిరి

ఏమయ్య కరుణించేది యిఁక నెన్నఁడు
చేముట్టి సరసమాడి చెక్కునొక్కరాదా ॥ పల్లవి ॥

చిప్పిలుఁగాఁకలతోడి సిగ్గులు నీపైఁ జల్లీ
కప్పుర మియ్యఁగరాదా కలికికిని
రెప్పలెత్తుఁజూపులతో రేసుల నిన్నుఁ గొసరీ
దప్పికి మోవియ్యరాదా తరుణికిని ॥ ఏమ ॥

కొలకొలనవ్వులతో కూరిమి నీపై వేసీ
పిలిచి చేకొనరాదా ప్రియురాలిని
తొలఁకునాసలతోడ దూరీ నిన్ను సారెకు
అలమి చనవీరాదా అంగనకును ॥ ఏమ ॥

కందువఁ జన్నులు మోపి కళలు నీపై రేఁచీ
అంది కాఁగిలించరాదా అతివను
చెందెను బలిమిఁ బట్టి శ్రీవేంకటేశ్వర నిన్ను
అంది విడెమియ్యరాదా అలివేణికి ॥ ఏమ ॥ 313

దేసాళం

వట్టివాదులకునేల వచ్చినే తాను
అట్టునిట్టు జంకించి ఆదరించరాదా ॥పల్లవి॥

తగవు చెప్పరే మీరు తరుణులాల
మొగముచూచేపతికి మొక్కరాదా
మగఁడు దనకై తేను మాటమాట సరసాన
వెగటుగాఁ దిట్టి నేను వేఁడుకోరాదా ॥వట్టి॥

వాలపక్షమాడకురే వువిదలాల
పలుమారుఁ బిలువఁగాఁ బలుకరాదా
మలసి తనవాఁడై తే మాతోఁ బెనఁగేవేళ
చెలఁగి గోరుదాఁకితే చెక్కునొక్కరాదా ॥వట్టి॥

మీకే తెలుసునే మెలుఁతలాల
కైకొని నన్నుఁ గూడితేఁ గలయరాదా
జోక శ్రీవేంకటేశుఁడు సొరిదినే యేలఁగాను
వాకునఁ బ్రియము చెప్పి వంచుకోరాదా ॥వట్టి॥ 314

సాళంగనాట

నిన్ను గెలువవసమా నీ వింతటివాఁడవు
మన్నించవయ్యా నే నీమరఁగు చొచ్చితిని ॥పల్లవి॥

బలువాఁడ వౌదువు పడఁతు లెందరైనాను
సొలసితిట్టినా నోరుచుకవుందువు
మెలుపునీగుణాలకు మెచ్చితి నిందరిలోన
బలిమిఁ బదారువేలపాదములు సోఁకెను ॥నిన్ను॥

యెంతలేదు నీమహిమ యెంచి చూడ నిప్పుడిట్టె
కాంతలకెల్లా నీమోవి కంచమాయను
వింతలాయ నీబతుకు వేడుకఁ బీతాంబరము
బంతినే గోపికలకుఁ బరపాయను ॥ నిన్ను ॥

మేలుమేలు నీపొందు మెరవడికత్తెలకు
వాలాయము వరుసలువంతులాయను
యీలీల శ్రీవేంకటేశ ఇటు నన్నుఁ గూడితివి
నీలాగు లిందరికి కానికలాయను ॥ నిన్ను ॥ 315

కుంతలవరాళి

నే మిద్దరమును నీపాలఁ జిక్కితి మిదె
కామించి యేపుణ్యమైనాఁ గట్టుకొనవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

ఆకె నీకు నేరిపిన వవే తగవులు
లోకులము మమ్మునేల లోఁచి చూచేవు
సాకి రెవ్వరు చెప్పినా సటలే యందువు నీవు
వాకున వలచువారి వంకలాడవయ్యా ॥ నేమి ॥

చెవిలో నాడినమాటే చిత్తమునఁ బట్టుఁగాక
వివరించి మమ్మునేల విచారించేవు
జవళిఁ జెలికత్తెల సారెకు గరిసించేవు
భువిలోఁ గడవారికి పూనుకరావయ్యా ॥ నేమి ॥

ఇచ్చకములాడినవే ఇంపులు నీకౌఁగాక
[1] అచ్చులము మమ్మునేల అలయించేవు
చెచ్చెర శ్రీవేంకటేశ చెనకి మమ్మేలితివి
మచ్చికైనవారినే మఱగవయ్యా ॥ నేమి ॥ 316

---

1. 'అచ్చులము' అచ్చశబ్దభవము. పరిశుద్ధమైనవారము అర్థము కావచ్చు.

హిందోళం

ఒక్కతెనే యాలనా వూరకే నీకు
[1]చక్కఁగా నీనెపమున సాదించేవుగాక ॥ పల్లవి ॥

కొల్లగాఁ జెక్కు నొక్కుచు కొనగోరు నాఁటించేవు
చెల్లినంతఁ జేయవయ్య చేఁతలు నీవు
పల్లదాన నీవిది పగ సాదించుటగాక
చెల్లఁబో నామీఁద బత్తిసేయుటా నీవు ॥ ఒక్క ॥

కొంగువట్టుతానే నాకుచములు విసికేవు
అంగడి వేయవయ్య నీ వన్నిటా సిగ్గు
చెంగట నీపంత మిఁ(మిం?) దే చేకొనవచ్చుటగాక
సంగతి నాపై వలపుచల్లుటా నీవు ॥ ఒక్క ॥

పక్కునఁ గాఁగిటఁ గూడి పలుసోఁకులు సోఁకించేవు
వెక్కసానఁ గూడవయ్య వేడుక నన్ను
మక్కువ శ్రీవేంకటేశ మమ్ము మన్నించుట గాక
తక్కక మాతోడివినోదములా యివి ॥ ఒక్క ॥ 317

శుద్ధదేశి

మదించినవలపులమత్తురాలను
చెదర నీవే యింత నేసితివి నన్ను ॥ పల్లవి ॥

మాటలు నీ వాడించఁగ మఱచివుంటి నిందాఁకా
గాఁటానఁ జేయెత్తి మొక్కెఁ గైకొనవయ్యా
పాటించి నీవు రాఁగాను పైపైఁ జూడఁబట్టె నాకు
చాటువైనకానుకిచ్చే చాఁచవయ్యా చెయ్యి ॥ మదిం ॥

1. చక్కఁగాన్ + ఈనెపమున.

నెలవి నీవు నవ్వఁగ సిగ్గుననుంటి నిందాఁకా
యెలమితో వీడెమిచ్చే నిందవయ్యా
నిలుచుండఁగా బానుపు నీకుఁ బరవఁగఁబట్టె
యెలమిఁ గైదండ ఇచ్చే నిందవయ్యా ॥ మది ॥

పైకొని కాఁగిలించఁగ భ్రమసివుంటి నిందాఁకా
యీకడ మోవితేనియ లిందవయ్యా
దాకొని శ్రీవేంకటేశ దక్కితి విట్టె నాకు
రేకలఁ గస్తూరి గప్పే జోకై వుండరాదా ॥ మది ॥ 318

రేకు 1165 రీతిగౌళ

ఎంతకు నంతేకాక యెక్కుడేఁటికే
పొంతనుండి యాతని బుజ్జగించఁగదవే ॥ పల్లవి ॥

పయ్యదకొంగు వట్టితే పతివి జంకించితివి
తియ్యనిమోవిపై మరి తిట్లూ నేలే
వొయ్యనే వలపు చింది వొకటి ఇనుమడాయ
చయ్యాటలు మాని ఇఁక సరసములాడవే ॥ ఎంత ॥

కోరి చన్ను లంటితేను కొనగోర నూఁదితివి
వూరకే మీఁదమిక్కిలి వొట్లేఁటికే
పోరచి [1]వయసు వండి పోఁకకుఁ బుట్టెఁడాయ
కేరడాలు మావి ఇట్టే కేలెత్తి మొక్కవే ॥ ఎంత ॥

పక్కనఁ గాఁగిలించితే పాదము పైవేసితివి
చెక్కిటిచేతితోడిసిగ్గు లేఁటికే
యెక్కువైన శ్రీవేంకటేశుఁ డిట్టె నిన్నుఁగూడె
పెక్కులెల్లా మాని యిట్టె ప్రియములు చెప్పవే ॥ ఎంత ॥ 319

1. వయసు + పండి

బౌళి

అట్టె బదుకవయ్యా అంతలోనే మాకేమి
ఇట్టె వలపే నీకు యెక్కువసింగారమా ॥ పల్లవి ॥

మాయదారివాఁడవు మానినులవుంగరాలు
యీయెడ వేళ్లఁబెట్టుక యెమ్మెసేసేవు
చాయలమేనిరేఖలు చాలవా అందుకుఁదోడు
కాయముపై మచ్చములు కడుసింగారమా ॥ అట్టె ॥

పొద్దువోనివాఁడవు పొలఁతులవలువలు
కొద్దిమీర మొలఁ గట్టుకొనివచ్చేవు
ముద్దుముద్దువలె నీమోవికెంపులే చాలవా
పెద్దరికపుచెరవు పెక్కువసింగారమా ॥ అట్టె ॥

కతకారివాఁడవు కాంతలపువ్వుదండలు
ఇతవై మెడవేసుక యెలయించేవు
తతి నన్నుఁ బొందితివి దగ్గరి శ్రీవేంకటేశ
రతులసదమదము రాఁపులసింగారమా ॥ అట్టె ॥ 320

శంకరాభరణం

పెనఁగే పూరకే ప్రియపడి నాతో
ననుపు నటించక నయమౌనా ॥ పల్లవి ॥

చిత్తములోపలిసిలుగులు వాయక
బత్తులునేయఁగఁ బనిగలదా
వొత్తినగోళ్ల వాళ్లనే వుండఁగ
హత్తినకాఁగిలి అనువౌనా ॥ పెనఁ ॥

నగవులలోపలినలుసులు దియ్యక
పగటులు సేయఁగఁ బని గలదా
తగిలినదండలు తతి మెడనుండఁగ
వెగటుగఁ బెనఁగఁగ వేడుకలౌనా ॥ పెనఁ ॥

వలపులలోపలివాసులు దోయక
బలుములు చూపఁగఁ బని గలదా
యెలమివి శ్రీవేంకటేశ కూడితివి
కలసినరతులకుఁ గడమలు నౌనా ॥ పెనం ॥ 321

కాంబోది

ఓయమ్మ [1]నీగాతికి నోరుచునా యెవ్వతైనా
పాయలు వడినఁ బోదు పట్టకు మాచెలిఁగు ॥ పల్లవి ॥

కాంతలఁ బెక్కులఁ బొంది కాయాటుపడె నీమేను
యెంతవడ్డైనా నలయ దిదివో నేఁడు
ఇంతలోనే తమ్ములము లిందరివి లోఁగాని
యేఁ(యెం?)తైనాఁ గద్దు నీనోరు యెట్టు మాటాడేను ॥ ఓయ ॥

వనితలరహస్యాలు వాఁగి వాఁగి నీవీనులు
వెనకతియ్య వెంతేసి విన్నవించినా
తనివోనిమర్మములు తాఁకి తాఁకి గట్టిపడె
[2] పని(న?)వి నీచేతు లెట్టు పట్టిపెనఁగేను ॥ ఓయ ॥

కుచములు దాఁకి తాఁకి గురులాయ నీవురము
రచన నన్నిటాను నీరచ్చకెక్కెను
యిచట శ్రీవేంకటేశ యెనసితి విటు నన్ను
పచరించి నీయాసలు పట్ట నెట్టు వచ్చును ॥ ఓయ ॥ 322

1. 'ఘాతకు'తద్భవమా? 2. 'పనివిని' అని విరుచవచ్చునా?

గౌళ

పొయిఁ బాలవంటిది పూఁచినతనమోహమెల్లా
నయముల నెందాఁకా నానఁబెట్టవచ్చునే ॥ పల్లవి ॥

కన్నులఁ గన్నప్పుడే కందువచుట్టరికము
వున్నప్పుడెల్లా నూరకే వుండును తాను
చన్నులు మోఁపినప్పుడే జల్లనఁ బులకించును
యెన్నికనల్లంతనుంటే యేఁ(యెం?)తైనాఁ గరఁగఁడు॥పొయిఁ॥

పిలిచినప్పుడే తనప్రియవాదిపలుకులు
చలముననున్నప్పుడు సటలే తాను
తలఁచినప్పుడే తనతమకపువినోదాలు
మలసివున్నప్పుడైతే మానుపడివుండును ॥ పొయిఁ ॥

గక్కనఁ గూడినప్పుడే ఘనమైనతనయింపు
తక్కినప్పుడు గొంటుఁదనమే తాను
యెక్కువతో శ్రీవేంకటేశుఁ డిప్పుడు నన్ను నేలె
చెక్కులునొక్కినవేళ చిరునవ్వు నవ్వును ॥ పొయిఁ ॥ 323

సామంతం

ఇంతియవ్వనసీమకు యేలికవు నీవైతివి
రంతు లిన్నియును నేలు రపమాయ నీకును ॥ పల్లవి ॥

మొలకనవ్వులనేటిమోసులు
చెలఁగేటిపెదవులచిగురులు
మలసి పైతాఁకులమారాకులు
వలపులపైరులు వనితపై నవివో ॥ ఇంతి ॥

పూచినసిగ్గులలోనిపుప్పొడులు
కాచినచన్నుల నిమ్మకాయలు
యేచినమోవిపండ్లు యెనఁగెను
చేచేత వసంతవేళ చెలియమై నదివో ॥ ఇంతి ॥

చెప్పరానిపలుకులచిలుకలు
ముప్పిరి నెరిఁదుమ్మిదమూఁకలు
యిప్పుడే శ్రీవేంకటేశ యింతి నీవు గూడఁగాను
కుప్పలకొటారులు కొమ్మమేన నదివో ॥ ఇంతి ॥ 324

రేకు 1166 వరాళి

ఇద్దరిలోపల నీవు యెవ్వతెను మెచ్చితివి
అద్దలించక మాకిది యానతియ్యవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

కొమ్మ వొక్కరితె కేళాకూళిలో జలకేళిని
కమ్మి పెనఁగేయట్లాఁ గాఁగిటఁ గూడె
పమ్మి వేరొక్కతె వచ్చి పైకొని యది దెలిసి
దిమ్మరితనాన మోవితేనె చవిగొనెను ॥ ఇద్ద ॥

పడఁతి వొక్కతె నిన్ను పక్కపారిశాన వచ్చి
తొడలఁ బీడించి పట్టి తొలఁగఁదీసె
యెడచొచ్చి వేరొకతె ఇవ్వలిపారిసెమున
అడియాలమైనమాట లటు విన్నవించెను ॥ ఇద్ద ॥

మునిఁగివచ్చి యొకతె మొక్కలాన నిన్నుఁ గూడి
మొనలచన్నుల నూఁది మొకమెత్తెను
ఘనుఁడ శ్రీవేంకటేశ కమ్మటి మఱియొకతె
మనసిజరతులను మాటిపిల్లాడెను ॥ ఇద్ద ॥ 325

పాడి

నమ్మదురు యిఁక నిన్ను నలినాక్షులు
వుమ్మడి నింకానేల వొడఁబరచేవు ॥ పల్లవి ॥

వేడుకకాఁడవైతివి విచ్చి విచ్చి ఆపె నాతో—
నాడిననీఁ గలవు నీయంగములందు
యీడుపడ నే నిన్ను నింతకంటె నేమాడేను
యేడలేనియానలు నీవేల పెట్టే విఁకను ॥ నమ్మ ॥

నగితివట యేడనో నాలి చేసినచేఁతకు
తగుదు వన్నియు వింటిఁ దరుణిచేత
యెగసక్యానకు నే నింతకంటే నేమిసేసే
తగిలి సతులనేల తారుకాణించేవు ॥ నమ్మ ॥

నన్నేలితివి కాఁగిట ననుపు లక్కడివలె
కన్నులెదుటనే నాకుఁ గానవచ్చెను
యెన్నఁగ శ్రీవేంకటేశ ఇంతకంటె విఁక నేమి
పన్ని ననగవులేల పచారించేవు ॥ నమ్మ ॥ 326

నాదరామక్రియ

వట్టిదోసాలు గట్టేవు వద్దన్నాఁ బోవు
ఇట్టడి సేఁతల వింతాఇడి సేతురా ॥ పల్లవి ॥

చలివాయ గొల్లెతలసంగడిఁ గూచుండుకొంటా
బలిమి వారిపాదాలు పైవేసుకొంటా
కులికి చేతుల వారిగుబ్బలు రాచుకొంటా(టాఁ?)
బులిసే వదేమోయి పొద్దువోదా నీకు ॥ వట్టి ॥

కామరెపడుచులతో కొల్లున నవ్వుకొంటా
చెమటలంట చేతులఁ జెనకుకొంటా
అమర వారిపూదండ లవి మెడవేసుకొంటా
తమకించే వేఁటిదొరతనమోయి నీకు ॥ వట్టి ॥

మందబోయి రాండ్లను మానముపైఁ దిట్టుకొంటా?
అంది పోఁకముడి విడిచాడుకొంటాను
ఇందరి శ్రీవేంకటేశ యెనసితివి మమ్మెల్లా
ఇందుముఖులెల్లాను ఇంతబాఁతే నీకు ॥ వట్టి ॥ 327

దేసాళం

కామాతురునకును గర్వ మెక్కుడు
వేమారుఁ బెచ్చువెరిగి విఱ్ఱవీఁగు మిఁకను ॥ పల్లవి ॥

నీకేల వెరపూ నీవిన్నిటా దొరవూ
చేకొని యేమిచేసినాఁ జెల్లును నేఁడు
యీకడనాకడ సతు లెందరైనా నున్నవారు
చేకొని మత్తుఁడవై చెలరేఁగు మిఁకను ॥ కామా ॥

అడ్డాఁక లేడవి అన్నిటాఁ దెగుదారివి
వొడ్డారాన నెట్టుండినా వొరపే నీకు
జడ్డుదేరె తమ్ములము సరి నీపుక్కిళ్ల నదె
దొడ్డగాఁ జొక్కుచు సోలి తుదమీరు మిఁకను ॥ కామా ॥

పండెను నీతపమూ పట్టినదెల్లాఁ బైఁడి
అండనే నన్నుఁ గూడితి వాయను పని
నిండుఁగ శ్రీవేంకటాద్రినిధిఁ దొక్కివున్నాఁడవు
కొండవంటివుబ్బుతోడఁ గొల్లగొను మిఁకను ॥ కామా ॥ 328

బౌళి

కడమమాటలు నీవే కనుకోవయ్యా
పడఁతులలోన వాసిపట్టుదాననయ్యా ॥ పల్లవి ॥

పంతము నేనా విడువ పై కొని మాటలాడేవు
యెంతవడి వూఁకొందు నేమనేవయ్యా
కాంతుడవు నీవు గక్కన వంచుకోరాదు
చెంత నీనవ్వుల కెట్టు చేతులొగ్గేనయ్యా ॥ కడ ॥

పాయపుగర్వపుదానఁ బలుమారు మొక్కేవు
యీయెడ నెందాఁకాఁ జూతు నేమనేవయ్యా
నీయంతదొరవు పని నీచేఁ గొనఁగరాదు
చాయల నేమని నీతో సమ్మతించేనయ్యా ॥ కడ ॥

చలము నాకే కలదు సారె నన్ను వేఁడుకొనే-
యెలయింపు లెట్టువిందు నేమనేనయ్యా
బలిమి శ్రీవేంకటేశ పైకొని కూడితి విట్టె
నిలువెల్లా వలుపులే నీవే నేనయ్యా ॥ కడ ॥ 329

సాళంగం

ఇఁ(ఇం?)తా నీమహిమలే యేల నవ్వేవు
ఇంతులెల్లా నుండఁగానే యేల నవ్వేవు ॥ పల్లవి ॥

దవ్వులనుండినదాన దగ్గరివచ్చితి నింతే
యెవ్వరు నిన్నేమని రేల నవ్వేవు
పవ్వళించివుండఁగాను పన్నీరు చల్లితి నింతే
యివ్వల నామోము చూచి యేల నవ్వేవు ॥ ఇంతా ॥

యిచ్చకములాడి నీకు యిటు ప్రియాలు చెప్పితే
యెచ్చరి నీవే తెలిసి యేల నవ్వేవు
మెచ్చి మెచ్చి చనవుతో మేలములాడినందుకు
యెచ్చుకుందు లాయనంటా యేల నవ్వేవు ॥ఇంతా॥

కాయకపుచెమటలు కడిగి కడిగి నేను
యీయెడ విన్నుఁ గూడితే యేల నవ్వేవు
పాయపుశ్రీవేంకటేశ పనులెల్లాఁ జక్కనాయ
యీయరానిచన విచ్చి యేల నవ్వేవు ॥ఇంతా॥ 330

రేకు 1167 సౌరాష్ట్రం

లేవే యెందాఁకాను లెక్కలువెట్టేవు
అవటించి పైకొంటే నాయములు రేఁగును ॥పల్లవి॥

యెదురుమాటలాడితే నెన్నైనాఁ గలవు
పొదిగి కాఁగిలించితే పొందు చేకూరు
చదురులాడఁజూచితే [1]సరియాఁకలై యుండు
అదన మోవియానితే నడ్డాఁక లేదు ॥లేవే॥

పనులు విచారించితే బండ్లకొలఁదులు
ననిచి రతిసేసితే నాఁదే పెండ్లి
పెనఁగఁబోతే కడుబిగియు మనసువుట్టు
చెనకి పైకొంటేను చేతఁజిక్కు వలపు ॥లేవే॥

కొచ్చి సిగ్గువడితేను కొండలౌను జగమెల్లా
పచ్చిగా రతిసేసితే బట్టబయలు
యిచ్చట శ్రీవేంకటేశుఁ డెనసె నేఁ డింతలోనె
ఇచ్చగించితే నట్టే యితవౌఁ దమకము ॥లేవే॥ 331

---

1. సరి + ఆఁకలు.

నీలాంబరి

తెలుసుకొమ్మీ యిట్టె దిక్కుల పరాకు మాని
ఫలించెఁ జుమ్మీ జవ్వనపాయమెల్లాను ॥ పల్లవి ॥

చిగురుటాకులను వ్రాసినమేలుసుద్దులే
మగువయాదేమంచిమాటలెల్లాను
మొగి ముత్తెపుఁజిప్పల మూసిదించినవే
వెగటైనచూపులవెన్నెలలెల్లాను ॥ తెలు ॥

కమలపుపుటికల కలయ నీపైఁజల్లేవే
రమణిచేఁతలు సేసేరచనలెల్లా
అమర మరుగరిడి నటు సాములు చూపేదే
కొమరె నీతొడమీఁదఁ గూచుండేదెల్లాను ॥ తెలు ॥

పువ్వులగుత్తుల నిన్నుఁ బూజలు సేసేదే
జవ్వని చన్నులనొత్తేసరసమెల్లా
రవ్వగా శ్రీవేంకటేశ రమణిఁ బెండ్లాడినదే
బువ్వపురతుల నీతోఁ బొత్తులు గూడినది ॥ తెలు ॥ 332

ముఖారి

ఎరవై పట్టనేరము యింతేసి వూసివాసులు
ఇరవై వుందాన నీకు నేమిసేతురా ॥ పల్లవి ॥

యెంత నే మాటలాడినా యెగసక్కెమే యనేవు
కొంతగొంత చూచితేను కోపమనేవు
పంతప్రియాలు సేసితే వెంగెములుగాఁ బట్టేవు
యెంతటివాఁడవు నిన్ను నేమనందురా ॥ ఎర ॥

అట్టే సిగ్గులువడితే నలిగితి నే ననేవు
గట్టిగాఁ గొంగువట్టితే గయ్యాళనేవు
నెట్టుకొని నీవద్దనుంటే నే నిన్ను [1]నమ్మికనేవు
యిట్టిమతకపువాని నెట్టు నే గెలుతురా ॥ ఎర ॥

అంకెకెల్లా వచ్చితేను [2]అబ్బురములివనేవు
సంకెలేక నవ్వితేను సటలనేవు
అంకెల శ్రీవేంకటేశ లలి నన్నుఁ గూడితివి
యింకా నిన్నప్పటిని యెట్టు గొసరుదురా ॥ ఎర ॥ 333

కేదారగౌళ

చూతము దానికేమి సుథము లన్నియు నింకా
కాతరపుచేఁతలచే కడుమించరాదా ॥ పల్లవి ॥

తెల్లనాయఁ గన్నులు తేటలాయ నీసుద్దులు
పల్లదాన మాఁడేల పట్టేవయ్య
చెల్లుబడి గలదు సిగ్గులు నీకా లేవు
బల్లిదుఁడవై యిట్లానే బతుకరాదా ॥ చూత ॥

చెమరించె నీమేను చేఁతలు రూఢికెక్కె
తమితో నింకా మమ్మేల దగ్గరేవయ్య
భ్రమయించనేరుతువు బాసలు మీఱఁగలవు
అమర నిన్నిమేళ్ల నందఁగరాదా ॥ చూత ॥

కళలు మోమున రేఁగె కాఁగిటిలో చలివాసె
బలిమి సేసి మమ్మేల పైకొనేవయ్య
యెలమి శ్రీవేంకటేశ యిట్టె నన్నుఁ గూడితివి
వెలలేనివేడుకల వెలయరాదా ॥ చూత ॥ 334

1. నమ్మిక + అనేవు: 2. అబ్బురములు + ఇవి + అనేవు.

ఆహిరి

ఇంతికి నీవు లోనైతి వేమందు నిన్ను
పంతములాడేటికాంతఁ బట్టవచ్చునా ॥ పల్లవి॥

నాయములు చెప్పఁగాను నన్ను నేల తిట్టేవు
ఆయింతిపొందు సేయుమంటినా నిన్ను
ఆయెడ నే నడ్డమురానని నన్ను దూరేవు
పాయపుమదముసతిఁ బటవచ్చునా ॥ ఇంతి ॥

నడుమ నవ్వేటిదాని నన్ను నేల గద్దించేవు
గొడవ లాపెతోఁ బెట్టుకొమ్మంటినా
తొడిఁబడ నీకు నేను తోడుగానైతి ననేవు
బడిఁబైకొనేజవ్వనిఁ బట్టవచ్చునా ॥ ఇంతి ॥

నిన్నుఁ జేయివట్టేదాని నీవేల సొలసేవు
అన్నిటా నాపెతోఁ బెనఁగాడుమంటినా
యెన్నఁగ శ్రీవేంకటేశ యిట్టె నన్నుఁ గూడితివి
పన్ని నీమోహపుఁజెలిఁ బట్టవచ్చునా ॥ ఇంతి ॥ 335

మంగళకౌసిక

వద్దనున్నారము నేము వాడికవారమెల్లాను
కొద్దిమీరి ముమ్మరము కుంగ దెఁ(దెం?)తైనాను ॥ పల్లవి ॥

వెలఁది కొత్తవలపు వేఁడివేఁడిచెమటలు
బలిమి ని న్నేపొద్దుఁ బాయఁగలేదు
మెలుపుతోడ నీవు మెడఁగట్టుకొనవయ్య
తిలకించ నాసోదము తీర దెఁ(దెం?)తైనాను ॥ వద్ద ॥

చెలియ వింతౌకచూపు చిరునవ్వు లొకలవి
కొలువులో నీతొడపైఁ గూరుచున్నది
పొలుపై నీదేవరఁగాఁ బూజించుకొనవయ్య
తలఁపులో నాపెకు తనియ దె(దెం?)తైవను ॥వద్ద॥

అంగనకాఁగిటిపెండ్లి అట్టె నాగవెల్లి
సంగతిగా నినుఁగూడి సతమాయము
యింగితాన శ్రీవేంకటేశుఁడ మన్నించవయ్య
చెంగట మాసరుసకె చేరె నెంతయినాను ॥వద్ద॥ 336

రేకు 1168 పళవంజరం

దయగలదానవు తమకించకువే ఇట్టె
ప్రియపడఁగానే ఇంక బిగియఁగవచ్చునా ॥పల్లవి॥

భావ మెఱిఁగి మెల్లనె పైకొని కూడుటగాక
దైవసమైనవారిఁ గక్కసింతురా
యేవల్లనుండి వచ్చిన యెదురుకొందురుగాక
నీవద్దఁగూచుండఁగానే విష్టూరమాడుదురా ॥దయ॥

వూరట చేసుకొని వొడఁబరచుటగాక
కూరిమిగలుగువారిఁ గోపగింతురా
కోరి మచ్చము లుండినా కూర్చుకొనవలెఁగాక
సారె సారెఁ జెనకఁగా సణఁగులాడుదురా ॥దయ॥

వేఁడుకలెల్లాఁ జూపి విన్నవించుకొంటగాక
కూడి శ్రీవేంకటేశుఁ గొసరుదురా
మేడెపురతులలోన మెచ్చులు మెత్తురుగాక
పాడిగా నీతో నవ్వఁగ పంతములాడుదురా ॥దయ॥ 337

తోఁడి

మావంటివారికెల్లా మాటల లోనయ్యేవా
లావరులకై తేఁగాక లాలనకు మెత్తువా ॥ పల్లవి ॥

చలమరులై నట్టిసతులకుఁగాని మరి
బలిమిగలపతులు పంపుసేయరు
తెలివితోఁ గొంగుపట్టితీసేవారికిఁగాని
కెలయుచు నెఁ(నెం?)తైనా కిందుపడరు ॥ మావం ॥

ముంగోపులై నట్టిముదితలనేకాని
కందు దీరి యెందుకునుఁ గై కొనరు
వంగక తిట్టేమెరవడికత్తెలకుఁగాని
ముంగిటఁ గాచుకుండి మోహించరు ॥ మావం ॥

యెదయక కాచుకుండేఇఁటుంకేకాని
బడిబడిఁ గాచుకుండి పసికిరారు
అదరి శ్రీవేంకటేశ అట్టె నన్ను నేలితివి
తడవకుఁడిన మీరు తమకించరు ॥ మావం ॥ 338

ఆహిరి

ఏమోయి నేనెఱఁగనా యెంతకెంత సేసేవు
కామతంత్రముల కివి కందువలుగాక ॥ పల్లవి ॥

ఈకదఁ దిట్టితినంటా నెగ్గులేల పట్టేవు
నాకు నీపైఁ గోపమా నగితిఁగాక
కైకొని ఝంకింతునంటా కమ్మటిని దూరేవు
చేకొన్నపగదాననా చెలిమిగాక ॥ ఏమో ॥

పొలయలుకలంకె పొగిలేవు రానంటా
చలమా నీతో నాకు చవులుగాక
పలుకనై తినంటా పై పైఁ జింతించేవు
చలపట్టినదానా సరసముగాక ॥ ఏమో ॥

గుట్టుతో నేనుండఁగాను కొసరేవు రానంటా
చిట్టకపుదానవా సిగ్గులుగాక
గట్టిగా శ్రీవేంకటేశ కలసితి విటు నన్ను
అట్టుచేసేనా నిన్ను జట్టిగొనేఁగాక ॥ ఏమో ॥ 339

వరాళి

ఎట్టు భ్రమయకుందుము యిటువంటినిన్నుఁ జూచి
పుట్టిపడీ నిదివో నీవొడఁబాటుపొందులు ॥ పల్లవి ॥

పెచ్చురేఁగి వలచినప్రియురాండ్లకెల్లాను
మచ్చుమేఁపులాయను నీమంచిమాటలు
అచ్చలాన నీవుచూపేఆస లందరికిఁ జేం-
పచ్చలాయ నిదివో నీబయవారిచేఁతలు ॥ ఎట్టు ॥

కాలుదొక్కినట్టినీకామినులకెల్లాను
పాలకూళ్లాయను నీపచ్చినవ్వులు
యీలాగులే ఇందరికి యీఁదులాదేనీటిలోని-
వోలలాయ నిదివో నీవుప్పువేసిపొత్తులు ॥ ఎట్టు ॥

మక్కువ నిన్నుఁగూడినమములోంట్లకెల్లాను
చొక్కుమందులాయను నీసొంపురతులు
గక్కన శ్రీవేంకటేశ కలసితివి నీమేలు
రొక్కమాయ నిదివో నీరూడైవపున్ననలు ॥ ఎట్టు ॥ 340

గౌళ

వెఱపేల రమ్మవవే వింతవాఁడా తా నాకు
మెఱుఁగు మెరిచితేను మించదా దిక్కులను ॥ పల్లవి ॥

అందుకేమె తా నన్ను నాదరించె నింతలోనే
యెందఱిఁ గూడివచ్చినా నేమాయనే
ముందు నన్నుఁగూడెను ముడిచివేసినపువ్వు
పొందుగా పీదినుండితే బుగంధించకుండునా ॥ వెఱ ॥

కడమ యేదే తాను కైకొని నన్ను మెచ్చె
యెడసి యెందుండినాను యేమాయనే
కడఁగి నాతో నవ్వే గరచివేసినబూరె
అడరి యెక్కడఁగన్నా నట్టె నోరూరదా ॥ వెఱ ॥

ఇన్నినేలె శ్రీవేంకటేశుఁ డిట్టె నన్ను నేలె
యెన్నిపెండ్లిండ్లాడినా నేమాయనే
వున్నాఁడు నాకాఁగిటను వొద్దికైననాకంచము
కన్నవారెల్లాఁ బొత్తుగలయక వుందురా ॥ వెఱ ॥ 341

అహిరినాట

ఇయ్యకొంటి నీపనులు ఇంతా మేలే
చెయ్యిమీఁదాయ నాకు సిరులేమి బాఁతి ॥ పల్లవి ॥

నయగారివాఁడవు నాకు నీవు గలవు
ప్రియములేమి గడమ పెక్కుమారులు
క్రియ లెఱుఁగుదువు కేలఁ జాఁచేవు నామీఁద
నియతాన నిందుకే నీయాలనైతిని ॥ ఇయ్య ॥

చలపాదివాఁడవు సతమై వున్నాఁడవు
ఇలిమి యేమి గడమ పైపై నేఁడు
వలపించనేరుతువు వంచేవు నాపై ననుపు
కలకాలమును నీకుఁ గైవశమైతిని ॥ఇయ్య॥

శ్రీవేంకటేశుఁడవు చేరి నన్నుఁ గూడితివి
దైవిక మేమిగడమ తగులాయను
భావ మెఱుఁగుదువు పచ్చిగా నవ్వేవు నాతో
వేవేలకును నీకే వెల్లవిరి యైతిని ॥ఇయ్య॥ 342

రేకు 1169 సామంతం

తరుణి కింతచలము తగవు గాదు
సరుగ నాతనిమాఁట సమ్మతించవే ॥పల్లవి॥

తడవితే నొద్దుకొంటా తరితీపునేసుకొంటా
వుదుకఁబెట్టేవు మోహ మొక్కమాఁటే
ఐదలె నీరమణుఁడు పంతము నీకుఁ జెల్లె
యెదయ కింతటనైనా యింపు చల్లవే ॥తరు॥

పిలిచితే బిగుసుతా ప్రియము చెప్పించుకొంటా
కలయ నూరేవు నవ్వు కదుఁగడు
అలవిమీరె నాతఁడు అమరె నీరాజసము
సొలసి యింతటనైనాఁ జొక్కించవే ॥తరు॥

కదిసితేఁ దిట్టుతాను కందువలు రేఁచుకొంటా
వెదచల్లేవు సిగ్గులు వేడుకతోడ
చెదరకుండా నిన్ను శ్రీవేంకటేశుఁడుఁ గూడె
పొదలి ఇంతటనైనాఁ బొసఁగుండవే ॥తరు॥ 343

పాడి

మానినులమీఁదనేల మదములు చల్లేవు
అనుకొని జూజాలెల్లా నాడుదము రమ్మా ॥పల్లవి॥

వలపులెల్లా రేఁచి వాడలసతులఁ జూపి
చలము పుట్టింతురా సతుల కింత
పొలసి పొద్దులు నీకుఁ బోకుంటేఁగనక నేఁడు
అలవోక చదురంగాలాడుదము రమ్మా ॥మాని॥

సరసములెల్లా నాడి సవతుల నెచ్చరించి
కరికరినేతురా కాంతల నింత
పురుటున నీకింత ఉద్బసపోకుంటేను
అరుదుగాఁ బగడసాఁగాడుదము రమ్మా ॥మాని॥

కొల్లున నవ్వులు నవ్వి కొలువుసతులఁ గూర్చి
పల్లదాలాడుదురా పట్టపువారి
యెల్లగా శ్రీవేంకటేశ యెనసితి విటు నన్ను
అల్లాడ నెత్తము మన మాడుదము రమ్మా ॥మాని॥ 344

ఆహిరి

ఎందాఁకా వట్టిజాగులేల నేనేవే
సందడించి వలపులు జాజుకొనఁగాను ॥పల్లవి॥

సిగ్గులువడుదురా శిరసు వంచుదురా
దగ్గరి కూచుండి పతి తలఁపించఁగా
వొగ్గి అందుకోకుందురా వూరకే వుండుదురా
వెగ్గళించి యాతఁడు విడెమియ్యఁగాను ॥ఎందాఁ॥

కన్నెపడుచువా నీవు కడుముద్దరాలవా
మిన్నక లోఁగేవు పతి మేలమాడఁగా
మన్నన నెఱఁగవా మనసు సోదించేవా
విన్నంతనే పలుకవు వేఁడుకోఁగాను ॥ఎందా॥

కప్పుర మియ్యఁగవద్దా కాఁగిలించుకొనవద్దా
యిప్పుడె శ్రీవేంకటేశుఁ డెనసె నిన్ను
చెప్పినట్టు సేయవద్దా సేవల మెప్పించవద్దా
తప్ప కాతఁ దప్పటివి తమకించఁగాను ॥ఎందా॥ 345

భైరవి

కరుణించవయ్యా కామినిని
గరిమ విర్వెరగుల కాణాచిలో నున్నది ॥పల్లవి॥

జమళికామకళ సతి నీకు వియ్యవచ్చి
సముకాన నిలిచుండీ చాఁచుమా చెయ్యి
నెమకి చెక్కులనే నిలువుటద్దాలు వట్టి
అమర నూడిగాలు నీకదివో సేసీని ॥కరు॥

వేడుక మోవిపంటి విందు నీకుఁ జెప్పవచ్చి
వోడక విన్నుఁ జూచీ వొగ్గుమా కొంగు
వీడినకొప్పునీలాలు వెలసేసి నీకుఁ జూపి
జాడతోడ నిచ్చకాలు సారెసారె జేసీ నీకును ॥కరు॥

కనకపుమేనివన్నె కప్పములు నీకుఁ బట్టి
చెనకీఁ బానుపుమీఁదఁ జేకొనరాదా
ఘనుఁడ శ్రీవేంకటేశ కలసె నిన్నింతలోనే
వనిత నానారతుల వంతులువేసీని ॥కరు॥ 346

ముఖారి

ఏమి చెప్పేవు సుద్దులు యెందాఁక మాతో
కామించినటువలెఁ గైకొందువు గాక ॥పల్లవి॥

పంతములాడఁగనేల బలిమి గలితే నీకు
చెంతనుండి యేమైనా జేతువుగాక
వింతలు మరేదవి వెల్లావిరైననీకు
సంతకూటములనె జదుతువుగాక ॥ఏమి॥

అనుమానాలు మరేల అన్నిటా సర్వజ్ఞుఁడవు
చెనకి మమ్ము రట్టుసేతువుగాక
వెనకముందేదది వేడుకగలుగునీకు
పనిగలయపుడెల్లాఁ బైకొందువుగాక ॥ఏమి॥

పిగ్గు వీడనేల నీకు శ్రీవేంకటేశుఁడవు
వొగ్గి నన్నేలితి విట్టె వుందువుగాక
యెగ్గుదప్పు లేదవి యింతవలచిననీకు
కగ్గులేక యిట్లానే కలతువు గాక ॥ఏమి॥ 847

నాదరామక్రియ

ఏమి నేయవచ్చునమ్మ యీకాలము
కామినుల నెవ్వరైనాఁ గైకొందురా ॥పల్లవి॥

యిచ్చకములాడేకాదా యింతులెల్లాఁ బతులను
పచ్చిగాఁగ భ్రమయించి వలపించేది
మచ్చరించి సతులెల్లా మటియేల అగ్గువైరి
తచ్చి యిటువంటివారే తలచైరి భువిని ॥ఏమి॥

సరసములాడేకాదా సారెకును మనసులు
కరఁగిఁ(గిం?)చి గర్వముల ఘనమయ్యేది
తరితీపుల మరేల తడఁబడేరు మియ్యా(య్యో?)ద
సరి నిందువంక మొగచాటాయ మోహము ॥ఏమి॥

నవ్వులు నవ్వేకాదా నయాన వేంకటేశు
రవ్వఁగాఁ గాఁగిటఁ గూడి రతికెక్కరి
యివ్వల మరేల నన్ను నెవసె నీతఁడై పైపై
మువ్వంక విందువంక నేమును వాయఁ బంతము ॥ఏమి॥ 348

రేకు 1170 వేళావళి

ఎన్ని మాయలు నేసేవు యేఁటివేసాలు బొయ్యేవు
నిన్ను నన్ను నెంచు కొంటే నీవే కావా ॥పల్లవి॥

మిన్నక నీవలపులే మెరమీ నింతేకాక
కన్నులనాచూపు నీపైఁ గాఁడిపారీనా
తిన్ననై నీకాఁక తరితీపులు నేసీఁగాక
వున్నతి నామోవి నోరూరించీనా ॥ఎన్ని॥

పట్టరానినీవయసు భ్రమయించీ నింతేకాక
గట్టినాచన్నులు నీకళ దాఁకీనా
నెట్టన నీతమకమే విన్నుఁ గరఁగించీఁగాక
తొట్టి నాచక్కఁదనము దొమ్మి నేసీనా ॥ఎన్ని॥

కలసి నీకాఁగిలే గక్కనఁ జొక్కించెఁగాక
మలసి నామేలు విన్ను మఱపించెనా
తెలిపి శ్రీవేంకటేశ దిక్కయి నన్నేలితివి
చలపట్టి నాగుణము సాదించెనా ॥ఎన్ని॥ 349

మేచబౌళి

ఓపితేఁగనక నీవు వొడిగట్టు మిందుకును
కోపము పనికిరాదు కొమ్మలయెడలను ॥పల్లవి॥

వలపు జున్నువంటిది వడి రేఁచఁబోతేను
తిలకించ మోవినే తేనె గారును
తలఁపు తీగెవంటిది దగ్గరి పొందుసేసితే
పులకలమొగ్గలు గొబ్బున మేనఁ బొడము ॥ఓపి॥

ననుపు వెన్నవంటిది నవ్వులు నవ్వితేనే
మొనసి సెలవి నయములు దేరును
చనవు పంటవంటిది జాణతనాలాడఁగానే
అనుగునాలికెతుద నక్షయమై పెరుగు ॥ఓపి॥

రతి తపమువంటిది రచనలు మీఱఁగాను
చతురతఁ గాఁగిటిలో సఫలమౌను
హితవుతో శ్రీవేంకటేశ నన్నుఁ గూడితివి
మితిమీఱి యిందులోనె మేలెల్లాఁ జేరును ॥ఓపి॥ 350

దేసాళం

మఱచేమా నేమిఁక మాఁటిమాఁటికి
తఱితోడ నేపొద్దు ధ్యానము సేసేము ॥పల్లవి॥

ఆపె గరుడిఁ జదివినటు వంటిమాఁటలు
రాపల నిదివో నేఁడు రచ్చకెక్కెను
పైపై నే మవియెల్లా పాటముగొంటిమి నేఁడు
చాపలాన నేపొద్దూ జపము సేసేవు ॥మఱ॥

గీతలాగఁ౨ చిలుమెక్కినవి.

పడఁతి మొగసాలలోఁ బచరించినచేఁతలు
వడిగాఁగ నిన్నిట్లాను వహికెక్కెను
విడివిగా నేమవి నేరుచుకొంటి మిదివో
తడఁబడ కేపొద్దూఁ దలఁచుకొనేము ॥ మఱి ॥

అంగవమంచముమీఁద నభ్యసించినవిద్యలు
రంగుగా మాకాఁగిటిలో రతికెక్కెను
అంగవించి శ్రీవేంకటాధిప నన్నే కూడితి
సింగారాలవీరూపే చింతనసేసేము ॥ మఱి ॥ 351

సామంతం

ఇవివో మాసుద్దులు యెవ్వరికి ముద్దులు
వివరించి చూచుకొమ్మా వింతవింతబుద్ధులు ॥ పల్లవి ॥

తారుకాణించఁగఁబోతే తప్పులాయ మాఁటలు
వూరకే వినఁగఁబోతే నుప్పులాయను
సారెసారెఁ జెనకఁగ చప్పనాయ వలపులు
కోరి వెనఁగఁగఁబోతే గొప్పలాయను ॥ ఇది ॥

బడిబడిఁ జేయఁబోతే పగలాయనేఁతలు
తడవినప్పుడెల్లాను తగులాయను
నడుకొత్తవినయాలు నానావగలాయను
గాఢవలేపిపొందుఁగుట్టు మిగులాయను ॥ ఇది ॥

నవిచి పెనఁగఁబోతె నవ్వులాయ నాసలు
పొనుఁగక దాఁచితేనే పువ్వులాయను
యెనసితివి శ్రీవేంకటేశ నన్ను నింతలోనే
ఘనుఁగొన్నరతులెల్లా కడురవ్వలాయను ॥ ఇది ॥ 352

క్రిగీతగలవి చిఱిమెక్కినవి

బౌళి

నేసవెట్టవయ్యా ఇట్టె చెలిమీఁదను
ఆసల మీకిద్దరికి నన్నిటా నమరును ॥ పల్లవి ॥

గక్కనఁ జెట్టపట్టితే కంకణమువంటి దాపె
దక్కి పురమెక్కితేను తాళివంటిది
మొక్కలానఁ దొడెక్కితే మొలనూలువంటిది
అక్కజమై నీకు నాపె కన్నిటా నమరును ॥ నేస ॥

చేరి విన్నవించితేను చెవిపోగులవంటిది
నీరతికి వద్దనుంటే నీడవంటిది
కోరి పానుపుపై పెండ్లికూఁతురువంటి దేపొద్దు
ఆరీతి నాపెకు నీకు వన్నిటా నమరును ॥ నేస ॥

పాదాలసేవసేసితే పావకోరళ్ల(కోళ్ల?)వంటిది
సోదించి కూచుండితేను సొమ్ముమవంటిది
యీడెన శ్రీవేంకటేశ యింతి నీవుఁ గూడితిరి
ఆదిగాని నీకు నాపె కన్నిటా నమరును ॥ నేస ॥ 353

మధ్యమావతి

అప్పటి మమ్ముఁ జెనకే వానోదకాఁడవు నీవు
చప్పఁగాగరివద్ద పెసరుగింజవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

అలిగించుకొంటా వెంగే లట్టె యాడించుకొంటా
వెలఁది యొకతెచేత వేగించరాదు
పలువురుగొల్లమంకుభామలబారిఁ జిక్కి
బలిమినెట్లా వెళ్లఁబడితివయ్యా ॥ అప్ప ॥

చన్నుల నొత్తించుకొంటా సారె జంకింపించుకొంటా
కన్నెవొక్కతె కాఁగిటఁ గరఁగరాదు
పన్నవపదారువేలపంతాలకు లోనై
ఇన్నిటా నెట్ల ధరియించితివయ్యా ॥ అప్ప ॥

చెందినరతికేలివి శ్రీవేంకటేశ్వర
పొంది యొక్కతె మెప్పించి భోగించరాదు
యిందరిరూపులై నయిందిరను నన్ను నేలి
అందపు వేడుకల నెట్టలరితివయ్యా ॥ అప్ప ॥ 354

రేకు 1171 ఆహిరినాట

సిగ్గువడ వెఁ(వెం?)తైనా చెల్లఁబో నీవు
బగ్గన మమ్ము నవ్వేఁటాటు నేనేవు ॥ పల్లవి ॥

చాయలకు నీవు నాతో సరసములాడఁగాను
మోయుచు సవతులు మోములుచూచుకొనేరు
యీయెడ మంచముమీఁద నిద్దరముఁ గూచుండఁగా
నాయములు వెట్టుక సన్నలునేసుకొనేరు ॥ సిగ్గు ॥

కాతరాన నీవు నాకు గందపుబొట్టు వెట్టఁగా
జాతులునేసేరు వారె సారెసారెఁ జెలులు
చేతిసురటిని నీవు చేరి నాకు విసరఁగ
రాతిరిఁబగలును కేరడములాడేరు ॥ సిగ్గు ॥

కందువల నీవు నన్నుఁ గాఁగిలించి కూడఁగాను
అందరుఁ దమతమకే ఆసపడి రిపుడు
పొందినశ్రీవేంకటేశ భోగముఁలెల్లా సరి
మందలించి నా కెక్కుడుమన్నన లనేరు ॥ సిగ్గు ॥ 355

బౌళి

ఏమిదప్పిపోయ నీకు నెందరు లేరు సతులు
నేమముతో నున్నదాన నెరవేర్చరాదా ॥ పల్లవి ॥

మగువా నీవును నుండి మాటలు నన్నాడించేవు
యెగసక్కెలాడఁగా నీ వేమందువో
జగడాల కోపను చాయసేసుకొని నేను
వాగి నూరకున్నదాన నుండనీరాదా ॥ ఏమి ॥

పడఁతి నీకుండఁగా నాపయ్యెదకొంగు వట్టేవు
యెదసి చేత దొబ్బఁగా నేమందువో
కడుఁగోప మాఁపలేక గక్కన గుట్టుసేసుక
వాదికాన నున్నదాన నుండనీరాదా ॥ ఏమి ॥

దక్కి యాపెఁ గూడుండి తడవేవు నన్నప్పటి
యెక్కడికైనా రమ్మంటే నేమందువో
ఇక్కడ శ్రీవేంకటేశ ఇట్టె నన్నుఁ గూడితివి
పుక్కమీరి వున్నదాన నుండనీరాదా ॥ ఏమి ॥ 356

లలిత

ఎఱుఁగుదు మిందరము నీవలపు
[1] తర(ఱ?)గరితనముతో దాఁచనేమిటికే ॥ పల్లవి ॥

జొబ్బిలుఁజెమటలతో జోనగారీ నీవలపు
నిబ్బరపుటూర్పుల నిండీ వలపు
వుబ్బరిపులకలచే వుట్టిపడీ నీవలపు
అబ్బురపుపతితోడ నలుగనేమిటికే ॥ ఎఱు ॥

---

1. యతిప్రాసస్థలముల సాధుశకటరేఫసాంకర్యము వీరివాఙ్మయమున అరుదైనది. ఐనను అక్కడక్కడ అది కన్పడుట వ్రాయసకాని లోపముగా తోచుచున్నది.

జాజెడితురుముతోడ సందడించీ నీవలపు
మీఱినరతుల మితిమీఱీ నీవలపు
ఆఱడికాఁకలతోడ ఆయాలురేఁగీ వలపు
చూఱలుగా నితవికి చూపిచెప్పనేఁటికే ॥ ఎఱ ॥

వేడుకచూపులతోడ వేళగాచీ నీవలపు
పూడిగెపుచేఁతల కోగ్గి వలపు
కూడె శ్రీవేంకటేశుఁడు గొబ్బున ని న్నంతలోనె
[1]మోడామోడిసిగ్గుల మూసిపెట్టనేఁటికే ॥ ఎఱ ॥ 357

మంగళకౌశిక

ఏల తిట్టు దిట్టేవు ఎవ్వరి దపరాధము
మూలలవారిచన్నులు ముట్టితియ్యఁగాను ॥ పల్లవి ॥

చెక్కులు నొక్కె నొకతె జీరలుదీసె నొకతె
చక్కనిగొల్లెతలతో సామునేయఁగా
తొక్కెఁ బాదాన నొక్కతె దొమ్మినేసె మరొకతె
పుక్కన వారిండ్లలోనివు ప్లెక్కఁగాను ॥ ఏల ॥

చన్నుల నొత్తె నొకతె చప్పరించె మోవొకతె
పన్ని గొల్లవారి నీవు బందునేయఁగా
సన్నల దూరె నొకతె చలము రేఁచె నొకతె
పన్నుగ వారిచీరలు పట్టితియ్యఁగాను ॥ ఏల ॥

కైకొని పట్టె నొకతె కందువఁ గూడె నొకతె
జోకతో మందలవారి సోదించఁగా
ఆకడ శ్రీవేంకటేశ అలయించె నిన్నొకతె
దీకొని వారి బలిమిఁ దీసి కూడఁగాను ॥ ఏల ॥ 358

1. 'మూఢామూఢ' శబ్దభవము కావచ్చు. బయట పడీవడనిసిగ్గులు కావచ్చు.

సామవరాళి

తగవెఱఁగనివాఁడా తరుణిరో నీమగఁడు
నగవులకొలఁదినే నాఁటుకొనీఁగాక ॥ పల్లవి ॥

సొలసేవు రమణుని సూటిదప్పకచూచేవు
కలసినందాఁకా నిట్టే కొంతాళించేవు
బలువులు చూపుదురా పతితోడ నింతేసి
కొలఁదెఱిఁగాతఁడే కూడీఁగాక ॥ తగ ॥

పెనఁగే వాతనితోడ బెట్టిమాటలాడేవు
తనువుసోఁకినదాఁకాఁ దమకించేవు
మొనలెత్తి చూపుదురా మొదలనే ఆతనితో
అనువెఱిఁగి తానే ఆదరించీఁగాక ॥ తగ ॥

కక్కసించి పిలిచేవు కరకరిఁబెట్టేవు
చిక్కి లోనైనదాఁకా చిమ్మిరేఁగేవు
యెక్కువశ్రీవేంకటేశుఁ డితఁ డిట్టె నిన్నుఁ గూడె
మిక్కిలియాతఁడే నీకు మేలువాఁ డవుఁగాక ॥ తగ ॥ 359

అమరసింధు

ఆవతియ్యవయ్యా అందుకు మాఁటెఱుఁగుదు
పూవి అందరిని నీకుఁ బొందుసేసేను ॥ పల్లవి ॥

వసివాడుమోముతోడ వంచుకొనేవు శిరసు
దెసల నెవ్వతెయైనాఁ దిట్టదుగదా
అసురుసురౌతాను అలసేవు పలుమారు
పిసికి ని న్నెవ్వతైనాఁ బిప్పిసేసెనో ॥ ఆవ ॥

పుడుకుఁజెమటతోఁద నొరగేవు మలగుపై
కడనెవ్వతైనా నలుగదుగదా
చిదుముదితోఁ గొంత చిన్నఁబోయివున్నాఁడవు
పడఁతి యెవ్వతెయైనాఁ బంతమాడెనో ॥ అన ॥

నిండుఁగళలతోడుత నివ్వెరగైనాఁడవు
అందనెవ్వతైనా మర్మా లంటదుగదా
దండిగా శ్రీవేంకటేశ తగ నన్ను నేలితివి
చండిపెట్టి యెవ్వతైనా సారెకు బోధించెనో ॥ అన ॥ 360

రేకు 1172 సామంతం

నీవాళ్లి నేర మెంచవు నేమే కల్లలమనేవు
తావుకు విచ్చేయుమా తారుకాణించేము ॥ పల్లవి ॥

మావంటివారిమాట మనసునఁ బట్టకుంటే
ఆవలికి రావయ్యా ఆపే ఆడీని
కావించి నేనిచ్చినట్టికమ్మ నీవు నమ్మకుంటే
వావిరి నీపదుగుమా వా(వ్రా?)సి చూపీని ॥ నీవా ॥

. వూడిగపువారిమొక్కు లొల్లఁబే త్తైతేను
ఆడకే రమ్మా నీకు నాపె మొక్కీని
యీాడ నేమువెట్టేఆన లియ్యకోలుగాకుంటే
తోడనే విచ్చేయుమా తొయ్యలిచే వినేవు ॥ నీవా ॥

[1] ఇచ్చినమాచేకానుక లింపులు నీకుఁ గాకుంటే
అచ్చటికి రమ్మా చెలి ఆపె యిచ్చీని
ఇచ్చల శ్రీవేంకటేశ యింతి నిట్టె కూడితివి
అచ్చుగా నీ వేకతములాడుమా విన్నవించీని ॥ నీవా ॥ 361

---

1. ‘ మాచే విచ్చినకానుక ’ అనుట సహజము.

వరాళి

మాపుదాఁకా వట్టిజోలి మాతో నేఁటికి
నీపొందుల కిది వలె నేరుచుకోవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

తెగరానిమాఁటలకు తెరువు కోపగించుట
నగితేనే పెనగొను నాలితనము
మొగము చూచితేనే మోహములెల్లా నిండు
నిగిడి నీకేది వలె నేరుచుకోవయ్యా ॥ మాపు ॥

తీరనియలుకలకు తెరఁగు పంతమిచ్చుట
పూరకుండితేనే నాయ మమ్మళినుండు
కూఁమి గొసరితేనే కుప్పవడు వలపులు
నీరచన కేది వలె నేరుచుకోవయ్యా ॥ మాపు ॥

పట్టినవా(వాదః)లములకు పరివా(హాః)రము మొక్కుటే
గుట్టుతో నుంటే నన్నిఁ గొనసాగును
ఇట్టె శ్రీవేంకటేశ యెనసితి విటు నన్ను
నెట్టన నీ కేది వలె నేరుచుకోవయ్యా ॥ మాపు ॥ 362

దేసాళం

చేతికి లోనైనప్పుడే చేరి కై కొందువుగాక
పోతరపుమదమునఁ బొద్దేల జరపేవె ॥ పల్లవి ॥

పిలువఁగఁబిలువఁగ బిగిసే వాతనితోను
చలపాదితనమేలే సారెసారెకు
నలువున నీవలపు నాఁటి మతి నుండఁగాను
వెలి నీవు సటచేసి విఱ్ఱవీఁగేదేఁటిదే ॥ చేతి ॥

పట్టఁబట్ట నాతనితో బలిమినే పెనఁగేవు
వట్టివీరములేఁటికే వరవాతాను
పుట్టిపడి నీయాసలు వొడినిండా నుండఁగాను
దిట్టతనములు చూపేదీమస మదేఁటిదే ॥ చేతి ॥

కూడఁగఁగూడఁగ గునిసే వాతనితోను
పాడిపంతము లేఁటికే పచ్చిదేరెను
యీడనె శ్రీవేంకటేశుఁ డెనసె నిన్నింతలోనె
వీడెపుసొక్కులతోడి విఎంత లిదేఁటిదే ॥ చేతి ॥ 363

రామక్రియ

ఏల వేగిరించేవు యింతలోననే నీవు
కాలుదొక్కినప్పుడే కరఁగించీఁగాక ॥ పల్లవి ॥

నిన్ను నేమైనాఁ దిట్టైనా నెలఁత నీచేఁతలకు
చన్నులమొనలనే సాదించీఁగాక
యెన్నిసుద్దులు చెప్పినా యెదురు నీ కాడీనా
సన్నలచాయలనే చక్కఁబెట్టీఁగాక ॥ ఏల ॥

కోపగించీనా ఆపె కొండుకనీసుద్దులకు
చూపులకొనలనే సోదించీఁగాక
మాపుదాఁకా నవ్వినాను మారుకొనీనా నీతో
తీపులమాటలనే తిద్దుకొనీఁగాక ॥ ఏల ॥

జంకించీనా నేఁడు సతి నీగుణములకు
పొంకపురతులనే భోగించీఁగాక
అంకెల శ్రీవేంకటేశ ఆపె నీవుఁ గూడితివి
మంకుఁదనాలు చూపీనా మనసిచ్చీఁగాక ॥ ఏల ॥ 364

గౌళ

ఎప్పటికెప్పటివాదు లెందాఁకానే
కొప్పులువీడినమీఁద కూడుకొనవలదా ॥ పల్లవి ॥

సొగిసి మొగామొగాలు చూచుకొంటే(?) జాలుఁగాక
తగవు లేమున్నవే తనకు నాకు
నగవులు నెలవుల నారుకొంటేఁ జాలుఁగాక
ఎగసక్కేలు మరెవ్వరు నేమాడేరే ॥ ఎప్ప ॥

ఆరీతినే మాటకు మాటాడుకొంటేఁ జాలుఁగాక
తారుకాణ లేమున్నవే తనకు నాకు
తారసించి మేనుమేనుఁ దగులైతేఁ జాలుఁగాక
నేరములు మరెవ్వరు నేఁదేమి వట్టిరే ॥ ఎప్ప ॥

ఇతవుతో నిట్లానే యెనసితేఁ జాలుఁగాక
తతి యెంచ నేమున్నదే తనకు నాకు
రతిని శ్రీవేంకటాద్రిరమణుఁడు నన్ను నేలె
మతకా లెవ్వరు నింక మరేమి వన్నెరె ॥ ఎప్ప ॥ 365

పళవంజరం

ఈతగవు నీమతిలో నెంచుకోవద్దా
కాతరాన నీవు మమ్ముఁ గదియఁగఁజెల్లునా ॥ పల్లవి ॥

వేడుకకు నేఁ దిట్టితే వెంగెమునేసుకొంచురా
ఆడుకొనేరా నిన్ను నవ్వలివారు
పాడితో నింత సిబ్బితిపడేవాఁడవైతేను
వోడక మోవెంగిలికి నొగ్గ నీకుఁ జెల్లునా ॥ ఈత ॥

నగుతా గోరగీరితే నాతో వాదింతురా
అగడు సేసేరా నిన్ను నవ్వలివారు
వొాగి నీ వింతపనికి నోపనివాఁడ వైతేను
మిగులా రతులఁ గిందుమీఁదుపడఁజెల్లునా ॥ ఈత ॥

చేయివట్టి నేఁదీసితే శిరసిటే వంతురా
ఆయెడఁ బంగించేరా అవ్వలివారు
యీయెడ నన్నుఁ గూడితి వింతవాసివాఁడవు
చాయల శ్రీ వేంకటేశ చన్నులంటఁజెల్లునా ॥ ఈత ॥ 366

రేకు 1173 కాంబోది

అనరాదు గాక నిన్ను ఆయములు చూపి మోపి
ఘనుఁడవైతే పాపము కలపేవా నీవు ॥ పల్లవి ॥

శిరసు వంచుకుందాన సిగ్గువడివున్నదాన
కరఁగుచు నాపై నేల కాలు వేసేవు
సరుగన నెఁ(నెం?)తైనా మజ్జన మవధరించవు
దొారవైతే సేసినట్టిదోసములు వాసునా ॥ అన ॥

కలయక వున్నదాన కడనిట్టే వున్నదాన
యెలమిఁ దమ్మలము నాకేల పెట్టేవు
కలవి మోవి యెంగిలి కడుగుకో వెఁ(వెం?)తైనా
యిలయేలేవాఁడవైతే నెంగిలి లేదా ॥ అన ॥

అంటఁగాక వున్నదాన అనవెట్టుచున్నదాన
జంటగాఁ గాఁగిటఁ బట్టి సారెఁ గూడేవు
నంటున శ్రీవేంకటేశ నామతక మెఱఁగవు
దంటవయసువాఁడవైతే తప్పొప్పు లేదా ॥ అన ॥ 367

ఆహిరి

ఇన్నాళ్లు నెఱఁగము ఇంతలేసిపనులు
సన్నల చాయలనే సతమాయ వావులు ॥ పల్లవి ॥

పాటపాట సిగ్గులతో పడఁతి నీవు నవ్వఁగ
తేటతెల్లమాయను మీ తెలుఁగులెల్లా
మాటమాటలను మీరు మర్మాలు సోఁకనాడఁగా
వాటమాయ మీలోనివాడికవలపులు ॥ ఇన్నా ॥

వెడవెడచూపు మీపై విచ్చనవిడిఁ బారఁగ
తడఁబడీ మీలోనితమకమెల్లా
చిదుముడితో మీరు చేతులుపైఁ జాఁచఁగాను
అడియాలాలాయను మీఅంకెలైనలంకెలు ॥ ఇన్నా ॥

పొద్దువొద్దు బాసలు గొబ్బున మీలోఁ జేయఁగాను
వొద్దికాయఁ గూటములు వొండురులలో
అద్దుక శ్రీవేంకటేశ అట్టె నన్నుఁ గూడఁగాను
సుద్దులాయఁ దొల్లిటినీసొలపులపొందులు ॥ ఇన్నా ॥ 368

పాడి

తరవాతిపనులకు తానే నేను
మరుతంత్రములోన మరియేఁటిమాటలే ॥ పల్లవి ॥

బలువుకొలఁదియే పంతము
చలముకొలఁదియే సాదింపులు
కలిమికొలఁదియే గర్వము
మలసి తనకు నాకు మరియేఁటిమాటలే ॥ తర ॥

మనసుకొలఁదియే మంగళము
చనవుకొలఁదియే సరసము
యెనసినకొలఁదివే యింపులు
మనవి సనవి చెల్లె మరియేఁటిమాటలే ॥ తర ॥

మచ్చికకొలఁదివే మంతనాలు
వచ్చినకొలఁదివే వాడికలు
ఇచ్చగించి శ్రీవేంకటేశుఁడే తా నన్నుఁ గూడె
మచ్చరములెల్లాఁ బాసె మరియేఁటిమాటలే ॥ తర ॥ 369

హిందోళం

ఏమయ్య కటకటా యెంతదోసము
ఏమైన మందెమేళ మింతసేసీనా ॥ పల్లవి ॥

ఆపె నీకు విడెమిచ్చేననఁగానే వేగిరించి
చాపలానఁ దముల మొసఁగుమనేవు
ఆపని [1]తొల్లెలవాటైతే నీకు నాయఁగాక
యీపడఁతి యిపుడు నీ కెంగిలివెట్టీనా ॥ ఏమ ॥

వెలఁది నీ కొకనాఁడు విందువెట్టేననఁగానె
తొలఁగక యిపుడే పొత్తుకు వచ్చేవు
అలరి నీకిది సాజమైతే నాయఁగాక
కలికి నీకు నెంగిలికడి వెట్టీనా ॥ ఏమ ॥

సారెకు రతుల మేలు చవిచూపేననఁగానె
తేరి యిందరిలో మోవితేనడిగేవు
మారుక శ్రీవేంకటాద్రిమందెమురాయ కూడితి
యీరీతి నింకా నీకు నెంగిలివెట్టీనా ॥ ఏమ ॥ 370

1. తొల్లి + అలవాటు.

దేసాళం

సేయవయ్య నీకు నేఁడు చెల్లినంతాను
పాయరాదు నిన్ను నిట్టె పైకొనుటేకాని ॥ పల్లవి ॥

తెగరాదు నీవెంత దిమ్మరివై తిరిగినా
జగడానఁ గొంతగొంత సాదించచది(చుటె?)
నగరాదు నీవు నేసేనాటకపుఁజేఁతలకు
మొగమోడి చేతులెత్తి మొక్కు టింతేకాని ॥ సేయ ॥

తిట్టరాదు యెవ్వతెతోఁ దెగడియాడినా నిన్ను
జట్టిగాఁ జూపులఁ జూచి జంకించుటే
పట్టరానినీవెందుఁ బఱచవై తిరిగినా
చెట్టవట్టి నీసేవసేయు టింతేకాని ॥ సేయ ॥

మానరాదు నీవెన్నిమతకముల నుండినా
నానినచెమటలతో నంటుసేయుటే
పూనిక శ్రీవేంకటేశ పొందితివి నన్ను నిట్టె
ఆనుకొని నీతో ముదమందు టింతేకాని ॥ సేయ ॥ 371

కాంబోది

నన్ను నేల తడవేవు నాజాడ నీవెఱఁగవా
యెన్నిక నిను దగ్గర నిది వేళా నాకు ॥పల్లవి ॥

చాయలకు నాపె నీతో సరసములాడఁగాను
నాయమా నీతో నాకు నవ్వఁగ నేఁడు
చేయి చాఁచి యప్పటిని చెనకులు చెనకఁగా
యీయెడ నీసేవ సేయ నిది వేళా నాకు ॥ నన్ను ॥

యెలయించి యాపె నిన్ను నేకతానకుఁ దియ్యఁగా
చలమా నిన్నుఁ బిలువ సారెకు నాకు
పలుమారుఁ దానె నీతోఁ బచ్చిమాఁటలాడఁగాను
యెలమి నే విడెమీయ నిది వేళా నాకు ॥ నన్ను ॥

గరిమ నాపె నిన్నుఁ గాఁగిలించుకుండఁగాను
పురుఁడా నేను నట్టె పొత్తుగలయ
ఇరవై శ్రీవేంకటేశ ఇటు నన్నుఁ గూడితివి
యెరవులేక కొసర నిది వేళా నాకు ॥ నన్ను ॥ 372

రేకు 1174 ముఖారి

అంత విచ్చి చెప్పకు మా కప్పటి నీవు
యింతా నీమన్ననలోనె యెఱఁగరాదా ॥ పల్లవి ॥

వీనులకు నేఁజేసేవిన్నపము చవులైతే
నావినాని నీవలపు ననలొత్తీని
ఆనందించి నీకు నాపై నంతబత్తి గలిగితే
కానరాదా నీమోముకళలలోనె ॥ అంత ॥

సోగలుగా నేఁజూచేచూపులే నీ కితవైతే
చేఁగదేరేనీమనసు చిగిరించీని
వేగిరించి నన్నుఁ బొందేవేడుక నీకుఁ గలితే
లాగుగాఁ దెలియదా నెలవినవ్వులోనె ॥ అంత ॥

చెనకేనాసరసము చిత్తాన నీకుఁ బట్టితే
పనివడి నీకోరిక ఫలియించీని
యెనయుచు శ్రీవేంకటేశ నన్ను నేలితివి
ననుపెల్లాఁ దోఁచదా యీనయములోనె ॥ అంత ॥ 373

శ్రీరాగం

ఇంతలోనె వేగిరమా యెందు వోయేము
వంతులువెట్టాడకురా వచ్చేఁగాని నేను ॥ పల్లవి ॥

నాలితనాననే నీవు నాతులను వలపించి
వేలసంఖ్యలను లోన వేసుకొంటివి
పాలించి యింకా నెందరి భ్రమయించనున్నాఁడవో
చేలకొంగు విడువరా చెప్పేఁగాని నీకు ॥ ఇంత ॥

సాదుఁదనాన నప్పటి సతులఁ దక్కులఁబెట్టి
ఆదిగో నిందరిమానా లంటుకొంటివి
యీదెస నెవ్వరెవ్వరి నెంతసేయ నున్నాఁడవో
సోదించకురా నావాడి చూపేఁగాని మేలు ॥ ఇంత ॥

మంచితనాననే నీవు మానినులమోవు లాని
చంచుల నెంగిలిసేసి చవిగొంటివి
యెంచఁగ శ్రీవేంకటేశ యిటు నన్నుఁ గూడితివి
దించకురా నీవురము తిరమైతి నిపుడు ॥ ఇంత ॥ 374

పూర్వగౌళ

ఇద్దరూ నెదిరించిరి ఇన్నిటికి మూలము
పొద్దువొద్దుకు మనము బుద్దిచెప్పనేఁటికే ॥ పల్లవి ॥

నెలవినవ్వినవ్వు సిగ్గులకు మూలము
కలికితనము కాఁకలమూలము
పలుకులు లోలోనె పైకొనుటకు మూలము
వెలవె నన్నిపనులు వేగిరించనేఁటికే ॥ ఇద్ద ॥

కొనఁగోరిచెనకులు కోరికలకు మూలము
పెనఁగులాటలు కమ్మఁబ్రియమూలము
తనివోనికొసరులు తమకముల మూలము
యెనసెఁ దనంతఁదానె యెచ్చరించనేఁటికే ॥ ఇద్ద ॥

మొగమొగాలు చూచుట మొక్కులకు మూలము
తగవులు కూటమికిఁ దానె మూలము
నిగిడి శ్రీవేంకటాద్రినిలయుఁడు సతి నేలె
పగటున నిఁక వేరేబాసడుగనేఁటికే ॥ ఇద్ద ॥ 375

గౌళ

ఇంత వెలపుమఅపు లేఁటికి నీకు
కాంతలుపెక్కుగలుగుఘనుఁడవు నీవు ॥ పల్లవి ॥

చెక్కులు నిన్ను నొక్కితే సిగ్గులువడుదురా
చొక్కపుచూపుల నన్ను చూతువు గాక
గక్కున చేయివేసితే కడుఁజెమరింతురా
ఇక్కువ లంటి నన్ను యెచ్చరింతువు గాక ॥ ఇంత ॥

నిన్ను సోఁకనాడితేను నివ్వెరగందుదురా
అన్నిటాను నాకు లోనవుదువుగాక
సన్నలు నేసితేనే జల్లనఁ బులకింతురా
మన్నించి నాతో మాఱుమలతువుగాక ॥ ఇంత ॥

వొద్దికై నేఁ గూడితేను వూరకే భ్రమతురా
చద్దివేఁడివలపులు చల్లుదుగాక
అద్దో శ్రీవేంకటేశ ఆలనైతి నీకు నేను
పొద్దువొద్దు రతులను భోగింతువుగాక ॥ ఇంత ॥ 376

ఆహిరినాట

తనవోజ మానఁడు తప్పు లాతనికి లేవు
పెనఁగఁగఁబెనఁగఁగ బీరమే కలది ॥ పల్లవి ॥

సారె మీరు చెప్పఁగాను చలపట్టి పోరఁగాను
కూరిమిఁ గొసరఁగాను కోపగించేనా
మేరమీరినాతఁడు మిందుఁగిందు నెంచఁడు
తారుకాణించగఁబోతే తగవులే కలవి ॥ తన ॥

అందాలు మీరు చెప్పఁగా నట్టె వేఁడుకొనఁగా
విందువలె మొక్కఁగాను వెగ్గళించేనా
మందెమేళమే యాతఁడు మానఁడు తన గుణాలు
అందుకు నోఁగాదంటే నానలే కలవి ॥ తన ॥

పనివడి మీరనఁగా పంతాలు సరిసేయఁగా
చనవులు చెల్లించగా సాదించేనా
యెనసె శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలోనె నన్ను నిట్టె
ననుపు నటించఁగాను నవ్వులే గలవి ॥ తన ॥ 377

సామంతం

నీలోనివారమే నేమెల్లాను
పాలువొంగినట్లనే బతుకవే యిఁకను ॥ పల్లవి ॥

నిలువెల్ల నీచే నీకేమి గడమే
వలపించితివి యిందువంక నాతని
చలవాసితి వన్నిటా సతమాయ నాతఁడు
ఫలియించె నీతపము బతుకవే యిఁకను ॥ నీలో ॥

మేనెల్ల గర్వమే మేకులు నీకేమి బాఁతె
లోనుసేసుకొంటివి మేలున నాతని
యీనెపాన దొరవైతి వింతసేసె నాతఁడు
పావినచలము చెల్లె బతుకవే యిఁకను ॥నీలో॥

రూపెల్ల బిగువే నేరుపులు నీకేమి గొత్తె
తీపులఁబెట్టితివి యింతేసి యాతని
చేపట్టి నిన్నిట్టె కూడె శ్రీవేంకటేశుఁడు
పైపైనె మావలెనే బతుకవే యిఁకను ॥నీలో॥ 378

రేకు 1175 ఆహిరి

ఏమి సేయవచ్చునయ్యా ఇంతుల భాగ్యము గాక
బూమెలనీగుణములే బుద్ధులునేరుపవా ॥పల్లవి॥

వెలుపలినీచేఁతలు వెల్లవిరులై యుండఁగా
తెలియదా నామాట దిష్టము నీకు
చలివాసి నీవలపు సరివచ్చివుండఁగాను
సెలవి నీనవ్వులింకాఁ జిమ్మిరేఁగవా ॥ఏమి॥

మిక్కై(క్కి-?)లిపరాకులు నీమీఁద నిండివుండఁగాను
చిక్కదా నాకానికె చేతికి నీకు
మక్కువతో నీమేను మచ్చములు చూపఁగాను
తక్కక నీసిగ్గు లింకాఁదలకొనవా ॥ఏమి॥

కరఁగిననీరతులు కాంరి(కాఁగి?)టిలో నుండఁగాను
యిరవుగావా నాగోరియెచ్చరికెలు
యెరవులేక శ్రీవేంకటేశ నన్ను నేలితివి
ధరలోన నీబాసలు తగవులు చెప్పవా ॥ఏమి॥ 379

శ్రీరాగం

నేరుతునా నేనేమైనా నీమహిమ లింతేకాక
వూరకేవుండేనన్నా వుద్యే(ద్యో?)గాలఁ బెట్టును ॥ పల్లవి ॥

నెట్టుకొన్నయటువంటినీతోడిపొందులు
రట్టుసేయవా నీచుట్టాలనెల్లా
గుట్టున నెంతవుండినాఁ గొచ్చికొచ్చి పెడరేఁచి
దిట్టమాట లాడించు దీకొని నీతోను ॥ నేరు ॥

కూరిమితో నీకాఁగిటఁ గూడేటికూటములు
ఆరీతి రేఁచకుండునా అంఁడవారివి
యేరేతిసాదులనైనా యెమ్మెలెల్లాఁ బుట్టించి
నేరములు పట్టింపించు నిన్ననే సారెకును ॥ నేరు ॥

సందడించినటువంటిసరసపురతు లివి
మందెమేళము సేయించు మానినులను
కందువ శ్రీవేంకటేశ కలసితి విటు నన్ను
అందాలుసేయించును నీయరఁగొరలెల్లాను ॥ నేరు ॥ 380

వరాళి

ఇంకనేల కొసరూ యిన్నిపనులను నాయ
పొంకమైతి రిన్నిటాను పొరలెల్లాఁ బాసె ॥ పల్లవి ॥

యీవల నింటిలోన మిమ్మిద్దరినిఁ బొదగని
పేవేగ మామతిలోనివెఱపు వాసె
చేవలుమీరినమీకు చేతులారా వద్దనుండి
సేవలెల్లాఁ జేయఁగాను సిబ్బితి వాసె ॥ ఇంక ॥

ననుపున నిద్దరూను నవ్వు లిట్టె నవ్వఁగాను
పనివడి తొల్లిటికోపమూఁ బాసె
పెనఁగుచు నొండొరులు ప్రియములు నటించఁగా
జయమంది తిట్లాదేచలమెల్లఁ బాసె ॥ ఇంక ॥

అలమేల్మంగ నురమందు నీవెక్కించుకొఁగా
మొలచినయనుమానములెల్లఁ బాసె
యెలమి శ్రీవేంకటేశ ఇద్దరూ మమ్మేలఁగాను
నెలకొంటి మిఁకను మానేరమెల్లఁ బాసె ॥ ఇంక ॥ 381

భైరవి

నేనే యెంతైనాను నిన్ను విడువలేఁగాక
నానఁబెట్టితే గొడ్డలి నానఁబొయ్యీనా ॥ పల్లవి ॥

చెలరేఁగి నీకెంత సేవలు చేసినాను
వలపుగలంతెకాక వద్దనుందేవా
మలసి విన్నపటిని మాటలఁ బేలించినాను
తలఁపుకొలఁదే కాకతమకించేవా ॥ నేనే ॥

యెనసి నీతో నెన్నియిచ్చకము లాడినాను
కనుపట్టినంతేకాక కైకొనేవా
చనవుసేసుక మరి సరసములాడినాను
పెనఁగేకొలఁదిగాక ప్రియపడేవా ॥ నేనే ॥

పగటున నిను నెంత పట్టి యెచ్చరించినాను
నగవుకొలఁదేకాక నాఁటుకొనేవా
మిగుల శ్రీవేంకటేశ మెచ్చి నన్నుఁ గూడితివి
మొగమోటకైనాను మోహించకుందేవా ॥ నేనే ॥ 382

పాడి

మించి కతలకుఁ గాళ్లు మింతకుఁ జెవు లదిగేవు
అంచెలమోవితిట్ల కందుకేమదిగేవు ॥ పల్లవి ॥

గబ్బితనాననాడినకాఁకలమాటలకెల్లా
గొబ్బునఁ దెలుపుమని కొంగువట్టేవు
వుబ్బున రతివేళల నొకటొకటే యాడిన-
అబ్బురపుసుద్దులకు నందుకేమనేవు ॥ మించి ॥

కూరిమి గొసరుతాను గొణఁగినబాసలకు
తారుకాణించుమనుచు దగ్గరేవు
యేరోరి అనుచునాదేయింపులరాకొట్లకు
ఆరసి యేకతమున నప్పుదేమనేవు ॥ మించి ॥

జవ్వనమదాన నీపైఁ జల్లినపంతాలకు
చివ్వనఁ గాఁతాళించి చేయివట్టేవు
నవ్వుతా శ్రీవేంకటేశ నన్నుఁ గూడితి వింతలో
అవ్వల నిందుకు నాతో నర్తమేమనేవు ॥ మించి ॥ 383

శంకరాభరణం

గోరగీరీ నాచెక్కు గోవిందుఁడు
కూరిములు గొసరీని గోవిందుఁడు ॥ పల్లవి ॥

నలిరేఁగి ననుఁ జూచి నవ్వీఁగదవే నేఁడు
కొలువులోపలనుండి గోవిందుఁడు
తలవంచుకొని నేను తరుణిమాటున నుంచే
కులికికులికి చూచీ గోవిందుఁడు ॥ గోర ॥

చిప్పిలుఁదమకమున చేసన్న సేసీఁగదే
  కొప్పు ముడుచుకోఁగానే గోవిందుఁడు
వుప్పతిల్లుసిగ్గుతోడ నొడికాన నే నుండితే
  గొప్పతామరల వేసీ గోవిందుఁడు ॥ గోర ॥

కమ్మటినిఁ దెరవేసి కాఁగిలించి కూడెఁగదే
  కుమ్మరింపుమోహముల గోవిందుడు
ఇమ్ముల శ్రీవేంకటాద్రి నిరవై తిరుపతిలో
  కొమ్మలతో నీడువెట్టీ గోవిందుఁడు ॥ గోర ॥ 384

రేకు 1176 ధన్నాసి

ఆతఁ డెవ్వాఁడు చూపరే అమ్మలాల
  ఏతుల నాదేటిక్రిష్ణుఁ డీతఁడే కాఁడుగదా ॥ పల్లవి ॥

కందువ దేవకి బిడ్డఁగనెనట నడురేయి
  అంది యశోదకుఁ గొడుకై నాఁడట
సందడించి పూతకిచంటిపాలుఁ దాగెనట
  మందల అవులఁ గాచి మలసెనట ॥ ఆతఁ ॥

మంచిబండి దన్నెనట మద్దులు విరిచెనట
  ఇంచుకంతవేలఁ గొండయెత్తి నాఁడట
మంచాలపై గొల్లెతలమానాలు చేకొనెనట
  మించులఁ బిల్లగోవివట్టి మెరసెనట ॥ ఆతఁ ॥

కాళింగుని మెట్టెనట కంసుఁ బొరిగొనెనట
  పాలించి సురలఁ జేపట్టెనట
యీలీల శ్రీవేంకటాద్రి నిరవై నదేవుఁడట
  యేలెనట పదారువేలింతుల నిందరిని ॥ ఆతఁ ॥ 385

దేశాక్షి

ఏమి సేతుమమ్మ నేము యెశోదమ్మ
గామిడితనములనే కడఁగీ బాలుఁడు ॥ పల్లవి ॥

అందెలు మువ్వలు ఘల్లురనఁగ వీదివీదుల-
నందుక వుట్లు గొట్టీనదె బాలుఁడు
గొందినున్నఁ బోనీక కోలలు చాఁచిచాఁచి
పొందుగ దొంట్లువోవఁ బొడిచీ మీబాలుఁడు ॥ ఏమి ॥

చుఁగులకాళతోడ సొరిది బాలులతోడ
ముంగిటి వుట్లు గొట్టీ ముద్దుబాలుఁడు
అంగవించి గొల్లెతలు అడ్డములురాఁగానే
యెంగిలిసేసీ మోవులు యిదిగో మీబాలుఁడు ॥ ఏమి ॥

చొల్లెపుజెడ వీఁపున సోయగమై వేలఁగాను
చిల్లరవుట్లు గొట్టీఁ జిన్నిబాలుఁడు
మెల్లనె సతులఁ దాను మేలములాడుకొంటా
ఇల్లిదె శ్రీవేంకటాద్రి యెక్కెను మీ బాలుఁడు ॥ ఏమి ॥ 386

పాడి

ఇంకనేఁటిమాటలే ఇయ్యకొనేదేగాక
పంకపుఁజెమటలు మైఁ బరగెఁగదే ॥ పల్లవి ॥

కడఁగి నీ వలిగి గక్కన లేచి నిలుచుంటే
బెడిదపుటానలెల్లాఁ బెట్టీ నీపతి
వొడివట్టి తియ్యఁగాను వోపనంటాఁ బెనఁగఁగ
జడిసి పోఁకముడి జారెఁగదవే ॥ ఇంక ॥

పంతమున నీవు లోనిపరపుపైఁ బండితేను
చెంతల నాతఁడు నీచెక్కులు నొక్క
కొంతఁగొంత చెనకఁగఁ గోపగించి తిట్టఁగాను
బంతినే సిగ్గులు నీరై పారెఁగదవే ॥ ఇంత ॥

ననుపున నింతలోనె నవ్వులు నీవు నవ్వితే
ఘనశ్రీవేంకటేశుఁడు కలసెఁగదే
మనసులు సోదించఁగా మరపులు మించఁగాను
నినుపులై పులకలు నిండెఁగదవే ॥ ఇంత ॥ 387

అమరసింధు

అక్కవు నీవు నాకు నైనానైతివి గాని
వొక్కంతవడికైనా నోపుదువటె ॥ పల్లవి ॥

చెలరేఁగి చెలరేఁగి చేతులు చాఁచేవు నీవు
వలెనటే నాతో నీకు వరవాతాను
బలుములు చూపి పెక్కుపంతములాడుకొనేవు
నిలిచేవా నాముందర నేరుపులను ॥ అక్క ॥

నారువోసి నారువోసి నవ్వులు నవ్వేవు నీవు
వోరిచేవటే నాతో వొడ్డారాలకు
పేరువాడి పేరువాడి బిరుదులు మెరసేవు
చేరఁగలవా నాచేవల్లకు ॥ అక్క ॥

పెచ్చురేఁగి పెచ్చురేఁగి పెనఁగేవు నాతోను
వచ్చేవటే నాతోడి వరుసలకు
యిచ్చగించి శ్రీవేంకటేశుఁ డిద్దరిఁ గూడె
మెచ్చేవటే నిన్ను మించినయందుకును ॥ అక్క ॥ 388

సోమరాగం

బిగిసి యాపె నీకుఁ బెట్టనికోట
యెగసక్కెలకు నీవు యేమిసేసుకొంటివి ॥ పల్లవి ॥

కోపగించుకోఁబోఁగా కొలిచి మొక్కవలసె
తీపులఁ దిట్టినందుకు దీవించవలసె
చూపుల జంకించఁగాను సూడుపెనఁగవలసె
యేపున నెంతకునెంత యేమిసేసుకొంటివి ॥ బిగి ॥

చేవట్టితియ్యఁగఁబోఁగా చెక్కులు నొక్కవలసె
చేవమీర నవ్వఁగాను సిగ్గువడవలసె
కావరించి పైకొనఁగా కైవశము గావలసె
యే(యీ?)విదాన నుండివుండి యేమిసేసుకొంటివి ॥ బిగి ॥

కాఁకలుసేయఁగబోఁగా గక్కనఁ గూడవలసె
పోఁకముడి యంటఁగాను భోగించవలసె
వేఁకపుశ్రీవేంకటేశ వెలఁదిఁ గలసితిట్టె
యేఁకట నీయంత నీవు యేమిసేసుకొంటివి ॥ బిగి ॥ 389

ఆహిరి

మానితినే తనతోడిమచ్చరములు
కానీవే ఇఁకనేమి కపటాలు బాసెనే ॥ పల్లవి ॥

వెనకటివలెఁగాక విచ్చేసెఁ దా నీడకు
మనసొక్కటాయ వేరేమాఁటలేఁటికే
చనవిచ్చె నింతఁగాను చలమెల్లా విడిచెను
కనుపట్టెఁ దనచేఁత కాఁతాళించనేలే ॥ మాని ॥

పరులమాట వినక పైకొని నన్ను మన్నించె
మరిగితి నాలోనిమంతు దీరెనే
సరసము లాడె నాతో సటలెల్లా విడిచెను
కెరలెను నామోహము కిసరు విడిచెనే ॥ మాని ॥

వూసివాసు లెంచక వొగి నన్ను వేడుకొనె
నేసలు పైఁబెట్టితినే చెల్లెఁ బంతము
ఆసల శ్రీవేంకటేశుఁ డాదరించి నన్నుఁ గూడె
నేసిననాపుణ్య మంటెఁ(మబ్బె?) జెలఁగితినె ॥ మాని ॥ 390

రేకు 1177 శ్రీరాగం

ఇంకానేల కొసరేవు యింతిని
సుంకులు గావా గోరిసూటివాటు ॥ పల్లవి ॥

చిగురుఁజిత్తములోనిచేఁగతనములే కావా
నగియేటిచెలిమోవినగవులు
మొగి విచ్చకకురిసేమోవితేనెలే కావా
పగటున నీతోడిపలుకులు ॥ ఇంకా ॥

వుదుటుఁగాంతలలోనివురుఁదాళ్లే కావా
సుదతి నిన్నుఁజూచేచూపులు
వదలుఁబయ్యెదలోనివన్నెకానికలు గావా
మెదలుఁజన్నులనీమేనిసోఁకులు ॥ ఇంకా ॥

చల్లేటివలపులసంగడినేసలు గావా
చెల్లుఁబడి నింతినేసేచేఁతలు
మెల్లనె శ్రీవేంకటేశ మించి యేలితి వాపెను
కొల్లలుగావా నీతో(?) గొనకొన్నరతులు ॥ ఇంకా ॥ 391

మధ్యమావతి

తప్పులేల పట్టేవు తరుణి నప్పటి నీవు
చప్పరింపుమాటలు సాజమేకాదా ॥ పల్లవి ॥

పతి సన్న సేసితేను పనిలేనిపనికైనా
సతులు జంకించేది సాజమేకాదా
రతికి రాయడించితే రాజసాన జంపు[1] సేసి
చతురత దిట్టేది సాజమేకాదా ॥ తప్పు ॥

చేరి కొంగువట్టేవాని జిగిరింపుగాకలతో
నైరణతో జూచేది సాజమేకాదా
మేరమీరి కాతాళించి మీదమీద దొదిగితే
సారె సిగ్గులువడేది సాజమేకాదా ॥ తప్పు ॥

అంకెల నీవు గూడగా నట్టె శ్రీవేంకటేశ్వర
జంకించి మోవడిగేది సాజమేకాదా
లంకెలై మీరిద్దరును లావుల బెనగేవేళ
సంకెలెల్ల మానేది సాజమేకాదా ॥ తప్పు ॥ 392

కాంబోది

నేమెల్లా నీయంత నేరమా యేమి
గామిడితనాలు బుద్ధికాదనికాక ॥ పల్లవి ॥

యిచ్చకపుమాటలు యెందాకా నాడేవే
పచ్చిగా విభునినేల భ్రమయించేవే
నెచ్చెలులు నీవలె నేరనివారా యేమి
తుచ్చెము సేయుట కడుదోసమనికాక ॥ నేమె ॥

---

1. ఈ 'సేసి' హేత్వర్థకక్త్వార్థేకారము కావచ్చు.

చనవున నెంతని సాదించేవే యతని
యెనసి పను లెట్లు చేయించుకొనేవే
వనితలిందరు నీవంటివారే కాగా యేమి
కొనల కెక్కేది కదు [1]గోరతనికాక ॥ నేమె ॥

భావించి యెటువలె బాసలుగొనేవే నీవు
శ్రీవేంకటేశ్వరు నెట్టు చిక్కించితివే
నీవలెనే కూడమా నిండుఁగాఁగిట నితని
చేవదేరే దిది కడుసిబ్బితనికాక ॥ నేమె ॥ 393

వరాళి

కాఁగిలించుకొనవలెనా కమ్మటి నిన్ను
వీఁగక మాఁటాడితేనే వేడుకెల్లాఁ జెల్లెను ॥ పల్లవి ॥

కందువల నీవు నన్నుఁ గన్నులఁ జూచితేనే
అందరితోడివరుస లబ్బెను నాకు
చెంది నీవు వొకమాఁటు సెలవుల నవ్వితేనే
పొందినటువంటిరతిభోగములు నాయను ॥ కాఁగి ॥

చెనకి యొకమాఁటు నాచెక్కులు నీవు నొక్కితే
పనివడి సంసారఫల మబ్బెను
చనవున నిటువలె చదురంగమాడితేనే
తనువుమీఁదిమదనతాపమెల్లా నారెను ॥ కాఁగి ॥

ఇచ్చగించి నావద్ద నేకతాన నీ వుండితే
విచ్చకల్యాణము లిట్టే నెరవేరెను
యెచ్చరించి శ్రీవేంకటేశ నన్నుఁ గూడితివి
అచ్చపుమనోరథము లన్నియు సిద్ధించెను ॥ కాఁగి ॥ 394

1: గోరత + అని "ఘోరతా" శబ్దమునకు "గోరత"యని తద్భవించినట్లున్నది.

రామక్రియ

తానేల సిగ్గువడీనే తనకెలే వెరపు
నానాటిసుద్దులకు నవ్వేఁగాక ॥ పల్లవి ॥

యేలే తనతో నాకు నెక్కువతక్కువ లాడ
మేలుమేలనుచుఁ గడుమెచ్చేఁగాక
చాలుకొని యప్పటిని చలము సాదించనేల
కేలెత్తి తనకు మొక్కి గెలిచేఁగాక ॥ తానే ॥

పైకొని [1]తన్నింతేసిబాసలు గొనఁగనేలే
యేకొలఁది కాకొలఁది యెననేఁగాక
దీకొని మారుకుమారు తిట్లు దిట్టఁగనేలే
వాకున మంచిమాఁటాడి వలపించేఁగాక ॥ తానే ॥

కనుచూపులను తన్ను కాఁకలఁబెట్టఁగనేలే
చనుమొన లొత్తి మేలు చల్లేఁగాక
యెనసె శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలోనే తానె నన్ను
పెనఁగనేలె రతుల బెరయించేఁగాక ॥ తానే ॥ 395

రీతిగౌళ

ఆమాఁట నాతో నీవు అనతిమ్మా
యీమతకమింతా నీదా యేమోయివోయి ॥ పల్లవి ॥

పైకొని నిన్ను నేను పచ్చిగాఁ దిట్టితిననీ -
నాకెకుఁ దెలుపవోయి ఆసుద్ది
దాకొన్నమగఁడవంటాఁ దా నీకుఁ బూనుకవచ్చి
చేకొని నీవే తనతోఁ జెప్పితివా వోయి ॥ ఆమాఁ ॥

1. "తానింతేసి" కావచ్చు.

చేరి నీచేత సేవలు సేయించుకొంటిననీ
నారుకొన నీ వాపెను నమ్మించవోయి
యీరీతిఁ జుట్టమవంటా నిచ్చకములు నెరపీ
ఆరీతిని నీవే యిన్నీ నాడించవోయి ॥ఆమా॥

పక్కన నీపై నేను పాదాలువేసితివనీ
పెక్కులాపెతో నానలు పెట్టుకోవోయి
ఇక్కువల శ్రీవేంకటేశ నన్ను నేలితివి
మొక్కీఁ దాను బావవంటా మొరఁగులా వోయి ॥ఆమా॥ 396

రేకు 1178 శంకరాభరణం

వినిపించవే యీసుద్ది వినే నేను
వనితరో యిన్నాళ్లవలెఁ గాదు నీవు ॥పల్లవి॥

చెలరేఁగి చెలరేఁగి చెలులతో నవ్వేవు
అలనీపతి నీతో మాఁటాడెనటె
తలపీడి మొలపీడి దగ దవ్వులఁబడేవు
వలపులసివములు వడిఁబట్టెనటవే ॥విని॥

తమకించి తమకించి తడఁబడ నడచేవు
అమరఁగ రతులు నీకబ్బెనటె
చెమటలమేనితో చిందువఁ(వం?)దై యుందానవు
కొమరెమదము నీకు గొనకొనెనటవె ॥విని॥

పదరి పదరి నీవు పాటలెల్లాఁ బాడేవు
యెదుటిశ్రీవేంకటేశుఁ డెనసెనటె
చెదరవికళలతో చిమ్ముల మాఁటలాడేవు
మదనరాజ్యగర్వము మతిఁ బట్టెనటవె ॥విని॥ 397

ఆందోళి

రాఁగదవె అన్నిటాను రవ్వయితిమి
కాఁగినకాఁకలచేతఁ గరివడె నిపుడు ॥ పల్లవి ॥

సాదించేవు నీ కాతఁడు చాయలకు వచ్చీనా
వాదించేవు నీ కాతఁడు వలచీనా
ఆదిగొని చెలులెల్ల నట్టె పైపైఁ బడఁగాను
గాదిలియాతనిమది కాయగాచె నిపుడు ॥ రాఁగ ॥

చెనకే వాతఁడు నీచెప్పినట్టు నేసీనా
పెనఁగే వాతఁ డందుకు ప్రియపడీనా
వనితలంఁదరు వచ్చి వద్దనే వుండఁగాను
చనుమానముల మొగచాటాయ నిపుడు ॥ రాఁగ ॥

యేకతానకుఁ దీసేవు యింతలోనే లోనయ్యీనా
పైకొని కూడితి విట్టె బాఁతిపడి
శ్రీకాంత వురమెక్కినశ్రీవేంకటేశుఁ డితఁడు
మైకొని వురమెల్లాను మట్టుపడె నిపుడు ॥ రాఁగ ॥ 398

గౌళ

సరివారమా నీతో సరసములాడఁగా
నెరవాదివై మమ్ము నీవేల రేఁచేవు ॥ పల్లవి ॥

నగితేనేకాదా నాఁటుక వెంగేలయ్యేది
తగులనాడితేఁ గాదా తప్పు లయ్యేది
వెగటు లింతేసికి వెలితుమయ్య నేము
వొగి నీవేమనినాను వోరుచుకుందేము ॥ సరి ॥

ముందర నుండితేఁగాదా మొగచాట్లయ్యేది
కందువ లంటితేఁగాదా ఘాతలయ్యేది
విఁదువెట్టి పగలకు వెరతుమయ్యా నేము
ఇందరివలెనే నీకునిచ్చక మాడేము ॥ సరి ॥

సన్నలు నేసితేఁగాదా చలములు వుట్టేది
కన్నులఁ జూచితేకాదా కాఁక వుట్టేది
యెన్నికతో శ్రీవేంకటేశ నీకు వెఱతుము
మన్నించి కూడితివి నీమఱఁగుఁ జొచ్చేము ॥ సరి ॥ 399

సామంతం

రమణుఁడు వీఁడివో రాతిరి యీడ నున్నాఁడు
సముకాన నుండవే చలమువాసీని ॥ పల్లవి ॥

మంతనమాడవే చాలు మనసు నీకుఁ గరఁగీ
చెంతల నేమెల్లా బుద్దిచెప్పనేల
పంతములాడవే చాలు పతితోడ నదే మించి
యింతి నీకు మచ్చుమందయ్యీ నదే నేఁడు ॥ రమ ॥

కొచ్చి చూడవే చాలు కోపము తానె పోయీని
వచ్చి వచ్చి నేము నిన్ను వద్దననేల
పచ్చిగాఁ దిట్టవే చాలు పైకొని యదే నీకు
తచ్చి వలపులవల్లెతాళ్లయ్యీ నిపుడు ॥ రమ ॥

విడెమియ్యవే చాలు వేడుక తానే పుట్టీని
కూడుమని నేము నిన్నుఁ గొసరనేల
యీడుగా శ్రీవేంకటేశుఁ డెనసె నీకు నిదె
వాడికరతులకును వాఁటమయ్యీ నికను ॥ రమ ॥ 400

బౌళి

నీయంత నీవెఱఁగవు నేనది విన్నవించితి
చేయి మీఁదాయెను నాచెక్కులు నొక్కకుమీ ॥ పల్లవి ॥

పిలువకు సారెసారె పేరుకొని నన్ను నీవు
వలపు పేరడిఁబడీ వద్దు నవ్వకు
బలిమిసేసి నీవు పట్టకు నాకుచములు
కొలఁదిఁబడదు కొనగో రంటించకుమీ ॥ నీయ ॥

తప్పకచూడకు నీవు తమకపుచూపుల
కుప్పలువడీ సిగ్గులు కొంగువట్టకు
కొప్పు జారీ నీవు నన్ను కూరుములు గొసరకు
దప్పిదేరీ మోవి నిదే దంట మాటాడకుమీ ॥ నీయ ॥

వాడివట్ట కంత నీవు వూరకే దగ్గరి వచ్చి
తడఁబడీ మానములు తరిగొనకు
అడరి శ్రీవేంకటేశ యలమేల్మంగను నేను
యెడయక కూడితి ఇట్టె మరవకుమీ ॥ నీయ ॥ 401

దేసాళం

మానవే యెక్కడిసుద్ది మంకుఁదనాలు
తానే యాతఁడు నిన్నుఁ దగులఁగాను ॥ పల్లవి ॥

చలపాదితనమేల సారెకుఁ బిలువఁగాను
పలుకరాదా నీపతితోను
తలపోఁత లింత యేల తమకించి యాతఁడు
వెలయ నీపైఁ జేయివేయఁగాను ॥ మాన ॥

పంతములింతేఁ శేలే బలిమిఁ బెనఁగఁగాను
మంతనములాడరాదా మగనితోను
రంతుతోడ వాదులేలే రతినాతఁ దలముక
వింతలుగా నిన్ను నిట్టె వేఁడుకోఁగాను ॥ మాన ॥

నివ్వెరగు లిఁకనేలే నిన్నుఁ బెండ్లాడఁగాను
నవ్వరాదా శ్రీవేంకటనాథువితోను
రవ్వగా నమ్మికలిచ్చి రమణుఁడు వేడుకతో
నివ్వటిల్లఁ బొగడుతా నిన్ను మెచ్చఁగాను ॥ మాన ॥ 402

రేకు 1179 నారాయణి

తుడుచుకొంటేఁ బోదు తొడరి నీవెఁ(వెం?)తైనా
వడియించీ మొక్కలనె వలపు నీమీఁద ॥ పల్లవి ॥

నిక్కిచూచి చెలి నీపై నిండా నవ్వులు నవ్వి
చిక్కనివెన్నెలతేట చిందీనదె
చెక్కులను కొనగోళ్ళఁ జెనకి కాంతుల మించ
లక్కరసములు చల్లీ లావుగా నీమీఁద ॥ తుడు ॥

వొరసి వొరసి నీతో వూరఁగలమాట లాడి
సిరులగమ్మఁదేనెలు చిందీనదె
సరిగా సేవలు సేసి చన్నుల మెఱుఁగులను
సరుగ బంగారుపొడి చల్లీ నీమీఁద ॥ తుడు ॥

బలిమిఁ గాఁగిటఁ బట్టి భావములనే కరఁగి
చెలఁగి వయోమదము చిందీనదె
యెలమి శ్రీవేంకటేశ ఇంతి నిన్నిటాఁ గూడి
చలములఁ గూరిములు చల్లీ నీమీఁద ॥ తుడు ॥ 403

దేశాక్షి

అంగడిఁబెట్టేవయసు అడియాల మానునే
బెంగతనాన నుండినాఁ బెదరేఁచుఁగాక ॥పల్లవి॥

వాసికి నెంతలిగినా వలపేల తక్కువౌను
ఆసలతోఁ జిగిరించి అలరుఁగాక
యీసున నెంతదిట్టినా ఇంపులేల కొంచమౌను
వేసరనిపులకలై విఱ్ఱవీఁగుఁగాక ॥అంగ॥

ఆకడిమోమె(మెం?)త్తైనా ఆయమేల వూరకుండు
దీకొని తమకమై తిమురుఁగాక
చేకొని మాటాడకుంటే చిత్తమేల మరపించు
కాకుసేసి లోలోనె కరఁగించుఁగాక ॥అంగ॥

చేయి చాఁచకుంటేను సెలవి నవ్వేల వుండు
తోయరానిసరసమై తొడరుఁగాక
యీయెడ శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలోనె నిన్నుఁ గూడె
వేయిటికి నీరతులు వింతసేసుఁగాక ॥అంగ॥ 404

లలిత

ఈపాటిమానేరుపు యెట్టువలసినాఁ జేయి
వోపినపాటి నే నౌనగూడేఁగాక ॥పల్లవి॥

బిరుదుమగనితోడఁ బెనఁగఁగఁగలనా
గరిమ నే నొడ్డుకొనఁగలఁగాక
దొరవు చేతులఁబట్టి దొబ్బఁగలనా నేను
కెరలి కొనగోర దాఁకించఁగలఁగాక ॥ఈపా॥

చలపాదివానితోడ సరసమాడఁగలనా
కలసి మలసి మొక్కఁగలఁగాక
పెలుచుఁదనపునీతో బిగియఁగలనా నేను
వొలిసినట్టు చన్నుల నొత్తఁగలఁగాక ॥ ఈపా ॥

శ్రీవేంకటేశ్వర నిన్నుఁ జేరి మీరఁగలనా
కావరించి సేవసేయఁగలఁగాక
యీవేళ నలమేలుమంగ నేను నన్నుఁ గూడితివి
చేవమీరఁగలనా చెందఁగలఁగాక ॥ ఈపా ॥ 405

శుద్ధవసంతం

ఎంతైనా నెక్కినవాని కేనుఁగు గుజ్జేకాదా
పంతమున మొగవానిఁ బచ్చిసేతురటవే ॥ పల్లవి ॥

మనసుమర్మ మెఱిఁగి మాటలాడవలెఁగాక
చనవుగద్దంటాఁ బతి జంకింతురటే
చెనకితే ప్రియములుచెప్పి లాలింతురు గాక
కినిసి మారుకుమారు గేలిసేతురటవే ॥ ఎంతై ॥

వేళచూచుకొని నీవే వేఁడుకొనవలెఁగాక
మేలుగద్దంటా నట్టె మీరుదురటే
చేలకొంగు వట్టితేను సిగ్గువడుదురుగాక
పేలరివై యింతేసి పెనఁగుదురటవే ॥ ఎంతై ॥

కావించి నీవే యిచ్చకము లాడుదురు గాక
శ్రీవేంకటేశ్వరు నింతసేతురటే
యీవిభుఁడె విన్నుఁ గూడె నిందుకు మొక్కుటకుగాక
భావించి యలమేల్మంగ పదరుదురటవె ॥ ఎంతై ॥ 406

గౌళ

అనరే యీమాఁటే మీరు ఆతనితోను
నను పు చూపితే నవ్వు నాలిఁబడదా ॥ పల్లవి ॥

తననగరిలో నుంటే తనకే నెలవుగాదా
చెనకి పైకొని గాసిసేయవలెనా
మనసుగలిగితేనే మన్నించీఁగాక తానె
పెనఁగఁబోతే వలపు పిప్పిగట్టదా ॥ అన॥

కొలువువారిలో నుంటే కోరి తన సొమ్మఁగానా
మొలకచన్నులు సారె మోపవలెనా
వలసినప్పుడు తానే వచ్చీఁగాక యిట్టె
చలపట్టితే రతులు చప్పనగాదా ॥ అన ॥

అండఁ బానుపుపై నుంటే ఆలఁ దనకేకాదా
బండుగాఁ గాఁగిట మెదుపఁగవలెనా
నిండు కలమేలుమంగ నేను శ్రీవేంకటేశుఁడు
దండిగాఁ దా నన్నుఁ గూడె తప్పే వొప్పుగాదా ॥ అన ॥ 407

శోకవరాళి

నీచిత్తమునఁ బెట్టి నీవే దయదలఁచేవు
యేచి నీతో సారెసారె యెదురాడేనా ॥ పల్లవి ॥

నిన్నుఁ గొసరేమాఁట నన్నే కొసరుకొనే
యెన్నఁగ నిన్నుఁ గాదననేఁటికి నాకు
వున్నతిఁ బ్రోడవు నీవు కన్నెపడుచను నేను
సన్నలచాయల నీతో సరిదూఁగేనా ॥ నీచి ॥

నీతోఁ బెనఁగేమారు నేనే నాతోఁ బెనఁగేను
యేతున గాసిసేయనేఁటికి నిన్ను
యీతల నీ వేలికవు యేలినదాన నేను
కాతరించి నీకంటె ఘనమయ్యేనా ॥ నీచి ॥

నీకు విన్నవించేమారు నేనే బుద్దినేర్చేను
యీకత లిన్నియుఁ జెప్పనేఁటికి నీతో
ఆకడ శ్రీవేంకటేశ యలమేల్మంగను నేను
పైకొని కూడితి నింకాఁ బంతమాడేనా ॥ నీచి ॥ 408

రేకు 1180 ఆహిరి

గుట్టుతో నుండనీవయ్య గుణవంతుఁడవు నీవు
పట్టి పెనఁగఁబోతే పండు గాయయ్యీనా ॥ పల్లవి ॥

మలసి సారెకు నిన్ను మనసు సోదించనేల
యెలమి నందులోఁ దప్పలెంచనేల
బలిమి నుక్కు కాచితే పై పై రాపాదేకాక
కలిగినా అందులోనే కనకపురజము ॥ గుట్టు ॥

పంతమాడి నీతోడ బలిమిఁ బెనఁగనేల
హొంతకారివైననిన్ను నోడించనేల
యెంతమాను రాచినాను ఎదుటఁ జూపరేకాక
బంతినే గందమువలెఁ బరిమళించీనా ॥ గుట్టు ॥

శ్రీవేంకటేశ నిన్నుఁ జేరి కోపగించనేల
మూవంకల నంతలోనె మొక్కనేల
యీవేళ నన్నుఁ గూడితి వే నలమేల్మంగనని
నీవు నీవేకాక మరి నేనయ్యేవా ॥ గుట్టు ॥ 409

పాడి

అప్పటిగురుతులెల్లా నట్టె వున్నవి
దెప్పరమునఁ గొంత సాత్మించనీయరాదా ॥ పల్లవి ॥

నెట్టనఁ గళలుదేరె నీమొగము చూచితేను
నట్టుకొట్టి నాకై తే నవ్వువచ్చీని
ముట్టి నిన్నుఁ జూడుమని ముసుఁగేల తీసేవు
జట్టి నీవేఁడిచేఁతలు చల్లారనీరాదా ॥ అప్ప ॥

వద్దనుండి నీమేనివాసన మూరుకొంటే
కొద్దిమీరి చూపులఁ గుంకుమ రాలీని
అద్దో నే(నీ?)వంచిన సిరసట్టె యేల యెత్తేవు
బద్దులు యీవేళ మట్టుపడనియ్యరాదా ॥ అప్ప ॥

గక్కన నీచెమటమై కాఁగిలించుకొంటేను
చిక్కి నాతమి నీమీఁదఁ జిమ్మిరేఁగీని
అక్కరై శ్రీవేంకటేశ అలమేలుమంగ నేను
చెక్కులేల నొక్కేవు చిత్తగించరాదా ॥ అప్ప ॥ 410

బౌళి

ఎంతచేసిన నీవిద్య లేల మానేవు
బంతినే నీనవ్వులెల్లాఁ బచరింతువుగాక ॥ పల్లవి ॥

వెక్కసపుమాఁట లాడి వేమారు నిన్నుఁ దిట్టేటి-
యెక్కువసతులకుఁగా కేల వంగేవు
మొక్కులు మొక్కి నేము ముందే సేవలు సేయఁగ
మిక్కుటపుపంతాలు మామీఁద నింతువుగాక ॥ ఎంత ॥

[శ్రీగీతరాగంవి చిలుమువినవి.

కొప్పువట్టితీసి నిన్ను గోరు నీమీఁదఁబెట్టేటి-
యెప్పటియింతులకుఁగా కేల వంగేవు
ముప్పిరిఁ బ్రియాలుచెప్పి మొగమోడి పొందఁగాను
ఇప్పు డింతేసి మమ్ము నెలయించఁదగదా ॥ఎంత॥

పరపుపైఁ బడవేసి పచ్చిమోవి గంటిచేసే-
యెరవులవారికిఁగా కేల వంగేవు
అరిది శ్రీవేంకటేశ అలమేల్మంగ నేనంటా
సరిఁ గూడితి వింత చవిసేయవలదా ॥ఎంత॥ 411

హిందోళం

తనకు నా కెంతదవ్వు దగ్గరఁ జేతెఁడు గద్దు
మొనసి నాకాలు దన్ను మోఁచెననీని ॥పల్లవి॥

తగవులఁబెట్టఁబోతే తనవంకదే నేరమి
యెగసక్కె లెవ్వరిఁ దా నేలాడనే
చిగురుఁజేతులఁ దనసేవచేసే దెఱఁగఁడు
అగడుచేసి గోర నంటితిననీవి ॥తన॥

సాకిరులడుఁగఁబోతే జగడము తన్నే మోఁచు
చేకొని మరేల నన్ను చిమ్మిరేఁచీనే
వాకుచ్చి తనకుఁగాను వంకలాదే దెఱఁగఁడు
దీకొని సందుచేసుక తిట్టితిననీని ॥తన॥

నిజము తెలిసితేను నేనుఁ దాను నొక్కటే
గజరుఁజేఁతలనేల కాఁతాళించీనే
భజనఁ దా శ్రీవేంకటపతి నే నలమేల్మంగను
త్రిజగ మెఱఁగఁ గూడె దిట్ట నేననీని ॥తన॥ 412

త్రికీతలగలవి చిలము దినినవి.

వసంతవరాళి

చూచేవారికే యివి సోద్యా లింతేకాక
యేచి నీకయితే యివి యింపులే కావా ॥ పల్లవి ॥

సారెసారెనాదేటిసవతులజగడాలు
నారుకొన వింటే నీకు నవ్వులు గావా
చేరిచేరి వొండొరులు చేపట్లకుఁ జొచ్చితే
సైరణతో వినోదించఁ జవులు గావా ॥ చూచే ॥

కొలువులోనిఇంతులు గొణఁగి తిట్లాడితే
అలరి నీకుఁ జెర్లాటా లవియె కావా
వొలసి నీమీఁదఁబెట్టి వొట్లు వెట్టుకొంటే
చెలరేఁగి నీకు విన సిగ్గులు గావా ॥ చూచే ॥

నీపెండ్లికూఁతు లిద్దరు నిన్ను సాకిరడిగితే
పైపై నీవుచేసినభాగ్యముగాదా
యేపున శ్రీవేంకటేశ యే నలమేలుమంగను
రాఁపుగాఁ గూడితి నీరపముగాదా ॥ చూచే ॥ 413

నాదరామక్రియ

సెలవినవ్వులతోడ సిగ్గులతోడ
తలఁపించరే పనులు తమితోనున్నారు ॥ పల్లవి ॥

పంతములాడే రిద్దరు బాగా లియ్యఁగదరే
వంతల కొకరొకరి వంకలాడరే
మంతనమాడేరేమొ మరి తెరవేయరే
కాంతయుఁ బురుషుఁడును గద్దెపై నున్నారు ॥ సెల ॥

త్రిగీతలుగలవి చిలుకుదినినవి.

సరసమాడే రిద్దరు సంగడి నుండఁగదరే
అరిది మర్మపుమాఁట లందీయరే
కరఁగి మోహించేరేమో కందువలు దెలుపరే
సరికి బేసికిని మంచముపై నున్నారు ॥ నెల ॥

యెనసిరి శ్రీవేంకటేశుఁ డలమేల్మంగయు
మొనయుచు నుపచారములు సేయరై
చనవులు గొసరేరేమొ సమరతి నుపరతి
పెనచి మొక్కరె పెండ్లిపీఁటపయి నున్నారు ॥ నెల ॥ 414

రేకు 1181 శ్రీరాగం

అంగనకు విరహమే సింగారమాయ
చెంగట నీవే యిది చిత్తగించవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

కలికి నిన్నుఁ దలఁచి గక్కున లోలోఁ గరఁగి
జలజలఁ జెమరించి జలకమాడె
బలుతమకాన నీకుఁ బక్కన నెదురువచ్చి
నిలువునఁ గొప్పువీడి నీలిచీర గప్పెను ॥ అంగ ॥

సుదతి నిన్నుఁ జూచి సోయగపుసిగ్గులను
పొదలి చెక్కులదాఁకాఁ బూసె గందము
మదనమంత్రములైనమాటల మర్మము సోఁకి
ముదురుఁబులకలను ముత్యాలు గట్టెను ॥ అంగ ॥

గక్కనఁ గాఁగిట నిన్నుఁ గలసి యీమానిని
చొక్కి చంద్రాభరణపుసొమ్ములు వెట్టె
అక్కున శ్రీవేంకటేశ అలమేలుమంగ నీకు
దక్కి సరసములను తలఁబాలు వోసెను ॥ అంగ ॥ 415

త్రిగీతలగలవి చిలుము దినినవి.

ఆహిరి

ఏమిసేతునయ్య ఇఁక నిదివో మాఁబ్రదుకు
చేముట్టినసరసాలు సిగ్గులకే మూలము ॥ పల్లవి ॥

తప్పులెంచఁబోతేను తగిలీ నీనఁతులె
రెప్పలెత్తి చూడఁబోతే రేఁగీ వలపు
అప్పటిఁ బెనఁగఁబోతే ఆయములు గరఁగీని
యెప్పుడు నీతోడివాదు లింపులకే మూలము ॥ ఏమి ॥

చేతుల దొబ్బఁగఁబోతే చిమ్మిరేఁగీఁ బులకలు
గాతలఁ జంకించఁబోతే కమ్మీ నవ్వులు
యేతులు నెరపఁబోతే నెలయింపులై తోఁచీ
నీతోడిమచ్చరాలు నెయ్యానకే మూలము ॥ ఏమి ॥

కొప్పువట్టి తియ్యఁబోతే కూడీఁ బరవశము
ముప్పిరి నలుగఁబోతే ముంచీనాసలు
యిప్పుడే శ్రీవేంకటేశ యెనసితి విటు నన్ను
దెప్పరపునీతో రతి తేఁకువకే మూలము ॥ ఏమి ॥ 416

పాడి

పొద్దువొద్దు కిట్లానే భోగించరయ్యా
ఇద్దరికిఁ గలిగె నేఁ డిదివో సోబనము ॥ పల్లవి ॥

పెంచెపుమీతొడలే పెండ్లిపీఁటలు మీకు
ముంచినసిగ్గులే కడుముత్తైలసేస
పంచలచిమ్ముఁజూపులు పసపులు నలఁచుట
అంచెల మీయిద్దరికి నమరె సోబనము ॥ పొద్దు ॥

పొత్తులమోవితేనెలే బువ్వపుఁబాలకూళ్లు
బత్తితోడినవ్వులే కప్రపుబాగాలు
హత్తినచెనకులే అలరినవుంకువలు
యెత్తులఁ జూచిన మీకు నెనసె సోబనము ॥పొద్దు॥

కందువకాఁగిటిరతి గందాక్షతలు మీకు
విందులసరసములు వీడుదోడులు
యిందునె శ్రీవేంకటేశ యింతి నీవు గూడితివి
సందడితో మెరసె నిచ్చలు మీసోబనము ॥పొద్దు॥ 417

కాంబోది

మంచితనముఁ జేయఁగ మంకుఁదనా లేఁటికే
అంచెల విభునితోడ నంతచలమేఁటికే ॥పల్లవి॥

గక్కున నాతఁడు నిన్నుఁ గప్పురాన వేసితేను
ఇక్కువలు దాఁకెనంటా యేల తిట్టేవే
చెక్కులునొక్కనని చేరి వేఁడుకొనరాఁగా
పెక్కుగోళ్లు దాఁకీనంటా పెనఁగనేమిటికే ॥మంచి॥

ఘనుఁడు వల్లెగా నీపై కలువదండ వేసితే
చనుఁగవ దాఁకెనంటా సాదించేవేమే
[1] యనసి యందుకె యాతఁడిట్టె కాఁగిలించుకొంటే
తనువంటెఁ జెమటంటా తప్పవేయనేఁటికే ॥మంచి॥

శ్రీవేంకటేశుఁడు నిన్ను చెందామరలవేసితే
యీవేళనేల జంకించే విందరిలోన
చేవదేర నీతఁడే చేకొని రతిఁ గలిసె
బావిం చలఇంచెనంటా పంతమాడనేఁటికే ॥మంచి॥ 418

1. 'యనసి' అని అదాదిగా నుండుట వ్యావహారిక రూపముగాబోలు.

దేసాళం

దిక్కుల నీకతలెల్లాఁ దెలిసెఁగాక
వెక్కసాన నిన్ను నావెంటవెంటఁ దిప్పనా ॥ పల్లవి ॥

యితరులు పిలిచితే నెఁ(నెం?)తైనాఁ బలుకవు
సతిమాటకై తేను జవదాఁటవు
ప్రతినలాడుకోఁగా నీపలుకుల భ్రమయించి
వెతదీర నిన్ను నావెంటవెంటఁ దిప్పనా ॥ దిక్కు ॥

సరస మెవ్వరాడినా సరకుఁగొనవుగాని
తరుణి నవ్వినంతనే తమకించేవు
సరవులు దప్పఁగాని చలపట్టి నే నిన్ను
విరివిగా వలపించి వెంటవెంటఁ దిప్పనా ॥ దిక్కు ॥

కొలువులో నెవ్వరున్నాఁ గూరిమిసేయవుగాని
కలికిఁ బొడగంటేనే కరఁగేవు
మెలఁగి శ్రీవేంకటేశ మీరఁగాని నిన్నుఁ గూడి
వెలయ సిగ్గులుమాన్పి వెంటవెంటఁ దిప్పనా ॥ దిక్కు ॥ 419

వరాళి

మీవంటిదాననటె మీరఁగ నేను
పూవుఁబరిమళమై పొదిగేఁగాక ॥ పల్లవి ॥

చలము సాదించేనటే సలిగెగలదానను
బలువుకొద్ది పంతానఁ బతికేఁగాక
అలిగేనటే పతి కంతరంగమైనదాన
పలుకుసరసమునఁ బై కొనేఁగాక ॥ మీవం ॥

తప్పు లెంచేనటవే తగినచుట్టపుదాన
ఎప్పుడూ మేలుదాననై యెనసేఁగాక
వుప్పటించేనటే నేను వూడిగము సేసేదాన
దప్పిదేర మోవితేనెఁ దనిపేఁగాక ॥ మీవం ॥

వొరసేనటవే నేను వురమెక్కినట్టిదాన
గరిమఁ గాఁగిట నించి కైకొనేఁగాక
యిరవై శ్రీవేంకటేశుఁ డిదివో నన్ను మన్నించె
సరిలేనివేడుకల సతమయ్యేఁగాక ॥ మీవం ॥ 420

రేకు 1182 గుండక్రియ

ఓజతో నుండినవారి కొకటొకటె రేఁచేవు
రాజవై తేనే మమ్ము రవ్వసేయవలెనా ॥ పల్లవి ॥

అప్పటికప్పటికి నీ వనుచరించేవుగాక
యెప్పుడును ఇంటికి నీ విట్టే వచ్చేవా
వొప్పగువేవేలుసతు లొద్దనే వుండఁగాను
చప్పనైకాక సతులు సరకయ్యేరా ॥ ఓజ ॥

బాసదప్పినంటా నాతోఁ బైకొని నవ్వేవుగాక
ఆసల నేపొద్దూ నిట్టె అదరించేవా
రాసికెక్కి ఇరుమేలా రామలు కొల్వుసేయఁగా
వేసటేకాక రతులు వెలవెట్టీనా ॥ ఓజ ॥

దయదలఁచేమో నన్ను తతిఁ గూడితివిగాక
ప్రియము లిట్టే నీకు పెనగొనీనా
నియతి శ్రీవేంకటేశ నేనే నీయండ నుండఁగా
జయమేకాక మేలు చండిపడీనా ॥ ఓజ ॥ 421

గుజ్జరి

నెలఁత యెంతటిజాణో నీవెంత చతురుఁడవో
పిలిచితేఁ జెలియకు ప్రియముచెప్పితివి ॥ పల్లవి ॥

మగువ యలిగి నీతో మారుమోము వెట్టుకొని
మొగిచి యప్పటి నీతో మోము చూచెను
నగుతా నప్పటి నీవు నలినాక్షిఁ గాఁగిలించి
పగటున నాదరించి పంతములిచ్చితివి ॥ నెలఁ ॥

మానిని నీతోఁ గొంత మౌనము జరపి యట్టె
మానములు సోఁకించి మాటలాడెను
కానిమ్మని నీ వందుకు గతిగూడ నింపు చల్లి
మేనవావి పచరించి మేలెల్లాఁ జూపితివి ॥ నెల ॥

కోమలి ముసుఁగువెట్టుకొని పవళించి నిన్ను
గామిడి శ్రీవేంకటేశ కాఁగిలించెను
దోమటి దొడికి నీవు తొలుతటికంటెను
నేమమునఁ బాలించి సిరుల మించితివి ॥ నెలఁ ॥ 422

పాడి

ఇంటికివచ్చినవాఁడ వీడేర్చుకోవయ్యా
జంటగూడినవాఁడవు చనవియ్యవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

తరుణి వలచినదే తప్పయితేఁగనక
పురవుగా నీవది వోర్చుకోవయ్యా
మరలి నిన్నుఁజూచుటే మచ్చరమైతేఁగనక
నిరతితో నందుకొను నీకు మొక్కేనయ్యా ॥ ఇంటి ॥

వెలఁది మాటాడినదే వెంగెములై తేఁగనక
మలసి యీనేరమి మన్నించవయ్యా
అలమిపట్టినదే అపరాధమై తేఁగన
బలిమిచెల్లఁగ నీకుఁ బంతమిచ్చీనయ్యా ॥ ఇంటి ॥

ఇంతి పాదాలొత్తినదే యెగ్గులై తేఁగనక
చెంతనే నేరుపాపెకుఁ జెప్పవయ్యా
కాంతను శ్రీవేంకటేశ కలిసితి వింతలోనె
వింతవింతరతులను వియ్యమందవయ్యా ॥ ఇంటి ॥ 423

వరాళి

నీవేళ భ్రమసేవు నే నుందాన నిది(ది?)వో
నేవసేనేఁగాని యిట్టె సేయించుకోరాదా ॥ పల్లవి ॥

కప్పురవిడె మింద కస్తూరివుండ లివిగో
దప్పిదేర్చుకో కొంత దగదొట్టకు
కొప్పు చక్కఁబెట్టుకో గోణము చక్కఁగట్టుకో
అప్పటి మేను గిజిగిజియై వుందురా ॥ నీవే ॥

చల్లనిగందవా డిదె సారపుఁబన్నీ రిదే
చల్లుకోరాదా మేని[1]సరతు వాసు
వల్లెవాటు వేసుకో వద్ద వచ్చి కూచుండు
బల్లిదుఁడవై వుండి పాఁచి సింగారాలేల ॥ నీవే ॥

చాయపట్టుపర పదె సకినలమంచ మిదె
యీయెడనే పవళించు ఇఁక లేఁగకు
పాయపుశ్రీవేంకటేశ పచ్చిగాఁ గూడితి
దాయిదండై వుండు మేల తడఁబడ నిపుడు ॥ నీవే ॥ 424

1. సరతు=చెమట. ఈయర్థములో ఈపదమీనాటికి వ్యవహారములో కలదు.

బౌళి

అనలిమ్మా వినేఁగాని అది గొంత
యీనెలఁత నీపై బత్తి యిటువంటిదా ॥ పల్లవి ॥

వద్ద నే నుండఁగానె వనిత సన్నలు సేసీ
కద్దా [1] తొల్లిఁ బొందు కాంతకు నీకు
ముద్దుముద్దువలెనే మోము చూచి నవ్వీని
యిద్దరికి లోలోనే యింతవలపా ॥ అన ॥

కమ్మటినిఁ గానకుండా కానికలంపీ నీకు
సమ్మతా నీ కాపెనేసేసరితలెల్లా
పమ్మి నీవు విందువంటా పాటపాడీ నాడనుండే
వుమ్మడి మీతమకపుటొద్దిక లింతేశా ॥ అన ॥

నీవూ నేనూఁ జూడఁగానే నిలుచున్న దీడ వచ్చి
కావర మింతేసి మీకుఁ గప్పివున్నదా
శ్రీవేంకటేశ యిద్దరిఁ జేతులు వట్టి కూడితి—
వీవేళనే నీయాపెయెన్నికలుఁ గూడెనా ॥ అన ॥ 425

భైరవి

ఎక్కడ పరాకు నీకు నింతకంటె నేమున్నది
చిక్కనాయఁ గోరికలు చిత్తగించవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

నెలవినవ్వు చిందఁగాఁ జెక్కునఁ జేయివెట్టె
పులకపైరు పయ్యదఁ బొదిగె నిదె
కొలఁదిమీరె వయసు కొప్పు గట్టిగా ముడిచె
చెలియసింగారము చిత్తగించవయ్యా ॥ ఎక్క ॥

---

1. తొల్లిన్ = తొల్లియున్ కావచ్చు.

చిమ్ముఁజూపులు మీఱఁగా చెంపల గందాలు వూసె
ముమ్మరమై మేలు పోఁకముడి వేసెను
చెమ్మగిలె మోవితేనెఁ దమ్మరసములు నించె
చిమ్మరేఁగె సొబగులు చిత్తగించవయ్యా ॥ ఎక్క ॥

చనుమొనల కర్దము సరి నిన్నుఁ గాఁగిలించె
ఘనమైనరతులను కళరేఁగెను
యెనసితివి శ్రీవేంకటేశ యీయింతిని నీవు
చెనకులమురిపెము చిత్తగించవయ్యా ॥ ఎక్క ॥ 426

రేకు 1183 కేదారగౌళ

ఏమి బాఁతి నేఁ దనకు యెందాఁకనే
యీమాట నిజమయ్యే దెందాఁకనే ॥ పల్లవి ॥

పన్ని యలిగితినంటా పలుమారు దూరిదూరి
యెన్నిమాట లాడీవి యెందాఁకనే
వెన్నెలనవ్వులు నవ్వి వేఁడుకొని చెక్కునొక్కి
యెన్ని నేఁ జెప్పిన మానఁ డెందాఁకనే ॥ ఏమి ॥

గక్కునఁ దా లేచివచ్చి కప్పురవిడెమిచ్చి
యెక్కడిసుద్దు లింకా నెందాఁకనే
పక్కన నానలువెట్టి పచ్చడము గప్పి లోలో
ఇక్కువ లిదివో యంటె యెందాఁకనే ॥ ఏమి ॥

పచ్చిమాఁటలెల్లా నాడి బలిమిఁగాఁ గిటఁబట్టి
యిచ్చీఁ బంతములు తా నెందాఁకనే
ఇచ్చట శ్రీవేంకటేశుఁ డింతటఁ దా నన్నుఁ గూడె
హెచ్చి సరసములాడే దెందాఁకనే ॥ ఏమి ॥ 427

ముఖారి

చక్కఁజూడనుందవే చలమేమానో
నిక్కకువే సారెసారె నిలువేమానో ॥పల్లవి॥

నెలవి నవ్వఁగఁబోతేఁ జెక్కులెల్లాఁ బులకించె
పలుకకువే ఇఁకఁ బంతమేమానో
తలవంచఁబోతేను తనువెల్లాఁ బులకించె
నెలసి చూడకువే సిగ్గులేమానో ॥చక్క॥

చేసన్న సేయఁబోతే చిత్తమెల్లా నీరాయ
పాసి యడుగిడుకువే పాయమేమానో
వాసికిఁ జంకించఁబోతే వాడఁబారె మొగమెల్లా
ఆసలఁ జింతించకువే అప్పటి నేమానో ॥చక్క॥

కాఁగిటఁ గూడఁగఁబోతే కందువ మరపులాయ
మూఁగి బుసకొట్టకువే మోనమేమానో
పాఁగిన శ్రీవేంకటాద్రిపతినై నన్ను నీవు
వీఁగక రతినేసితి వెనక నేమానో ॥చక్క॥ 428

దేసాళం

నీవేమి నేసినాను నీచిత్తము
భావము వేరొకటై పదరఁ నేఁ జాలను ॥పల్లవి॥

కొంగువట్టితే నిన్నుఁ గోపగించఁజాలను
అంగజగురుఁడవు నీ పటుగాన
అంగడి నవ్వి నిన్ను నదలించఁజాలను
వెంగలిపదారువేలవిభుఁడవుగాన ॥నీవే॥

పూవుల వేసి నిన్నుఁ బొరిఁ దిట్టఁజాలను నీ—
వవ్వలిఁ బారిజాతహరుఁడవుగాన
రవ్వల గోరంటఁగాను రాయడించఁజాలను
చివ్వలగోళ్ల నరసింహుఁడవుగాన ॥ నీవే ॥

చనుఁగొండ లొత్తఁగాను చాలుననఁజాలను
యెనసి గోవర్ధనగి రెత్తితివిగాన
మునుపె శ్రీవేంకటేశ మొక్కి నన్నుఁ గూడితివి
తనిసినా నిన్నుఁబాసి [1]తలమనఁజాలను ॥ నీవే ॥ 429

ఆహిరి

మోహమెంతో కోపమెంతో ముదిత నీయెడ నేఁడు
వూహల యీభావములు వొక్కఁదోమటాయ ॥ పల్లవి ॥

సెలవినే నవ్వేఁగాని చేకొని మాటాడదాయ
చెలువుఁడ నీవు విచ్చేసితివంటే
వలచేత మొక్కేఁగాని వడి సుద్దిచెప్పదాయ
పొలసి నీకదకు నేఁ బోయేనంటేను ॥ మోహ ॥

కన్నులనె చూచేఁగాని కమ్మర దగ్గరదాయ
సొన్నల నీగురుతులు చూపినాను
సన్నలనే మెచ్చేఁగాని సరి దండె మీఁటదాయ
పన్ని నీ వల్లంతనుండి పాడఁగాను ॥ మోహ ॥

పరవశ మందేఁగాని పైకొని బిగించదాయ
గరిమఁ గాఁగిట నీవు గలయఁగాను
సిరుల సంతసమందె శ్రీవేంకటేశ నేఁడు
శిరసువంచి కొంత సిగ్గువడదాయ ॥ మోహ ॥ 430

1. తలము + అనన్ చాలను.

సామంతం

ఇంతి చూచి యేమనెనో యెంతభ్రమసితినంటా
  కంతునిమాయ లవుత గాననైతినే ॥ పల్లవి ॥

వెన్నెల గాయఁగఁ జూచి వెలఁది నవ్వెనోయంటా
  పన్ని నే మారుకుమారు పతి నవ్వితినే
  కన్నెచకోరాలఁ జూచి కన్నులఁ జూచెనోయంటా
  మన్ననచూపుల నేను మారు చూచితినే ॥ ఇంతి ॥

కోవిల గూయఁగ విని కొమ్మ మాటాడెనోయంటా
  వోవల మారుకుమారు వూఁకొంటినే
  పూవులు మాఁకుల రాలఁ బొలఁతినేసలోయంటా
  యీవలఁ గమ్మర నవే ఇటు చల్లితినే ॥ ఇంతి ॥

చల్లగాలి విసరఁగా సతినిట్టూర్పులోయంటా
  వుల్లపుసంతసమున నొనరితినే
  మెల్లనె శ్రీవేంకటాద్రిమీఁదనె నే నుండఁగాను
  వొల్లనె చెలియ వచ్చి వూరడించి కూడెనే ॥ ఇంతి ॥ 431

పాడి

ఏమో నేయఁగఁబోగా నేమో సుమ్మీ
  [1]మోమెదిరి, నందుపై మొక్కులే సుమ్మీ ॥ పల్లవి ॥

చిగురుఁగెమ్మోవి వంచేవు చేరి నన్నుఁగని
  వొగరుటధరామృతం బొలికీఁ జుమ్మీ
  సగము మాఁటాడి గుక్కి జడిసేవు యింతలో
  పగటు నీపుక్కిటను పట్టెదది సుమ్మీ ॥ ఏమో ॥

---

1. మోమెదిరివ్ = మోగమెదుటన్ కావచ్చు.

గొబ్బునను గమనించి కొంకేవు నన్నుఁ గని
వుబ్బెల్లఁ జెమటలై వుదిరీఁజుమ్మీ
మబ్బు విడువఁగ నవ్వి మానితివి అంతలోనె
గుబ్బతిల్లి యానవ్వు గుండెవట్టుఁజుమ్మీ ॥ ఏమో ॥

యింపు చేకొనుచు బిగియించేవు కాఁగిటను
ముంపుఁగుచములవాఁడి మొద్దాఁజుమ్మీ
తెంపున శ్రీవేంకటాద్రిదేవుఁడగవక నన్ను
సంపదలఁ గూడితివి సరికిసరిసుమ్మీ ॥ ఏమో ॥ 432

రేకు 1184 కాంబోది

వద్దువద్దు తడవితే వాదులేసుమ్మీ । నీవు
పొద్దుపొద్దు వారివీరిపోదులే సుమ్మీ ॥ పల్లవి ॥

పూచిననా మేననున్న పులకలకంత లివి
చే చేత నీమాటలచే చిల్లులేసుమ్మీ
చాఁచిననాచన్నులు నీజవ్వనపురాయడిచేఁ-
గాచినపురముమీఁదికాయలే సుమ్మీ ॥ వద్దు ॥

వేఁకపునాకళ లివి వెలికురికినయట్టి-
కాఁకల నీవిరహాగ్ని కాంతులేసుమ్మీ
చేకొను నాతురుమిది చిత్తములోపలనున్న-
చీకాకులచింతలచీఁకటి సుమ్మీ ॥ వద్దు ॥

వన్నెలనామోవి యిట్టె వదిసేటితేనెలు
వున్నతి నీకు నోరూరేవూటలేసుమ్మీ
యెన్నఁగ శ్రీవేంకటేశ ఇంతలో నన్నుఁ గూడితి—
విన్నిటా నీవూ నేనూ నేకమేసుమ్మీ ॥ వద్దు ॥ 433

సాళంగం

ఇట్టై వచ్చేఁగాని యీవనకేలికిఁ బోయి
నెట్టన నాడనుండేది నిమిషమేసుమ్మీ ॥ పల్లవి ॥

మఱవకుమీ నాపై మన్ననా నే-
నెఱఁగ కేమనినా [1] నిముడుకొమ్మీ
గుఱిగా నాయుంగరమే కోరి యెప్పుడుఁ బెట్టుమీ
మఱి నాచెలులను నామారుగాఁ జూడుమీ ॥ ఇట్టై ॥

తలఁచుమీ నామీఁదితగులాయము నా-
మెలుపుఁబాయము నీకే మీఁదుసుమ్మీ
సలుపునీపేరు నాకు జపముసుమ్మీ యీ-
యలరులఁబంతి నాయాత్మగాఁ జూడుమీ ॥ ఇట్టై ॥

చవి నీతమ్ములమే నాచద్దిసుమ్మీ నేఁ-
బవళించేపానుపే నీపదవిసుమ్మీ
ఇవల శ్రీవేంకటేశ ఇంతలోనే కూడితివి
వివరించ దినమొకవింత ఇదెసుమ్మీ ॥ ఇట్టై ॥ 434

మంగళకౌసిక

సరికి బేశాయ నిది చాలదా నేఁడు
యిరవాయఁ బనులెల్ల నిఁకనేల మాటలు ॥ పల్లవి ॥

బయలువంటిదె నాపట్టిననెన్నడుము
బయలుపందిలి నీపలుకులెల్లా
నయమైనకుచములు నావి కొండలవంటివి
దయలేవినీమనసు తగురాతివంటిది ॥ సరి ॥

---

1. 'ఇముడు' – అంతర్భావితణ్యంతమా ?

నిండిననాతురుమున నెరులెల్లా వంకలే
చండియై నీమేనెల్లా చంద్రవంకలే
పండిననామోవి ఇదె పైపైనే కదుఁదీపు
దండినీవినయములు తరితీపులే ॥ సరి ॥

మెఱుఁగువంటిదివో మించయిననామేను
మెఱుఁగువంటిదెపో నీమేఁటివలపు
నెఱి శ్రీవేంకటేశ్వర నీవే ననుఁ గూడితివి
తఱితోడఁ జవులాయ తగిననీరతులు ॥ సరి ॥ 435

వరాళి

చొల్లెపుఁజుట్లవో చొక్కనాథా నీ-
చుల్లరిచేఁతలు గంటిఁ జొక్కనాథా ॥ పల్లవి ॥

చూడ వేగన్నులు నిన్నుఁ జొక్కనాథా నీకు
జోడు భూమియును లక్ష్మిఁ జొక్కనాథా
సూడిదె నాపాయమిదె చొక్కనాథా నీతో
సూడువట్టీ నారతులు చొక్కనాథా ॥ చొల్లె ॥

చొక్కపుసింగారాలచొక్కనాథా। మోవిఁ
జుక్కలు నించె నెవ్వతో చొక్కనాథా
చొక్కించితి గోపికలఁ జొక్కనాథా। నాతో
సుక్కులమాట లేలోయి చొక్కనాథా ॥ చొల్లె ॥

సొమ్ములతోవిఱ్ఱవీఁగేచొక్కనాథా। పోదు-
సుమ్మీ నీకు నాకుఁ జొక్కనాథా
ఇమ్ముల శ్రీవేంకటాద్రి నిటు నీవు గూడఁగాను
జుమ్మన మై పులకించెఁ జొక్కనాథా ॥ చొల్లె ॥ 436

శంకరాభరణం

పచ్చిసేయకుందునా పైపై నిన్ను
అచ్చలపునీవు దొరవని యింతేకాక ॥ పల్లవి ॥

నీకన్నులకావి చూచి నిన్ను మెచ్చకుందునా
దాకొని నీవంటివాని దగ్గరక వుందునా
యీకడ నీమేనితావి ఇందుఁ జొక్కకుందునా
పైకొని నామనసొడఁబడ దింతేకాక ॥ పచ్చి ॥

ముందు నీభావము చూచి మొక్కి మొక్కకుందునా
చిందేటిచెమట చూచి చెక్కు నొక్కకుందునా
పొందగుఁగళలు చూచి పొగడక వుందునా
యెందు నాపంతము నన్ను నెడసేసీఁగాక ॥ పచ్చి ॥

కాఁగిలించుకోఁగా కొంగు గప్పక నే నుందునా
మూఁగినరతులవేళ ముచ్చటాడకుందునా
వీఁగక శ్రీవేంకటేశ విన్నవించకుందునా
మాఁగినమరపు నన్ను మంకుఁ జేసీఁగాక ॥ పచ్చి ॥ 437

లలిత

ఏమి సేత మేమి సేత మేవంక చూచినాఁ దామె
దోమటి నాకెకు నాకు దొరసీ నేఁ డిపుడె ॥ పల్లవి ॥

కాసీ నదొకటి కాంతనవ్వువెన్నెలలు
వూసీ నదొకటి పూఁపవలపు
రాసీ నదొకవంక రాఁపుఁగుచములు రెండు
యేసీ మరుఁ డీవంక నేమిసేసేదే ॥ ఏమి ॥

చిమ్మి నదొకటి చెలిచూపులచీఁకటి
కమ్మి మాటలనె కమ్మఁదేనెలు
తుమ్మిఁ జింకతుమ్మలు తుమ్మిదగుంపులకొప్పు
అమ్మి నల్లదె పాయ మాకెకె నన్నుమ ॥ఏమి॥

చాఁచీ నదొకటి సతికాఁగిటికిఁ జేయి
పూఁచీ నదొకటి బువ్వపుమోవి
యేఁచీ యిట్టె శ్రీవేంకటేశుఁడగనక నన్ను
లాచి కూడె నీమగువ లాగాయ నిఁకను ॥ఏమి॥ 438

రేకు 1185 తెలుఁగుఁగాంబోది

అతనిఁదోడితెచ్చినందాఁకా
హితబుద్ధుల చెలి యేమరకుమీ ॥పల్లవి॥

వెలఁది విరహముల వేసవికాల మిది
యెలమి మోవిచిగు రెండనీకుమీ
కలికి నిట్టూర్పులగాలికాల మదె
తెలివలపుపదను తియ్యనీకుమీ ॥అత॥

వనిత పెంజెమట వానకాల మదె
మొనపులకననలు ముంచనీకుమీ
మనవుల సిగ్గుల మంచుఁగాల మదె
ఘనకుచగిరులనుఁ గప్పనీకుమీ ॥అత॥

వెసఁ గాంత నవ్వువెన్నెలకాలము
ససిఁ గొప్పచీఁకటి జారనీకుమీ
పసగా శ్రీవేంకటపతి విచ్చేసి కూడె
వసంతకాల మిదె వదలనీకుమీ ॥అత॥ 439

సామంతం

తానొక్కఁడే గురి తమకమునకును
యే నింక నెవ్వరితో నేమిచెప్పేనే ॥ పల్లవి ॥

తనువొక్కటే గురి తన్నుఁబానేకాఁకలకు
మనసొక్కటే గురి మంతనాలకు
కనుఁగొనలే గురి కడునిట్టచూపులకు
యెనసి యెవ్వరి కింక నేమిచెప్పేనే ॥ తానొ ॥

పాయమొక్కటే గుఱి పచ్చివలపులకెల్లా
చేయి చెక్కిటికి గురి చింతలకును
మోయునిట్టూర్పులే గురి మునుకొన్నకోరికకు
యేయెడ ముచ్చట లింక నేమిచెప్పేనే ॥ తానొ ॥

కూడినకూటములకు కొనగోరొక్కటే గురి
యీడ నాకు శ్రీవేంకటేశునికిని
తోడనే కళలు గుఱి తుదలేనివేడుకకు
యేడ నెవ్వరికి నింక నేమిచెప్పేనే ॥ తానొ ॥ 440

మేఁచబౌళి

తనిసితి నన్నిటాను తాలిమే మేలిమాయ
యెనసినసంతసము లిఁక నెన్నఁడే ॥ పల్లవి ॥

ఆసలనే కొంతవొద్దు అంగమంటి కొంతవొద్దు
బాసచేసి కొంతవొద్దు భ్రమయించెను
వాసికి సరసమాడ వయసు వోయీనేమో
యీసుదీర మన్నించే దిఁక నెన్నఁడే ॥ తని ॥

మోము చూపి కొంతవొద్దు మొక్కులాడి కొంతవొద్దు
నాముదేర నవ్వి కొంత నాలిసేసెను
ఆమనిఁ గుంటెనమాఁట లాడఁగానే తెల్లవారె
యీమేర నన్నుఁ గూడే దిఁక నెన్నఁడే ॥తని॥

చేయివేసి కొంతవొద్దు సేసవెట్టి కొంతవొద్దు
యీయెడఁ గాఁగిటఁ గూడె నీపొద్దు
పాయపుశ్రీవేంకటాద్రిపతి కింతా నెలవాయ
యేయెడఁ జొక్కుదుఁగాక యిఁక నెన్నఁడే ॥తని॥ 441

హిజ్జిజి

అది నీకుఁ దారుకాణ అవునోకాదోకాని
కదిసి చెప్పఁగబోతే కతలయ్యీఁగాని ॥పల్లవి॥

కలలోన నీరూపు కన్నులఁగన్నట్లయ్యీ
చెలఁగి ఆసుద్ది చెప్పఁజింతయ్యీఁగాని
వెలయ నీపలుకులు వీనుల విన్నట్లయ్యీ
నెలవిఁ గమ్మరఁ జెప్పసిగ్గయ్యీఁగాని ॥అది॥

మంతనాన నీతో మాట లాడినట్లయ్యీ
అంతటఁ జూచితే వెరగయ్యీఁగాని
కంతుసమరతి నిన్నుఁ గాఁగిలించినట్లయ్యీ
పంతాన నేమనినాను పచ్చిదేరీఁగాని ॥అది॥

సరుస నీమోవితేనె చవిగొన్నఅట్లనయ్యీ
వొరసి చూపఁబోతే గోరాత్తీఁగాని
ఇరవయినశ్రీవేంకటేశ నీవు ద్రిష్టముగా
సరుగఁ గూడిన నదె చాలాయఁగాని ॥అది॥ 442

లలిత

ఏమాటకేమాట యేమే నీవు వోరి
ఆమాటకామాట లవి యంతే కావా ॥ పల్లవి ॥

పచ్చిపాలు వోయవుగా పసిగొల్లెతా । అవె
పచ్చివెచ్చి అయ్యీఁగాని పదరా నీవు
పచ్చిచిగురేకాదా భామ నీమోవి । నీవు
పచ్చిగాఁ దిరుఁగఁగాను పసురెక్కకుండునా ॥ ఏమా ॥

పెరుగు వెట్టవుగా గుంపెనగొల్లెతా । నీవు
పెరిగి యింతై తివి పెక్కులేలర
పెరుగు నీకుచములు పిక్కటిల్లను । నీవు
పెరుగఁగ నవి కడుఁబెద్దలు గాకుండునా ॥ ఏమా ॥

వెన్నలైనఁ బెట్టవుగా వెడగొల్లెతా నిన్ను
వెన్నకంటె నున్నఁజేసే వేగమేలరా
వెన్నతోఁ బెట్టినది యీవేషము నీకు
వెన్నలఁ గూడితి శ్రీవేంకటేశ చాలదా ॥ ఏమా ॥ 443

సామంతం

తొల్లిటితాఁదానే కాఁడా దొరయాయనా
అల్లనాఁటి తగవు నేఁ డందదాయనా ॥ పల్లవి ॥

చాయల నే రానంటా సణఁగులాడేవాఁడు
కాయముఁ దానంటఁగా నేఁ గాదంటినా
పాయపుసతుల మింతే బలుమగవాఁడు దాను
పాయక గొల్లెతలను పచ్చిసేయఁడాయనా ॥ తొల్లి ॥

కన్నులఁ దిట్టితినంటా ఘాతలు సేసేఁవాఁడు
సన్న చేసి పిలువఁగాఁ జరసితినా
కన్నెలము ఇదె నేము ఘనమైనప్రౌఢ దాను
మున్నే ఎరుకచేసితే మొగిఁ జెల్లదాయనా ॥ తొల్లి ॥

కులికి గోరంటితేను కోపగించేవాఁడు నన్ను
పలుసోఁకించఁగ నేను పదరితినా
యెలమి శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలోనె నన్నుఁ గూడె
ఆలమి పదారువేల నంగవించఁడాయనా ॥ తొల్లి ॥ 444

రేకు 1186 శంకరాభరణం

ఏమయ్య రమణుఁడ యింత సేతురటవయ్యా
కామిని నూరడించి కలయఁగరాదా ॥ పల్లవి ॥

పడఁతి కధరమిచ్చి పలుసోఁకించినది
బడి బడి విందువెట్ట పగలాయ
వెడవెడఁగా నవ్వి వెంగెమాడినది
తొడికేదోమటిపాలఁ దోడనే వేఁడాయ ॥ ఏమ ॥

తరుణిఁ దప్పకచూచి తలవంచినది
అరిది నమ్మించి తప్పినట్లాయ
సరస మాడియాడి సరుగన దాఁగినది
పొరిఁబొరి మధ్యాహ్నాన బొద్దుగుంకినట్టాయ ॥ ఏమ ॥

మెలుఁత గాఁగిటఁ గూడి మేను మరచినది
నిలువునీడలలోన నివ్వెరగాయ
అలరి శ్రీవేంకటేశ ఆదరించినది
ఫలియించి పసిఁడిలోఁ బరిమళమాయ ॥ ఏమ ॥ 445

శంకరాభరణం

[1] చూచినవారికినెల్లా సోభనమై వుందువు
తాచిన శ్రీవేంకటేశ దైవమై వుందువు ॥ పల్లవి ॥

నాలుగుచేతులతోడ నలి నీవు నిలుచుంటే
చాలి కొమ్ములకల్పవృక్షమువలె నుందువు
మేలిమిపీతాంబరాన మెరసి నీ వుంటేను
వాలినబంగారురాశివలె నుందువు ॥ చూచి ॥

జమళిపాదములతో సరి నీవు నిలుచుంటే
అమరి యిహపరము లందినట్టె వుందువు
తమినీలవర్ణముతోఁ దగ నీవు నిలుచుంటే
గమిఁ గనకవరుషకాలమేఘ మౌదువు ॥ చూచి ॥

కొండవంటితురుముతోఁ గోరి నీవు నిలుచుంటే
మెండుశిఖరముతోడిమేడవలె నుందువు
అండనె శ్రీవేంకటాద్రి నలమేలుమంగఁ గూడి
వుండితే మిన్ను నేలా నొక్కటైనట్లుందువు ॥ చూచి ॥ 446

పాడి

చల మింకానా నీకుఁ జాలదా నేఁడు
సలిగెలు పతితోడఁ జాలదా నేఁడు ॥ పల్లవి ॥

వదనము వసివాడె వనిత నీకొప్పు వీడె
చదురులబింకము చాలదా నేఁడు
గుదిగొనెఁ బులకలు కుమ్మరించెఁ జెమటలు
సదమదమైతి వింకఁ జాలదా నేఁడు ॥ చల ॥

1. ఇది అధ్యాత్మ కీర్తనలఛాయలోనిది.

కన్నులఁ గెంపులుదేరెఁ గదునిట్టూర్పులు మీరె
సన్నలఁజాయలు నింకఁ జాలదా నేఁడు
వెన్నగా మతి గరఁగె విభుపైఁ దనువొరగె
సన్నపుమోవితిట్లు చాలదా నేఁడు ॥చ॥

నెలవుల నవ్వులు చిందె సిగ్గులు లోలోఁ గుందె
చలివేఁడికొసరులు చాలదా నేఁడు
బలిమి శ్రీవేంకటాద్రిపతి నిన్ను నిదె కూడె
సఱపులెల్లాఁ బాసెఁ జాలదా నేఁడు ॥చల॥ 447

సౌరాష్ట్రం

చాలుఁజాలు వాఁడులేనిజన్మమేలా
జాలి నన్నుఁబెట్టకురె సారెసారెఁ జెలులు ॥పల్లవి॥

నేఁడు వానిఁబాసినవెన్నెలబయలేలా
వోడక వాఁడుగాఁగిటనుండవినిద్రేలా
కూడి వాఁడు నేను గప్పుకోనిపయ్యెదేలా
పీడవిచెక్కుతోడివెరగే చాలును ॥చాలు॥

లీల వానిసరసములేనినవ్వేలా
ఆలించి వాడువినవిలమాటలేలా
పోలి నిద్దరు నొక్కటై చూడనియద్దమేలా
తాలిమితో లోలోనె తలపోఁతే చాలును ॥చాలు॥

యీకడ వాఁడుగూడనియీజవ్వనమేలా
ఆకు వాఁడు మడిచియియ్యనితమ్ములమేలా
వాఁకగా శ్రీవేంకటాద్రివాఁడు నన్నుఁ గూడె నిదె
మాఁకుపడఁజొక్కినయీమర పిదె చాలును ॥చాలు॥ 448

ముఖారి

చాలునె చాలునె సట లింకనూ ని-
న్నేలినపతికడ కేఁగగరాదా ॥ పల్లవి ॥

పెంచినఁ బెరుగును పెనుసీచలములు
నించిననీకొప్పునెరులవలె
వంచిన వాలును వడి నీకోపము
చుంచులనీకనుచూపులవలెను ॥ చాలు ॥

కరఁచినఁ గరఁగును కలికి నీమనసు
పరుగునీకాంతులపసిఁడివలె
మరపిన మరగును మహి నీగుణములు
పెరతేనెలనీపెదవులవలెను ॥ చాలు ॥

కదిసిన(ఁ?) గద్దా [1]కాంక్ష నీరతుల
ముదిరిననీకుచములవలెను
యెదురనె శ్రీవేంకటేశుఁడు గూడెను
పదవులజవ్వనపాయమువలెను ॥ చాలు ॥ 449

మంగళకౌసిక

కంటిమి వింటిమి నాఁడె కమ్మర నేఁడు కొత్తెల
వొంటినుండఁగాఁ జేత నొత్తకురా మమ్మను ॥ పల్లవి ॥

వొప్పుల నీతీపుమోవినుండి వెడలేమాఁట
దెప్పరపుటొగరౌనా తీపేకాక
ముప్పిరి నీతరితీపు మొగచాటాయ మాకు
అప్పుడే తనిసితిని అంటకురా నన్నును ॥ కంటి ॥

1. కద్దు + ఆకాంక్ష.

నయగారిగుణమున నడపేనీచేఁతలు
నయములేకాక వేరేనాఁటివెట్టవునా
నయములఁ బ్రియముల నమ్మికలఁ దనిసితి
చెయిముట్టి నీవంత చెనకకు నన్నును ॥ కంటి ॥

చల్లనికాఁగిట నీవు సరిఁగాఁగిలించఁగాను
చల్లనయ్యేవుండుఁగాక సారెఁ గాఁకౌనా
యెల్లగా శ్రీవేంకటేశ యిన్నిటా నేఁ దనిసితి
మెల్లనె మారుకుమారు మెచ్చకురా నన్నును ॥ కంటి ॥ 450

రేకు 1187 వరాళి

ఎన్నఁటికెన్నఁటిపొందు యిస్సీ నేను
ఎన్నుకొను నామనసు యిస్సీ నేను ॥ పల్లవి ॥

కొంకక నీరాతిగుండెగుణ మెరిఁగుండియు
యింకా నిన్నుఁ గొసరే నిస్సీ నేను
వుంకువ వేరొకతెతో వుండఁగా నిన్నుఁ జూచియు
యింకవు నాకన్నీళ్లు యిస్సీ నేను ॥ ఎన్న ॥

మంతనాన నాడిననీమాఁట గల్లైవుండఁగాను
యెంతైనా మానఁగలేను యిస్సీ నేను
పంతాన నీవటుమోమై పరాకై వుండఁగాను
యెంతకెంత మాఁటలాడే నిస్సీ నేను ॥ ఎన్న ॥

తొప్పఁదోఁగి చమటల తొల్లిటినీబాగు చూచి
యిప్పుడె నేఁ గాఁగిలించే నిస్సీ నేను
అప్పుడె శ్రీవేంకటేశ ఆదరించి కూడితివి
యెప్పుడో మైమరచితి నిస్సీ నేను ॥ ఎన్న ॥ 451

శంకరాభరణం

మెచ్చనిదాననా నీవు మితిమీరఁగాఁగాక ని-
న్నెచ్చరించే దాననాయిచ్చలోనే కాక ॥ పల్లవి ॥

యింత నీవు వద్దనుండే దెరఁగనిదాననా నీ-
పంతము చెడినంటాఁ బట్టఁగాక
అంతకంటె ముద్దుమాఁట లాడకుండేదానా
వింతరీతిఁ దిరుగఁగా వెరచితిఁగాక ॥ మెచ్చ ॥

గుట్టునఁ బిలువఁగ నే కొంకేటిదాననా నీ-
వొట్టు దప్పినని లోన నుంటిఁగాక
తొట్టినసీమైచెమట తుడువనిదాననా
మట్టు నీమైగురుతులు మాసీననికాక ॥ మెచ్చ ॥

నీకపుఁ(ప్పుఁ?)గాఁగిట నిన్ను నించకుండేదానా
చొక్కపునీసరితెలు చూచితిఁగాక
యెక్కువ శ్రీవేంకటేశ యిటు నీవె కూడితివి
మొక్కకుందునా నీవు మొక్కెవనికాక ॥ మెచ్చ ॥ 452

మంగళకౌసిక

ఏమన్నా నాకుఁ బోదు ఇచ్చగించ నీకుఁ బోదు
మోముచూచినంతలోనె మొక్కనేఁటికయ్యా ॥ పల్లవి ॥

పాయమె నాకు నెక్కె పంతమె నీకు నెక్కె
చేయార యేమైనాఁ జేయవయ్యా
కాయము నాకే నెలవు కాఁకలు నీకే నెలవు
చాయలు సన్నలు ఇంకఁ జాలించవయ్యా ॥ ఏమ ॥

వలపు నాకాయ నీకు వలసీనొల్ల ములాయ
  మలకలబొంకు లిఁక మానవయ్యా
  పులకలు నావంతు బూటకాలు నీవంతు
  నిలువునివ్వెరగులు నీకేలయ్యా ॥ ఏమ ॥

బాగుగఁ గూడేది నాది పైపైఁ జొక్కేది నీది
  చేగలనీసరసము చెల్లునయ్యా
  యీగతి శ్రీవేంకటేశ యిద్దరముఁ గూడితిమి
  తీగెనవ్వులెల్లా నేఁడు దిష్టమాయనయ్యా ॥ ఏమ ॥ 453

లలిత

ఇంక నీచిత్తముకొలఁ దిదేమాఁట
  అంకెల చెలికడకు నంపనేల నన్నును ॥ పల్లవి ॥

చెప్పిచూపవచ్చుఁగాని చెట్టవట్టి తియ్యరాదు
  ఇప్పుడెట్టున్నదో చెలి యిదేమాట
  రెప్పలెత్తవచ్చుఁగాని రిచ్చవడివుండరాదు
  అప్పటి చెలికడకు నంపనేల నన్నును ॥ ఇంక ॥

మోముచూడవచ్చుఁగాని మోహము గడించరాదు
  యీమగువప్రాణ మెత్తు మిదేమాట
  దోమటిదొడకవచ్చుఁ దూరి కాలుదొక్కరాదు
  ఆమాట చెలికిఁ జెప్ప నంపనేల నన్నును ॥ ఇంక ॥

పంతమాడవచ్చుఁగాని పాడిదప్పకుండరాదు
  యింతలో చెలిఁ గూడితి విదేమాట
  చెంతల శ్రీవేంకటేశ్వర చెల్లఁజెల్లు విద్దరికి
  అంతయు మేలాయ నిఁక నంపనేల నన్నును ॥ ఇంక ॥ 454

శుద్ధవసంతం

కూడినంతఫలమె కోరి నీ వేఁపకుండితే
అడికెరమణుఁడ నేఁ డందు కదె చాలును ॥ పల్లవి ॥

కులికికులికి నవ్వె కొమ్మ నీయానలకు
పలికిపలికి మెచ్చె పచ్చినీసేఁతలకు
నిలిచినిలిచి చూచె నిందునీరాజసము
అలసెఅలసె నింతె అందు కదె చాలును ॥ కూడి ॥

తిరిగితిరిగి చూచె తెఱవ నీరాకలకు
వొరగివొరగి వుండె వొక్కతె నీఅలుకకు
మొరఁగిమొరఁగి చొక్కె మొన్నటినీపొందులకు
అరసియరసి నవ్వె అందు కదె చాలును ॥ కూడి ॥

తనిసితనిసి కూడె తరుణి నీకాఁగిటికి
యెనసియెనసి పేఁగె యెక్కువనీరతికి
మునుపె శ్రీవేంకటేశ మొక్కె నీసన్నలకు
అనుమానము వాసె నందు కదె చాలును ॥కూడి॥ 455

ముఖారి

సమమోహములతోడ సంగడిభ్రమతతోడ
నిమిషము సందేహించి నిలిచి రిద్దరును ॥ పల్లవి ॥

వనితకుచంబులు వనజంబులు హరి-
కనుచూపుతామరలు కలబెరకై
యెనసి చిక్కువడి యేరుపరచఁగరాక
నినుపునివ్వెరగుల నిలిచి రిద్దరును ॥ సమ ॥

కాంతచెక్కుటద్దముల ఘనునిచెక్కుటద్దాల-
కాంతి నిద్దరిరూపులు కలబెరకై
అంతలోనే తమమేను లవె తడఁబడెనని
వింతలై నిలిచి రట్టె వెరగై యిద్దరును ॥ సమ ॥

చెలిబాహులతలును శ్రీవేంకటేశ్వరుని-
కలయుబాహులతలు కలబెరకై
అలమి మరుకేళిని అవి యేర్పరచరాక
నెలకొన్న మరపున నిలిచి రిద్దరును ॥ సమ ॥ 456

రేకు 1188 ముఖారి

ఎవ్వరు జాణలే వీరిద్దరిలోన
రవ్వలు మాయలుసేసీ రాజసపుకృష్ణుఁడు ॥ పల్లవి ॥

దోసిట నీరు నించె తొయ్యలి మోము గడిగె(గడుగ?)
ఆసమయాన కృష్ణుఁడు అటు వెనకమందఁగా
వోసరి యాతనినీడ దోసిటిలోఁ గని నీరు
వాసిఁ గాళ్లఁజల్లుకోఁగా వడి నవ్వె కృష్ణుఁడు ॥ ఎవ్వ ॥

అద్దము చూచి నామ మటు దీర్చుచును ఇంతి
వొద్దనే మానిమీఁదనున్నకృష్ణు నందుఁ గని
అద్దము తామరగొని యడిచిన నది చూచి
చద్దికి వేఁడికి నవ్వి జంకించెఁ కృష్ణుఁడు ॥ ఎవ్వ ॥

నిక్కపుపూలు గోయుచు నీరెండగాయఁగాను
పక్కన కృష్ణునినీడ పడఁతి గని
అక్కడ నేతెంచి వద్దియంగనఁ గూడఁగాను
వెక్కసాన మెచ్చెను శ్రీవేంకటాద్రికృష్ణుఁడు ॥ ఎవ్వ ॥ 457

దేశి

మీఱరాదు దూరరాదు మేనవానివలెనాయ
ఆఱడి నీతోడిపొందు లగడాయ నిఁకను ॥ పల్లవి ॥

చేరి మాటలాడఁబోతే సెలవుల నవ్వు చిందీ
వూరకుంటే పెంజెమట లుమ్మగిలీని
యీరీతి ముందరనుయ్యి యెంచ వెనకఁ దగరు
యేరా నీతోడిపొందు యేమిసేతు నిఁకను ॥ మీఱ ॥

తప్పకచూడఁగఁబోతే తనువెల్లాఁ బులఁకించే
రెప్పలు మూసిన కాఁకరేఁగీని
విప్పకపట్టితే నుమ్మ విడిచి తేనెగారీ
తిప్పరానినీపొందు ద్రిష్టమాయ నిఁకను ॥ మీఱ ॥

మోవి చవిగొంటేను మోహ మగ్గలమయ్యీ
తావితములమందితే తమివుట్టీని
యీవేళ మందాఁ బాలు యిఁటాఁ [1]బాళమాయ
శ్రీవేంకటేశ కూడితి చెప్పరాదు ఇఁకను ॥ మీఱ ॥ 458

దేశాక్షి

అంటివి వింటిని అవుఁ బదరా నీ-
దంటతనంబులు తగుతగురా ॥ పల్లవి ॥

నిక్కాల గంటిని నీమాట చేకొంటి
చొక్కాల నను నిఁక సొలయకురా
చెక్కులి నొక్కితి నేసయుఁ బెట్టితి
యెక్కుడిసుద్దులు యేఁటికిరా ॥ అంటి ॥

1. పాళము=పాయసము.

సెలవుల నగితిని సేఁతలఁ దెగితిని
బెళకులఅనలు పెట్టకురా
పులకల ముణిఁగితి బూతులఁ గొణఁగితి
వలపులు చల్లఁగవలెనటరా ॥ అంటి ॥

కాఁకల వాడితిఁ గాఁగిటఁ గూడితి
వాకుసరసములు వలెనటరా
యీకడ శ్రీవేంకటేశ నీప్రియము
కైకొంటి పయ్యెదఁ గప్పేరా ॥ అంటి ॥ 459

శుద్ధవసంతం

ఇంకనేలే మాటలూ యింతి నీజాడ చూచితి
అంకెలఁ జల్లగాలికి నాయాలు ముట్టితిని ॥ పల్లవి ॥

కప్పురముదిన్ననోటఁ గాదన నింపుగాక
వుప్పుదిన్ననోట నంటే నొడఁబాటౌనా
నెప్పున నాబుద్ధి విని నీవు పతిఁ గలసేవా
విప్పఁగోవిలనోటికి వెరచితిగాక ॥ ఇంక ॥

వుంగరపువేల సన్న లూరకనైనా నింపుగాక
సంగతి రుత్తైనవేల చవివుట్టీనా
బంగపడి మొక్కినాను పతివి దగ్గరితివా
వుంగిటఁ జంద్రునిరాక కులికి వచ్చితివి ॥ ఇంక ॥

కాటుకవెట్టినకంటఁ గసరితే నింపుగాక
గాఁటపురుత్తకన్నులఁ గందువయ్యీనా
నాటినమరునమ్ములనంటు తలకెక్కఁగాను
కూటువ శ్రీవేంకటేశుఁ గూడితివే మగువా ॥ ఇంక ॥ 460

శంకరాభరణం

దవ్వుల పంతాలు చెల్లె దగ్గరరా
యివ్వలనవ్వల మీకు నిద్దరికిఁ దగులు ॥ పల్లవి ॥

కాయములో కరుఁగు కనుచూపులో మెరఁగు
చేయిచెక్కువెరగూ చెలియ కదె
పాయములో బిగువూ పచ్చిమోవినగవూ
యీయెడ నీకే చెల్లె యింతిమనోహరుఁడా ॥ దవ్వు ॥

పలుకులకొదలూ పయ్యెదలోవదలూ
అలకలకదలూ అతివె కదె
నిలువుఁదమకము నిట్టూర్పుగమకము
చెలువుఁడ నీకుఁ జెల్లె చెప్పనిఁకనేలా ॥ దవ్వు ॥

మొనపేటిసిగ్గులూ మోములోనినిగ్గులూ
పనిలేనియెగ్గులూ పడఁతె(తి?) కదె
యెనసితివి శ్రీవేంకటేశ నీవే విచ్చేసి
వనితకు నీకుఁ జెల్లె వాసు లింతలోనె ॥ దవ్వు ॥ 461

సామంతం

తక్కులు మొక్కులు తగులాయ
దిక్కులమోహము ద్రిష్టములాయ ॥ పల్లవి ॥

కాంతమేను కడుఁగాఁకలఁ బొరలఁగ
చెంతలఁ జెక్కులు చెమరించె
వంతుల నెండయు వానయు నొక్కట
దొంతులఁ గూడిన తోయములాయ ॥ తక్కు ॥

క్రీగీతగంతావు చిలుముతో నస్పష్టము.

తెలినిట్టచూపుదీపాలు గలుగఁగ
కలికితురుముచీఁకటి నెరసె
వెలసినచీఁకటి వెలుఁగును నొక్కట
కలిగినభావము కతలై నిలిచె ॥తక్కు॥

పూవులపులకలు పొదమినఆవేళ
మోవులపండు ముదిరె నదె
శ్రీవేంకటపతి చేరి కూడఁగ
వావులరతు లేవంబులు గాచె ॥తక్కు॥ 462

రేకు 1189 రామక్రియ

సారెసారె నన్నంత జరయకురే
మేరతో నాపతియట మేలు మఱచీనా ॥పల్లవి॥

తానే వచ్చీఁగాని తడవకురే కొంత
నావితేనే మెత్తనౌను నయగారాలు
పోసిపోసివే అంతపొదుగకురే
పూనిపూచినవిరులు పూఁపలు గాకుండునా ॥సారె॥

కూడీకూడీఁగాని కొసరకురే కొంత
వాడితేను చవులౌను వలపైనాను
నాడెనాడె మొక్కె నవ్వకురే
వేడుక చంద్రోదయము వెన్నెల లేకుండునా ॥సారె॥

వుండీనుండీఁగాని వొరయకురే
కొండలైనఁ గోట్లవును గుట్టుగలితే
దండి శ్రీవేంకటపతి తానే విచ్చేస కూడె
మెండుగా మెరిచినందు మేఘము లేకుండునా ॥సారె॥ 463

శంకరాభరణం

చెలి నీవు సేసవెట్టి సిగ్గులింకేలే
    ఫలము దెలుసుకొమ్మీ పతి యిందున్నాఁడు ॥ పల్లవి ॥

తరుణి నీవు బింబాధరివి
    సరిఁ జిలుకపలుకు లిచ్చుట నీకేలే
    పొరసి మోవిఁ జిలుకపోట్లాఁ జూమ్మీ
    వరుస నీరమణుఁడు వద్దనే వున్నాఁడు ॥ చెలి ॥

అంగన నీవు చకోరాక్షివి
    అంగడి వన్న(న్నె?)లనవ్వు లవి నీకేలే
    ముంగిటఁ బొత్తుగలసి యెంగిలొఁజూమ్మీ
    చెంగట నీరమణుఁడు చేకొనియున్నాఁడు ॥ చెలి ॥

కోమలిరో కరికుంభకుచవు నీవు
    ఆమైఁ జెమటమడుగు లవి నీకేలే
    గామిడిజవ్వన మిది కలగీఁ జూమ్మీ
    యీమేర శ్రీవేంకటేశుఁ డిటు నిన్నుఁ గూడె ॥ చెలి ॥ 464

సాళంగం

నీచందములు వేరె నాచందములు వేరె
    ఏచి నీకు నాకుఁ బొందు లెట్టు గూడెరా ॥ పల్లవి ॥

కమ్మనినీకన్ను లిట్టె కడుఁదెల్లఁగాఁగాను
    ఇమ్ముల నాకనుఁగొన లెఱ్ఱఁబారెరా
    సమ్మతించి నీమేను చల్లనై నందులకె
    కమ్మర నామేను యిట్టె కాఁకరేఁగెరా ॥ నీచం ॥

పూచిననీమేన నిట్టె పులక లుబ్బఁగ జూచి
లాచి నీవుండి నాదేహలత వాడెరా
వీచుల నీసెలవుల వెన్నెలలు గాయఁగాను
యీచాయ నాకోపముల యెండగాసెరా ॥ నీచం ॥

అంతలో శ్రీవేంకటేశ ఆదరించి కూడఁగాను
వింతగా నాతురమును వెడపీదెరా
చింతలనీమతి నీవే చిమ్మిరేఁగి మఱవఁగా
యింతట నాతమకము లెచ్చరించీరా ॥ నీచం ॥ 465

సౌరాష్ట్రం

పట్టినదెల్లాఁ దప్పు భావించినదే తప్పు
యెట్టయినఁ దలపోఁత లెనయనిచోటికి ॥ పల్లవి ॥

మించుఁగాఁగిలియ్యఁబోతే మేనురాయుటే తప్పు
కంచపువిడి(దె?)మిచ్చితేఁ గారమౌటే తప్పు
వుంచముగాఁ బిలిచితే నూఁకొనుటే తప్పు
ఇంచుకంత మతిలోన నీసడించేచోటికి ॥ పట్టి ॥

చేకొని మొక్కఁగఁబోతే చేతులు దాఁకుటే తప్పు
యీకడ మోవానితేను యెంగిలైనదే తప్పు
మేకుఁగొప్పు దువ్వితేను మే గోరంటితే తప్పు
వూకించి లోలోన నొరసైనచోటికి ॥ పట్టి ॥

పానుపుపైఁ గూడితేను బడలఁజేయుటే తప్పు
యీనెపానఁ దారుకాణ లిందరికిని
కోనల(శ్రీ)వేంకటేశ కూడితివి నన్ను నేఁడు
[1] యీనవ్వు మనకేకాని ఇంపుగానిచోటికి? ॥ పట్టి ॥ 466

---

1. 'యీనవ్వే మనకేకా వీఇంపుగానిచోటికి' అనుకొన్నను సరిపడినట్లు తోచదు.

కాంబోది

ఇంత చాలదా మరి యేమైన నాయఁగాని
వంతులు వాసులు నందే వక్కాణించఁ గంటిఁగా ॥ పల్లవి ॥

చూచినచూపులలోన చురుకన్నా ననెఁగాని
కాచినమోవి కెంపైనాఁ గంటిఁగా నేను
వేచినచిరునవ్వులు వేఁడైనా నాయఁగాని
చేచేతనే సిగ్గు చేవదేరఁ గంటిఁగా ॥ ఇంత ॥

వారింపులమాటలలో వాండ్లయినా నాయఁగాని
తీరైనగొణములెల్లఁ దెలిసితిఁగా
వేరులేనిమొక్కులలో వెంగెమైనా నాయఁగాని
నారుకొన్నపులకల నాములైనాఁ గంటిఁగా ॥ ఇంత ॥

పట్టినకైదండలోనె పచ్చయినా నాయఁగాని
చిట్టంటుచేఁతలు మేనఁ జేయఁగంటిఁగా
గుట్టుగా శ్రీవేంకటేశ కూడినాఁ గూడితిఁగాని
వొట్టులు సత్యాలు నీచే నొనరించఁగంటిఁగా ॥ ఇంత ॥ 467

ముఖారి

నీయందు కడమా నిందుదొరవు నీవు యీ-
నాయము లోకపునడవదేకదరా ॥ పల్లవి ॥

సగము చీఁకటియు సగము వెలుంగును
జిగి యొకదినమునఁ జెలఁగీనటా
నిగిడి నీగుణములు నిజమును కల్లయు
వొగి నీకుఁ గలుగు టుచితమేకదరా ॥ నీయం ॥

చేఁదు కాఁకరను చెరకునఁ దీపును
పోదితో నిట్టే పొడమీనటా
వేదల మతి నొలసియు నొల్లమియును
యీ దెస నీకిది ఇటు దగుఁగదరా ॥ నీయం ॥

శ్రీవేంకటేశ్వర చిగురును చేఁగయు
వోవల నొకమాన నుండీనటా
నీవల వినయము నిటు రాజసముఁ
దావాయ నీరతిఁ దగుఁదగుఁ బదరా ॥ నీయం ॥ 468

రేకు 1190 సామంతం

చెక్కునొక్కనా బుద్దిచెప్పుటగాక
గక్కన నిందులకుఁగా కళవళ మేఁటికే ॥ పల్లవి ॥

తనుఁదానె రాకుండితే తలఁపులో రాఁడా
మనసునా రాకుండితే మాటలో రాఁడా
తను నిందరిలో దొరతనము చెరుచనేలే
వెనకఁ జెప్పేఁగాని వేగిరించనేఁటికే ॥ చెక్కు ॥

పాడి దా నొల్లకుండితే పంతమైనా నొల్లఁడా
వాడికా నొల్లకుండితే వంతులకు నొల్లఁడా
యీడనె ఇంతటిలోన యెమ్మెలు చెరుచనేలే
ఆడఁ దనరచ్చలలో నైనదయ్యేఁగాని ॥ చెక్కు ॥

నెలవి నవ్వకుండితే చెక్కు చెమరించఁడా
చెలఁగి వూరకుండితే చేతికి లోఁగాఁడా
బలిమి శ్రీవేంకటాధిపతి నన్నుఁ గూడె ఇట్టె
పలువినయాలు సేసీఁ బచ్చిసేయనేఁటికే ॥ చెక్కు ॥ 469

శంకరాభరణం

ఇద్దరు నిద్దరే మిమ్ము నేమనేదే
నిద్దపునాబుద్ధి విననిది మీకుఁ దగదే ॥ పల్లవి ॥

ముందుముందే వొట్లు మోవిమీఁదితిట్లు
నిందలునాదే దాతని నీకుఁ దగదే
కందువై నబీరాలు కాఁకవుట్టేనేరాలు
అందమై నీమీఁదఁజేసే దాతనికిఁ దగదే ॥ ఇద్ద ॥

చలివేఁడిగొణఁగులు సారెసారె సణఁగులు
నిలిచి మారుమొగము నీకుఁ దగదే
వలవనితమకాలు వాడుమోముసముకాలు
అలిగితే మారలుగ నతనికిఁ దగదే ॥ ఇద్ద ॥

కాఁగిటిలో వాసులు కదిసినరేసులు
నీఁగనిచలము వీడ నీకుఁ దగదే
వీఁగక నిన్ను శ్రీవేంకటేశుఁ డిటు గూడె
ఆఁగి చలములుచూప నాతనికిఁ దగదే ॥ ఇద్ద ॥ 470

లలిత

ఇది దా నావలపంటా యీడుచూపీనే
పదరేనామతికిఁ దాఁ బై కొసరా ॥ పల్లవి ॥

నిక్కి నే విరహమున నిట్టూర్పు నించఁగాను
పుక్కటఁ దా నేమినేశో బుసకొట్టీనే
చెక్కుచేతిచింతతో నే చెమరించఁగాఁ దాను
చిక్కినసురతములచెమటఁ దోఁగీనే ॥ ఇది ॥

తనపై మోహమున నే దగఁ బులకించఁగాను
పొనిగి తానేమిటికో పులకించీనే
నినుపుఁగోరికల నే నివ్వెరగుపడఁగాను
వెనకటిచేఁతలకు వెరగందీనే ॥ ఇది ॥

కమ్మరఁగమ్మర నే కాఁగిలించఁగా తాను
కమ్మి యెవ్వతోఁ దలఁచి కాఁగిలించీనే
అమ్మరో శ్రీవేంకటేశుఁ డట్టివాఁడా కాఁడు నేఁడు
నమ్మించి నన్నుఁ గూడి నవ్వు నవ్వీనే ॥ ఇది ॥ 471

దేసాళం

నీకుఁ బ్రియమైన వెల్లా నేఁడు నా యందివిగో
పైకొనిచేకొనుమీ యౌభళనారసింహా ॥ పల్లవి ॥

కొండలెక్కి చూచితివి కోరి యౌభళాన నా-
కొండలకుచములె ఇక్కువవో నీకు
అండనే కంబాన నుంటి వలనాఁడు నాతొడలు
నిండునరఁటికంబాలు నీకు నివివో ॥ నీకు ॥

యెత్తితివి రెండురూపు లేకమైనమేను నాఁడు
అత్తిననీనారూపు లటువలెఁటో
చిత్తగించి నవనారసింహములై వుంటి వాడ
మొత్తమినానవరసములఁ దేలరాదా ॥ నీకు ॥

నిచ్చలును భవనాశినీట నోలలాడితి వందు
పచ్చినాచెమటనీరు పతి యిదివో
లచ్చనల గురుడాద్రిలక్ష్మీపతివి నాఁడు
చెచ్చెర శ్రీవేంకటాద్రిశ్రీపతివి నేఁడు ॥ నీకు ॥ 472

క్రీగీతలుగలవి చిలుముదినినవి.

సాళంగం

నాకె సతమైనప్పుడు నమ్మేఁగాని
చీకాకుకొనగోర చిమ్మకురా నన్నును ॥ పల్లవి ॥

వడఁగండ్లగుళ్లాయ వానలేనిజల్లాయ
వాడఁబాటు లిఁకనేల వోపరా నేను
ముడిలేనివలలాయ మూఁగగన్నకలలాయ
యెడనెడ నీపొందు; లేఁపకురా నన్నును ॥ నాకె ॥

యెండమావినీళ్లాయ యెదుటిగుక్కిళ్లాయ
చండితో నీవినయాలు చాలురా నేఁడు
వండ వండనట్లాయ వావిగానివొట్లాయ
అందనే మొక్కులు మొక్కే అంటకురా నన్నును ॥ నాకె ॥

తినఁదినఁ దీపులాయ తిద్దులేనిరూపులాయ
తనియ నీమోవితేనె దక్కెరా నాకు
ఘనుఁడ శ్రీవేంకటేశ కలసితి విదె నన్ను
అనువాయ నిఁకనేమీ నాడకురా నన్నును ॥ నాకె ॥ 473

మంగళకౌసిక

పడఁతి యిందులకె భ్రమసితివే
నిడుపుఁగుఱుచ లివి నేర్చితివే ॥ పల్లవి ॥

చిక్కవినవ్వులు శిరసుల(న?) పువ్వులు
వొక్కటఁ గులుకుచు వొలుకకువే
పుక్కిటివూర్పులు బూమెలనేర్పులు
మిక్కిలిఁ గంటివి మెచ్చితివే ॥ పడఁ ॥

కెరలినచూపులు కెమ్మోవితీపులు
సరిసరి నొక్కట జరపకువే
మరువపుఁబులకలు మాఁటలఅలకలు
అరుదుగఁ గంటిని అవునౌనే ॥ పద ॥

వేగిరపురతులును వేడుకమతులును
పోగాయ నెమ్మెలఁ బొరలకువే
యీగతి శ్రీవేంకటేశుఁడ నేనిదె
బాగుగఁ గూడితి పదరకువే ॥ పద ॥ 474

రేకు 1191 కాంబోది

ఓటులేశుఁ డీకాంత నొరసీఁ గొఁ(గొం?)త
యీబిగువు దనకేల ఇంతెఱఁగఁడా ॥ పల్లవి ॥

అదివో లకిమమ్మ ఆయపుచూపులు చిమ్మ
యెదురై నవ్వీ నితఁ డిదేమమ్మ
మది నిఁ(నిం?)తగలవారు మారుగొంద లెక్కినారు
వదలుఁబయ్యదజారు వనితకుఁ జూడఁడా ॥ ఓటు ॥

సొమ్ములతో ఆకె పీఁగీ సొంపుఁజెమటలఁ దోఁగీ
వుమ్మలయీతఁడై తే వూర్పుల రేఁగీ
యెమ్మె లింతగలవాఁడు యీడనేలున్నాఁడు ఇంతి-
తమ్మిమోముచింత వాఁడు తాఁ గానఁడా ॥ ఓటు ॥

కామినిమోహము రేఁచెఁ గాఁగిటికిఁ జెయి చాఁచె
యేమిరే యీనరసింహుఁ డిందా(ఁ?)క లాచె
ఆమని శ్రీవేంకటాద్రి నన్నినోములు నోఁచె
కామతంత్రముల నంతఘనుఁడు గాఁడా ॥ ఓటు ॥ 475

ముఖారి

కానికాని మెచ్చుసేసేఁగానీ నేను
సోనల శ్రీనరసింహ చూడుమీ నేను ॥ పల్లవి ॥

గొంది నీవు వోబుళపుకొండలో వుండేవునికి
ఇందిరతో విన్నవించే నిదివో నేను
చెంది నీవు చేచేతఁ జేసినట్టిఆగడాలు
అంది యాకెతోనే చెప్పే నప్పటి నేను ॥ కాని ॥

శిరసువంచి నీవు చిరునవ్వులునవ్వేది
సిరితో విన్నవించే నంచెలనే నేను
అరుదై నీమేన నిండానానినపెంజెమటలు
ధర నాపె కెరిఁగించేఁ దప్పక నేను ॥ కాని ॥

అమరు నీవాఁడిగోళ్లఅందపువిటతనాలు
కమలతో విన్నవించేఁ గందువ నేను
సమమై శ్రీవేంకటేశ సతిఁ గాఁగిటఁ గూడి నా-
కమర లంచమిచ్చితి వంతదాన నేను ॥ కాని ॥ 476

రామక్రియ

అన లింకా మానవా [1]ప్రహ్లాదవరదా
నానెఁ జెమటఁ జెక్కులు నవ్వులింత చాలదా ॥ పల్లవి ॥

పిప్పిచేసితివి మోవి [2]బెదరించితివి నీవి
అప్పటి నాసోదమా ప్రహ్లాదవరదా
కొప్పు జారఁజేసితివి కొంగువట్టితీసితివి
రెప్పలెత్తి చూచే వింకా రేసెంత గలదో ॥ అన ॥

---

1. రేకు లందంతటా 'ప్రంహ్లాద' అనియే యున్నది. ఈనున్నకు కారణ మూహ్యము.
2. బెదరించు = సడలింపజేయు అని లక్ష్యార్థముకాబోలు.

మానముపైఁ దిట్టితివి మర్మము చేముట్టితి
ఐన నింతచాలదా ప్రహ్లాదవరదా
మేనెల్లఁ జొక్కించితివి మేకుల దక్కించితివి
[1]శేననవ్వులు నవ్వేవు నేఁత లింత చాలదా ॥ఆన॥

చెక్కుఁ గడునొక్కితివి చేతులెత్తి మొక్కితివి
అక్కరింకానేఁటికి ప్రహ్లాదవరదా
యెక్కువ శ్రీవేంకటాద్రి నిరవైనదేవుఁడవు
దక్కి నన్నుఁ గూడితివి తమి యెంతగలదో ॥ఆన॥ 477

భైరవి

ఇదివో చెలియభావ మిఁక నీచిత్త మెట్టో
పెదవులు మోఁపిమోఁపి పేరుకొనిపాడును ॥పల్లవి॥

నీవు వచ్చేవని చెలి నిలుచుండినిలుచుండి
తోవకెదురుగ వచ్చి తొంగిచూచును
భావములో నీరూపు భావించిభావించి
నీవి జారఁ గరఁగుచు నివ్వెరగు నొందును ॥ఇది॥

యెవ్వరు మాఁటాడినా నీయెలుఁగని సారెసారె
అవ్వలనివ్వలఁ జూచి యాలకించును
జవ్వని గాలివెట్టినచప్పు డట్టె వినివిని
మవ్వపుఁగళవళాన మాటలాడును ॥ఇది॥

యింతలో శ్రీవేంకటాద్రి యెక్కి ప్రహ్లాదవరద
కాంత నిన్నుఁ గూడి కవకవ నవ్వేను
చింతదీర నీవు మేనఁ జేసినరేకలు చూచి
వంతుల నీమేనఁ జేయవలెనని యెంచును ॥ఇది॥ 478

1. 'శానా' అని వ్యవహారము.

లలిత

చూచినవారికి నిది సోద్యములయ్యా
సీచనవు గాదనేనా సీచిత్తమయ్యా ॥ పల్లవి ॥

కాకిపైఁడి మాటొట్టు కప్పు పారిటాకుపట్టు
పైకొనఁ జూచేవు సీకు బాఁతైతినా
మేకుల మొల్లలకొప్పు మేనెల్లఁ గస్తూరితుప్పు
కైకొని నిన్ను మెప్పించఁగలనటవయ్యా ॥ చూచి ॥

చెక్కుల జవ్వాదినూనె చెంచుజాతి తోడుతోనె
యిక్కువ నాతోఁ బెనఁగే వింత కోపేవా
పెక్కువపూఁబొద యిల్లు పిసకత్తి యేదుముల్లు
నిక్కినిక్కి చూచేవు సీకు నింతేలయ్యా ॥ చూచి ॥

పానుపు లేఁతచిగురు పట్టువలపు జిగురు
నానాఁటి కిఁక నంత నవ్వకువయ్యా
యీనెపాన శ్రీవేంకటేశ నన్నుఁ గూడితివి
ఆని సీనాపై గురుతు లంటెఁ బైపైనయ్యా ॥ చూచి ॥ 479

నాదరామక్రియ

అందుకదే తారుకాణ అంతే చాలునేఁ
జెంది నిన్ను దూరఁజుమ్మీ చెప్పితిఁగాని ॥ పల్లవి ॥

వింటిఁజుమ్మీ సీనటన వింతసుద్దులు నిన్ను-
వంటిముట్టి యిఁకనేమి నవఁగాని
కంటిఁజుమ్మీ సీమేన గబ్బిచేఁతలు నే-
నొంటి సీకు బుద్దిచెప్పనొల్లఁగాని ॥ అందు ॥

హెచ్చెఁజుమ్మీ నీవేసా లిందరిలోన । అంత
విచ్చవిచ్చి యిటు వెళ్లవేయఁగాని
వచ్చెఁజుమ్మీ నీబాస నీవద్ది కప్పుదే । నే
రచ్చనీదొరతనాలు రాఁపునేయఁగాని ॥ అందు ॥

చిక్కెఁజుమ్మీ నీకాఁగిలి చేతికిఁజేయి । వేరే
తక్కనసుద్దులు మరి తడవఁగాని
దక్కెఁజుమ్మీ నీమన్నన తప్పక నాకు । నేఁ
జక్కని శ్రీవేంకటేశ చాలించఁగాని ॥ అందు ॥ 480

రేకు 1192 పాడి

ఇందును బతిమాలించ నిది యేలయ్యా
అంది దవ్వుచుట్టరిక మదియే మేలును ॥ పల్లవి ॥

పన్నినతెరమఱఁగు బహురూపములెల్లాను
కన్నదాఁకానే కాని కడఁ బవుకే
యెన్నిక నీనాపొందు లెడసిపుండఁగఁగాని
మన్ననఁ గూడినమీఁద మరి ఇట్టెపో ॥ ఇందు ॥

వోదక ముచ్చటమాట లొకరొకరు గదిసి
ఆడినదాఁకానేకాని అంతటఁ జౌక
యీడ నీనాయెదమాట లింతులాడఁగానేకాని
కూడిమాటాడితి వికఁ గొసరింతేపో ॥ ఇందు ॥

గరిమ సమరతులు కడుఁబలములు మేను
మరిగినదాఁకాఁగాని మరిచౌకే
సిరుల శ్రీవేంకటేశ చేరి నీకాఁగిట నేను
అరమరచితిఁ బను లన్నియు నింతేపో ॥ ఇందు ॥ 481

గౌళ

పెక్కునిచ్చకల్యాణాలపెండ్లికొడుకా
మిక్కిలి జాణఁడవయ్యా మేలయ్య నీకు ॥పల్లవి॥

చెలులుపదారువేల నేసవెట్టినచేతుల
చెలఁగి నాకు మొక్కేవు చెల్లునా నీకు
కలఁగక గొల్లెతలకాలుదొక్కేపాదమున
అలరి నాకాలుదొక్కే వౌనయ్య నీవు ॥పెక్కు॥

పురకాంతలఁగూడ బోదించినమాటల
ధర సరసమాడేవు తగునా నీవు
పరగఁ గొలనిలోనిపచ్చితనపుచూపుల
వొరసి మమ్ముఁ జూచేవు వోయయ్య నీవు ॥పెక్కు॥

కడుబలిమి రుక్మిణిఁగాఁగిలించిన కాఁగిట
యెడయక కాఁగిలించే విదివో నన్ను
కడఁగి శ్రీవేంకటాద్రిఘనుఁడ నీకు నాకు
బడినే శోభనములు పైకొనెనయ్యా ॥పెక్కు॥ 482

కేదారగౌళ

నీకే తెలుసును నెలఁతభావములు
యీకడఁ గలదియు నింతేమాట ॥పల్లవి॥

చెలువుఁడ నీపేరు చెవిలో నుడిగిన
చెలియకుఁ జెక్కులు చెమరించె
పులకలు కుచములఁ బొదలెను కమ్మర
నిలువునివ్వెరగు నిండెను మతిని ॥నీకే॥

కాంతకు నీరూపు కన్నులఁ జూపిన
వింతగునగవులు వెడలె నదె
చెంతల నుదుటు(టి?)నుఁ జెదరె నెరిఁగురులు
కంతునికళలును గరఁగెను తుదివి ॥ నీకే ॥

తరుణిఁ గాఁగిటికి దగ్గరఁ బిలువఁగ
అరిదిబాహులంత లదె యదరె
యిరవుగ శ్రీవేంకటేశ యిద్దరికి
మరుతంత్రంబుల మర్మము లలరె ॥ నీకే ॥ 483

కాంబోది

అల్లదివో చూడరమ్మ అతివభావము నేఁడు
వెల్లవిరిఁ బతివద్ద వింతలాయఁగదరె ॥ పల్లవి ॥

తప్పకచూచి యింతి తలవంచి సిగ్గువడి
చిప్పిలఁ గడమచూపు చిత్తములోఁ జూచెనే
కొప్పు గదల నడచి కొంచి కడమనడపు
చెప్పక పయ్యెద మాఁటుసేయుచు నడచెనే ॥ అల్ల ॥

సెలవిఁబారఁగ నవ్వి సిగ్గునఁ గడమనవ్వు
కులికికులికి తనకుత్తికలో నవ్వెనే
నిలిచి కొంతమాఁటాడి నీఁటునఁ గడమమాఁట
సెలసి చేయి మరగుచేసుక మాటాడెనే ॥ అల్ల ॥

చేతికి నాకు చుట్టిచ్చి సిగ్గుతోడ సగమాకు
చేతనే చిదిమి తనవాతెరఁ గీలించినే
యీతల శ్రీవేంకటేశుఁ డింతిభావములు చూచి
కాతరానఁ గూడఁగాను గడుసై నిలిచెనే ॥ అల్ల ॥ 484

ముఖారి

ఇంతచాలదా విన్ను యింక సొలయనేల
పంతముఁబలుకు నొక్క[1] పాటేయఁగదరా ॥ పల్లవి ॥

చొక్కి[2] మనతనువులు సోఁకకుండినా నేమి
ఇక్కువ నీనాచూపు లిటు సోఁకెఁగా
మిక్కిలినీటిలోనిమీనములు కన్నులనె
తక్కక చూచితేనే తనివయ్యీఁగదరా ॥ ఇంత ॥

ఇమ్ముల నీనాపాన్పు లెడదవ్వయినా నేమి
చిమ్ము నీపై తలపోఁత చేరువలేకా
పమ్మినకూర్మములు పాసి యెచ్చోటనున్నా
తమ్ముఁదామె తలఁచితే తనివయ్యీఁగదరా ॥ ఇంత ॥

శ్రీవేంకటేశ నీచిత్తము పరాకైనా
వోవరి నాకాఁగిటిలో నున్నాఁడవుగా
యీవలఁ బక్షులు భూమి నెందు మేసి వచ్చినాను
తావులఁ బొదిగితేనే తనివయ్యీఁగదరా ॥ ఇంత ॥ 485

సామంతం

కంటివో కానవో కాని ఘనమై నామోహ మిది
వెంటవెంట నీకు వేవేలై వున్నదిరా ॥ పల్లవి ॥

నెమ్మది నాశిరసే నీతొడపై నుండెఁగాని
కమ్మర నాచిత్తము నీకాఁగిటిపై నుండెరా
దొమ్మి నాకొనగోరు నీతొడమీఁద నుండెఁగాని
పమ్మి నాయాస నీమోవిపంటిపై నున్నదిరా ॥ కంటి ॥

---

1. పాటి+అయఁగదరా 2. చేపలు చూపులతో, తాబేళ్లు తలపుతో, పక్షులు పొదిగీ బిడ్డలను పోషిస్తాయి. 1, 2, 3, చరణములలో విభావ మిది.

పాయక నాచన్నులు నీపాదముపై నుండేఁగాని
మోయుచు నాచూపు నీమొగముపై నుండెరా
చేయార నాచేఁతలు నీసిగ్గులపై నుండేఁగాని
మాయపుఁదిట్లు నీమానముపై నుండెరా ॥కంటి॥

పొంది నాతములము నీపుక్కిటిలో నుండేఁగాని
చందపునాకూటమి నీసమరతి నుండెరా
వొందిలి శ్రీవేంకటేశ వురాన నే నుండుఁగాని
అందపునావయసు నియాతుమ నున్నదిరా ॥కంటి॥ 486

రేకు 1193 ముఖారి

ఏమంటి వేమంటి వెఱఁగ నేను। వో–
కామిని నీకిప్పుడైనఁ గానవచ్చెఁగా ॥పల్లవి॥

వేలఁ దలుపుమీఁటినవిటుఁ డెవ్వఁడే। వో
తాలిమి నేనే మాధవుఁడను
వాలినమాధవుఁడవంటే వసంతుఁడవా। కాదే
గాలింపుచక్రము చేతఁగలవాఁడ నేనే ॥ఏమం॥

ధరఁ జక్రివైతేఁ గుమ్మరవాఁడవా। కాదే
సిరుల భూమి ధరించినవాఁడనే
శిరసున భూమిమోఁచే శేషుఁడవా। కాదే
అరయ నిన్నియునేలేహరినే నేను ॥ఏమం॥

వంతులకు హరివైతే వానరమవా। నీ–
మంతనపులక్ష్మీరమణుఁడ నేను
యింతయేల శ్రీవేంకటేశుఁడ ననఁగరాదా। తొల్లి
అంతేపో నామారు నీవంటివిగదే ॥ఏమం॥ 487

రీతిగౌళ

ఔనయ్య నీకింతా నలవాటే పో
నానాఁటఁ దెలిసేవు నన్ను నీవే చెలియా ॥ పల్లవి ॥

యేమయ్య యిందాఁకా నెటువోతివే । నే-
నామనిమెకాల వేఁటలాడఁబోతినే
బూమి సర్వసముఁడ వీబుద్ది దగునా । అందు-
కేమే రావణాదిదుష్టు లిందరి నేఁ జంపనా ॥ ఔన ॥

ఐతే నీమేనివాస నది యేడది
ఆతలఁ బుప్పొడి నామై నంటుకొనెనే
యీతల నీమేనిజీర లేల వచ్చెను
వోతరుణి పూఁదీగె లొరసెనే నన్ను ॥ ఔన ॥

కాని మెయి చెమరించఁ గారణమేల । నేఁ-
డీనెపము వేసఁగి యెండదాఁకెనే
మోనపుశ్రీవేంకటేశ మోవిగంటేలా । నేఁ
బూని శంఖమూ(ఁ?)దఁగానే పొరయెత్తెనే ॥ ఔన ॥ 488

రామక్రియ

అదియేల నీవుచెప్పినట్టు చేసేనే
కదిసితి మిఁకనేల కంటి మన్నిపనులు ॥ పల్లవి ॥

బాసనేయుమంటే నేఁ బాముఁ బట్టేనే । అవులే
భాసురపునీపరపు పామేకాదా
మోసదీర జలధి ఇమ్ములఁ జొచ్చేనే । నీవు
వాసికి జలధిఁబండేవాఁడవేకాదా ॥ అది ॥

చింతదీర ననలంబు చేతఁబట్టేనే। తొల్లి
బంతి నగ్ని మింగినట్టిబాలుఁడవేకా
దొంతరకొండలతో నేఁ దులఁదూఁగేనే। నీ-
కింతేల గోవర్ధనగిరెత్తవా తొల్లి ॥ అది ॥

యెంచనేల మీఁదిమాట లేమనేవే। అయితే
పంచ నొక్కయక్షరమె పంతమీవయ్యా
పెంచనేల నీకు నాకు భేదమటవే। యిఁకఁ
గొంచక శ్రీవేంకటేశ కూడితి యిందులకే ॥ అది ॥ [1] 489

దేసాళం

ఓపననఁగానేపో [2] వాట్లు వేసీని
తీపుల జంకించి నాపైఁ దేనెచల్లీని ॥ పల్లవి ॥

మాటలాడెఁబో తాను మరి నే నూఁకొంటినా
కూటమి నిందులకే తాఁ గొంగువట్టీని
నీటున సన్న సేసెఁబో నిక్కి నేఁ జూచితినా
తాటల నిందులకే తాఁ దగులనాడీని ॥ ఓప ॥

సరుసఁ దా నవ్వెఁబో నే జాణతనాలాడితినా
అరుదై యిందులకే నన్నంటవచ్చీని
అరసి తా మొక్కెఁబో నే నామొక్కు గైకొంటినా
సిరుల నందులకే తా నేసవెట్టీని ॥ ఓప ॥

చేయివట్టి తీసెఁబో నే సిగ్గువడి రాకుంటినా
బాయిట నందులకే తాఁ బచ్చిసేసీని
వోయమ్మ శ్రీవేంకటేశుఁ [3] దోఁగునూఁతులాడ నన్ను
చాయలకే కూడెఁబో వేసాలుసేసీని ॥ ఓప ॥ 490

1, 488, 489, 490 పాటలు వాకోవాక్యములు. 2. శరీరము పైన వేయుటయా?
3. 'ఓఁగు – నూఁతు' లలో అరసున్నలు చింత్యములు. అర్థమూ విచార్యమే.
'ఓఁగునూఁతులు' గ్రామముపేరు కాబోలు.

లలిత

ఇంతకతొల్లేమియు నే నెఱఁగఁబో
మంతనానఁ దనకే నే మరులైతిఁబో ॥పల్లవి॥

చెక్కులెల్లాఁ [1]జమరించెఁ జింతలెల్లాఁ జిగిరించె
చొక్కుల నిట్టె తాఁ జూడఁగానే పో
ముక్కున నూరుపు దొట్టె మోమెల్లా వాడువట్టె
మక్కువ నాతోఁ దా మాటలాడఁగాఁబో ॥ఇంత॥

అంగమెల్లాఁ బులకించె నాయమెల్లా గిలిగించె
అంగడిఁ బయ్యెదకొంగు అంటఁగానేపో
ముంగురులెల్లాఁ జెదరె మోవియంతయు నదరె
సంగతి నెలవినవ్వు చల్లఁగానేపో ॥ఇంత॥

కన్నులఁ గెంపులుమీరె కాఁగిటఁ బంతము చేరె
కన్నెనై నన్నుఁ దాఁ గలయఁగాఁబో
చన్నులు పైపై విక్కె జవ్వనము రతికెక్కె
యిన్నిటా శ్రీవేంకటేశుఁ డిటు గూడఁగాఁబో ॥ఇంత॥ 491

రామక్రియ

పట్టితే నాతోపని పదియుఁబది । ఇట్టె
నెట్టుకొని నిలువుము నీవే నేను ॥పల్లవి॥

వొరసి తప్పకచూచే [2]వోతఁడా
తిరిగి యిట్టె తల దియ్యకుమీ
గిరిపితేఁ బోదింక కెరలీ పంతాలు
సరస నీనవ్వులెల్లా చక్కఁజేసే నీకను ॥పట్టి॥

---

1. ఈ వ్యావహారికములో 'చెమరించె' 'చమరించె' లు సాధారణములే.
2. 'వో + అతఁడా'. ఇందు దశావతారసమన్వయము కలదు.

అడుగు దియ్యకుమీ నీవంతేసి । నీవు
గొడవల కియ్యకొంటేఁ గొంకేనా
అడవే మేడెము మాయంకెకు । నీ-
వెడనీలికానెకు వెఱతు నేను ॥ పట్టి ॥

మాఁటలపచారమేల మగవారికి
గాఁటపునీరాతిగుండె కంటి నేను
నేఁటనే శ్రీవేంకటేశ నిన్ను నన్ను నొకటిగా
తూఁటవిలుతుఁడు వచ్చి దొమ్మిసేసెఁగా ॥ పట్టి ॥ 492

రేకు 1194 ముఖారి

నీవు నన్ను దగ్గరుటే నేరమాయఁగా
కావిరి నీసుద్దులెల్ల కతలాయఁగా ॥ పల్లవి ॥

తొలఁగి కదలు నీవు తొక్కవచ్చినట్టివేళ
నెలవి నానవ్వు నీకుఁ జేఁదాయఁగా
పలుచేఁతలను నీమై పచ్చియైనయీవేళ
కలికినాకనుచూపే కారమాయఁగా ॥ నీవు ॥

యెంచఁగ వేరొకతెతో నేకతమైవున్నవేళ
వంచిననామొక్కు నీకు [1] వాఁడాయఁగా
నించి రాత్రిజాగరాలు నీవు నిద్రించేవేళ
పొంచిననామాట నీకు పులుసాయఁగా ॥ నీవు ॥

కందువకాఁగిటఁ గూడి కరఁగివుండేవేళ
సందడి నాకొనగోరే చవులాయఁగా
ఇందునందు శ్రీవేంకటేశ నన్నుఁ గూడఁగాను
చందపువపులెల్లా సతమాయఁగా ॥ నీవు ॥ 493

1. వాఁడి + ఆయఁగా.

ఆహిరి

ఇంకా నీమనసెట్టో యెఱఁగఁజుమ్మీ
కొంకితి నింతే నేఁ గొసరఁజుమ్మీ ॥పల్లవి॥

చక్కులు గాయఁగా నేఁ జూడఁ దలెత్తితి నింతె
ఇక్కడ నేముండుటా నే నెఱఁగఁజుమ్మీ
చిక్కువడ్డముత్యములు చేతులఁబట్టితి నింతే
అక్కర నివేఁటివని యడుగఁజుమ్మీ ॥ఇంకా॥

తుమ్మిదలు బెదరఁగాఁ దోడ నే నవ్వితి నింతే
తమ్మిమోవి నిన్ను నేమీఁ దడవఁజుమ్మీ
వుమ్మ గాలివిసరఁగా నొంటి నేఁ బండితి నింతే
అమ్మరో నీతో నే నలుగఁజుమ్మీ ॥ఇంకా॥

చీకాకురేకలు చూచి చే గోరగీరితి నింతే
చేకొని నీమేను పచ్చినేయఁజుమ్మీ
యీకడ శ్రీవేంకటేశ ఇటు నన్నుఁ గూడితివి
పైకొని చొక్కితి నింతే పదరఁజుమ్మీ ॥ఇంకా॥ 494

గుండక్రియ

కేరడమాడఁగలనా కేశవరాయా
చూరగొని మర్మములు సోఁకింతుఁగాక ॥పల్లవి॥

పంతమాడితే నీతోఁ బతి యాడఁగలనా
కాంతలతోఁ జెప్పి నవ్వఁగలఁగాక
దొంతి సాకిరివెట్టేవు తొలమనఁగలఁగాక
కొంత మోముమూసుక సిగ్గున నుందుఁగాక ॥కేర॥

వట్టియెమ్మె మెరసితే వద్దన నేఁ గలనా
చుట్టపుమొకమోటానఁ జూతుఁగాక
వెట్టినీచేఁతలకు వేఁగై మాఁడఁగలనా
కిట్టి మరునికి నొప్పగించఁగలఁగాక ॥ కేర ॥

కాఁగిలించితే నిన్నుఁ గాదనఁగఁగలనా
లోఁగి యందులకే చొక్కి లోనౌదుఁగాక
నాఁగులెల్లఁ దీర మాఁచనవోలిచెన్నుఁడవై
మూఁగితి శ్రీవేంకటేశ మోవి యిచ్చేఁగాక ॥ కేర ॥ 495

లలిత

ఇది మేలు నీలాల మిందరిలోన
అదనెరిఁగి బేహారాలాడనేర్తువే ॥ పల్లవి ॥

కన్నులఁ గెంపులుదేరెఁ గాఁకల ముత్యాలు రాలె
వున్నతి మరునిపెద్దవోడ దిగెను
మున్ను మోవిఁ బగడాల మునిఁగేవు నీలాల
కన్నెరో నీవేడనైనా గని గంటివో ॥ ఇది ॥

చెక్కులఁ గస్తూరి నిండెఁ జెమటఁ గుంకుమ గూడె
మొక్కలాన నీకుచాలు మూల గలదో
చిక్కనిమేన జాజులు సెలవిఁ గప్రము చిందె
పక్కన నిదేమి నీకుఁ బంట వండెనో ॥ ఇది ॥

కోరి మేనఁ బైఁడి రాలీ కొనగోర వెండి రాలీ
నేరుపుల నీవు పెన్నిధి గంటివో
సారెకు శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడును నీవు నిట్టె
చేరి మారుబేరాలాడి చెలఁగే రిదెట్టిదో ॥ ఇది ॥ 496

శ్రీరాగం

మమ్ము మన్నించి పిచ్చేయు మగువకడకె నీవు
కమ్మర నన్నంటకు నీకపటమే యెఱుఁగు ॥ పల్లవి ॥

తిలకించి చూచె నినుఁ దేరకొౕన దేఁటికో
చెలికన్ను లెఱుఁగు నీచిత్త మెఱుఁగు
పిలిచె నూరక నిన్ను బిగువున నేఁటికో
మలయుమో వెఱుఁగు నీమర్మమే యెఱుఁగు ॥ మమ్ము ॥

పక్కన నవ్వె నదె పడఁతి యదేఁటికో
చెక్కు నెలవు లెఱుఁగు సిగ్గు లెఱుఁగు
అక్కడఁ జేసన్న సేసె నతివ యదేఁటికొ
నిక్కుఁబాయ మెఱుఁగు నీనిండుమోహ మెఱుఁగు ॥ మమ్ము ॥

పూవులచెండున వేసె పొలఁతి యదేఁటికో
తావులచే యెఱుఁగు నీతను వెఱుఁగు
యీవల శ్రీవేంకటేశ ఇద్దరిఁ గూడితి విట్టె
కావరపుగుణములు కంతుఁడే యెఱుఁగు ॥ మమ్ము ॥ 497

వరాళి

చెల్లఁబో నన్ను నీవింత సేతురటవే
వెల్లవిరిగా నేమైనా వింటివటవే ॥ పల్లవి ॥

వెన్నెలలే మరిగేవు వెంటవెంటఁ దిరిగేవు
నన్ను నీవు మతి నంత నమ్మవచే
వెన్న నున్నఁగా నూరేవు వెక్కసమై దూరేవు
కన్నెరో నీవేమైనాఁ గంటివటవే ॥ చెల్లఁ ॥

కుంకుమలే కురిసేవు కొంగువట్టి జరసేవు
ఇంకా నాగుణము నీ వెఱఁగవచే
లంకెనుండి జునిఁగేవు లావులకే పెనఁగేవు
కంకిగా నెందుకైనా నేఁ గాదనేనచే ॥ చెల్లఁ ॥

పన్నీరే చిలికేవు పట్టి తేనె యలికేవు
అన్నువనా కాఁగి లింత యలపటవే
వున్నతి శ్రీవేంకటాద్రినుండి వచ్చి సంబటూరి–
చెన్నుఁడనై కూడితిని చేకొంటివచే ॥ చెల్లఁ ॥ 498 ॥

రేకు 1195 భైరవి

అప్పు డెట్టుండెనో చిత్త మయ్యో యెఱఁగనైతి
చెప్పుడుమాటలకే నేఁ జేరనైతిఁగా ॥ పల్లవి ॥

కొసరికొసరి నీపై కోపమున నుంటిఁగాని
అసమిచ్చి నీతో మాటలాడనైతిఁగా
పసలేనిసిగ్గుతోడిపంతాననే వుంటిఁగాని
ముసిముసినవ్వుమోవి మోపనైతిఁగా ॥ అప్పు ॥

విరహపుఁగాఁకల నావిసుపే చూపితిఁగాని
సరిఁ బిల్చితే నూఁకొనఁజాలనైతిఁగా
వరుసవంతులకై నే వాదులాడితిఁగాని
మురిపేన మొక్కితే నే మొక్కనైతిఁగా ॥ అప్పు ॥

వేగమే నీవు గూడితే వెస భ్రమసితిఁగాని
చేగలనీమేను పచ్చిసేయనైతిఁగా
భోగపుశ్రీవేంకటేశ పోట్లదొరితిలోన –
నీగతిఁ జెన్నుఁడవైతే నెనసితిఁగా ॥ అప్పు ॥ 499

పాడి

ఎక్కడి కెక్కడిసుద్దు లేమనేవురా
వొక్కమారే యింతసేయ నొద్దు వొద్దురా ॥ పల్లవి ॥

మాటలనే కరఁగితి మన్ననకే పెరిగితి
యీటునఁ గోపించనేర నేమిసేతురా
నీటున నివ్వెరగైతి నెయ్యానకే పొరుగైతి
నేఁటికి నన్నారసేవు యేడకేడరా ॥ ఎక్క ॥

చింతలనే జునిఁగితి సిగ్గులనే మునిఁగితి
ఇంతలోనే పిలిచేవు యేమందురా
పంతానకే పాలైతిఁ బాయానకే లోనైతి
యెంతకెంత సారె నిన్ను నెచ్చరింతురా ॥ ఎక్క ॥

కాఁకలనే తవిసితి కాఁగిట నే నెనసితి
వాకున నన్నుఁ బొగడవలెనటరా
పైకొని శ్రీవేంకటేశ పలురతులఁ జొక్కితి
యేకచిత్తమాయఁ బను లియ్యకొంటిరా ॥ ఎక్క ॥ 500 ॥

ఆహిరి

నెలఁత మోహించినదే నేరమటయ్యా
పలువిన్నపాల కిఁకఁ బనిలేదయ్యా ॥ పల్లవి ॥

చెక్కునఁ జేర్చినచేత సేమంతిరేకులు రాలె
చొక్కపు నీసతిదెస చూడవయ్యా
విక్కచూడ నంతలోనే నిలువునఁ గొప్పు వీడె
వెక్కసపుఁజలమేల విచ్చేయవయ్యా ॥ నెలఁ ॥

ముంచినవూర్పులవెంట ముత్యపుఁగన్నీరు జారె-
నించుకంత తెమలవు యిదేమయ్యా
చంచలపునడపుల సందడించెఁ జెమటలు
అంచెల నీమనసు రాయటవయ్యా ॥ నెలఁ ॥

పెట్టినపయ్యదలోన బేఁటుగందములు రాలె
చిట్టకాల కింతి నింత సేసితివయ్యా
యిట్టె శ్రీవేంకటేశ యింతి నిట్టె కూడితివి
అట్టె మేను పచ్చిసేతురటవయ్యా ॥ నెలఁ ॥ 501 ॥

సామంతం

అయినట్టయ్యీఁగాక అతమనిమాయ లివి
దయయు దాక్షిణ్య మెంచీఁ దనకేఁటికే ॥పల్లవి॥

రచ్చకెక్కె వలపులు రాఁపులకెక్కెఁ జన్నులు
ఇచ్చకాలు మాపుదాకాఁ నీఁకనేఁటికే
వెచ్చనాయ నిట్టూర్పు వెరఁగు పైతరవాయ
తచ్చనజగడములు తనకేలే పతికి ॥ అయి ॥

కొప్పు గదువెదజారెఁ గోపము కన్నుల మీరె
ఇప్పుడు మూసిదాఁపురా లీఁకనేఁటికే
చప్పనాయ సాదింపులు చౌకాయఁ గుంటెనలు
దప్పిదేరేవినయాలు తనకేఁటికే ॥ అయి ॥

రంగుమీరెఁ బులకలు రతులు కాఁగిటఁ జేరె
ఇంగితాకారాలు చూడ నీఁకనేఁటికే
అంగవించి శ్రీవేంకటాధిపుఁడు నను‌ఁ గూడె
దంగుడుబంతములాడఁ దనకేఁటికే ॥ అయి ॥ 502

బౌళి

వేగిర మిప్పుదేయేల వింతవారమా
సోగల నివెల్ల నేఁడే సోద్యమా ॥ పల్లవి ॥

యీతల మెచ్చకయున్న నెదలో మెచ్చేవుగాక
ఆతల నిప్పుడే యేమి అవసరమా
ఘాత మోవి నవ్వకుంటే కన్నుల నవ్వేవుగాక
తోతో ఇంతన యేమి దోసమా ॥ వేగి ॥

యెదుట మాటాడకున్న నింటిలో నాదేవు గాక
పదరి నీమీఁద నేను పై తరవా
మది రేపట రాకుంటే మాపట వచ్చేవుగాక
కదిసి ఇప్పుడు యేమి కక్కూరితా ॥ వేగి ॥

రచ్చల వీఁగకయున్న రతుల వీఁగేవుగాక
వచ్చివచ్చి నీతోడ [1]వావాదమా
పచ్చిగా శ్రీవేంకటేశ పైకొనికూడితి విట్టె
గచ్చుల నీగుణ మిది కానమా ॥ వేగి ॥ 503

భూపాళం

మూలనున్నవారి నీవు ముంగిట వేసేవుగాక
గోలవై యూరకుండితే కొంగువట్టేనా ॥ పల్లవి ॥

పిలువఁగాఁబో నీతోఁ బ్రేమమున నూఁకొంటి
అలిగినట్టె వుంటే నదేమనేనా
నిలిచి చూడఁగఁబో నే నిన్నుఁ జూచితిని
తలవంచుకొనియుంటేఁ దడవఁబోయేనా ॥ మూల ॥

---

1. వావాదము = వాగ్వాదము లేక, నోటి వదరుబోతుతనము? 'వాతువాదము' అనే వ్యవహారభాషలో 'తు' లోపించెనా?

చెనకఁగాఁబో నేఁ జేబలిమి చూపితిని
కొనగొనలనే వుంటే గోరఁ దీసేనా
మనసిచ్చి నవ్వఁగాఁబో మారుకొని నవ్వితివి
వెనకటివలెనుంటే వేగిరించేనా ॥ మూల ॥

పైనొరఁగఁగానే పో పంతానకే కూడితివి
మాని నీ వూరకుండితే మాయసేసేనా
యీనెపాన శ్రీవేంకటేశ నన్ను నేలితివి
నేనే నీవైనమీఁద నేరమెంచేనా ॥ మూల ॥ 504

రేకు 1196 ఆహిరి

ఎండగాదు నీడగాదు యెక్కువవీపొందులు
బందుబందులైతి వింకఁ బడలేనురా ॥ పల్లవి ॥

పచ్చిగాదు వెచ్చిగాదు పాయపునీసేఁతలు
ఇచ్చట నే మొకమోట నేమందురా
వెచ్చనాయ పచ్చనాయ వెడ నీమేను నీమోవి
రచ్చలకెక్కె వలపు రాకు రాకురా ॥ ఎండ ॥

వేండ్లాయ వాండ్లాయ వెడద నీచూపులు
యేండ్లాయ నిమిషము లేమిసేతురా
ఆండ్లైరి గోపసతులంటానే బిగిసేవు
పీండ్లవాఁడ్లమాటలు వినలేనురా ॥ ఎండ ॥

అంకెలాయ లంకెలాయ అందపునీకాఁగిలి
యింక నిన్ను వీడనాడ యేడకేడరా
తెంకినే శ్రీవేంకటేశ తేజముతోఁ గూడితివి
మంకులనీగుణ మింక మానుమానురా ॥ ఎండ ॥ 505

ముఖారి

చాలునిది పదివేలు సరివచ్చెఁగా
తాలిమిఁ జెలులమాఁటే తప్పదాయఁగా ॥ పల్లవి ॥

అదె నామతి పలచనైనా నాయఁగాని
కదిసితే నీనవ్వు గట్టియాయఁగా
అదన నాచూపు తెల్లనైనా నాయఁగాని
యెదుట నీమోవి యిదె యెఱ్ఱనాయఁగా ॥ చాలు ॥

కడగిననామేను కాఁకైనా నాయఁగాని
చిడుముడి నీచెక్కు చెమరించెఁగా
నడుమనే వేగించినా వేగించితిఁగాక
తొడరి నీకైతే నిద్ర తొట్టుకొనెఁగా ॥ చాలు ॥

రేఁగుచు నాగోరఁ జిన్నరేకయైనా నాయఁగాని
కాఁగిటినీయాసలైతేఁ గనమాయఁగా
చేగఁదేరెను రతుల శ్రీవేంకటేశ నేఁడు
తోఁగినమనరతులు తులఁదూఁగెఁగా ॥ చాలు ॥ 506

సామంతం

తానునేసినట్టిచేఁత తనకుఁ జెల్లెననరే
ఆనినతనకిది సందాయననరే ॥ పల్లవి ॥

చిత్తజుఁ డమ్ములనేసె సిగ్గులు నానోరు మూసె
వొత్తి తన్ను దూరనేరకున్నదాననే
జొత్తుఁగూడెఁ బులకలు సొంపువీడె నలకలు
యెత్తినతనతోఁ బెనఁగ నెఱఁగనైతినే ॥ తాను ॥

చిన్నిగాలి సందు దూరె చెమట నామేనఁ గారె
పన్ని తనకొంగు బిగ్గెఁబట్టనైతినే
కన్నులఁ గెంపులు మూఁగె కమ్మర నామోవి మాఁగె
మున్నిటిచేఁత మరచి మొకమోడితినే ॥ తాను ॥

చందురుఁడు సుంకుమోఁపె జవ్వనము చిమ్మిరేఁపె
మందలించి నామేను మరచితినే
యిందులో శ్రీవేంకటేశుఁ డిట్టె నన్నుఁ గూడె
[1] అందెను మన్ననరతి కందునే చొక్కితినే ॥ తాను ॥ 507

సాళంగం

వలపు చల్లుదుఁగాని వాదిక నేనొల్లనయ్యా
తొలతొల యింతేసిలోఁతుకు నే వెరతురా ॥ పల్లవి ॥

మునుప నీచూపులకు మొక్కేఁగాని నే
వెనక నీసన్నలకు వెఱతుమయ్యా
యెనలేవినవ్వులకు నెఁ(నెం?)తైనాఁ బొగడేఁగాని
వానరేనీసరసము లుత్తరమీనోపరా ॥ వల ॥

ఇప్పటినీకానికలు యియ్యకొనేఁగాని నే
వొప్పుల నీవిడె మందనోపమయ్యా
తప్పనినీనిజమరితనము మెచ్చేఁగాని
చెప్పేనీయేకతములు చెవియొగ్గనోపరా ॥ వల ॥

సంగడి జాణతనాలు సమ్మతించేఁగాని నే
అంగపుఁజెనకులు పయ్యాడలేనయ్యా
యెంగిలిగా శ్రీవేంకటేశుఁడ కూడితి విట్టె
ముంగిట నిన్నిఁకఁ బాసి మోసపోనోపరా ॥ వల ॥ 508

---

1. 'అందెను మన్నవరతి అందునే చొక్కితినే'. అని యుండవచ్చు. లేదా, అనేందెను మన్నన రతి కందు చొక్కితినే. అని యైనా కావచ్చు.

ముఖారి

అలుగఁజూచేవు నీవు అంతేసికిఁ బొద్దేది
తలపోఁత యిప్పుడింతే దాచఁగఁ బొద్దేది ॥ పల్లవి ॥

నీరాక వింటే నింతే నివ్వెరగైతి నిట్టె
ఆరసి నీతో మాటలాడఁ బొద్దేది
చేరితి నిప్పుడే యింతే సిగ్గున మునిగితిని
మోరతోపు మాని నీకు మొక్కఁగాఁ బొద్దేది ॥ అలు ॥

నీదెస చూచితి నింతే విలువెల్లఁ బులకించె
నాదించి నీతో నవ్వఁ బొద్దేది
పాదము లొత్తితి నింతే భావమెల్లఁ గరఁగితి
నేదదేర వినయము సేయఁ బొద్దేది ॥ అలు ॥

కూడితి నిట్టె ఇంతె గొబ్బన మేను చొక్కితి
మేదెపునీరతులకు మెచ్చఁ బొద్దేది
వాదిక శ్రీవేంకటేశ వరస నాకిపు డింతే
తోడనే సేసవెట్టితి తొలఁగఁ బొద్దేది ॥ అలు ॥ 509

సామంతం

నీకునీకే తెలుసును నీచేఁతలు
జోకలాయ నీసుద్దులు సొంపులెల్లా వింటిరా ॥ పల్లవి ॥

పంతము చూడవలసి పక్కన నవ్వితిఁగాక
కాంతుఁడ వొచ్చెము నీమైఁ గంటినా యేమి
అంతలోనె సిగ్గువడే వందరిలో నీకునీకే
యెంతని నీగుణమున కిఁక నేమి సేతురా ॥ నీకు ॥

నిజముఁగనవలసి నీమోము చూచితిఁగాని
భజన నిన్ను నమ్మనిభావమా యేమి
గుజగుజఁబొయ్యేవు కొంకికొంకి నీకునీకే
గజరునీచేఁతలకు కమ్మరా నేమందురా ॥ నీకు ॥

మోహము గానవలసి ముందర మొక్కితిఁగాక
సాహసించి వుప్పటపుసాదనా యేమి
యీహల శ్రీవేంకటేశ ఇంతలోనె కూడితివి
ఆహా నీరతు లెన్నియని పొగడుదురా ॥ నీకు ॥ 510

రేకు 1197 లలిత

మైల వాసి మఱఁగాయ మాటలేలరా
చాలుఁజాలు బనులెల్లఁ జక్కనాయరా ॥ పల్లవి ॥

తొడిఁబడ నవ్వితిని తోడుతనే మొక్కితిని
చిదుముది నీఁక నేమిచేసేవురా
అదరి నేఁ దిట్టితిని అంతలోఁ బంతమిచ్చితి
వదిగాఁ బైపై నాతో వాదులేలరా ॥ మైల ॥

కోపగించి చూచితిని గొబ్బననే మెచ్చితిని
మాపుదాఁకా నింత జోలిమాటలేలరా
రేఁపకాద నెదసితి మాపటంతఁ గూడితిని
యీపాటివాసికిని యెగ్గులేలరా ॥ మైల ॥

మోవి గంటిసేసితి నామోవితేనె లిచ్చితిని
దేవుఁడ శ్రీవేంకటేశ తెగువేలరా
భావమెల్లఁ గరఁగితి పక్కన మెప్పించితిని
చేవదేరెఁ బనులెల్లఁ జింతలేలరా ॥ మైల ॥ 511

ఆహిరి

దగ్గరగరాదు మరి దగ్గరకుండఁగరాదు
యెగ్గులాయ జవ్వనము యిఁకనేఁటికే ॥ పల్లవి ॥

చేరి వానిరూపు చూచి జిగి సంతోసించేనంటే
సారె నాకన్నులనీరు సం(సా?)గరమాయ
ఆరయ వానితో మాటలాడి చొక్కేనంటేను
దూరేనానవ్వులే నాకుఁ దొడసాయెనే ॥ దగ్గ ॥

మునప వానింటికేఁగి ముచ్చటఁ బాసేనంటే -
ననువైనమరపులే అడ్డమాయెనే
తనిశోక వానిరతి తలపోసివుండేనంటే
కొనసాగి(గే?)కోరిక పైకొసరాయెనే ॥ దగ్గ ॥

గక్కన వానిమేను కాఁగిలించి పట్టేనంటే
పక్కన నాసిగ్గులు దెప్పరమాయెనే
ఇక్కువశ్రీవేంకటేశు నిట్టె నేఁ గూడితిని
దక్కినవానిమన్నన తలకూడెనే ॥ దగ్గ ॥ 512

సామంతం

అంతటిపై నీవుచెప్పినట్టే నేసేఁగాని
పంతమాడ కందాఁకా పండరంగి[1] విట్ఠలా ॥ పల్లవి ॥

చెదరినకురు లివి చెరిగినందాఁకను
పదరకు మంత నీవు పండరంగివిట్ఠలా
వదలుఁబయ్యదకొంగు వైపుగాఁ బెట్టినదాఁకా
పదిమారులు నవ్వకు పండరంగివిట్ఠలా ॥ అంత ॥

1. రేకులో "విఠ్ఠలా" అనియే కలదు

చిక్కువడ్డహారములు చేతదిద్దునందాఁకా
పక్కనఁ జెనకకుమీ పండరంగివిట్ఠలా
చెక్కులనూనినయట్టిచెమట లారినదాఁకా
పక్కన వోరుచు పండరంగివిట్ఠలా ॥ అంత ॥

చలువనీమోవితేనె చవిగొన్నయందాఁకా
పలుకులు చాలించు పండరంగివిట్ఠలా
చెలఁగి కూడితి విట్టె శ్రీవేంకటాద్రిమీఁద
బలిమి నీకె చెల్లెఁ బండరంగివిట్ఠలా ॥ అంత ॥ 513

భైరవి

చెప్పితి విప్పుడే నే నాచిత్తములోఁగలమాట
యెప్పు దేడ మాటలాడే దిది మేలుసుమ్మీ ॥ పల్లవి ॥

మనసులో కోపమెల్లా మఱచేనంటే నాకుఁ
దనమేవిగుఱుతులు దలఁపించీనే
తనుఁదానే విచ్చేసినాఁ దలవంచుకొందుఁ జేతు
యెనలేక ఇందుకు నెగ్గువట్టీఁజుమ్మీ ॥ చెప్పి ॥

మొదలితనవోజలు మూసిదాఁచేనంటేను
యెదిరి తనమైకాఁక లెత్తిపెట్టీనే
కదిసి తాఁ గూచుండినాఁ గడ వేరేమంచముపై
నిదిరింతుఁ జేతు వది నేరమెంచీఁజుమ్మీ ॥ చెప్పి ॥

గోలనై తనతిట్లు గుట్టునేసుకొనేనంటే
నాలితనమొక్కు చూచి నవ్వువచ్చీనే
యీలీల శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలో విచ్చేసికూడె
పాలుపడి మెత్తుఁ జేతు పంతమాడీఁజుమ్మీ ॥ చెప్పి ॥ 514

ముఖారి

ఇప్పటినీచేఁతే వొకటినుమదై పొదచూపీ
దప్పితో సిగ్గువదకు తారుకాణయ్యీని ॥ పల్లవి ॥

సారెసారె నవ్వకువే సరి నవె వెన్నెలలై
ఆరయ విరహవేళల నలయించీని
మేరమీరి పల్కకువే మించి యివె తేనెలై
తేరుకొని నిన్నుఁ దరితీపులఁబెట్టీని ॥ ఇప్ప ॥

తప్పకచూడకువే తగుచూపులే యమ్ములై
యప్పటి నలిగితే నాయము గాఁడీని
వుప్పటించి జంకించకు వూర కవి పొగలై
ముప్పిరిఁ దాపాగ్ని రాఁజమొదలునేసీని ॥ ఇప్ప ॥

సరసములాడకువే సారె బాహులతలై
సొరిదిఁ గాఁగిట నవె చుట్టుకొనీని
యిరవై శ్రీవేంకటాద్రి నిద్దరముఁ గూడితిమి
విరుల వేయకువే వేడుక రేఁచీని ॥ ఇప్ప ॥ 515

ఆహిరి

ఏమని వుత్తరమిచ్చీ వింకఁ దా నాకు
వేమారు సారెసారె పెదమాటలేఁటికే ॥ పల్లవి ॥

అద్దరిపాటురమణుఁ డాకెయింటఁ బానుపుపై
నిద్దిరించఁగాఁ జూచి నే నాఁపలేక
వొద్దఁబండి కుచముల నొత్తితి నాతనివీఁపు
అద్దివో నన్నాకెనఁటాఁ నాపెపేరఁ బిలిచె ॥ ఏమ ॥

తక్కక ఆకెమేడలో దాఁగిలిముచ్చులాడఁగా
గక్కన మోవి యాని గంటిసేయఁగా
పెక్కుమారు లానెలఁత పేరఁ దిట్టె నన్ను నేఁడు
తక్కులేమీ నెఱఁగఁడు తన్ను [1]నేమనెందునే ॥ఏమ॥

దొంతులై ఆకెయుఁ దాను దొమ్మిరతి సలుపఁగా
కాంతఁగన కాఁగిలించి కళలంటఁగా
అంతలో శ్రీవేంకటేశుఁ డాకెనంటా నన్నుఁ గూడె
యెంతకెంత అవసర మిపుడు దాఁ గనెనే ॥ఏమ॥ 516

రేకు 1198 కాంబోది

చెల్లినంతయు నీవు సేతువుగాక
మొల్లంపునీచేఁత ముయికిముయిగాదా ॥పల్లవి॥

ప్రేమమున నంటఁగాఁ బెనఁగే వపుర నీ-
దీమసం బెట్టిదో తెలియఁగలదు
వేమారు నీకింత వేగితేఁ జాలుఁగా-
కేమాయ నుప్పొలి కినుమదేకాదా ॥చెల్లి॥

పిలువనంపిన రాక బిగిసితి విందాఁక నీ-
అలరుఁదలంపెట్టిదో అడుగఁగలదు
నిలుకడై నీమనసు నిల్పితేఁ జాలుఁగాక
వలపు వేయింటిపై జవ్వాదికొమ్ముగాదా ॥చెల్లి॥

కాఁగిలించిన నపుడె కరఁగేవు నీతొంటి-
నాఁగుఁజలములకు నిది నవ్వుగాదా
వీఁగ కిటు నన్ను శ్రీవేంకటేశ కూడితివి
రేఁగితివి గోర గీరిన నేరుగాదా ॥చెల్లి॥ 517

1. ఏమని+అందునె.

ఆహిరి

మొక్కేరా నీకంటే ముందుముందే
కక్కూరి తింతయేల కాఁకలఁబెట్టకురా ॥ పల్లవి ॥

నీటిలోనిముల్లువంటినీగుణము దెలియ
యేఁటవెట్టి హెచ్చుకుందు లెంచనోప
[1]యేఁటికి గొర(రి?)సెరాయ దెందుఁ బొందనివేళ
ఆఁటదాన నింతే నన్నారడిసేయకురా ॥ మొక్కే ॥

వేవేలుఁ జేసి నీకు వేఁడుకొనేదే గుణము
ఆవల నలిగితే మారలుగనోప
వావిదప్ప కంత నీపు(వు?)వల్లెవేసే వెందునైనా
పూవువంటిదాన నింతే బూకలు సేయకురా ॥ మొక్కే ॥

మానుమాను మిఁకనైనా మాతోడిచలములు
కేనముతో రాయి గిలిగించ నేనోప
యీనెపాన శ్రీవేంకటేశ నన్నుఁ గూడితివి
ఆవిపట్టి నన్ను నింత అలయింపించకురా ॥ మొక్కే ॥ 518

పాడి

ఇంతి నీపైఁజేయు టిదిగదా వలపు నీ-
వంతటికి సమ్మతించు టదిగదా వలపు ॥ పల్లవి ॥

పెదవిపైఁ దములంపుబేంట్లటురాలఁగా
యెదుట నేకతమాడు టిదిగదా వలపు
వదలుఁదురుమునశిరసు వడి నీదుతొడలపై-
నదన నిడుకొని నవ్వు టదిగదా వలపు ॥ ఇంతి ॥

---

1. "యేంటికిగొరశెరాయదెంద్దుంబొంద్దవివేళ" అని రేకులో వ్రాత. ఈ పాఠము నకు యథామతి సవరణలిచ్చి చూపితిని. ఐనా అర్థమంత తృప్తిగలేదు. 'గొరపెరాయడి' అంటే స్పష్టము కాలేదు.

కనుఁగొనలమోడ్పుతో కాఁకదేరఁగఁ జూచి
యెనలేక మైమరచు టిదిగదా వలపు
కొనచెమట జవ్వాదిఁగూడి చెక్కుల జార
అనుఁగుఁజేయి పయివేయు టదిగదా వలపు ॥ఇంతి॥

వొడలునొడలునుఁ బెనచి వొక్కటై చెమరించి
యెదపుఁబయ్యెద దడుపు టదిగదా వలపు
జడిసి శ్రీవేంకటేశ్వర నీవు నీచెలియ
అడియాలముగఁ గలయు టదిగదా వలపు ॥ఇంతి॥ 519

కేదారగౌళ

నీరాజసముతోఁద నెమ్మది నుందువుగాక
కూరవండి కసవేరి(రే?)గుణ మింకానేఁటికి ॥పల్లవి॥

కోపగించఁజెల్లునా కొంగువట్టితివి నీవు
ఆపని; కేమైనాఁ జెలి యనుఁగాక
వోపననఁజెల్లునా వూఁకొంటివి పైఁడికత-
కీపాటివాఁడవు ముందేల నవ్వితివి ॥నీరా॥

వేగిరించఁజెల్లునా వెలఁదిఁ బిల్చినవాఁడ-
వాగతి నాకెచిత్త మది నీభాగ్యముగాక
రాగిదేర్చ కంత నీవు రాలుదింటా మలిగండ్లా
వేగి లేచి వచ్చి నీవు వేసాలే సేసేవు ॥నీరా॥

వంతమాడఁజెల్లునా పడఁతికాఁగిటఁ జిక్కి-
చెంతల నాకె యేమైనాఁ జేసుఁగాక
వింతగా శ్రీవేంకటేశ వేసితే వేయిరూపులాయ
మంతనపురతులు నీమగువకును నీకును ॥నీరా॥ 520

సామంతం

చెట్టవట్టి తీసినదే నెలవుగాక
నెట్టన నాతనితోనే నిష్ఠూరమేఁటికే ॥ పల్లవి ॥

చింతలెల్లాఁ దీరె నింకాఁ జెక్కుచే యేమిటికే
అంతటా విచారించేనంటే నూయి
కాంతుఁడు మతిలో మొక్కెఁ గన్నుల దీవించితివి
యెంతకెంతదొరతోఁడ నెచ్చుకుందులేఁటికే ॥ చెట్ట ॥

తనువు చెమటఁ దోఁగె తాప మింకా నేఁటికే
కనుఁగొంటే నింతటాఁ జీకటే వెలుఁగు
మొనగోర గీరెఁ బతి మోహమున కేరువారె
వనిత బలువునితో [1]వావాదమేఁటికే ॥ చెట్ట ॥

నేస దలమీఁద మోఁచె సిగ్గులింకా నేఁటికే
పోసరించి వోరిచితేఁ బూవే పిందె
ఆసల శ్రీవేంకటేశుఁ డాదరించి నిన్నుఁ గూడె
పాసికూడేపతితోఁడఁ బంతమాడనేఁటికే ॥ చెట్ట ॥ 521

బౌళి

ముందుముందే నిక్కితే మూరెఁడు మాట
వొందితి నీసతినైతే వొడఁబాటు లేదా ॥ పల్లవి ॥

కడదాఁక నీసుద్దులే కాంతలతోఁ జెప్పేవు
అదరి నామాటఁ గొంత ఆడనీరాదా
తొడిఁబడ నీవు గడుదొరవైతే రాజ్యమేలు
పడఁతులతోనే ఇంతబలువా నీకు ॥ ముందు ॥

1. చూ 504 పాట.

సందడించి యెందునైనా సాకిరులేల పెట్టేవు
విందుఁగా నాతగ వింత విననీరాదా
కందువలఁ జెల్లఁబడి గలితే నీవే బదుకు
యిందువదనలతోడ నెగసక్కెమేఁటికి ॥ముందు॥

పచరించి యాన నీవే పలుమారుఁ బెట్టుకొనే-
విచట నావొట్టుసత్యా లెక్కనీరాదా
రచన శ్రీవేంకటేశ రతుల నన్నుఁ గూడితివి
పచరించి నాతోనే పంతమా యిపుడు ॥ముందు॥ 522

రేకు 1199 శ్రీరాగం

లోకు లేమందురోయని లోఁగేఁగాక
మేకొని నిన్నిట్టె కిందుమీఁదు సేయనా ॥పల్లవి॥

మానవుగా అదేమోయి మాటిమాటికిఁ దిట్టేవు
కానీలే మగనాలింత కడునసుదా
పోనీపోవిమ్మనికాక పొరుగిరుగు మొరఁగి
తేనెవంటినీమదము దించ నిట్టె వోపనా ॥లోకు॥

పుండవుగా చక్కజాడ నొకటొకటె చెనకే-
వండనే ఇల్లాండ్లింత ఆటపాటలా
కొండవంటిదొర వంటా గొంకితిఁగా కిట్లయితే
కండగర్వమెల్లాఁ దీర్చి కంకిసేయనోపనా ॥లోకు॥

విడువవుగా చలము వెసఁ గాఁపురాలునేసే-
పడఁతుల కూరనుండఁ బానెనా యేమి
యెదపుశ్రీవేంకటేశ యింతలోఁ గూడితిఁగాక
విడువవిపంతమైతే వింతవింత సేయనా ॥లోకు॥ 523

ముఖారి

ఏమని చెప్పుదునే యీతని జాణతనము
నాముదేర నూరకిట్టె నవ్వించీనే ॥ పల్లవి ॥

సిగ్గువడి తనవద్ద శిరసు నే వంచుకొంటే
బగ్గన నామోము తప్పకచూచీనే
అగ్గలపుమోహముతో నరమరచి నేనుంటే
బుగ్గలంటి నామేను పులకింపించీనే ॥ ఏమ ॥

కడుఁదమకములఁగాఁకల నేనుండఁగ నాకు -
మడిచియిచ్చి మేను చమరింపించీనే
బడిఁ బాన్పుపై నలసి పవ్వళించి వుండఁగాను
నిడివి నాకళ్ల(ళ?)లంటి నిద్దిరింపించీనే ॥ ఏమ ॥

అంగవించి తనరతి కద్దమాదకుండఁగాను
చెంగట నందంద మెచ్చి చెక్కునొక్కీనే
యింగితాన శ్రీవేంకటేశుఁ డిట్టె నన్నుఁ గూడె
కొంగువట్టితీసి నన్నుఁ గొసరింపించీనే ॥ ఏమ ॥ 524

సామంతం

ఎవ్వరి దూరే మేమనఁగల మిఁక
జవ్వనపుమీకె చందములాయ ॥ పల్లవి ॥

కలిమికి లేమికిఁ గాణాచి యదియె
అలివేణిచన్ను లసియాడునడుము
చెలువుఁడ నీలోచిత్తము కఠినము
పలచనికెమ్మోవి [1]పతికిఁ బతియాయ ॥ ఎవ్వ ॥

1. 'పతి' శబ్దముల ప్రతిశబ్దభవముల.

చీకటి వెలుఁగుకు నీమది యొకచే
నీకాంతతురుము నీచూపు
వాకున వినయము వళుకులు చెంతల
సాకిరిరమణుఁడ సరికి సరియాయ ॥ ఎవ్వ ॥

చిగురుకుఁ జేవకు [1] శేఖరమొకచే
మగువహాస్తనఖమహిమ లవె
తెగి శ్రీవేంకటదేవ నీకొకచె
తగవులు నగవులు తగురతులాయ ॥ ఎవ్వ ॥ 525

సౌరాష్ట్రం

చాలుఁజాలు దీమసము సతిమాట వినవయ్య
మేలుగలవాఁడవు గామిడిచేఁతలేలా ॥ పల్లవి ॥

అవ్వలిమోమైనపరా కంత గలవాఁడవైతే
జవ్వనిఁ గాంతలచే విచారించనేల
నవ్వకపిలిచినాను నాలినేసేవాఁడవైతే
పువ్వులవలె నీమేను పులకించనేలా ॥ చాలు ॥

యింటిలోననుండి బీరా లింత గలవాఁడవైతే
అంటి నాఁడు సరసములాడఁగనేల
వొంటి నే మాటాడినా వూఁకొననివాఁడవైతే
అఁటుముట్టుచెమటల నలయఁగనేలా ॥ చాలు ॥

కాలుదొక్కి యింతలోనే కళదాఁకేవాఁడవైతే
బాలికితో నలి గింత పాయఁగనేల
మేలిమి శ్రీవేంకటేశ మెచ్చితి నీగుణము
వేళతోఁగూడితి వింత వేగిరించనేల ॥ చాలు ॥ 526

1. శేఖరము=ప్రధానమైనది ?

బౌళి

ఇంపుగాని సొంపుగాని యెఱిఁగించితి నిదివో
జంపులనీగుణములచంద మెట్టోకాని ॥ పల్లవి ॥

పలుకఁగవచ్చుఁగాని పంతములియ్యఁగరాదు
చెలితోడ జగడించఁ జెల్లదుసుమ్మీ
పలుకఁగరాదుసుమ్మీ పక్కన జాణతనాన
తొలఁగి పిమ్మట నటు దూరవచ్చుఁగాని ॥ ఇంపు ॥

కాఁకసేయవచ్చుఁగాని కలఁకదీర్పఁగరాదు
తేకువకు నెమ్మెకు తీదీపుసుమ్మీ
కాఁకసేయరాదుసుమ్మీ కమ్మర నేరుపుతోడ
వేఁకపుపిష్టూర మందె వేయవచ్చుఁగాని ॥ ఇంపు ॥

జంకించవచ్చుఁగాని సారెకుఁ బొంకఁగరాదు
వంకలనేమీ ననవద్దుసుమ్మీ
జంకించరాదుసుమ్మీ సతిమనసు దెలిసి
కొంకక శ్రీవేంకటేశ కూడవచ్చుఁగాని ॥ ఇంపు ॥ 527

మధ్యమావతి

అందులకుఁ దగినట్టు అప్పుడే చూచుకొందును
ముందుముందే యింతసేసేమొరఁగులు గాననైతి ॥ పల్లవి ॥

పిలువనంపెననేటిపెద్దరికమే చూచితి
తలఁపు వెరొకటౌట దలఁచనైతి
నిలిచి మాటాడెనని నెయ్యపుమేలే యెంచితి
వలవని [1] జోలిమాటలవగెఱఁగనైతి ॥ అందు ॥

1. జోలిమాటలవగ + ఎఱఁగనైతి.

యీరానిచనవులెల్ల నిచ్చేదే చూచితిఁగాని
దారకాన మచ్చుచల్లి తగిలించే దెంచనైతి
చేరి ప్రియములు సారెఁ జెప్పేదే చూచితిఁగాని
కారించి నాకొడఁబాటుగానిపని చూడనైతి ॥ అందు ॥

కాఁగిలించి బుజ్జగించేఘనతే చూచితిఁగాని
ఆఁగి మేలుమరపించేఆయము దెలియనైతి
రాఁగినశ్రీవేంకటేశురతులఁ గూడితిఁగాని
యేఁగించి వురమెక్కించే ఇక్కువ దెలియనైతి ॥ అందు ॥ 528

రేకు 1200 దేసాళం

ఇట్టివిందు గంటివా నీ వెక్కడనైనా
అట్టె ఆకెపొత్తున నీ వారగించవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

కలికికెమ్మోవితీపు కమ్మనితేనెలవిందు
చలువచూపులు నీకుఁ జక్కెరవిందు
నెలవిలేనవ్వులే చిలుపాలతోడివిందు
అలమేలుమంగ నేసీ నారగించవయ్యా ॥ ఇట్టి ॥

కాంతగోరిచెనకులు కారపుఁగూరలవిందు
పంతపుమాటలే ఆవపచ్చడివిందు
వింతబొమ్మజంకెనలే వేఁడిపడిదాలవిందు
అంతనేసీ నీదేవి యారగించవయ్యా ॥ ఇట్టి ॥

అట్టడిసమరతియాఅడి తరితీపువిందు
గట్టిసిగ్గు పెరుగుమీఁగడలవిందు
గుట్టుతో మన్నించితివి కొమ్మను శ్రీవేంకటేశ
అట్టె సీతనివిదీర నారగించవయ్యా ॥ ఇట్టి ॥ 529

సామంతం

చిత్తమెట్టున్నదో తాని చెప్పవెరపయ్యా నాకు
మొత్తాన నూరకేవుంటే మోనమాఁటో యిపుడు ॥ పల్లవి ॥

తొయ్యలిచెక్కుఁ జేయీ దొంతరతామరలాయ
వొయ్యనె నీవిరహసూర్యోదయవేళ
నెయ్యపునీనవ్వుల వెన్నెలఁ గొంతచిలికితే
చయ్యన వానివాఁడి సమసుఁటో యిపుడె ॥ చిత్త ॥

అంగన మోనాన మోవు లమడమంకెనలాయ
భంగపుఁగోరికలప్రభాతవేళ
అంగపునీమాటల పయ్యెద గొంతవిసరితే
వెంగలి వానిగుట్టు విరియుఁటో యిపుడె ॥ చిత్త ॥

కాంత మేను నీమేను కదంబపుఁబువ్వులాయ
ఇంతలో శ్రీవేంకటేశ యీకెఁ గూడఁగా
పొంతల మీరిద్దరును పొంది యెదయకుఁడితే
బంతినే వాసనలంకెపాటు లౌఁటో యిపుడె ॥ చిత్త ॥ 530

పాడి

చాలదా ఇంత సారెసారె వలెనా। తాను
యేల చలమున నేఁత నేమిసేయుమనీని ॥ పల్లవి ॥

మొక్కఁతిఁగదె తనకు మొన్ననే నేను
యెక్కడనుండిన మనసేకమని
దక్కితినంటిఁగదె తనపాలికి
యిక్కడఁ జెలులమాటలెల్లా నే వింటినే ॥ చాల ॥

ఇచ్చితిఁగదె సంత మింతకుముందె। నాకు
హెచ్చి తా నాడినమాట లియ్యకోలని
మెచ్చితిఁ గదెతన్ను మీఁదమీఁదనె। మరి
పచ్చియెమ్మెలు నావద్దఁ బచరించనేఁటికే ॥ చాల ॥

అఁటితిఁగదె తనఆయము నేనే। ఇది
దంటపాయ మిందరికిఁ దగునని
గుంటిపై శ్రీవేంకటేశుఁ గూడితిఁగదె। ఇఁక
వెంటవెంటఁ దను నే విడువనని ॥ చాల ॥ 531

లలిత

చాలుఁజాలు ననరె సాదించ మిమ్మింతయేల
యీాలకూర కప్పు చాల దిందేమి గలదే ॥ పల్లవి ॥

గొప్పలు మాకన్నులు కొంచము మానెమ్మొగము
తపపులెన్నైనాఁ గలవు తడవనేలే
చిప్పిలీ నాకిదె నవ్వు చిందీ నామోవిఁ దేనె
యెప్పుడు వచ్చినాఁ దన కిందేమి గలదే ॥ చాలు ॥

పిడికెఁడు మానడుము పెచ్చుపెరిగేచన్నులు
వెడ మామేనివొచ్చాలు వెదకనేలే
పుడికీ నామనసైతే పూఁరకె యదరీ మేను
యెడయక తాఁ బిలిచీ నిందేమి గలదే ॥ చాలు ॥

కంచువంటిది కుత్తిక కపురాలు పలుకులు
యెంచి మామాటలు సోదించఁగనేలే
అంచెల శ్రీవేంకటేశుఁ డాదరించి నన్నుఁ గూడె
యెంచియెంచి పొగడీని యిందేమి గలదె ॥ చాలు ॥ 532

ముఖారి

తానే యెఱఁగఁడా తగినజాణఁ డతఁడు
మానిని నిను మన్నించె మన్ననలే చాలదా ॥ పల్లవి ॥

మట్టులేనిమాటలేల మందెమేల మింతయేల
గుట్టుతో నవ్వుచే మంచిగుణముగాదా
చిట్టంటుఁజెనకులేల సిగ్గువడి వుండనేల
వొట్టినమోహముతోడ నుస్సురంటేఁ జాలదా ॥ తానే ॥

కానికానివొట్లేల కాఁకలఁ బొరలనేల
మౌనముతో నుండుటే మంచిదిగాదా
పానుపుపై నిద్దురేలపైఁ గలవరింపేల
పూనిన జాగరముల పొద్దువోకే చాలదా ॥ తానే ॥

యిందాఁకా బింకమేల యిటు పంతమియ్యనేల
పొంది మేనుమరచుటే బుద్ధిగాదా
అందపుశ్రీవేంకటేశుఁ డంతలోనె నిన్నుఁ గూడె
గొందినే(నీ?)మేనిచెమటే గురితిది చాలదా ॥ తానే ॥ 533

తోండి

ఇంకనేల మొరఁగు యిదివో నివ్వెరగు
వుంకువ నేనన్నమాట కుత్తరమీవేఁటికే ॥ పల్లవి ॥

చిత్తమెల్లఁ జిగిరించె చెలి నీజవ్వనమున
అత్తినవ్వుల పువ్వు లవి యెన్నఁడే
కొత్తగాఁ గాఁకర గాచె గోరికొనతాఁకులెల్ల
యెత్తి చన్నులనిమ్మపం డ్లెక్కడ దాఁచితివె ॥ ఇంక ॥

కురులచీఁకట్లవె కొంతగొంత సమకూడె
అరచందురులపొడ పది యేడదే
విరివై సిగ్గులఁ గడువెన్నెలలు గాసికాసి
తిరమై కెంపుఁగన్నుల తెల్లవారెఁగదవె ॥ ఇంక ॥

చెమట వాన గురిసి చిత్తడి యేరులువారె
తమకాన వెలిచేటితతి యెప్పుడె
తమి శ్రీవేంకటపతి తగ నిన్నేలుటఁ గంటి
గుమురుఁబులకలేల కొంగునఁ గప్పేవే ॥ ఇంక ॥ 594

శ్రీః శ్రీః శ్రీః

1-వ అనుబంధము

అకారాదిగ రాగ - సంకీర్తన - సంఖ్యాసూచి

రాగములు		సంకీర్తనసంఖ్యలు
అమరసింధు	...	85, 360, 388
అందోళి	...	54, 230, 301, 398
అరిబి	...	74
ఆహిరి	...	5, 27, 41, 63, 72, 115, 133, 155, 160, 190, 208, 222, 231, 313, 335, 339, 345, 368, 379, 390, 409, 416, 430, 494, 501, 505, 512, 516, 518
ఆహిరినాట	...	276, 342, 355, 377
కన్నడగౌళ	...	122, 132, 199, 228, 259
కాంబో(భో)ది	...	79, 119, 140, 173, 184, 186, 243, 322, 367, 372, 393, 418, 433, 467, 475. 484, 517
కుంతలవరాళి	...	34, 289, 316
కురంజి	...	22, 194, 285
కేదారగౌళ	...	19, 109, 174, 272, 334, 427. 483, 520
గుండక్రియ	...	104, 266, 310, 421, 495

రాగములు		సంకీర్తనసంఖ్యలు
గుజ్జరి	...	89, 215, 422
గౌళ	...	16, 25, 46, 69, 75, 84, 113, 136, 164, 187, 197, 225, 234. 290, 298, 323, 341, 365, 376. 399, 407, 482
ఛా(చా)యానాట	...	213, 264, 275
తెలుఁగుకాం(ఁగాం)బోది	...	90, 235, 253, 439
తోండి	...	32, 111, 214, 305, 338, 534
దేవగాంధారి	...	248
దేశా(సా)ళి	...	31, 62. 129, 182, 189, 296, 386, 404, 459
దేశి	...	175, 306, 458
దేసాళం	...	8, 28, 81, 146, 161, 167, 216, 233, 268, 280, 314. 328, 351, 363, 371. 402, 419, 429, 472, 490, 529
ధ(ద)న్నాశి(సి)	...	37, 61, 121, 183, 196, 385
నట్టనారాయణి	...	43, 251
నాగగాంధారి	...	120
నాగవరాళి	...	97, 123, 265
నాట	...	56, 166
నాదరామక్రియ	...	78, 134, 163, 181, 249, 255, 288, 327, 348, 414, 480
నారాయణి	...	295, 403

రాగములు		సంకీర్తనసంఖ్యలు
నీలాంబరి	...	236, 332
పడ(డి)(ళ)వంజరం	...	44, 124, 224, 307, 337, 366
పాడి	...	2, 9, 12. 21, 29, 60, 67, 98, 106, 147, 153, 168, 207, 219, 232, 237, 247, 278, 297, 303, 326, 344, 369, 383, 387, 410, 417, 423, 432, 447, 481, 500, 519. 531
పూర్వగౌళ	...	375
బౌళి(భవుళి)	...	6, 18, 20, 38, 51, 59, 68, 99, 110, 135, 138, 141, 154, 180, 202. 211, 220, 226, 258, 279, 281, 320, 329, 353, 356, 401, 411. 425, 503, 522, 527
భూపాళం	...	188, 504
భైరవి	...	1, 42, 48, 65, 131. 159, 171, 229, 240, 283, 346, 382, 426, 478, 499, 514
మంగళకౌసి(శి)క	...	55, 143, 179, 336, 358, 435, 450, 453, 474
మధ్యమావతి	...	49, 273, 354, 392, 528
మాళవి	...	156, 267, 311
మాళవిగౌళ	...	4, 87, 209, 244
మాళవి(శ్రీ)	...	108

రాగములు	సంకీర్తనసంఖ్యలు
ముఖారి	... 14, 28, 70, 101, 127, 151, 172, 177, 205. 227, 254, 292, 333, 347, 373, 428, 449, 456, 457, 468, 476, 485, 487, 493, 506. 509, 515, 524, 533
మేచబౌళి	... 350, 441
రామక్రియ	... 15, 24, 35, 39, 88, 93, 139, 149, 162, 198, 203 223, 242 245. 291, 299, 312, 364, 395, 463, 477, 489, 492
రీతిగౌళ	... 103, 126. 319. 396. 488
లలిత	... 17, 40, 53 76, 83, 107, 142, 158, 165, 204, 210, 217, 238 282, 304, 309, 357, 405, 438, 443, 454, 471, 479, 491, 496, 511, 532
వరాళి	... 10, 13, 45, 64, 71, 86, 118, 128, 150, 185, 241, 246, 257, 284, 298, 325, 340, 362, 381, 394, 420, 424, 436, 451, 498
వసంత వరాళి	... 413
వేళావళి	... 192, 308, 349
శంకరాభరణం	... 47, 96, 145, 195, 200, 250, 263, 321, 384, 397, 437 445, 446, 452, 461, 464, 470

రాగములు	సంకీర్తనసంఖ్యలు
శ్రీరాగం	... 3, 52, 66, 77, 80, 176, 193, 221, 252, 374 380, 391, 415, 497, 523
శుద్ధదేశి	... 318
శుద్ధ వసంతం	... 33, 58, 148, 191, 262, 271, 406, 455, 460
శోకవరాళి	... 408
సామంతం	... 7, 30, 57, 82, 94, 116, 137, 170, 212, 256, 324, 343, 352, 361, 378, 400, 431, 440 444, 462, 469, 486, 502, 507, 510, 513, 521, 525, 530
సామవరాళి	... 50, 178, 269, 277, 359,
సావేరి	... 114
సాళంగం	... 11, 95, 112, 125, 302, 330, 434. 465, 478, 508
సాళంగనాట	... 26, 36, 100, 130, 152, 201, 206, 260, 286, 315
సిందురామక్రియ	... 287
సోమరాగం	... 389
సౌరాష్ట్రం	... 73, 102, 105, 218, 239, 270, 294. 331, 448, 466, 526
హిందోళం	... 91, 144, 157, 300, 317, 370, 412
హిందోళవసంతం	... 117, 169, 274
హిజ్జిజి..	... 92, 261, 442

2-వ అనుబంధము

అకారాదిగ సంకీర్తన, - రాగ - సంఖ్యాసూచి

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
అంగడిఁ బెట్టే	దేశాక్షి	404
అంగనకు	శ్రీరాగం	415
అంటివి పింటిని	దేశాక్షి	459
అంతటిపై	సామంతం	513
అంత విచ్చి	ముఖారి	373
అందరిని	సాళంగం	95
అందరి ముందర	శంకరాభరణం	145
అందరి ముందరా	బౌళి	110
అందుకదే	నాదరామక్రియ	480
అందుకేమి	బౌళి	281
అందుకేమి	వరాళి	64
అందులకుఁదగి	మధ్యమావతి	528
అక్కవు నీవు	అమరసింధు	388
అట్టె బదుక	బౌళి	320
అతనిఁదోడి	తెలుఁగుఁగాంబోది	439
అత్తఁగారు	పాడి	67
అదినీకుఁదారు	హిజ్జిజి	442
అదియు నీ	కేదారగౌళ	272
అదియేల	రామక్రియ	489
అనరాదు	కాంబోది	367
అనరెయీ	గౌళ	407
అన్నియుఁజక్కన	కేదారగౌళ	174

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
అన్నియుఁజూతురు	బౌళి	258
అప్పటి కప్పుడే	మాళవిగౌళ	4
అప్పటి గురుతు	పాడి	410
అప్పటి మమ్ముఁజెన	మధ్యమావతి	354
అప్పుడన్నిఁజె	వేళావళి	308
అప్పుడు నమ్మేత	నట్టనారాయణి	251
అప్పుడు మనసు	పాడి	60
అప్పుడెట్టుండె	భైరవి	499
అయినట్టయ్యేఁగాక	సామంతం	502
అలుగఁజూచేవు	ముఖారి	509
అలుగకువే	ఆహిరి	208
అల్లదివో	కాంబోది	484
ఆఁటది గూళయైతే	సామవరాళి	277
ఆతఁడాడు	హిందోళం	144
ఆతఁడిదె	కురంజి	22
ఆతఁడీడనే	ఆహిరి	27
ఆతఁడు నీ	పళవంజరం	224
ఆతఁడు నీవు	గౌళ	197
ఆతఁడెవ్వాఁడు	ధన్నాసి	385
ఆతఁడే	గౌళ	84
ఆతుర	నాదరామక్రియ	249
ఆనతిమ్మా	బౌళి	425
ఆనతియ్యే	అమరసింధు	360
ఆనలింకా	రామక్రియ	477
ఆనసుమ్మీ	రామక్రియ	203
ఆనేలపెట్టు	రామక్రియ	245

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
ఆపె మెచ్చ	రామక్రియ	35
ఆపెఱఁగదా	ఆరిబి	74
ఆమాఁట	రీతిగౌళ	396
ఆయనాయఁబద	ముఖారి	172
ఆయనాయనూర	రీతిగౌళ	126
ఆయరావే	మాళవిగౌళ	209
ఆయలేరే	మాళవిగౌళ	244
ఆయలేవే	బౌళి	138
ఆరమణి	ఆహిరి	72
ఆఅడిఁబెట్ట	దేశి	175
ఇంకనీ చిత్తము	లలిత	454
ఇంకనేఁటిమాటలు	సౌరాష్ట్రం	239
ఇంకనేఁటిమాటలే	పాడి	387
ఇంకనేమి చెప్పేము	ఆహిరి	231
ఇంకనేల కొసరూ	వరాళి	381
ఇంకనేల తమకించే	గుండక్రియ	266
ఇంకనేల బొంక	భైరవి	1
ఇంకనేలమొరఁగు	తోండి	534
ఇంకనేలరావయ్య	శ్రీరాగం	176
ఇంకనేలేమాటలు	రామక్రియ	39
ఇంకనేలేమాటలూ	శుద్ధవసంతం	460
ఇంకానీమన	ఆహిరి	494
ఇంకానేల	శ్రీరాగం	391
ఇంకామరి	లలిత	53
ఇంగితమెఱఁగ	శంకరాభరణం	263
ఇంటికివచ్చిన	పాడి	423

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
ఇంతకంటెఁజెలు	గౌళ	16
ఇంతకతొల్లే	లలిత	491
ఇంతగానేర్చి	బౌళి	226
ఇంతచాలదానాకు	భైరవి	283
ఇంతచాలదా నిన్ను	ముఖారి	485
ఇంతచాలదా మరి	కాంబోది	467
ఇంతటిమీఁద	సౌరాష్ట్రం	105
ఇంతలోనె	శ్రీరాగం	374
ఇంతవాఁడవుగా	ఛాయానాట	264
ఇంతవాఁడవు నీ	గౌళ	25
ఇంతవెఱపు	గౌళ	376
ఇంత సేతురా	లలిత	204
ఇంతా నీ	సాళంగం	330
ఇంతికి నీవు	ఆహిరి	335
ఇంతి చూచి	సామంతం	431
ఇంతి నిన్ను	కన్నడగౌళ	199
ఇంతినీపైఁజేయు	పాడి	519
ఇంతియదె నీ	కన్నడగౌళ	259
ఇంతియవ్వన	సామంతం	324
ఇంతియిదె	పాడి	297
ఇంతులునీకు	మాళవిగౌళ	87
ఇంతేనే	సావేరి	114
ఇంతేసిమతకాలు	దేసాళం	81
ఇందాఁకా	కుంతలవరాళి	289
ఇందాఁకా	తెలుఁగుఁగాంబోది	253
ఇందుకుఁగాఁగొస	శంకరాభరణం	200

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
ఇందుకుఁగా నీ	ముఖారి	177
ఇందుకుఁగానె	ఆందోళి	301
ఇందు కేకా	గౌళ	136
ఇందు కేపో	నాట	166
ఇందును	పాడి	481
ఇంపుగాని	బౌళి	527
ఇటమీఁద	కాంబోది	140
ఇటువంటి	శుద్ధవసంతం	271
ఇట్టివిందు	దేసాళం	529
ఇట్టె వచ్చేఁగాని	సాళంగం	434
ఇదిదానా	లలిత	471
ఇదిమేలు	లలిత	496
ఇదియేవేళ	తోండి	111
ఇదివో చెలి	భైరవి	478
ఇదివోనీదొర	సామంతం	212
ఇదివోనీపెద్ద	ఛాయానాట	275
ఇదివోనీభాగ్య	దేశాక్షి	296
ఇద్దరనుఁగూడి	శంకరాభరణం	96
ఇద్దరి మీతల	పాడి	147
ఇద్దరి లోపల	వరాళి	325
ఇద్దరు నిద్దరే	శంకరాభరణం	470
ఇద్దరూనెది	పూర్వగౌళ	375
ఇన్నాళ్లు	అహిరి	368
ఇన్నిటా జాణ	ఆందోళి	230
ఇన్నిటికి	ముఖారి	151
ఇన్నియు	అహిరి	41

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
ఇప్పటి నీ	ముఖారి	515
ఇప్పుడిట్టె	ధన్నాసి	61
ఇయ్యకొంటి	ఆహిరినాట	342
ఇవివో మా	సామంతం	352
ఈకె యెంత	బౌళి	141
ఈతఁడు	ధన్నాసి	196
ఈ తగవు	పళవంజరం	366
ఈపాటి	లలిత	405
ఊరకుండే	దేశాక్షి	189
ఊరకుండు చాలుఁజా	సాళంగనాట	286
ఊరకుండు మనవే	ఆహిరి	155
ఊరకున్న	దేసాళం	161
ఊరకేకోప	బౌళి	180
ఊరకేవుండితే	పాడి	219
ఊరివారిఁజూచి	సింధురామక్రియ	287
ఎంగిలిపొందులు	బౌళి	59
ఎండగాదు	ఆహిరి	505
ఎంతకునంతే	రీతిగౌళ	319
ఎంతకెంత	సాళంగనాట	206
ఎంతకెంత మన్నించేవు	పళవంజరం	44
ఎంతచేసిన	బౌళి	411
ఎంతభ్రమలఁబెట్టే	నీలాంబరి	236
ఎంతమాయకాఁడ	సాళంగం	125
ఎంతవేగిరకాఁడవు	రామక్రియ	312
ఎంతనేసితివో	పాడి	237
ఎంతైనా నీ	సాళంగనాట	130

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
ఎంతైనా నెక్కిన	శుద్ధవసంతం	406
ఎందరులేరు	సామంతం	82
ఎందాఁకావట్టి	ఆహిరి	345
ఎందాఁకా వేఁడు	దేసాళం	216
ఎందువోయీఁదాము	నాదరామక్రియ	288
ఎక్కడనున్నా	సాళంగనాట	100
ఎక్కడ పరాకు	భైరవి	426
ఎక్కడికెక్కడ	పాడి	500
ఎక్కినంతలో	గుజ్జరి	89
ఎక్కువతక్కువ	బౌళి	6
ఎటువంటి	సామంతం	256
ఎటువలెఁజేసి	నాదరామక్రియ	181
ఎట్టిమొగమాయ	వరాళి	241
ఎట్టున్నదో	సామవరాళి	178
ఎట్టు భ్రమయ	వరాళి	340
ఎదిరి నెఱఁగ	రామక్రియ	88
ఎన్నఁటి కెన్నఁటి	వరాళి	451
ఎన్నాళ్ల	కుంతలవరాళి	34
ఎన్నిమాయలు	వేళావళి	349
ఎన్నిలేవు	శుద్ధవసంతం	58
ఎప్పటి కెప్పటి	గౌళ	365
ఎప్పుడయ్యా	గౌళ	75
ఎప్పుడు నీ	పాడి	168
ఎప్పుడునుఁ దమ	ఆహిరి	160
ఎప్పుడూ నా	గౌళ	225
ఎరవైన పట్ట	ముఖారి	333

సంకీర్తన మొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
ఎఱుగనంటా	సౌరాష్ట్రం	218
ఎఱుగని	నాదరామక్రియ	255
ఎఱుగుదు	లలిత	357
ఎవ్వరి దూరే	సామంతం	525
ఎవ్వరు జాణ	ముఖారి	457
ఎవ్వరు నిన్నాడు	బౌళి	279
ఎవ్వరు నేమి	భైరవి	159
ఎవ్వరు సాకిరి	లలిత	217
ఎవ్వరెవ్వరి	లలిత	142
ఏఁటికిఁజేసేవు	దేసాళం	280
ఏఁటికిఁ దమకించే	మధ్యమావతి	273
ఏఁటికిఁ బాట్లఁబడే	కాంబోది	79
ఏఁటికి అనుమాన	శ్రీరాగం	66
ఏఁటికి అఁట	ఛాయానాట	213
ఏఁటికి దోసాలు	హిందోళం	157
ఏఁటికి నెగ్గులు	భైరవి	171
ఏఁటిదో నీ	ఆహిరినాట	276
ఏఁటిమాటలాడీనే	పాడి	106
ఏఁటిమాటలాడేవు	లలిత	238
ఎకతాన నీవు	సామంతం	94
ఏదివాటి నీ	రామక్రియ	15
ఏమంటి వేమంటి	ముఖారి	487
ఏమందుము	గౌళ	113
ఏమని చెప్పు	ముఖారి	524
ఏమని వలపు	పళవంజరం	307
ఏమని వుత్తర	ఆహిరి	516

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
ఏమనే ము	సౌరాష్ట్రం	102
ఏమన్నా నాకుఁటోదు	మంగళకౌసిక	453
ఏమయ నీతోడి	వరాళి	150
ఏమయ్య కట	హిందోళం	370
ఏమయ్యా కరుణించే	ఆహిరి	313
ఏమయ్యా రమణుఁడ	శంకరాభరణం	445
ఎమాట కేమాట	లలిత	443
ఏమి చెప్పేపు	ముఖారి	347
ఏమి చెప్పేవు	మాళవి	311
ఏమి తగవులు	మాళవి	267
ఏమి దప్పిపోయ	బౌళి	356
ఏమిబాఁతి	కేదారగౌళ	427
ఏమి వేగిరము	భైరవి	240
ఏమి సేత	లలిత	438
ఏమిసేతు నమ్మ	కాంబోది	184
ఏమిసేతునయ్య	ఆహిరి	416
ఏమిసేతుమమ్మ	దేశాక్షి	386
ఏమి సేయ వచ్చునమ్మ	నాదరామక్రియ	348
ఎమిసేయ వచ్చునయ్యా	ఆహిరి	379
ఏమిసేయుమనే	రామక్రియ	198
ఏమిసేసినా	శుద్ధవసంతం	148
ఏమి సేసునో	నాగవరాళి	265
ఏమోయి నే	ఆహిరి	339
ఏమోయి మా	మధ్యమావతి	49
ఏమో సేయఁగఁటోఁగా	పాడి	432
ఏల కరఁగఁదే	హిందోళవసంతం	117

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
ఏల తిట్టు	మంగళకౌశిక	358
ఏల నన్ను	భైరవి	42
ఏల భేదాలు	గౌళ	187
ఏల మేకులు	తోండి	214
ఏల యింత	బౌళి	154
ఏలయ్య మా	మంగళకౌసిక	179
ఏల వేగిర	కాంబోది	243
ఏల వేగిరించేవు	రామక్రియ	364
ఏల సాకిరి	నట్టనారాయణి	43
ఏల సాకిరులు	నాట	56
ఏల సిగ్గువదేవు	రామక్రియ	242
ఏల సిబ్బితి	ఆహిరి	190
ఒకటంటే	ముఖారి	227
ఒక్కట మీ	బౌళి	202
ఒక్కతెనే	హిందోళం	317
ఒక్కమనసున	బౌళి	99
ఒద్దనే నే	రామక్రియ	24
ఒద్దు నొద్దు	పాడి	278
ఓజతో నుండిన	గుండక్రియ	421
ఓపననఁగానే	దేసాళం	490
ఓపనన్న వారి	బౌళి	18
ఓపనోప	పాడి	222
ఓపితేఁగనక	మేఁచబౌళి	350
ఓబులేశుఁడీ	కాంబోది	475
ఓయమ్మ నీ	కాంబోది	322
ఔనయ్య నీ	రీతిగౌళ	488

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
ఔనౌమరి	ముఖారి	14
కంటిమి	మంగళకౌసిక	450
కంటివౌకా	సామంతం	486
కదమమాటలు	బౌళి	329
కరుణించ	భైరవి	346
కలమాఁట	పాడి	21
కన్నదేకంటి	రామక్రియ	162
కన్నవే అన్ని	సాళంగనాట	26
కన్నులనే	భూపాళం	188
కల్లగాదు	కన్నడగౌళ	228
కాంతమీఁద	దేశాక్షి	31
కాంతలమనసు	మాళవి	156
కాఁగిలించుకొనవ	వరాళి	394
కాఁగిలించుకొనవే	కన్నడగౌళ	132
కాకుండితే	ముఖారి	127
కామాతురునకు	దేసాళం	328
కామిని యప్పట	వరాళి	10
కానికాని	ముఖారి	476
కానీవయ్య	కాంబోది	173
కానీవే నా	గుండక్రియ	310
కూచుండవే	వరాళి	86
కూడినంత	శుద్ధవసంతం	455
కొంకనేల	వరాళి	128
కొమ్మలకు	లలిత	107
కొలువువారి	వరాళి	13
కొలువుఁజేయుచు	శంకరాభరణం	47

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
కోరినట్టె వున్న	మాళవిశ్రీ	108
కోరి నిన్నిదె	దేసాళం	167
కేరడమాడఁగల	గుండక్రియ	495
గుట్టుచేకొందు	భైరవి	48
గుట్టుతోడి	పాడి	2
గుట్టుతోనుండ	ఆహిరి	409
గోరగిరి	శంకరాభరణం	384
చక్కజాడ	ముఖారి	428
చలమింకానా	పాడి	447
చలువకు	అమరసింధు	85
చవిగావు	వరాళి	298
చవిచార	ముఖారి	101
చాలదా ఇంత	పాడి	531
చాలుఁజాలు దీమస	సౌరాష్ట్రం	526
చాలుఁజాలు నన	లలిత	532
చాలుఁజాలు నిఁక	బౌళి	68
చాలుఁజాలు వాఁడు	సౌరాష్ట్రం	448
చాలునయ్య	తెలుఁగుఁగాంబోది	90
చాలునిది	ముఖారి	506
చాలునె	ముఖారి	449
చిత్తమెట్టున్న	సామంతం	530
చూచినవారికివిది	లలిత	479
చూచినవారికినెల్లా	శంకరాభరణం	446
చూచేవారికే	వసంతవరాళి	413
చూడఁబిన్న	సామంతం	137
చూడరమ్మ	రామక్రియ	299

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
చూతము దానికేమి	కేదారగౌళ	334
చెంగలించె	హిజ్జిజి	261
చెక్కునొక్కే	సామంతం	469
చెట్టవట్టి తీసిన	సామంతం	521
చెప్పక నే	పాడి	29
చెప్పితి నిప్పుడే	భైరవి	514
చెప్పినట్టి	ధన్నాసి	37
చెప్పినట్టు	పాడి	247
చెలినీవుసేన	శంకరాభరణం	464
చెలులాలనాయకు	శ్రీరాగం	3
చెలులాల యీ	తెలుఁగుఁగాంబోది	235
చెల్లఁబో	వరాళి	498
చెల్లదా	నాగవరాళి	97
చెల్లినంతయు	కాంబోది	517
చెల్లుబడిగల	కురంజి	194
చేఁతకుఁజేత	బౌళి	135
చేతికిలోనై	దేసాళం	363
చేరిచనవు	ముఖారి	254
చేవట్టితే	మంగళకౌసిక	55
చొల్లెపుఁజుట్ల	వరాళి	436
జవ్వనము	శ్రీరాగం	193
జాము వోయ	దేసాళం	146
తక్కులుమొక్కులు	సామంతం	462
తగవెఱఁగని	సామవరాళి	359
తగులాయ	నాగగాంధారి	120
తనకునాకుఁబోవు	ముఖారి	292

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
తనకు నాకెంత	హిందోళం	412
తనతోడి	నారాయణి	295
తనవోజ	ఆహిరినాట	377
తనిసితి	మేఁచబౌళి	441
తప్పులేల	మధ్యమావతి	392
తరవాతి	పాడి	369
తరుణికింత	సామంతం	343
తరుణి నీతో	వరాళి	71
తాను సేసిన	సామంతం	507
తానే యెఱఁగఁడా	ముఖారి	533
తానేల సిగ్గు	రామక్రియ	395
తానే సిగ్గు	నాగవరాళి	123
తానొక్కఁడే	సామంతం	440
తిట్టినా వెఱవ	దేసాళం	268
తీరుచవయ్యా	వరాళి	45
తుడుచుకొంటేఁబోదు	నారాయణి	403
తెలిసినదే	గౌళ	164
తెలుసుకొమ్మీ	నీలాంబరి	332
తొల్లిటితాఁ దానే	సామంతం	444
దగ్గరగరాదు	ఆహిరి	512
దయగలదానవు	పళవంజరం	337
దవ్వుల పంతాలు	శంకరాభరణం	461
దిక్కుల నీ	దేసాళం	419
దేవుఁడు దేవి	దేశాక్షి	182
దొరవైన నీ	శుద్ధవసంతం	262
నన్ను నేల తడ	కాంబోది	372

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
నన్ను నేల నొల	లలిత	165
నమ్మఁగల వార	శ్రీరాగం	77
నమ్మిక లియ్య	ఆహిరి	5
నమ్మితిమి	భైరవి	65
నమ్ముదురు	పాడి	326
నాకె సతమైన	సాళంగం	473
నాతోనేమి	ముఖారి	70
నావంటిసతులే	రామక్రియ	291
నావల నింతే	శ్రీరాగం	80
నిన్నుఁ జూచి	భైరవి	229
నిన్నుఁ జూచు	ముఖారి	205
నిన్ను గెలువ	సాళంగనాట	315
నిన్నేమనేము	పాడి	12
నీకుఁ బ్రియమైన	దేసాళం	472
నీకు నంకె	నాదరామక్రియ	78
నీకు నీకే	సామంతం	510
నీకేతెలుసునయ్య	వరాళి	185
నీకేతెలుసునిది	వరాళి	284
నీకేతెలుసును	కేదారగౌళ	483
నీకేపంపు	నాదరామక్రియ	134
నీకేలభయము	ధన్నాసి	121
నీచందములు	సాళంగం	465
నీచిత్తమునఁబెట్టి	శోకవరాళి	408
నీపాలిటికి	శుద్ధవసంతం	191
నీయంతనీ	బౌళి	401
నీయంటనెఱఁగకు	పాడి	303

పంక్తి కీర్తన మొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
నీయంతనెఱఁగవు	సాళంగం	302
నీయంతవార	దేసాళం	28
నీయందు కడ	ముఖారి	468
నీరచనలింతే	శ్రీరాగం	221
నీరాజసము	కేదారగౌళ	520
నీలోనివారమే	సామంతం	378
నీవల్లవచ్చిన	లలిత	210
నీవిన్నిటా	కాంభోది	186
నీవు నన్ను	ముఖారి	493
నీవు నేనుఁ జాల	తోండి	32
నీవు సామాన్యుఁడ	దేసి	306
నీవెందరికి	ఆహిరి	115
నీవెఱఁగవా	వరాళి	257
నీవేఆనతియ్య	శంకరాభరణం	195
నీవే ఇంతసేయఁగా	లలిత	83
నీవే నేరుతు	గౌళ	234
నీవేమిసేతువు	లలిత	282
నీవేమిసేసినా	దేసాళం	429
నీవేల నన్ను	దేశాక్షి	62
నీవేల్రభమసేవు	వరాళి	424
నీవొక్కటొక్క	లలిత	76
నీవొళ్లినేర	సామంతం	361
నెట్టనఁ బాప	బౌళి	51
నెలఁతమోహించి	ఆహిరి	501
నెలఁతయెంతటి	గుజ్జరి	422
నేననఁగ	బౌళి	20

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
నేను మీ	లలిత	304
నేనెఱుఁగనా	శ్రీరాగం	252
నేనే ఎంతైనా	భైరవి	382
నేనేమి సేతునే	ఆహిరి	222
నేమిద్దరమును	కుంతలవరాళి	316
నేము బుద్ధులు	గౌళ	293
నేమెల్లా నీయంత	కాంబోది	393
నేమేమి సేతుమే	నాదరామక్రియ	163
నేరుతునా	శ్రీరాగం	380
నేరుపరి నను	పాడి	9
నేరుపరివౌదువ	సామంతం	30
నేరుపరివౌదువే	గుండక్రియ	104
పచ్చిసేయ	శంకరాభరణం	437
పట్టముగట్టితి	సాళంగనాట	152
పట్టితే నాతో	రామక్రియ	492
పట్టినదెల్లాఁ దప్పు	సౌరాష్ట్రం	466
పడఁతి యింకుల	మంగళకౌశిక	474
పాయపుమదము	బౌళి	220
పూవకపూచె	కేదారగౌళ	19
పెక్కునిచ్చ	గౌళ	482
పెద్దలు మీ	హిందోళం	91
పెనఁగే వూఁకే	శంకరాభరణం	321
పొంచిన నీ	శ్రీరాగం	52

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
పొంచియుఁక	శంకరాభరణం	250
పొద్దువొద్దు	పాడి	417
పొద్దువోని	గౌళ	290
పొయిఁబాల	గౌళ	322
బలిమిసేయఁగఁబోతే	సాళంగం	112
బాపుబాపు	బౌళి	38
బిగిసియాపె	సోమరాగం	389
భామలతోఁబో	రామక్రియ	93
మంచితనములు	దేసాళం	233
మంచితనముసేయఁగ	కాంబోది	418
మంచిదాయ	సౌరాష్ట్రం	73
మదించినవలపుల	శుద్ధదేసి	318
మనలోనెక్కడి	ఆహిరి	63
మమ్ముమన్నించి	శ్రీరాగం	497
మమ్మేమడిగేవు	సాళంగనాట	36
మరిగిమరిగీ	కాంబోది	119
మఱచేమా	దేసాళం	357
మఱిఇంతే	పాడి	98
మాఁటలాడ	బౌళి	211
మాకేల అంతేసి	సాళంగనాట	201
మాతోడిగాడవేల	హిందోళవసంతం	274
మానరాదా	సామవరాళి	50
మానవేయెక్కడి	దేసాళం	402

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
మానితినే	ఆహిరి	390
మానినుల	పాడి	344
మాపుదాఁకానేల	కేదారగౌళ	109
మాపుదాఁకారేప	హిజ్జిజి	92
మాపుదాఁకావట్టి	వరాళి	362
మారుకానే	సౌరాష్ట్రం	294
మావంటివారి	తోండి	338
మించి ఇన్నిటికి	మంగళకౌశిక	143
మిక్కిలివిచ్చి	వేళావళి	192
మీరే నేరుతు	సామంతం	170
మీఅరాదు	దేశి	458
మీఱితివి	సాళంగనాట	260
మీవంటిదాన	వరాళి	420
ముంచికతలకు	పాడి	383
ముంచిముంజేయి	పాడి	207
ముందుముందు	బౌళి	522
మూలనున్నవారి	భూపాళం	504
మెచ్చనిదానవా	శంకరాభరణం	452
మేలే జాణ	గౌళ	69
మొక్కవేయా	లలిత	309
మొక్కేరా	ఆహిరి	518
మోహమెంతో	ఆహిరి	430
మైలవాసి	లలిత	511

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
రమణుఁడు	సామంతం	400
రమణునికడ	సామంతం	57
రమ్మనవే	ఆందోళి	54
రాఁగదవె	ఆందోళి	398
రాఁగదే	తోండి	305
లేవే యెందాఁకా	సౌరాష్ట్రం	331
లోకు లేమందురో	శ్రీరాగం	523
వట్టి దోసాలు	నాదరామక్రియ	327
వట్టి నవ్వులంత	దేసాళం	8
వట్టి పంతములు	రామక్రియ	149
వట్టి వాదుల	దేసాళం	314
వద్దనుండే చెలుల	గౌళ	46
వద్దనున్నారము	మంగళకౌశిక	336
వద్దనేనా	గుజ్జరి	215
వద్దువద్దమ్మా	రామక్రియ	223
వద్దు వద్దు అంతేసి	హిందోళవసంతం	169
వద్దువద్దు తడ	కాంబోది	433
వద్దు వద్దు మాతో	సాళంగం	11
వనిత లిట్టయితే	లలిత	17
వలచినదాని	సామంతం	7
వలచుటే	ధన్నాసి	183
వలపించఁబోయి	పళవంజరం	124
వలపుచల్లు	సాళంగం	508

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
వింటిమికంటిమి	సామవరాళి	269
విచ్చిచెప్పరాదు	రీతిగౌళ	103
వినవే నా	భైరవి	131
వినిపించవే	శంకరాభరణం	397
విన్నవించితి	ఆహిరి	133
వివరించి	వరాళి	118
వెట్టి చెలులము	దేశాక్షి	129
వెఱపేల	గౌళ	341
వెలుపలఁ	శుద్ధవసంతం	33
వేగిరమిప్పుడే	బౌళి	503
వేగిరించే	వరాళి	246
వేడుకమదనుని	సామంతం	11
వేమారునెంత	హిందోళం	300
వేళగాదుసిగ్గు	పాడి	153
సంకెలెల్లాఁదీరె	ముఖారి	23
సంగతియెఱఁగ	కురంజి	285
సతులగబ్బితనా	సౌరాష్ట్రం	270
సమమోహముల	ముఖారి	456
సరికిబేశాయ	మంగళకౌసిక	435
సరివారమా	గౌళ	399
సారెనేలే	రామక్రియ	139
సారెసారె	రామక్రియ	463
సిగ్గువడ	ఆహిరినాట	355

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
సిగ్గువడి	లలిత	158
సెలవినవ్వుల	నాదరామక్రియ	414
సేయవయ్య నీకు	దేసాళం	371
సేయవయ్య నీవు	కన్నడగౌళ	122
సేసవెట్టవయ్యా	బౌళి	353
సేసినట్టె	దేవగాంధారి	248
సోబానఁబాడేము	లలిత	40

3-వ అనుబంధము

సందిగ్ధపదసమీక్ష

[తాళ్లపాకకవులవాఙ్మయములో అపూర్వపదరాశి గొప్పది. ప్రత్యేకముగ ఈపని గొప్పగ సాగవలసియున్నది. దానికుపస్కారకముగ, ఈ సంపుటములో నాదృష్టికి వచ్చినకొన్నిపదములను లఘువుగ చర్చించితిని. నిఘంటువుల కెక్కనివీ, ఎక్కినా అన్యార్థములందు ప్రయోగింపబడినవీ, వ్యాకరణమును పట్టిచూచేవి, ఇతరభాషానిఘంటుప్రసిద్ధములుమాత్రమే ఇందు చర్చింపబడినవి.]

1. అవుఁదున: — (పాట. 116)

అరసున్నతోకూడిన యీపదము తెలుగునిఘంటువులలో కానరాదు. "అవుదల = అవుదలికె, ఆవుదలు, అవుడ్ల, అవుడ్లు, అవుడ్డు, అవుడ్ల Caster-oil plant. Ricinus communis,, ఇత్యాదిగా కిట్టెల్. ఆముదపుచెట్టు అను నర్థములో 'అవుండ్ల' అనుపదమే 'అవుఁదు' గా మనతెగున మారినదేమో. ఆనాటి కర్ణాటాంధ్ర భాషలసంబంధముతో మనకిది సంక్రమించినదేమో? 'అవుండ్ల' శబ్దము 'ఆమండ' శబ్దభవమా? అనిపించుచున్నది.

"అథై రండె హస్తపర్ణోఽప్యలంబకః
దువుః పంచాఙ్గులశ్చంచు రామండ స్తరుణోఽంబుకః
గంధర్వహస్తో రువుకో వాతఘ్నోవ్యాఘ్రపుచ్ఛకః"
— అని వైజయంతి.

"గంధర్వహస్తకోఽమండ ఆమండో వ్యాఘ్రపుచ్ఛకః"
ఇతి 'తారపాలః' అని అమరసుధ.

"అమందః ఆమందః అనియు కలదు"
— అని గురుబాలప్రబోధిక.

మకారము, వకారమగుట సహజమే. ఇక్కడ 'ఆముదము' కావచ్చు. ఆయిందెము, ఆందెము అనియూ వ్యవహారము నేటికినీ కలదు.

2. కొండవేలు: (పాట 166)

వ్యవసాయదారుడు దున్ని దోకి కొటారుచేసి గాదెలు నింపినతర్వాత కడపట సిద్ధించెడిఫలముగా ప్రకరణమునుబట్టి తెలియుచున్నది. వ్యవసాయదారులసాంకేతికపదమా? అని పించుచున్నది. నిఘంటులలోకానరాలేదు. కొత్తపంట వచ్చిన-వెంటనే, 'కొండవేలుపు' నకు నివేదించేపద్ధతి, వ్యావహారిక ములో 'కొండవేలు' అయియుండవచ్చు. అట్టిది ఇంకేదైనా కావచ్చు.

3. గద్దెము: (పాటలు 95; 168)

గద్దెము See కద్దాయము అని బ్రౌణ్యము, "Compulsion, force: Exaction. forcing people to pay the price set upon articles. వడ్లగద్దాయము, ఉప్పుకద్దాయము ...." ఇత్యాదిగా చూపియున్నది. అదే ఇక్కడ సరిపడవచ్చు.

4. గోటారించి: (పాటలు. 142; 149)

బాధపెట్టు, పైకొను, అను నర్థములలో, గోడాడించు, శబ్దము వ్యవహారములో నున్నది. ఇదే 'గోడాడు' శబ్దముగా నిఘంటువులలో నున్నది. ఈయర్థములోనే 'గోటారించు' శబ్దము 'గోటాడించు' అని కొన్ని ప్రాంతములలో కలదు, అదియే ఇది కావచ్చు.

5. చూపరి: (పాట 409.)

ఈ పదము, చూచువాడు, చూడబడువాడు, చూడదగువాడు ఇత్యాది అర్థములలో ప్రసిద్ధము. కాని ఇక్కడ ప్రకరణమును బట్టి "చూరగా రాలేపోడి" అనే అర్థముగా కానవచ్చుచున్నది. అన్నమయ్య చాలస్వతంత్రుడు.

6. జాతులు: (పాట. 355)

ఈ పదము మామూలు అర్థములలోకాక, ప్రకరణమును బట్టి 'సైగలు, ఎగతాళి, – ఇత్యాది అర్థములుగలదిగా తోచు చున్నది.

7 బుగంధించు: (పాట 341)

ఇది అపురూపమైనపదము. 'పువు + గంధించకుండునా' అనుపదములసంగ్రహరూపముగా తోచుచున్నది. ప్రకరణమును బట్టి 'వాసనకొట్టదా?' అని చెప్పవచ్చు.

8. ముమ్మదము: (పాట 336)

మూడు + మదములు = ముమ్మదము,

'ముమ్మఱమునకు' రూపాంతరముగనో, వ్యావహారికముగనో వాడినట్లున్నది. లేక రూప - యౌవన - అభిజాత్యమదములు మూడుగానీ, కాయిక - వాచిక - మానసికములగు మూడు మదములుగానీ కావచ్చు.

9. వానగుంటలు: (పాట 45)

నేడు 'ఓమనగుంటలు' అని వ్యవహారములో, నిఘంటువులలో నున్నపదమునకు, అన్నమయ్యనాడు అసీమలో వ్యావహారికరూపముగా కానవచ్చుచున్నది. అర్థమూ అదే.

10. వైతాళాలు: (పాట 169)

వైతాళికశబ్దముయొక్క రూపాంతరముగా 'వైతాళ' శబ్దమును గ్రహించి వాడినట్లున్నది. సమయమునకుదగిన-మాటలు, పొగడ్తలు - ఇత్యాదులు దాని అర్థము కావచ్చు.

N. B :- గత సంపుటము (26) లో వివరింపవలసిన పదములురెండే యగుటచే అక్కడ వ్రాయలేదు వాని వివరణమిది.

1. మాఁగిజితే :- (పాట 85, 26 సంపుటము)

'మాఁగు' ధాతువునకు రూపాంతరముగా అనిపించుచున్నది.

2. వీడు :- (పాట 182, 26 సంపుటము)

ఈ శబ్దమునకు 'త్యాగము' అను నర్థము కలదుగానీ "చాలించరే జోలి వీడుచద్దివేవేళ" అనుసందర్భమును బట్టి కన్యా-దానముఅనునర్థమున ప్రయోగించినట్లున్నది. నేటి చదివింపు లను కొందరు చెప్పిరికానీ, అది ప్రాచీనసంప్రదాయముకాదు.

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల ప్రెస్, తిరుపతి.